

EX PANNONIA 25

СТУДИЈЕ / KUTATÁSOK / STUDIES

ИЗ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ / LEVÉLTÁRI ANYAG / FROM ARCHIVAL MATERIAL

АРХИВИСТИКА / ARCHIVISZTIKA / ARCHIVAL SCIENCE

ИЗ РАДА АРХИВА / A LEVÉLTÁR TEVÉKENYSÉGBŐL / ARCHIVAL ACTIVITIES

ПРИКАЗИ / ISMERTETÉSEK / REVIEWS

СУБОТИЦА / SZABADKA / SUBOTICA

2021

EX PANNONIA

25

Суботица / Subotica / Szabadka
2021

У финансирању овог броја часописа, учествовао је Град Суботица

EX PANNONIA

Број 25
Суботица 2021.

Издавач:
Историјски архив Суботица

Publisher:
The Historical Archives of Subotica

Главни и одговорни уредник:
Стеван Мачковић

Editor-in-chief:
Stevan Mačković

Уредник:
Дијана Бореновић

Editor:
Dijana Borenović

Редакција:
Стеван Мачковић, Татјана Сегединчев,
др Золтан Месарош, др Золтан Девавари,
проф. др Борис Стојковски,
проф. др Светозар Бошков, Дејан Мркић

Editorial Board:
Stevan Mačković, Tatjana Segedinčev,
Zoltan Mesaroš Phd, Zoltan Devavari PhD,
Assoc. Prof. Boris Stojkovski PhD,
Assoc. Prof. Svetozar Boškov PhD, Dejan Mrkić

Лектор за српски језик:
Дијана Бореновић

Copy Editor for Serbian:
Dijana Borenović

Лектор за мађарски:
Марта Мачковић

Copy Editor for Hungarian:
Marta Mačković

Превод сажетака на мађарски језик:
Золтан Месарош

Translation of Resumes in Hungarian:
Zoltan Mesaroš

Адреса редакције/Address: Trg slobode 1/III,
Телефон/Telephone: +381 (0)24 524-033

expannonia.suarhiv.co.rs
redakcija@suarhiv.co.rs
www.suarhiv.co.rs
info@suarhiv.co.rs

Часопис *Ex Pannonia* излази једном годишње

САДРЖАЈ

СТУДИЈЕ

ЗАВИЧАЈНА ИСТОРИЈА

Емил Либман,	И били су Интернистички дани	5
Тибор Халас,	Пијаристичка гимназија у Суботици (1942–1944) (A szabadkai piarista gimnázium (1942–1944))	14
Карло Славић,	Сортимент винове лозе у велерасаднику Хиршл Владислава, касније <i>Хортус</i>	26

АРХИВИСТИКА

Дејан Мркић,	Један стари фотоалбум Суботица (1929–1931)	37
--------------	--	----

ИЗ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

Зоран Вукелић,	Из грађе Историјског архива у Суботици: Хлеб у Суботици само два динара	42
----------------	---	----

БИБЛИОГРАФИЈЕ

Изабела Папди,	Библиографија издања ДО <i>Монографија</i> Суботица и гласила <i>Pro memoria</i> (Грађа за монографију Суботице и околине)	45
Ивона Војнић Хајдук		
Марко Сенте,	Прим. др Пал Боза – библиографија и прилози	75

ИЗ РАДА АРХИВА

Тамара Петковић,	Летопис Историјског архива Суботица у 2020. години	81
Дијана Бореновић,	Дигитализација у Историјском архиву Суботица	83
Јована Калинић,	Архиви и њихов утицај на савремено образовање	86

ПРИКАЗИ

Љубица Вуковић Дулић,	Приказ књиге Олге К. Нинков Уметност керамике Едите Немеш Фекете	92
-----------------------	--	----

АУТОРИ У ОВОМ БРОЈУ

94

УПУТСТВО САРАДНИЦИМА

96

TARTALOM

KUTATÁSOK

HELYTÖRTÉNET

Libman Emil,	És voltak belgyógyászati napok	5
Halász Tibor,	A szabadkai piarista gimnázium (1942–1944)	14
Szlávics Károly,	Szülőfajták Hirschl László- később <i>Hortus</i> faiskolában	26

ARCHIVISZTIKA

Mrkić Dejan,	Egy szabadkai fotóalbum (1929–1931)	37
--------------	-------------------------------------	----

LEVÉLTÁRI ANYAG

Vukelić Zoran,	A szabadkai Történeti Levéltár iratanyagából: Szabadkán a kenyér csak két dinár	42
----------------	---	----

BIBLIOGRÁFIÁK

Papdi Izabella,	A <i>DO Monografia Subotica</i> és a <i>Pro memoria</i> hírlevelek bibliográfiája (források Szabadka és környéke monográfiájához)	45
Vojnić Hajduk Ivona,		
Sente Marko,	Dr. Boza Pál primarius – bibliográfia és közlemények	75

A LEVÉLTÁR TEVÉKENYSÉGÉBŐL		
Petković Tamara,	Szabadkai Történeti Levéltár eseményei 2020-ban	81
Borenović Dijana,	A digitalizálás és a Szabadkai Történelmi Levéltár	83
Kalinić Jovana,	A levéltárak és hatásuk a korszerű oktatásra	86
ISMERTETÉSEK		
Vuković Dulić Ljubica,	Ninkov K. Olga: Nemes Fekete Edit kerámiaművészete (a Könyv bemutatása)	92
E SZÁM SZERZŐI		
UTASÍTÁSOK MUNKATÁRSAINKNAK		
		94
		96

CONTENTS

STUDIES		
LOCAL HISTORY		
Emil Libman,	There were once the Internal Medicine Days Conferences	5
Tibor Halász,	Piarist Gymnasium in Subotica (1942–1944)	14
Karlo Slavić,	Assortment of grapevine in Vladislav Hiršl's nursery, later named Hortus	26
ARCHIVAL SCIENCE		
Dejan Mrkić,	An old photo album Subotica 1929–1931	37
FROM THE ARCHIVAL MATERIAL		
Zoran Vukelić,	From the archival material in The Historical Archives of Subotica: Bread in Subotica only 2 dinars	42
BIBLIOGRAPHIES		
Izabela Papdi,	Bibliography of publications by <i>Monografija</i> Subotica and newsletter <i>Pro memoria</i> (Material for the Monograph about Subotica)	45
Ivona Vojnić Hajduk,		
Marko Sente,	Dr Pal Boza – bibliography and contributions	75
ARCHIVES' ACTIVITIES		
Tamara Petković,	Chronical of The Historical Archives of Subotica for the year 2020	81
Dijana Borenović,	Digitization in The Historical Archives of Subotica	83
Jovana Kalinić,	Historical Archives and Their Influence on Education	86
REVIEWS		
Ljubica Vuković Dulić,	Review of the book <i>Umetnost keramike Edite Nemeš Fekete</i> by Olga K. Ninkov	92
AUTHORS IN THIS ISSUE		
		94
INSTRUCTION TO PARTICIPIANTS		
		96

И били су Интернистички дани

Рад је посвећен 60-годишњици одржавања првих Интернистичких дана (1961–2021) и 180-годишњици отварања и почетка рада прве Грађанске болнице у Суботици (1841–2021)

Сажетак: У раду је укратко приказан историјат Интернистичких дана, значајног догађаја у историји здравствене културе Суботице средином XX века. Намера је организатора Дана била да се износе савремени погледи у медицинској науци који би били од помоћи у свакидашњем раду лекара опште медицине. Због великог броја учесника са специјалистичким темама у својим радовима, Организациони одбор Дана је одлучио да радове подели у две групе: Главне теме и Слободне теме састанака. У оквиру Интернистичких дана организовани су и састанци Удружења гастроентеролога Југославије и Удружења хематолога и трансфузиолога Југославије. Изненадно повлачење др Винка Перчића са места начелника Интерног одељења и са места председника Организационог одбора Дана, имало је последицу да се Интернистички дано прекину са својим одржавањем.

Кључне речи: Интернистички дани, историја здравства града Суботице, научни састанци

Увод

Током више од пет деценија падао је заборава на *Интернистичке дане*, који су средином прошлог века били значајни тренуци у историји здравства Суботице.

Али онда...

Пре две-три године, јавио ми се др Милан Стануловић (1936), професор клиничке фармакологије на Медицинском факултету Универзитета у Новом Саду, сада у пензији. У једном пријатељском допису писао ми је, између осталог, да се као пензионер занима за историју медицине. У том раду уочио је да суботички *Интернистички дани* нису документовани у нашој војвођанској историји медицине. „Свестан сам“, каже професор, „да је тешко сада говорити о *Данима* и њиховом значају и месту у интерној медицини али сматрам, да би било лепо да се напише реферат о Интернистичким данима и прикаже на једном састанку Научног друштва за историју здравствене културе Војводине (Нови Сад) или на Састанку Секције историчара медицине Српског лекарског друштва (Београд).“ Пише професор др Милан Стануловић

затим, да је разговарао са гђом Горданом Буловић, историчарком и вишим кустосом у Музеју Града Новог Сада, да је вољна да прими постојећу документацију о *Интернистичким данима* Суботице.¹

Гђа Гордана Буловић, руководилац Одељења за историју здравствене културе Војводине у Музеју Града Новог Сада, јавила ми се такође лепим речима, да радо прима материјал о Данима који ће према Правилнику Музеја обрадити, архивирати и за следећа поколења сачувати, како би га истраживачи историје медицине Војводине користили.²

Како нисам у могућности да лично презентирам реферат о Интернистичким данима ни на једном од споменутих састанака, одлучио сам да поводом 60-годишњице одржавања првих Ин-

¹ Др Милан Стануловић, *О историји Интернистичких дана* (допис, рукопис).

² Гордана Буловић, *Документи о Интернистичким данима и архивирање у Музеју* (допис, рукопис).

тернистичких дана (1961–2021) напишем рад по сећању и расположивим списима и који би био објављен у *Ex Pannonia*, часопису Историјског архива Суботица уз одобрење Редакцијског одбора часописа. Тако би било и писменог трага у историографији града Суботице.

Кратка историја Интернистичких дана

На једном редовном јутарњем састанку Колегијума лекара Интерног одељења Опште болнице, прихваћен је предлог др Винка Перчића, начелника Одељења,³ да се одрже састанци под називом Интернистички дани који би ове (1961), али и следећих година били организовани са рефератима о најновијим сазнањима у медицинској науци од интереса за лекаре примарне здравствене заштите. На састанцима би учествовали и лекари-специјалисти других грана медицине, а не само интернисти. Овогодишњи а и будући састанци били би у организацији сарадњом Интернистичке секције Покрајинског одбора Српског лекарског друштва за Аутономну покрајину Војводине (ПО СЛД АПВ), Подружнице СЛД у Суботици и Интерног одељења суботичке Болнице.

Отварање и почетак рада *Интернистичких дана* било је 10. маја 1961. године. Председник Организационог одбора *Дана* др Винко Перчић изнео је да је сврха ових састанака: упознавање лекара опште медицине са најновијим догађајима у свету медицине корисним у њиховим свакидашњем раду.

Након поздравних речи и жеља за успех др Грге Тумбаса (1904–1973), директора Болнице и присутних представника друштвено-политичких установа, отворена је *Изложба лекова* и медицинског материјала наших фармацеутских кућа и *Изложба графикона* о кретању појединих група болести на Интерном одељењу задњих 10 година (1951–1961).

Теме *Првог састанка* обухватиле су савремене проблеме дијагностике и терапије срчаних и плућних болести те проблеме примене антибиотика. На наше велико задовољство на Састанку је учествовало и неколико професора београдског и загребачког Медицинског факултета са занимљивим рефератима.⁴

Јуна 1962. године организовани су II. Интернистички дани – Симпозијум о обољењима јетре, жучне кесице и жучних путева, о вредности трансминаза у серуму и биопсије јетреног ткива у дијагностици ових болести.⁵

Болести штитасте жлезде, гуштераче, поремећаји у метаболизму, гојазност и шећерна болест били су теме III. Интернистичких дана – Симпозијума (јуна 1963). Наглашена је важност ране дијагностике шећерне болести како би се смањио број каснијих компликација овог обољења. Учествовали су многи лекари из медицинских установа Новог Сада, Београда, Загреба, Сомбора, Вараждина...⁶

Страна V. Интернистичких дана

На IV. Интернистичким данима расправљало се о потреби биопсије слузнице желуца и танког црева уколико лабораторијске методе нису сигурне у дијагностици обољења ових органа. Овог пута учествовали су лекари из Енглеске и Северне Америке.

Први пут је штампана мала књижица – Резиме предавања одржаних на Састанку.⁷

Све већи број учесника, наших и страних лекара, говори нам о вредности Скупа – јединственог у нашој земљи. Поред реферата занимљивих за лекаре практичаре, износе се све више специја-

³ Emil Libman, *Vinko Perčić*, u: *Istaknuti lekari Subotice, 1792–1992*, Subotica 2003, , 114–124.

⁴ Emil Libman, Stevan Stojšić, *Izveštaj sa I. Internističkih dana*, y: *Med. pregled*, god. XIV, br. 4 (1961), 199.

⁵ Emil Libman, Stevan Stojšić, *Simpozijum o bolestima jetre, žučne kesice i žučnih puteva – Izveštaj sa II. Internističkih dana*, y: *Med. glasnik*, god. XVI, br. 9 (1962), 412.

⁶ Stevan Stojšić, Emil Libman, *III. Internistički dani internista A.P. Vojvodine*, y: *Liječ. vjesnik*, god. 85, br. 9 (1963), 1012.

⁷ Emil Libman, Stevan Stojšić, *IV. Internistički dani – Godišnji sastanak internista Vojvodine*, y: *Liječ. vjesnik*, god. 86, br. 11 (1964), 1417–1418.

листичке теме, нарочито из области гастроентерологије. Стога је одлучено да се радови поделе према темама на Главне и Слободне групе реферата.

За време ових дана шапилографски је штампан *Билтен*. У првом броју Билтена записано је: „...Интернистички дани су постали трибина на

Део аудиторијума

На V. Интернистичким данима јуна 1965. године у групи Главних тема, приказан су најновија достигнућа у дијагностици болести јетре, у примени радиоизотопа у интерној медицини, и у примени електромикроскопије и хистологије при испитивању слузнице желуца у болесника са улкусном болешћу. У другој групи (Слободне теме) изнети су актуелни подаци других болести који су од помоћи у раду лекара опште медицине.

Штампане су књижице: Програм састанка и Зборник сажетака одржаних реферата.

У оквиру ових Дана, организовао је др Винко Перчић, као председник Подружнице СЛД у Суботици, малу прославу поводом 20-годишњице рада Подружнице у послератном периоду (1945–1965) и заслужним члановима додељене су Спомен-плате.⁸

Током одржавања VI. Интернистичких дана (јуни 1967) обрађени су лабораторијски, терапијски и хируршки аспекти болести штитасте жлезде и поново је било говора о гојазности и шећерној болести.

којој се сваке године састаје елита лекара и истраживача из целе земље... односно постаје манифестација на којој учествују и стручњаци из других држава...“⁹

Како су Дани постали значајни скуп лекара, то је Удружење гастроентеролога Југославије поверило Организационом одбору Дана да уклопи у одржавању VII. *Интернистичких дана* (јуна 1968) и одржавања I. *Научног састанка гастроентеролога Југославије*. Поред лекара из наших медицинских центара, било је и учесника–лекара из многих европских земаља, из Сједињених Америчких Држава и Јапана. Због великог броја пријављених, реферати су се одржавали у три сале истовремено. Предавања у сали 1 симултано су превођена на енглески односно на српско-хрватски. У групи *Главне теме* расправљало се о патогенези, клиничкој слици, медикаметозној и хируршкој терапији улкусне болести и о постоперативном синдрому у оперисаних болесника од улкуса желуца. Расправљало се и питање примене ендоскопије и биопсије слузнице у дијагностици

⁸ Emil Libman, Stevan Stojšić, *Godišnji sastanak internista Vojvodine – V. Internistički dani*, у: *Liječ. vjesnik*, god. 88, br. 1 (1966), 65–67.

⁹ *Skup najpoznatijih medicinskih stručnjaka cele zemlje – VI. Internistički dani*, у: *Subotičke novine*, br. 20, 2. juna 1967.

оболелих са нејасним тегобама у желуцу.

Штампани су Програм рада Интернистичких дана и Зборник сажетака радова презентираних на Састанку.¹⁰

Следеће године заједно са VIII. *Интернистичким данима* (јуна 1969) организован је и II. *Научни састанак гастроентеролога Југославије*. Реферати у групи *Главне теме* изнели су нове податке у клиници, патоанатомији и патохистологији хроничне упале слезнице желуца као и нова схватања о стању болесника оперисаних од упале жучне кесице.¹¹

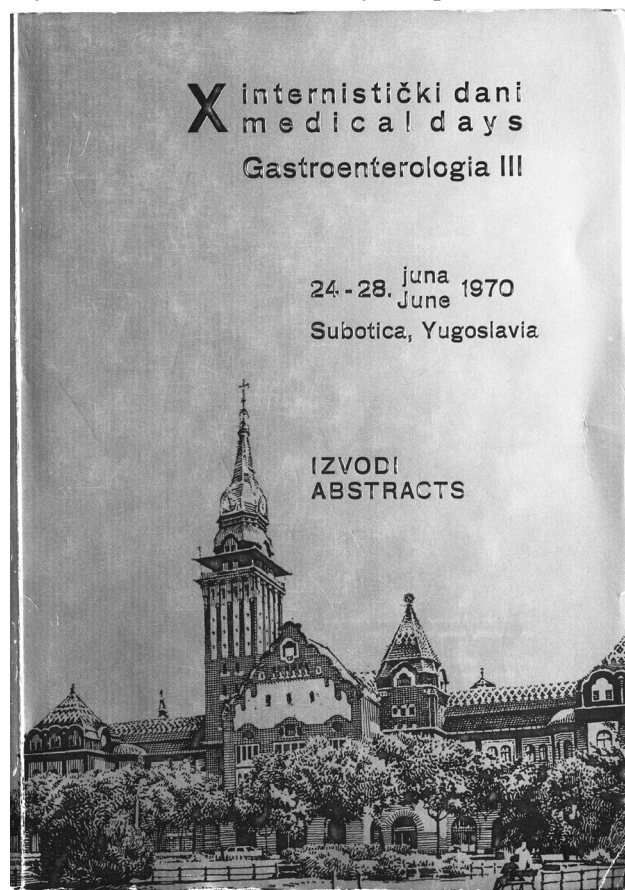
Организациони одбор Интернистичких дана одлучио је да се IX. *Дани* одрже децембра 1969. године, заједно са IV. *Интернистичком недељом* коју је др В. Перчић покренуо 1966. године када *Интернистички дани* нису одржани због I. Конгреса гастроентеролога Југославије. Основна намера одржавања *Интернистичке недеље* била је да се прикажу вредне актуелне теме за рад лекара опште медицине, јер су *Интернистички дани* све више обрађивали специјалистичке и субспецијалистичке теме истраживача у медицинској науци. Тако је др В. Перчић у *Предговору* Зборника радова I. *Интернистичке недеље*, између осталог, рекао: „...Познато је да се сталним стручним усавршавањем лекара, посебно лекара опште медицине... постижу резултати лечења и развоја здравствене службе... Желео бих да се и у нашој комуни поклони пажња усавршавању лекара основне здравствене службе...”

На IX. *Интернистичким данима* било је речи о примени радиоизотопа у интерној медицини и о патогенези хроничних болести јетре, а у групи *Слободне теме* изнети су реферати о хроничном плућном срцу, о прогнози болесника са инфарктом срца те о рехабилитацији болесника после прележаног инфаркта срца.¹²

Јуна 1970. године одржани су X. *Јубиларни Интернистички дани* а у склопу *Дана* и III. *Научни састанак гастроентеролога Југославије*. Пријављено је око 250 радова. У групи *Главна тема* били су реферати: Тумори дигестивног тракта, Патолофизиолошки аспекти болести јетреног ткива и Клиничка вредност биохемијских ана-

лиза. Учествовао је велики број наших и лекара из САД-а, Јапана и многих европских држава. У првој сали обезбеђено је симултано превођење на енглески односно српскохрватски.

Издати су Програм састанка и Зборник извода предавања на енглеском и српскохрватском као и две књиге комплетних радова писаних на језику аутора. Књиге под насловом *Новија искуства у гастроентерологији* штампане на преко 800 страна. Локални лист Суботичке новине имале су *специјални додаток* посвећен Јубиларним данима.¹³

Године 1971. у јуну одржани су XI. *Интернистички дани – I. Састанак интерниста Војводине и Мађарске уз учешће лекара из других делова Југославије*. На XI. *Интернистичким данима* теме

¹⁰ Emil Libman, *Iz rada Podružnica i Sekcija*, у: *Lekar – informativni list Srpskog lekarskog društva*, god. V, br. 22 (1969), 3.

¹¹ Emil Libman, VIII. *Internistički dani – II. Naučni sastanak gastroenterologa Jugoslavije*, у: *Med. pregled*, god. XXIII, br. 1–2 (1970), 88.

¹² Vinko Perčić, *Predgovor*, у: *Zbornik I. Internističke nedelje – Seminara za lekare opšte medicine*, Subotica 1966, šapirografska štampa.

¹³ Miroslav Vučinić i saradn., *Nekoliko tekstova o X. Internističkim danima*. Specijalni dodatak, у: *Subotičke novine*, god. 26, br. 24, 19. jun 1970.

Miroslav Vučinić, *Društveni program Jubilarnih dana*. Prvog dana – Koncert dela Johana Sebastijana Baha (subotička filharmonija, dirigent Milan Arsić); drugi dan – gostovanje ansambla segedinske opera *Bal pod maskama*, Đuzepe Verdi; treći dan: Vokalni koncert kamernog hora *Pro musica* (dirigent Gabrijela Egetö) i Koncert na orguljama (prof. Anđelko Klobučar – Zagreb) u Katedrali Sv. Terezije.

Vinko Perčić i saradn. (gl. ured. Vinko Perčić, ured. Emil Libman, Stevan Stojšić), *Novija iskustva u gastroenterologiji*, knj. 1, Subotica 1971, 504. Vinko Perčić i sarad. (gl. ured. Vinko Perčić, ured. Emil Libman, Stevan Stojšić), *Novija iskustva u gastroenterologiji*, knj. 2, Subotica 1971, 407.

су биле о савременој клиничкој слици и терапији болести плућа, срца, бубрега... Том приликом је речено: „...народна патологија нашег суседа слична је нашој и зато сматрамо значајним овај заједнички састанак јер су... приказана најновија достигнућа у дијагностици и терапији у појединим областима интерне медицине...“¹⁴

нормалан продужетак те сарадње... Мене лично је одушевила усклађена дискусија о шећерној болести јер је садржала поред медицинских и социјалне аспекте...“¹⁵

У оквиру *XII. Интернистичких дана* (јуна 1972) организован је и *V. Научни састанак хематолога и трансфузиолога Југославије* на молбу

Детаљ са изложбе творнице лекова

Др Димитрије Стануловић (1904–1987), начелник и професор Интерне клинике Медицинског факултета у Новом Саду рекао је: „...Пошто сам више пута узео учешће на *Интернистичким данима*, могу да кажем да је организација увек била на узорној висини а то је необично важно када су у питању овакви масовни скупови са значајним претензијама... Што се тиче овогодишњих *Интернистичких дана*, нарочито су ме импресионирале усклађене дискусије на којима су учествовали истакнути стручњаци др Имре Мађар, професор Интерне клинике Медицинског факултета у Будимпешти и др Зденко Радошевић са Интерне клинике Медицинског факултета у Загребу...“

Др Ференц Олах, начелник Интерне клинике Медицинског факултета у Сегедину рекао је: „...Ни ја нисам овде први пут, а надам се ни последњи. Наше болнице сарађују стално и тако је наше учешће на *Интернистичким данима* само

овог Удружења. Главне теме биле су: Поремећај хематогенезе нелеукемичне природе, Лечење малигних лимфома и Аустралија SH-антиген. Учествовали су лекари специјалисти из целе државе.

Одржана је и мала свечаност поводом 75-годишњице рада Болнице павиљонског типа (1897–1972) и отварање нове вишеспратне зграде нове (1972).¹⁶

Удружење гастроентеролога Југославије поверило је и овог пута Организационом одбору *XIII. Интернистичких дана* (јуна 1973) да организује и *V. Научни састанак гастроентеролога Југославије* и *I. Интернационални симпозијум о дигестивној ендоскопији*.¹⁷ Учествовао је велики број лекара-специјалиста из наше земље, затим скоро из свих држава Европе те из Јапана, Мексика, САД-а и Нигерије. Пријављено је више од 200 радова. У групи *Главне теме* били су рефера-

¹⁴ *XI. Internistički dani*, u: Subotičke novine, 18. jun 1971.

¹⁵ *Komplimenti organizatorima – završeni XI. Internistički dani*, y: Subotičke novine, br. 26, 25 jun 1971.

¹⁶ Emil Libman, Stevan Stojšić, *Izveštaj sa XII. Internističkih dana*, y: Med. pregled, god. XXVIII, br. 4, 1972, 169–170.

¹⁷ F. Vilardell, *International Symposium on Digestive Endoscopy*, Subotica 25–30 June 1973, E.S.G.E. News Letter (Official Bulletin of the European Society of Gastrointestinal Endoscopy), No 4, November 1973.

ти: Желудачна секреција, Ендоскопија, биопсија и цитологија као дијагностичке методе и Нова стремљења у хируршкој терапији пептичког улкуса.

у медицинским круговима Суботице а и много шире. Др В. Перчић се повлачи са положаја начелника Интерног одељења и са положаја председника Организационог одбора *Интернистичких*

Детаљ са изложбе творнице лекова

Штампани су Програм састанка и Зборник сажетака реферисаних на Састанку на енглеском и српскохрватском.¹⁸

Професор др Ј.Н. Хант (Hunt, London) рекао је: „...Овај састанак је имао потпуни успех и на високом нивоу била је омогућена размена мишљења и искустава у гастроентерологији... Про- дискутована су многа најновија достигнућа и резултати рада и истраживања...“¹⁹

Др Стојан Кнежевић, професор са Интерне клинике *Ребро*, Медицинског факултета у Загребу, пише у раду *Ми о себи*, што је колаж извадака из говора, предавања, чланака и расправа, о Интернистичким данима:

„...За нас је лијеџнике... Subotica u posljednje vrijeme dobila svoje novo, stručno, a s tim i kulturno značenje, novi medicinski smisao i humanističko ohrabrenje... razbila se mit o neophodnosti metro- polizirane, samo u najvećim centrima uz medicinske fakultete koncentrirane naučne i vrhunске medicine. Subotica je pokazala da u jednoj srednjoj, radnoj i ambicioznoj medicinskoj sredini mogu... biti naj- jugledniji naučni sastanci...“²⁰

Почетком 1974. године велико изненађење

дана. Разлог ове одлуке др В. Перчића остао је необјашњен иако је јавност постављала питање: Зашто? Шта се десило? Да ли је морао? Никаквих одговора није било а доктор је наставио да ради као лекар-специјалиста у амбуланти за гастроентерологију.

После овог догађаја организацију *XIV. Интернистичких дана* и *II. Научног састанка интерниста Југославије и Мађарске* преузели су Актив интерниста Подружнице СЛД у Суботици, Интернистичка секција ПО СЛД за АП Војводину и Удружење интерниста Југославије а сам организатор је био *Савет Интернистичких дана* са председником прим. др Фабијем Скендеровићем, неуропсихијатром. Главне теме Састанка су биле: Дијагностика и терапијски проблеми хроничног хепатитиса, Имунотерапија болести бубрега и Дијагностика ендокриних болести. Учествовао је велики број наших и мађарских лекара. Радови у сали 1. симултано су превођени на мађарски односно српско-хрватски језик.

Издати су Програм рада и Зборник сажетака радова Састанка на мађарском и српско-хрватском.

¹⁸ Emil Libman, *XIII. Internistički dani*, у: Bilten lekarskih organizacija Jugoslavije, god. XIX, br. 7, 1973, 24–25; Redakcijski Kolegijum (gl. ured. Vinko Perčić, ured. Emil Libman, Stevan Stojšić), *Izvodi radova sa XIII. internističkih dana*, Subotica 1973, 172.

¹⁹ Emil Libman, *Lekarska društva u Subotici (1880–2005)*, Subotica 2005, 240.

²⁰ Stojan Knežević, *Mi o sebi*, у: Liječn. vjesnik, god. 96, br. 2, 1974, 115–124.

У Друштвеном програму било је вече Концерта камерног хора *Pro musica* (диригент Габријела Егето).²¹

Године 1975. и 1976. Интернистички дани ни су одржавани па се и даље постављало питање повлачења др В. Перчића са одговорних и важних функција. Но, одговора није било, ни од стране друштвених ни политичких установа, личности.

ковима, ново и значајно упознаје нас са корисним новинама у фармакологији и фармакотерапији док кореферати говоре о нежељеним дејствима појединих лекова и о потреби организованог праћења нуспојава примењених лекова...²³

Дат је, такође, предлог да ови XV. Дани добију име *I. Научни састанак интерниста Војводине* са жељом да се сваке друге-треће године одржава у

Огласна табла испред зграде Општине

Да се Интернистички дани, који су обележили један период здравствене културе Суботице, заврше на један леп и одговарајући начин – прим. др Милица Димитријевић-Шокчић (1923–1980),²² начелник Интерног одељења (1974–1987) организовала је уз велику помоћ др Димитрија Стануловића (1904–1980), управника Клинике за интерне болести и ванредног професора интерне медицине са пнеумофизиологијом Медицинског факултета у Новом Саду, новембра 1977. године *XV. Интернистичке дане* – Симпозијум Лекови и здравље.

У *Предговору* Зборника XV дана проф. Д. Стануловић написао је: „... Уводни реферат *О ле-*

месту где је Подружница Друштва лекара агилна.

Тако је *II. Научни састанак интерниста Војводине* одржан у оквиру VII. Сомборских медицинских дана октобра 1982. године. Др Тихомир Шијачић пише: „... *I. Научни састанак* одржан је у склопу са *XV. Интернистичким данима* који су... имали несумњив реноме и који су се гасили. Идеја је била да се њиховим гашењем створи нешто ново, што би званично имало опште-војвођански карактер и било место где би војвођански интернисти могли да размене своја искуства, сагледају проблеме, ускладе своје ставове...²⁴

Након сомборског скупа ни једна Подружница ДЛВ у Војводини није се одлучила (није могла,

²¹ Emil Libman, *Izveštaj sa II. Naučnog sastanka internista Jugoslavije i Mađarske*, у: *Med. revija*, god. XXV, br. 1, 1975, 153–155. Libman Emil, *Jugosláv és magyar belgyógyászok tanácskozása*, у: *Egészség*, vol. XXIII, No 9, 1974, 16.

²² Emil Libman, Milica Dimitrijević-Šokčić, у: *Lekarska društva u Subotici*, Subotica 2005, 148.

²³ Dimitrije Stanulović, *Predgovor*, *Zbornik Lekovi i zdravlje* (gl. ured. Dimitrije Stanulović, ured. Dejan Lazić), Novi Sad, Sombor, Subotica 1977, 320.

²⁴ Tihomir Šijačić, *Sedmi Somborski medicinski dani – II. Naučni skup internista Vojvodine*, 241–242, у: Branislav Danilović, *Hronika Somborskih medicinskih dana*, Sombor 2008, 334.

није желела) да организује следећи војвођански скуп интерниста. Наступиле су године постепеног заборав на тако значајне историјске дане у XX веку.

Тишина...

Све док др Милан Стануловић, професор клиничке фармакологије на Медицинском факултету у Новом Саду није дао иницијативу средином XXI. века да се ови Дани забележе у војвођанској историји интерне медицине.

Кратак закључак

У раду је укратко дат преглед Историјских дана, вредног медицинског догађаја у историји здравствене културе града Суботице. Документи о Интернистичким данима у Суботици похрањени на Одељењу за историју здравствене културе Војводине у Музеју Града Новог Сада и овај мали рад у часопису Историјског архива Суботице остају извори података за будуће истраживаче историје медицине.

Захвалност

- Др Милану Стануловићу, професору клиничке фармакологије Медицинског факултета у Новом Саду;
- Гђи Гордани Буловић, вишем кустосу и начелнику Одељења за историју здравствене културе Војводине Музеја града Новог Сада;
- Стевану Мачковићу, директору Историјског архива Суботица и главном уреднику часописа *Ex Pannonia*;
- Редакцијском одбору *Ex Pannonia* часописа Историјског архива Суботица;
- Душану Јованчевићу, библиотекару Библиотеке Матице српске, Нови Сад;
- Дијани Бореновић, архивисткињи у Историјском архиву Суботица, уредници часописа *Ex Pannonia*;
- члановима Завичајног одељења Градске библиотеке у Суботици;
- Дејану Мркићу, архивисти Историјског архива Суботица.

Литература и извори

Gordana Bulović, Dopis u vezi sa Internističkim danima (rukopis)

Miroslav Vučinić i sarad., Nekoliko tekstova o X. Internističkim danima, Specijalni dodatak, Subotičke novine br. 24 od 19. juna 1970.

F. Vilardell, International Symposium on Digestive Endoscopy, Subotica 25–30 June 1973, E.S.G.E. News Letter (Official Bulletin of the European Society of Gastrointestinal Endoscopy), No 4, November 1973.

Istorijski arhiv Subotica, F. 180, Zbirka fotografija Stojan Knežević, Mi o sebi, Liječn. vjesnik, god. 96, br. 2, 1974, 115–124.

Emil Libman, Istaknuti lekari Subotice, 1792–1992, Subotica 2003, Vinko Perčić, 114–124.

Emil Libman, Stevan Stojšić, Izveštaj sa I. Internističkih dana, Med. pregled, god. XIV, br. 4, 1961, 199.

Emil Libman, Stevan Stojšić, Godišnji sastanak internista Vojvodine – V. Internistički dani, Liječn. vjesnik, god. 88, br. 1, 1966, 65–67.

Emil Libman, Iz rada Podružnice i sekcije, Lekar – informativni list Srpskog lekarskog društva, god. V, br. 22, 1969, 3.

Emil Libman, VIII. Internistički dani – II. naučni sastanak gastroenterologa Jugoslavije, Med. pregled, god. XXIII, br. 1–2, 1970, 88.

Emil Libman, Stevan Stojšić, Izveštaj sa XII. Internističkih dana, Med. pregled, god. XXVIII, br. 4, 1972, 169–170.

Emil Libman, XIII. Internistički dani, Bilten lekarskih organizacija Jugoslavije, god. XIX, br. 7, 1973, 24–25.

Emil Libman, Lekarska društva u Subotici (1880–2005), Subotica 2005.

Emil Libman, Izveštaj sa II. Naučnog sastanka internista Jugoslavije i Mađarske, Med. revija, god. XXV, br. 1, 1975, 153–155.

Libman Emil, Jugosláv és magyar belgyógyászok tanácskozása, Egeszség, vol. XXIII, No 9, 1974, 16.

XI. Internistički dani, Subotičke novine, 18. juni 1971.

Skup najpoznatijih stručnjaka iz cele zemlje – VI. internistički dani, Subotičke novine, 20 VI 1967.

Komplimenti organizatorima – završeni XI. Internistički dani, Subotičke novine, br 26, 25 jun 1971.

Vinko Perčić i sarad, Novija iskustva u gastroenterologiji (gl. ured. Vinko Perčić, ured. Emil Libman, Stevan Stojšić), knj. 1, Subotica 1971, 504.

Vinko Perčić i sarad, Novija iskustva u gastroenterologiji (gl. ured. Vinko Perčić, ured. Emil Libman, Stevan Stojšić), knj. 2, Subotica 1971, 407.

Vinko Perčić, Predgovor, Zbornik radova I. Internističke nedelje, Subotica 1966.

Seminar za lekare opšte medicine, Subotica– interno odeljenje Opšte bolnice (ured. Vinko Perčić i sarad.), šapirografska štampa, 1966, 133.

Redakcijski Kolegijum internista Internog odeljenja Opšte bolnice Subotice, Program i Izvod sažetaka radova sa X. internističkih dana, Subotica 1970, 286.

Dimitrije Stanulović, Predgovor, Zbornik Lekovi i zdravlje (gl. ured. Dimitrije Stanulović, ured. Dejan Lazić), Novi Sad, Sombor, Subotica 1977, 320.

Milan Stanulović, Dopis u vezi sa Internističkim danima, rukopis.

Stevan Stojšić, Emil Libman, Simpozijum o bolestima jetre, žučne kesice i žučnih puteva – II. Internistički dani, Med. glasnik, god. XVI, br. 9, 1962, 412.

Stevan Stojšić, Emil Libman, III. Internistički dani internista A.P. Vojvodine, u: Liječn. vjesnik, god. 85, br. 9 (1963), 1012.

Stevan Stojšić, Emil Libman, IV. Internistički

dani – Godišnji sastanak internista Vojvodine, Liječn. vjesnik. god. 86, br. 11, 1964, 147–1418.

Stevan Stojišić, Emil Libman, III. Internistički dani internista AP Vojvodine, Liječn. vjesnik, god. 85, br. 9, 1963, 1052.

Stevan Stojišić, Teodor Kovač, Izveštaj sa II. In-

ternističkih dana, Med. pregled, god. XV, br. 9, 1962, 572–573.

Tihomir Šijačić, Sedmi Somborski medicinski dani – II. Naučni skup internista Vojvodine, 241–242, u: Branislav Danilović, Hronika Somborskih medicinskih dana, Sombor 2008, 334.

Összefoglaló

És voltak belgyógyászati napok

A szöveg röviden bemutatja az Belgyógyászati Napok történetét, amely a 20. század közepén a szabadkai egészségkultúra történetének jelentős eseménye. A rendezvény szervezőinek szándéka az volt, hogy bemutassák az modern orvostudomány eredményeit, amelyek hasznosak a háziorvosok mindennapi munkájában. Tekintettel arra, hogy a résztvevők nagy száma volt szűken szakmai témákkal, a Belgyógyászati Napok szervező bizottsága úgy döntött, hogy két csoportra osztja a dolgozatokat: Fő témák és szabad témák. A Belgyógyászati Napok keretében

a Jugoszláviai Gasztroenterológusok Szövetsége és Jugoszláviai Hematológusok és Transzfuziológusok Szövetsége üléseit is megszervezték értekezletüket. Dr. Vinko Perčić hirtelen kivonulása a belgyógyász osztály vezetői és az esemény szervezőbizottsági elnöki tisztségéből azzal a következménnyel járt, hogy távozásával a Belgyógyász Napok megszakadtak.

Kulcsszavak: Belgyógyászati Napok, az egészségügy története Szabadka városában, tudományos értekezletek

Resume

There were once the Internal Medicine Days Conferences

The paper gives a short history of Internal Medicine Days Conference, an important event in the history of healthcare culture in Subotica in the middle of 20th century. The intention of the organizers was to present modern views in medical science which would help in everyday work of general medicine doctors. The Organization Board decided to separate the professional presentations in two groups – Main Topics and Free Topics, due to a great number of participants. The meetings of the Association of Gastroenterologist of Yugoslavia and Association of

Hematologist and Transfusiologists of Yugoslavia were held within Internal Medicine Days Conference. Sudden retreat of Dr. Vinko Perčić from the position of Head of the Internal Medicine Department and President of the Organization Board of the Conference resulted in ending of the annual Internal Medicine Days Conference.

Key words: Internal Medicine Days Conference, history of medicine in Subotica, scientific meetings

A szabadkai piarista gimnázium (1942–1944)

Összefoglaló: Szabadkán 1942 és 1944 között működött piarista gimnázium. Hivatalos elnevezése A Kegyesrendiek Vezetése Alatt Álló Szabadkai Városi Róm. Kat. Gimnázium volt. Az első tanévben a gimnáziumnak egy osztálya volt 62 tanulóval, míg a következő tanévben már három osztálya és 180 tanulója. A Szabadkai Történelmi Levéltárban az F.332 Szabadkai Piarista Gimnázium fondban található a két tanévben vezetett anyakönyv a tanulók adataival, osztályzataival. A gimnázium alapításával és működésével kapcsolatban viszont fennmaradtak különböző dokumentumok a korabeli városi közigazgatási iratanyagban, illetve a Tervrajzgyűjteményben megtalálható a volt városi szegényház piarista gimnáziummá való átalakítására vonatkozó iratok és tervrajzok.¹ A levéltár könyvtára a 623-as szám alatt őrzi az 1942/43. iskolaévről kiadott Évkönyvet. A piarista gimnázium alapítása mellett, részletesebben kerül bemutatásra a tanévnyitó ünnepség, az első tanév a növendékek névsorával, illetve a gimnázium elhelyezésével kapcsolatos intézkedések.

Kulcsszavak: Szabadka, piaristák, gimnázium, tanévnyitó ünnepség.

A piaristákról

A piarista rend katolikus tanítórend, melynek teljes neve Kegyes Iskolák Isten Anyjáról Nevezett Szegény Szabályozott Papjainak Rendje. A piaristák korábbi magyar elnevezései kegyestanítórend, illetve kegyesrend. A piarista rend tagjai a szokásos szerzetesi fogadalmak mellett vállalják, hogy egész életüket gyermekek oktatásának és nevelésének szentelik. A rend alapítója Kalazanci Szent József, aki munkatársaival együtt a XVI. század végén Rómában „kegyes”, azaz ingyenes és vallásos iskolákat alapított szegény családok gyermekei számára. A rend jelmondata „pietas et litterae” (kegyesség és tudomány) és azt fejezi ki, hogy a piarista rend tagjai egyszerű akarják nevelni az embert és a keresztényt, akit a tudás és az igazságkeresés útjain akarnak eljuttatni a Teremtőhöz.

A piarista rend első magyarországi iskoláját 1642-ben alapította a szepességi Podolinban, majd folyamatosan nyitotta intézményeit az egész ország

területén. Vidékünkön a piarista rend először Szegeden alapított iskolát 1720-ban, illetve Nagybecskerekben működtetett iskolát az 1846 és 1920 közötti években.

A piaristáknak Szabadkán való letelepítésére már a 18. és a 19. században is több kísérlet történt. E kísérleteknél mindig arról volt szó, hogy a piaristák vegyék át a Szabadkán már működő középiskolát, gimnáziumot. Ilyen próbálkozások történtek 1772-ben, 1793-ban, az 1866-1867-es években, 1891-ben és az 1894-1995-ös években. Erre végül is csak 1942-ben került sor.

A piaristák letelepedése Szabadkán

A piaristáknak Szabadkán való letelepedésének egyik kezdeményezője a város akkori polgármestere, dr. Völgyi János volt. 1941. november 28-án, a magyarországi piaristák rendfőnökének, Zimányi Gyulának írt levelében² megemlíti, hogy az egyetlen szabadkai gimnázium túlszűfolt, mivel tanulóinak létszáma a 950-et is meghaladja. Egy második gimnázium létesítése a város számára sürgős és „önként adódik a város azon óhaja, hogy a magyar kegyes tanítórend létesítsen itt gimnáziumot”. Azt is hozzátette, hogy „nemzetiségi vidéken vagyunk, áldás volna, ha a kegyes tanítórend elismert vallásos és hazafias nevelő szelleme itt is végezhetné országépítő munkáját”. Egyben felkérte Zimányi Gyula rendfőnököt, hogy szíveskedjen közölni azokat a feltételeket, melyek teljesítése esetén a város reménykedhet abban, hogy a piarista rend gimnáziumot létesít Szabadkán.

Zimányi Gyula piarista rendfőnök 1941. december 29-én személyesen is ellátogatott Szabadkára és tárgyalásokat folytatott a város vezetőivel. 1942. január 29-én írt válaszlevelében³ Zimányi Gyula megköszönte Szabadka polgármesterének megtisztelő bizalmát és meghívását, levelében pedig felidézte, hogy „már a 18. század végén is két izben, 1772-ben és 1793-ban, a 19. század második felében pedig háromszor, t. i. az 1867., 1882. és 1891. években is szó volt arról, hogy a nemes Város falai közé fogadja rendünket”. Egyben azt is megemlítette, hogy mint neki, úgy rendtársainak is „eszünkbe jutottak szabadkai

¹ SzTL, F.275.39.2., Tervrajzgyűjtemény.

² SzTL, F.60, Szabadka Szabad Királyi Város Polgármesteri Hivatala (1941-1944), V-1642/1943.

³ SzTL, F.60, V-1642/1943.

A szabadkai piarista gimnázium épülete a Zimonyi út 117. szám alatt

származású nagynevű rendtársaink: Kalmár Endre, a híres rendfőnök, a korán elhalt tudós Volly István, a jeles hittudós Titz Antal és a most is élő nagy matematikus egyetemi tanár, Suták József”. A piaristák készek eleget tenni a város óhajának, de ezt csak abban az esetben tudják megtenni, ha a város biztosítani tud megfelelő épületet a gimnázium, illetve legalább 60-80 fiút befogadó internátus és a rendház számára, amelyhez megfelelő nagyságú udvar és rendházi kert is tartozna. Zimányi Gyula rendfőnök egyben értesítette dr. Völgyi János polgármestert, hogy „egyházi intézmény létesítéséről lévén szó, kötelességszerűen jelentést tettem Szabadka város nagyszabású tervéről mind a helyi egyházi, mind a főegyházmegyei hatóságoknak és alázattal kértem előzetes beleegyezésüket és erkölcsi támogatásukat, amire nézve máris örvendetes biztatásokat volt szerencsém kapni”.

A piaristák Szabadkán való letelepedéséről, illetve egy új gimnázium létesítéséről a város közgyűlésének, a törvényhatósági bizottságnak is döntenie kellett. Erre 1942. április 15-én tartott rendes közgyűlésen került sor. A piarista gimnázium alapításával kapcsolatos javaslatot dr. Vojnits Aladár kultúratanácsnok ismertette a város közgyűlésével. Mint a törvényhatósági bizottság a 3146/1942. – 25. kgy. számú véghatározatában kimondta,⁴ „a törvényhatósági kisgyűlésnek polgármesterünk előterjesztésével egyező javaslatát a Piarista tanítórend gimnáziumának és internátusának létesítését és Szabadkán leendő letelepedését nagy örömmel tesszük magunkévá”. A

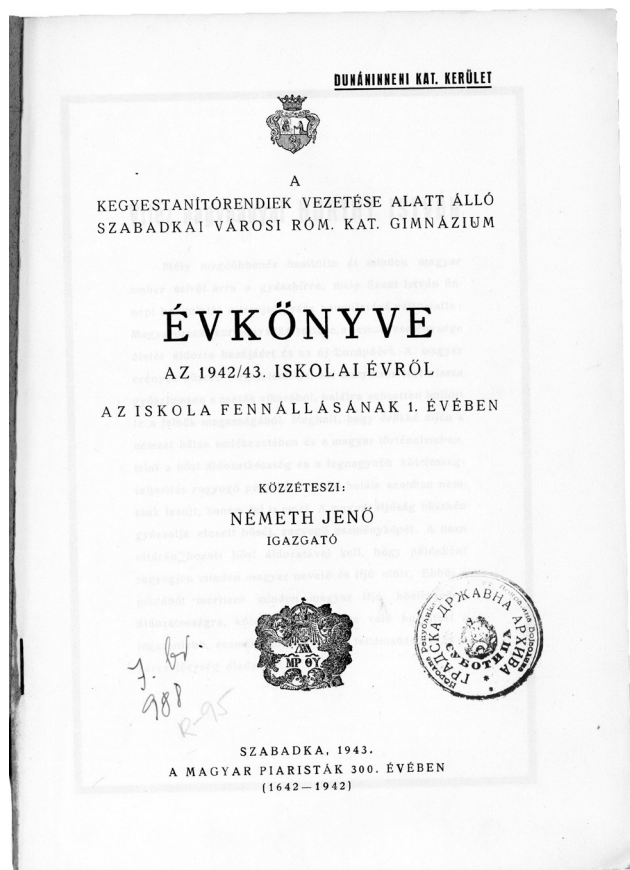
határozat indoklásában a közgyűlés azt is kimondta, hogy Szabadka városának történelmi vágya, hogy a városban szerzetes gimnázium létesüljön. Az eddigi egyetlen gimnázium már túlszűfolt, ezért a város számára egy második gimnázium létesítése halaszthatatlan kultúrászükséglet.

Egy új gimnázium, illetve internátus létesítéséhez szükséges volt a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium engedélye is. Az 1942. május 27-én, a vallás- és közoktatásügyi miniszternek címzett levelében,⁵ dr. Völgyi János megírta, hogy a majdnem ezer tanulót számláló szabadkai gimnázium Magyarország legnépesebb gimnáziuma. A túlszűfolttság miatt több tanulót már nem tud fogadni, pedig erre nagy szükség lenne. Ezért döntött úgy Szabadka törvényhatósági bizottsága az április 15-i közgyűlésén, hogy a városban egy új gimnáziumot és internátust alapít, melynek vezetését a piaristákra bízza. Dr. Völgyi János polgármester ezt így indokolta meg levelében: „Szabadkának, de egész Bács vármegyének is elsőrendű érdeke, hogy a felállítandó intézmény olyan kezekben legyen, amelyek legmesszebbmenőleg biztosítják a mély valláserkölcös és hazafias nevelést, mert a jugoszláv uralom a nevelés terén erkölcsi és nemzeti szempontból egyaránt megdöbbentő következményekkel járt. A törvényhatósági bizottság éppen ezért a Piarista tanítórendnek Szabadkán való letelepedésével kívánja a város e legégetőbb kultúrászükségletét kielégíteni.” Levelében azt is megemlítette, hogy a város egyetlen fiúgimnáziuma is tulajdon-

⁴ SzTL, F.60, V-1642/1943.

⁵ U.o.

képen szerzetesgimnázium volt, melyet alapításától kezdve a ferences rend vezetett és csak később lett állami intézmény. A város, illetve a környék lakossága óriási többségében katolikus és lelkében mélyen gyökerezik a szerzetesekhez és a szerzetesi intézményekhez való ragaszkodás. Éppen ezért „mély tisztelettel kérem tehát Nagyméltóságodat, kegyeskedjék a város elhatározásának indító okait megértő figyelmébe venni és legnehezebb kulturproblémáknak a gimnáziumi oktatásnak és nevelésnek megoldásában méltóztassék kegyes hozzájárulásával segítségünkre lenni”. A kérelmet aláírásával Szabadka város főispánja, dr. Reök Andor is pártfogásába vette.

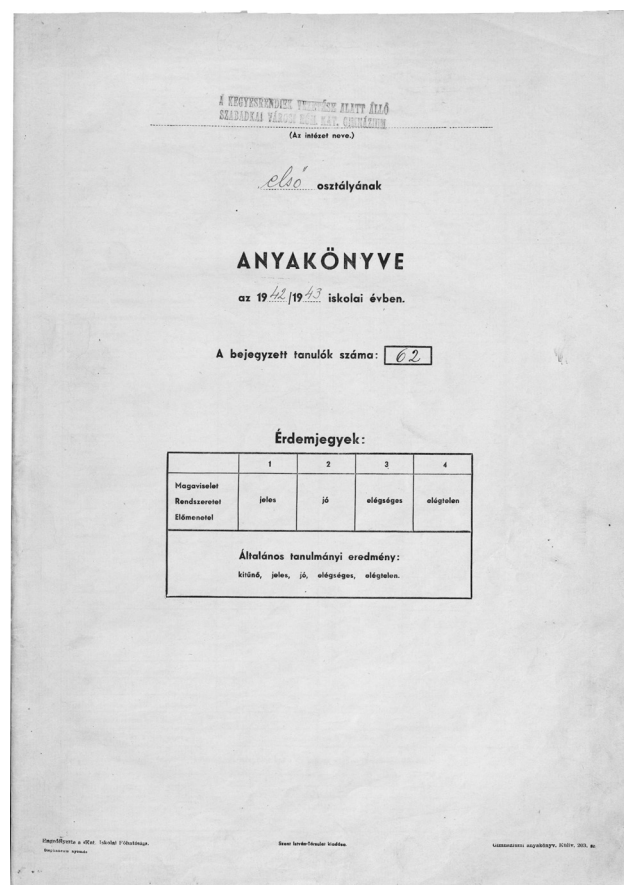

*A gimnázium évkönyve
SzTL Könyvtára, 623. számú könyv.*

A piarista gimnázium létesítésével kapcsolatos felterjesztésre rövid időn belül, 1942. június 16-án megérkezett dr. Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter válasza.⁶ A miniszter elvben megengedhetőnek tartja egy, a kegyes tanítórend által vezetett katolikus jellegű gimnázium létesítését Szabadkán. Viszont levelében kihangsúlyozta, hogy „a magam részéről az engedély megadását attól teszem függővé, ha Szabadka thj. város első sorban vagy pedig a szabadkai II. számú katolikus jellegű gimnázium felállításával kapcsolatban biztosítani fogja az eddig kedvezőtlen elhelyezésű állami közép és középfokú iskoláknak kifogástalan elhelyezését, annál

is inkább, mivel jelenleg a szabadkai állami közép-, középfokú iskolák amugy is tulzsufoltak”. Az engedély megadása esetén az új gimnázium még ideiglenesen sem nyerhetne elhelyezést egy állami jellegű iskola épületében.

Az 1942. július 15-én küldött válaszában⁷ dr. Völgyi János polgármester megköszönte a minisztérium elvi engedélyét. Kihangsúlyozta, hogy az új gimnázium csupán az első osztállyal indulna, két kegyesrendi és egy óraadó tanár működése mellett. A gimnázium ideiglenesen egy katolikus egyesület helyiségében kezdené meg működését. Mivel a piarista gimnázium elhelyezése az állami iskolák elhelyezésére semmiféle káros hatással nincs, sőt a fiúgimnázium zsúfoltságát enyhíteni fogja, dr. Völgyi János arra kérte a vallás- és közoktatásügyi minisztert, hogy „kegyeskedjék az ideiglenesen meginduló piarista gimnázium első osztályának a nyilvánossági jogot megadni”.

Az 1942/43. iskolai évbe összesen 62 tanuló iratkozott be a piarista gimnázium első osztályába (F.332.1)

A levélben említett katolikus egyesületi helyiség pedig a Szent Teréz-templom mögött található Bunyevác Katolikus Kör otthona volt. Ezzel kapcsolatban már 1942. július 21-én dr. bajsai Vojnits Aladár kultúrtaácsnok kéréssel fordult dr. Ijjas József egyházmegyei biztoshoz. Mint kérelmében írja: „Tisztelettel kérem Méltóságodat, mint a Róm. Kath.

⁶ SzTL, F.60, V-1642/1943.

⁷ U.o.

Egyházközségek Központi Tanácsának elnökét, hogy a Bunyevác Katolikus Kör Otthonát képező katolikus háznak jelenleg használaton kívül álló nagytermét, udvarát és az udvarra nyíló irodahelyiséget a szeptemberben meginduló kegyesrendi gimnázium első osztálya céljaira az 1942/43. iskolai évre a városnak bérbeadni sziveskedjék.”⁸

Tekintettel az ügy fontosságára, a városvezetés tartalék megoldásról is gondoskodott. A Levente Egyesülettel közösen tartott értekezleten megállapodás született arról, hogy ha szükséges lesz, a kegyes tanítórend szeptemberben induló osztálya a Leventeotthonban kezdheti meg működését. Az otthonban található tornatermet is használhatják a piarista növendékek.

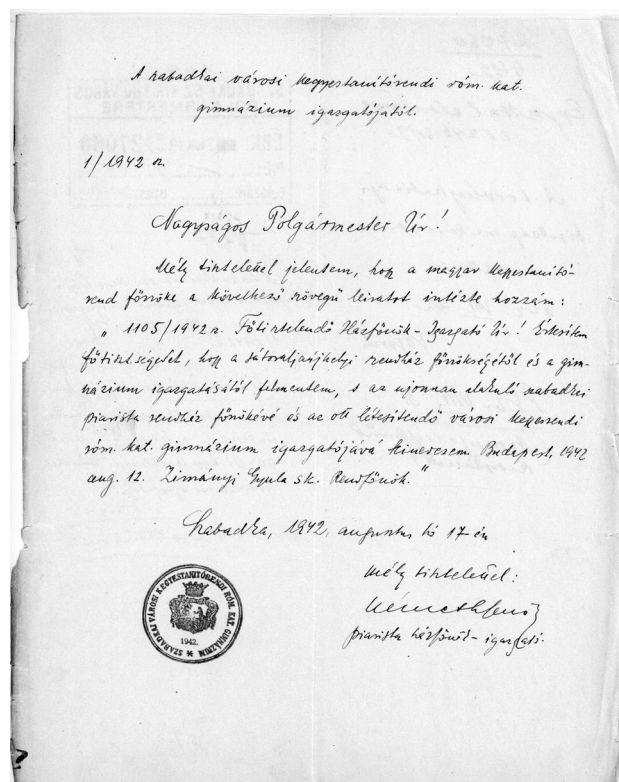
Az 1942. augusztus 6-án kelt levelében⁹ dr. Völgyi János polgármester értesítette Zimányi Gyula piarista rendfőnököt, hogy immár nincs akadálya annak, hogy Szabadkán szeptemberben meginduljon az első gimnáziumi osztály. A minisztérium megadta az elvi engedélyt, az osztály a katolikus kör nagytermében lesz elhelyezve. Az iskola felszereléséről, illetve a gimnázium fenntartásáról a város fog gondoskodni.

A piaristák szabadkai letelepedésének tárgyában a végleges megállapodás 1942. augusztus 11-én született meg. Az értekezleten a rend részéről jelen voltak Zimányi Gyula rendfőnök, Biró Imre, Balanyi György, Tomek Vince asszisztensek és Németh Jenő, a sátoraljaújhelyi piarista gimnázium igazgatója. Szabadka városát dr. Völgyi János polgármester, dr. Vojnits Aladár kultúratanácsnok és Horváthy Miklós számvevőségi főnök képviselte. A felek a következőkben egyeztek meg:

1. Az 1942–1943-as tanév kezdetétől, az első osztály megnyitásával, piarista gimnázium jön létre Szabadkán.
2. A piarista gimnázium fenntartója a város, vagyis a város viseli a gimnázium dologi és személyi kiadásait.
3. Amint erre mód és alkalom nyílik, a város gondoskodni fog megfelelő épületről a gimnázium, a rendház és a konviktus részére.
4. A rendház és a konviktus első berendezéseinek költségei, illetve az épületek későbbi belső és külső karbantartási költségei a várost terhelik.
5. A gimnázium első osztályának megindulásához szükséges helyiségekről (tanterem, szertár, igazgatói iroda), megfelelő nagyságú udvarról, illetve az első évben Szabadkára jövő két rendtag lakásáról a város gondoskodik.
6. A város polgármestere kilátásba helyezte, hogy ha a kegyúri földek visszakerülnek a város tulajdonába, azon lesz, hogy egy része a piarista rendház vezetése alatt álló intézmények céljait szolgálja.
7. Ezen elvi megállapodáshoz szükséges a törvény-

hatósági bizottság hozzájárulása, a rend letelepedéséhez pedig a Szentszék engedélye.

Hamarosan megtörtént a szabadkai piarista gimnázium igazgatójának, Németh Jenőnek a kinevezése is. Az 1942. augusztus 17-én kelt levelében Németh Jenő erről tájékoztatta a város vezetőségét és idézte Zimányi Gyula rendfőnök leiratát: „Főtisztelendő Házfőnök – Igazgató Úr! Értesítem főtisztelédet, hogy a sátoraljaújhelyi rendház főnökségétől és a gimnázium igazgatásától felmentem, s az ujonnan alakuló szabadkai piarista rendház főnökévé és az ott létesítendő városi kegyesrendi róm. kat. gimnázium igazgatójává kinevezem. Budapest, 1942. aug. 12. Zimányi Gyula s.k. Rendfőnök.”¹⁰

A szabadkai piarista rendház főnöke és a gimnázium igazgatója Németh Jenő volt (F.60, V-1642/1943.)

Napokon belül megoldódott a piarista gimnázium elhelyezésének kérdése is. Az 1942. szeptember 1-én tartott megbeszélésen dr. Ijjas József egyházközségi biztos előadta, hogy a ház, melyet a Bunyevác Katolikus Kör használt, a római katolikus egyház tulajdonát képezi. Az egyház képviselőjében kijelentette, hogy „az egyház Szabadka város nemes elhatározását azzal óhajtja honorálni, hogy a mondott célra a kért két helyiséget, az udvart és a mellékhelyiségeket bérösszeg megállapítása nélkül bocsájtja rendelkezésére”.¹¹ A két piarista tanár elhelyezése is biztosítva lesz, ők a papi otthonban lesznek elszállásolva. Dr. Békeffy

⁸ SzTL, F.60, V-1642/1943.

⁹ U.o.

¹⁰ U.o.

¹¹ U.o.

György városi tisztügyész véleménye szerint ebben az esetben nincs szükség szerződés készítésére. Elegendő lesz a jelen jegyzőkönyvet határozathozatal végett a törvényhatósági bizottság elé terjeszteni.

A szükséges határozathozatalra Szabadka sz. kir. város törvényhatósági bizottságának 1942. szeptember 11-én tartott rendkívüli közgyűlésén került sor a 28871/1942 – 120. kgy. szám alatt.¹² A piarista gimnázium alapításával, illetve a tanítórenddel kötött egységgel kapcsolatos javaslatot dr. Vojnits Aladár kultúrtaácsnok ismertette a város közgyűlésével. Mint a a törvényhatósági bizottság véghatározatában kimondta, „lelkes örömmel vettük tudomásul, hogy a polgármesterünknek a kegyes tanítórend szabadkai letelepedése érdekében a f. évi április 15-én hozott törvényhatósági bizottsági határozat alapján folytatott tárgyalásai befejeződtek és ennek eredményeképpen a kegyes tanítórend f. hó 13-án városunkban megkezdheti működését”. Határozatában a törvényhatósági bizottság azt is kimondta, hogy tudomásul veszi a város és a rend között kötött részletes megállapodást, hálás köszönetét fejezte ki a római katolikus egyházi hatóságnak, valamint a Bunyevác Katolikus Körnek, azért az áldozatkészségért, hogy a piarista gimnázium rendelkezésére bocsájtották a szükséges helyiségeket és hogy a papi otthonban a piarista tanároknak otthont adtak. Továbbá a törvényhatósági bizottság e határozatában hálás köszönetét fejezte ki „a Miasszonyunkról nevezett Kalocsai Szegény Iskolanővérek szabadkai igazgatófőnöknőjének Baly Mária Ildefonza nővérnek azért a testvéri segítségért, mellyel a rend a gimnázium meginduló első osztályának ideiglenes berendezését lehetővé tette”.

Az alapító- és tanévnyitó ünnepély

A Kegyesrendiek Vezetése Alatt Álló Szabadkai Városi Róm. Kat. Gimnázium alapító- és tanévnyitó ünnepélyére 1942. szeptember 13-án került sor, az ünnepélyes szentmise után, a városi színházban délelőtt 11 órakor. A műsor a következő volt:

1. H. L. Hassler: Ünnepre jöttünk. Liszt: Magyar ünnepi dal. Énekli a szegedi piarista gimnázium vegyeskara.
2. Szabadka első piarista diákjait üdvözli Rónay Dezső, a szegedi piarista gimnázium II. a. osztályos tanulója.
3. A szabadkai kisdíjakok köszöntőjét Vojnich-Zélich Imre mondja el.
4. Ünnepi beszédet mond Zimányi Gyula, piarista rendfőnök.
5. Az új intézetet átveszi Németh Jenő, a szabadkai gimnázium igazgatója.
6. A szegedi piarista diákkórus énekszámai – Bárδος L.: Esik eső ... Horthy Miklós táborában.

Szögi E.: Horthy-dalok.

7. Szabadka város nevében üdvözlő beszédet mond dr. Völgyi János polgármester.
8. Dr. Ijjas József, egyházmegyei biztos, a kalocsai egyházmegye nevében köszönti a letelepülő piaristákat.
9. Szózat. Az énekkart vezényli dr. Maklári Lajos piarista. Zongorán kísér Kertész Lajos, szegedi piarista öregdiák.¹³

Zimányi Gyula rendfőnök beszédében¹⁴ nem titkolta, hogy mennyire meg van hatva, hogy a magyar piaristák egy új intézettel fognak gyarapodni. Mint mondta: „Magasztalja lelkem az Urat, hogy annyi sikertelen próbálkozás után, eljutottunk oda, hogy Isten kegyelméből itt Bácska áldott földjén, Szabadka nemes városában kibonthatom a negyedfélszázados kalazanciusi eszménynek, az ifjúság vallásérkölcös, odaadó nevelésének zászlaját.”

Hálás köszönetet mondott dr. Reök Andor főispánnak, dr. Völgyi János polgármesternek, dr. Székely Jenő polgármesterhelyettesnek, dr. Ijjas József érseki biztosnak, dr. Balogh Ányos tankerületi főigazgatónak, dr. bajsai Vojnits Aladár kultúrtaácsnoknak, Horváthy Miklós főszámvevőnek amiért páratlan jóindulattal és odaadással karolták fel a szabadkai piarista gimnázium ügyét és tették lehetővé annak létrejöttét. Külön megköszönte az általuk nyújtott segítséget az állami gimnázium igazgatójának, Schäfer Mihálynak és a Miasszonyunkról nevezett Iskolanővéreknek.

Immár a növendékekhez szólva a következőket mondta: „Kedves Fiaim, szabadkai kis diákjaink! Töltsön el Benneteket is az ünnepi érzés. Milyen felemelő, feledhetetlen élmény Rátok és Szeretteitekre, hogy eljött ide a nagy magyar kalazanciusi család, a több mint hatezernyi piarista diákság képviselői, a 222 éves szegedi piarista gimnázium csengő hangú énekesei kedves atyáikkal egyetemben, hogy keblükre öleljenek Benneteket. ... En pedig egy kis Kalazancius-képet hoztam valamennyiteknek, hogy eljegyezzelek Benneteket a piarista szellemmel: „Jöjjetek Fiaim, az Úr félelmére oktatlak Titeket.” Mélyen átérzem azt, amit a képecskékre írtam: Atyai szeretettel. Mint atyátok kérem Rátok az Úr kegyelmét és áldását.”

Németh Jenő gimnáziumi igazgató beszédében¹⁵ megilletődve mondott köszönetet a Rendfőnök Úr Öméltóságának a kitüntető bizalomért és kijelentette, hogy „mély felelősségtudattal és az isteni küldetés alázatos lelkületével veszem át a jelen ünnepélyes pillanatban a 300 éves magyar piarista iskolák legfrissebb hajtásának, a szabadkai piarista gimnáziumnak vezetését”. Tudja, hogy rá és tanártársaira nehéz és felelősségteljes munka vár, hiszen a cél az, hogy

¹² SzTL, F.60, V-1642/1943.

¹³ A Kegyesrendiek Vezetése Alatt Álló Szabadkai Városi Róm. Kat. Gimnázium Évkönyve az 1942/43. iskolai évről. Szabadka 1943. 60. oldal.

¹⁴ U.o., 45. oldal.

¹⁵ U.o., 47. oldal.

LOPOS GYULA iskolapadgyára, Budapest, III., Bécsi-út 85. Telefon: 163-133.

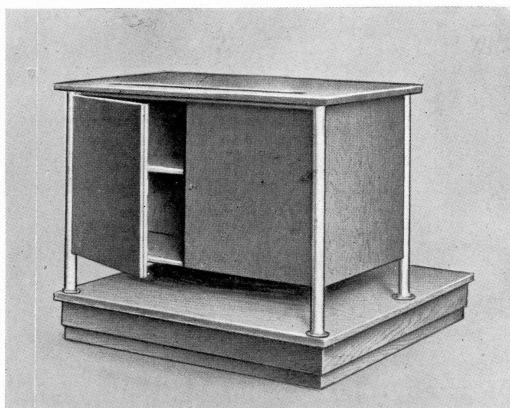
Csővázú szék

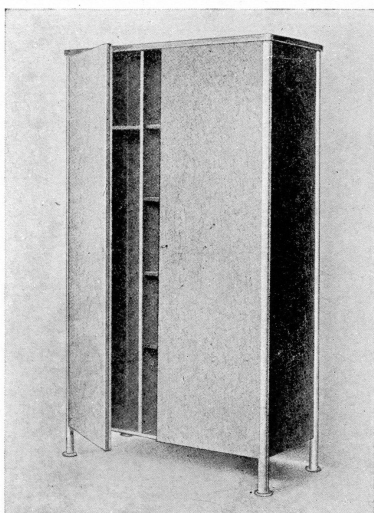
Csővázú ülőke

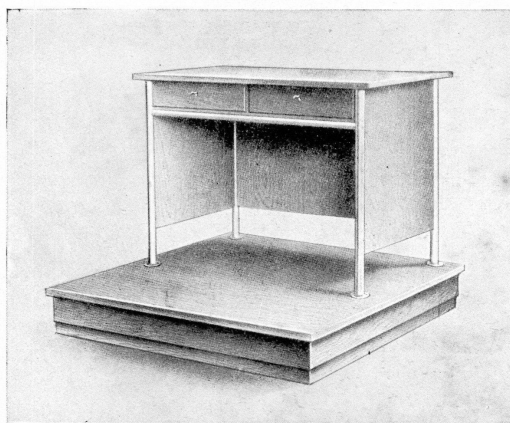
Csővázás tanári asztal, szekrénnel

Csővázás szekrény

Csővázás tanári asztal

Korabeli iskolabútorok (F.60, V-1642/1943.)

az ifjakkal megszerettessék a vallást, a hitet, a hazaszeretetet, a tudományokat és istenfélő, kötelességtudó polgárokat neveljenek a katolikus egyháznak és a magyar hazának. A növendékekhez szólva felhívta a figyelmüket, hogy „adatok hálát a jó Istennek, hogy éppen ti lehettek az új szabadkai városi piarista gimnázium első növendékei”. Továbbá hozzáfűzte még, hogy „bízom benne, hogy a 300 éves magyar piarista iskolák hagyományos szelleme átítatja egész valótokat, hogy majdan, amikor istenfélelemben és tudományokban megerősödvé elhagyjátok ennek az Alma Mater-nak a falait, ti is hálás szívvel és ragaszkodással gondoltok vissza nevelőitekre, a piaristákra”.

Dr. Völgyi János polgármester Szabadka város közönsége nevében köszöntötte az ünnepség résztvevőit.¹⁶ Beszédében kihangsúlyozta, hogy az új

gimnázium szerves összefüggésben van a régivel, hiszen annak idején is a város egy szerzetesrendre, a ferencesekre bízta az ifjak oktatását és nevelését. A régi gimnázium 1860-tól állami gimnáziumként működik és a mostani városvezetés úgy döntött, hogy az új gimnázium katolikus intézmény lesz, melynek vezetését a piaristákra bízta. Megígérte, hogy a város mindent meg fog tenni a piarista gimnáziumért és eredményes, sikeres jövőt kívánt az intézménynek.

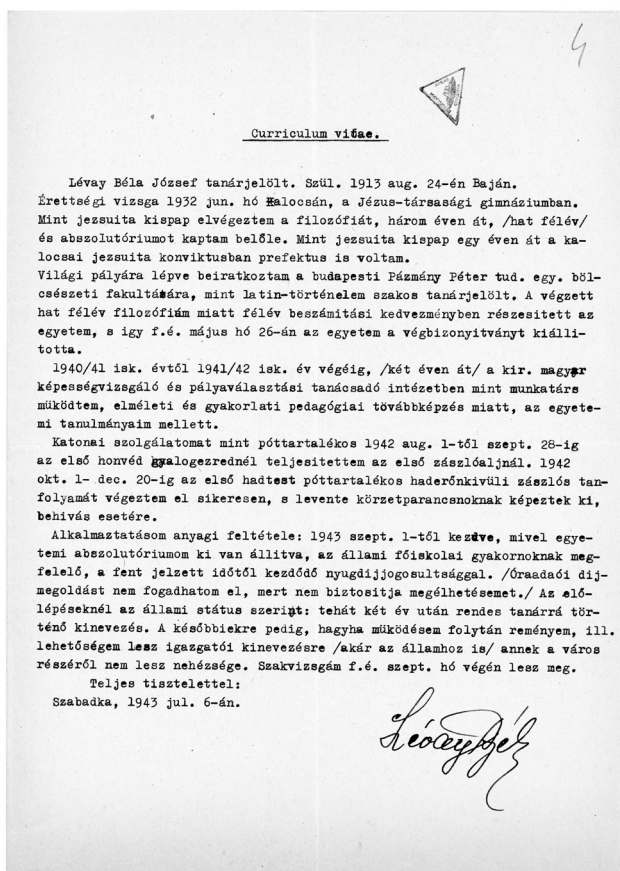
Dr. Ijjas József érseki biztos a kalocsai-bácsi egyházmegye egyházi hatósága nevében köszöntötte a Szabadkán letelepülő piaristákat.¹⁷ Meggyőződése, hogy ez a Gondviselés útmutatása alapján történt és az anyaszentegyház itteni képviselői örömmel vállalták ennek a törekvésnek a támogatását. Hiszen a kegyesrendiek itt alakuló iskolájának hajlékot biz-

¹⁶ A Kegyesrendiek Vezetése Alatt Álló Szabadkai Városi Róm. Kat. Gimnázium Évkönyve az 1942/43. iskolai évről. Szabadka 1943. 48. oldal.

¹⁷ U.o. 49. oldal.

tosítottak, az itt működni kezdő két piarista atyának pedig otthont és testvéri szeretetet. Mint mondta: „Az egyházi hatóság a kegyes atyákkal nem kötött szerződést. A papir, a betű és az aláírás túl rideg lenne annak a kapcsolatnak a kifejezésére, amibe a kalocsai egyházmegye a kegyesrend vezetőségével lépett. Záloga inkább ennek a kapcsolatnak az a találkozás, ahol a főpásztori aggodalom és az apostoli vágyakozás egymásra talált. És ezen a találkozón az Isten áldása van. Ad maius pietatis incrementum: a kegyeletes lelkület gyarapodására fog szolgálni, mint azt a kegyesrendiek jellegje mondja.”

A gimnázium jogi helyzete

Lévay Béla latin-történelem szakos tanár az 1943/44. tanévben az I.b osztály osztályfőnöke volt (F.60, II-36884/1943)

A szabadkai piarista gimnázium jogi helyzetét a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete szabályozta. Erről dr. Balogh Anyos tankerületi kir. főigazgató, az újvidéki II. fokú tanügyigazgatási kirendeltség vezetője 1943. január 13-án kelt levelében értesítette Szabadka város polgármesterét. Mint levelében írta,¹⁸ „van szerencsém Méltóságod szives tudomására hozni, hogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur 1942. dec. hó 11-én 126.089/1942. VI.1. ü.o.sz. alatt kelt rendeletével a szabadkai kegyesren-

diek vezetése alatt álló községi gimnázium létesítését és az 1942-1943. tanévben az I. osztállyal ideiglenes helyiségben való megnyitását tudomásul vette”. A tankerületi kir. igazgató egyben arról is értesítette dr. Völgyi János polgármestert, hogy a gimnázium részére a miniszter megadta az államérvényes bizonyítvány kiállításának jogát, az igazgatás és felügyelet szempontjából pedig kihangsúlyozta, hogy „a gimnáziumot további intézkedésig míg a visszatért délvidéki iskolák tankerületekbe való beosztása meg nem történik, és a kivételes rendelkezések meg nem szűnnek az egységes gyakorlat biztosítása végett m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur közvetlen rendelkezésem alá helyezte”.

Később ez a jogi helyzet megváltozott. Mint az újvidéki II. fokú tanügyigazgatási kirendeltség 1944. január 14-én kelt leiratában értesítette Szabadka város polgármesterét, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter hatályon kívül helyezte korábbi rendeletét. Az 1943. december 15-én hozott 108.767/1943. VIII.1. ü.o. számú rendeletével a szabadkai piarista gimnáziumot 1944. január 1-i hatállyal „Magyarország Hercegprímásának, mint a Katolikus Iskolai Főhatóság elnökének igazgatása és felügyelete alá bocsátja”.¹⁹

Az első tanév

Az 1942/43. tanévben a tantestületet tagja volt Németh Jenő (kegyesrendi áldozópap, igazgató, tanár), Pogány János (kegyesrendi áldozópap, tanár), Hrubaiány Endre (római kat. lelkész, óraadó tanár), Kuluncsich Andor (világi, óraadó szaktanító), Pennavin Elemér (világi, óraadó tanár) és Temesi József (világi, óraadó tanár). Az egyetlen református növendék hitoktatását dr. Tóth Kálmán vállalta, az intézet iskolaszolgálója pedig Marjanusics István volt.

A tanítás a katolikus tanügyi főigazgatóság által jóváhagyott tantárgyfelosztás szerint folyt. A tantárgyak a következők voltak: hit- és erkölcsstan (Pogány János), magyar nyelv és irodalom (Németh Jenő), föld- és néprajz (Pogány János), latin nyelv (Németh Jenő), honvédelmi ismeretek²⁰ (Pogány János), természetrajz (Pogány János), mennyiségtan és mértan (Pogány János), rajz a műalkotások ismertetésével (Kuluncsich Andor), testnevelés (Temesi József), ének (Hrubaiány Endre), szerb-horvát nyelv (Pennavin Elemér). Külön osztályozták még a magaviseletet és a rendszereteket is.

Mivel a tanulóknak kb. egyharmada nem magyar anyanyelvű volt, nekik külön társalgási órákon kellett részt venniük. A heti két óra magyar nyelvű társalgást Németh Jenő és Pogány János vezették.

A piarista gimnázium első osztályába összesen 62-en iratkoztak be, a diákok életkora pedig 10 és 13 év között volt. A növendékek a következők voltak: Antal Tibor – Szabadka

¹⁸ SzTL, F.60, V-1642/1943.

¹⁹ SzTL, F.60, V-3550/1944.

²⁰ A tantárgy keretében főleg történelmi olvasmányokat dolgoztak fel régi magyar hősookról, uralkodókról, csatákról.

Ágoston Béla – Horgos
Bacslia Béla – Szabadka
Bata Miklós – Szabadka
Bautz Ferenc – Bezdán
Berecz Dezső – Völgyes
Berenc Jakab – Paripás
Bénes Ferenc – Apatin
Bosnyák Antal – Szabadka
Bozsó Antal – Szabadka
Bunford József – Bácsgyulafalva
Czindel György – Bajmok
De Negri Károly – Szabadka
Dulics József – Szabadka
Faragó Endre – Magyarkanizsa
Fúderer Péter – Béreg
Futó István – Szabadka
Gyantár György – Szabadka
Hegedűs Károly – Bácsalmás
Hermann Antal – Bácsalmás
br. Hoeller István – Szabadka
Hogg Jakab – Szentfülöp
Hogg Márton – Szentfülöp
Hönisch Márton – Szentfülöp
Jaramazovics Béla – Szabadka
Kardos Tibor – Szabadka
Klinovszki István – Palona
Kopunovics Antal – Budapest
Kopunovics Félix – Szabadka
Kovács-Birkás Dezső – Szabadka
Krausz Ferenc – Hódság
Krebsz Miklós – Szilberek
Lebovics András – Tavankút
Malagurszki Imre – Békova
Máttyássy Andor – Szabadka
Mészáros Béla – Bajmok
Mikola Miklós – Szabadka
Murányi József – Kishegyes
Nagy Imre – Kishegyes
Pecsner Mátyás – Szilberek
Péics Radován – Szabadka
Posztics Iván – Bogyán
Rathmann István – Bajmok
Rimpf Tóbiás – Bácsújlak
Schweissgut Péter – Veprőd
Sigmund József – Szabadka
Simonka Ferenc – Pacsér
Simunovics Vince – Bogyán
Sóti Gáspár – Mohol
Tikvicki Pál – Szabadka
Tóth István – Bácsfeketehegy
Tüske Ferenc – Tataháza
Vojnics-Tunics Lajos – Szabadka
Vojnich-Zélics Imre – Szabadka

Vukov Géza – Szabadka
Walter József – Kecel
Weiss Ferenc – Kerény
Zákupszky János – Mélykút
Soós Mihály – Bácsgyulafalva²¹
Csik Ferenc – Szabadka,²²
Nyomtató Mihály – Bácsgyulafalva,²³
Virág István – Pacsér.²⁴

Az iskolában folyó nevelő-oktató munkát a tanári értekezleteken értékelték.²⁵ A tanári testület véleménye szerint az osztályban kevés a tehetséges tanulók száma. A diákok szorgalma sem üti meg a kívánt mértéket és szinte megdöbbentő az elemi ismeretek hiányossága. A fegyellemmel is gond van, mivel a tanulók túlságosan elevenek és képtelenek a tartós figyelemre. A tanári testületnek verejtékes munkájába kerül a diákok fegyelmezése és rászoktatásuk a rendszeretere és az iskolai feladatok lelkiismeretes elvégzésére. A tanári értekezlet azt is megállapította, hogy a szelidségre épített pedagógia sajnálatosan csak egyoldalúan érvényesült. Eredményes volt a növendékek lelkületének átformálásában, a vallásosság és a hazaszeretet elmélyítésében. Viszont kevés eredménnyel járt a komoly kötelességteljesítésre és rendszeretere való nevelésben, valamint a jobb tanulmányi eredmény elérésében.

Az évvégi osztályozó tanári értekezlet viszont örömmel állapította meg, hogy az egész évi fáradtságos munka mégsem volt hiábavaló, mivel a tanulók többsége megfelelő felkészültséget és tudást tudott felmutatni. Az ismétlésre utaltak száma kevés, viszont aránytalanul magas a csak elégséges rendű tanulók száma. Jelesrendű mindössze egy van,²⁶ a jórendűek száma is nagyon kevés.

A gimnázium elhelyezésének kérdése

A piarista rendház, a gimnázium és a hozzá tartozó internátus elhelyezése megfelelő épületben komoly gondot okozott az akkori városvezetésnek. Az első, végül nem megvalósult tervek szerint, a piaristák átköltöztek volna a Vojnits Tivadarné alapítványi árvaház épületébe.

Mint Németh Jenő igazgató 1943. április 5-én, a polgármesternek címzett levelében írja, a piarista gimnázium, a rendház és 20 tanulót befogadó internátus elhelyezése a Vojnits Mária utca 9. szám alatti épületet tartja a legmegfelelőbbnek. Véleménye szerint a szükséges átalakítások után ez a megoldás a következő három tanévben elegendő lenne az első négy osztály számára. Kérelméhez csatolta a mérnöki hivatal által elkészített tervrajzokat is.

²¹ Magántanuló.

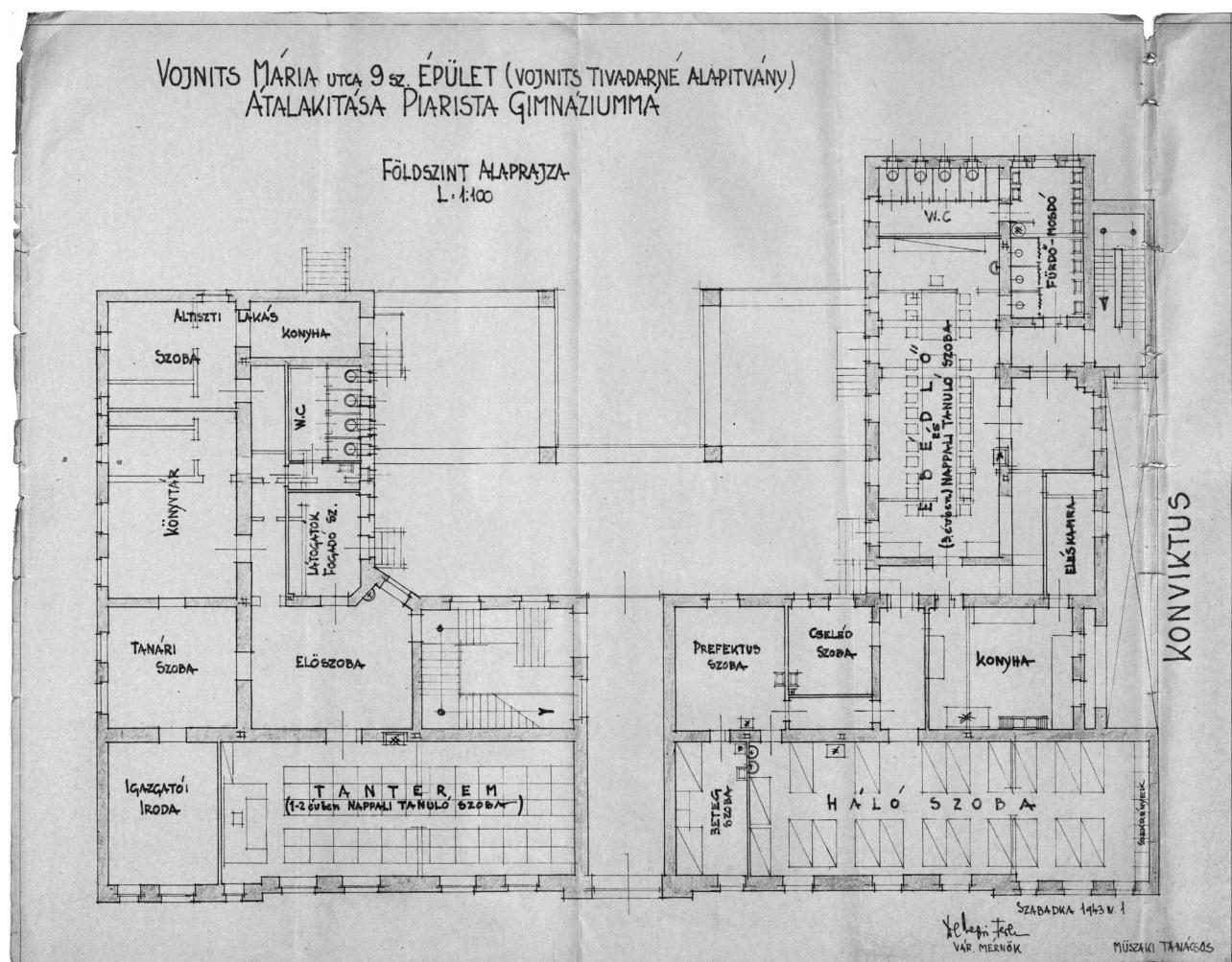
²² Kimaradt.

²³ Kimaradt.

²⁴ Kimaradt.

²⁵ A Kegyestánítórendiek Vezetése Alatt Álló Szabadkai Városi Róm. Kat. Gimnázium Évkönyve az 1942/43. iskolai évről. Szabadka 1943. 51. oldal.

²⁶ Az osztály egyetlen jeles tanulója De Negri Károly volt.

A Vojnits Mária utca 9. sz. alatti épület tervezett átalakítása piarista gimnáziummá
– a földszint alaprajza (F.60, V-1642/1943.)

A Vojnits Tivadarné alapítványi árvaház átalakítását piarista gimnáziummá és internátussá támogatta a polgármester, illetve a törvényhatósági bizottság is. Az 1943. április 20-án megtartott ülésén a törvényhatósági bizottság határozatában kimondta, hogy az elkövetkező 4-5 évben a piarista gimnázium és internátus elhelyezésére a Vojnits Tivadarné alapítványi árvaházat tartja a legmegfelelőbbnek, az átalakítási munkálatokra pedig 150.000 pengőt szavazott meg. A határozat egyben kimondta azt is, hogy az egyik alapítványi bérházat kell átalakítani árvaházzá.

A közgyűlési határozat ellenére a tervezett átköltöztetésre nem került sor, mivel a belügyminisztérium alapítványi osztályának kiküldöttei a helyszínen megállapították, hogy az árvalányok tervezett átköltöztetése a Vojnits Mária utca 3. szám alatti bérházba nem lehetséges, mivel ez az épület, főleg udvar hiánya miatt, nem alkalmas árvaháznak.

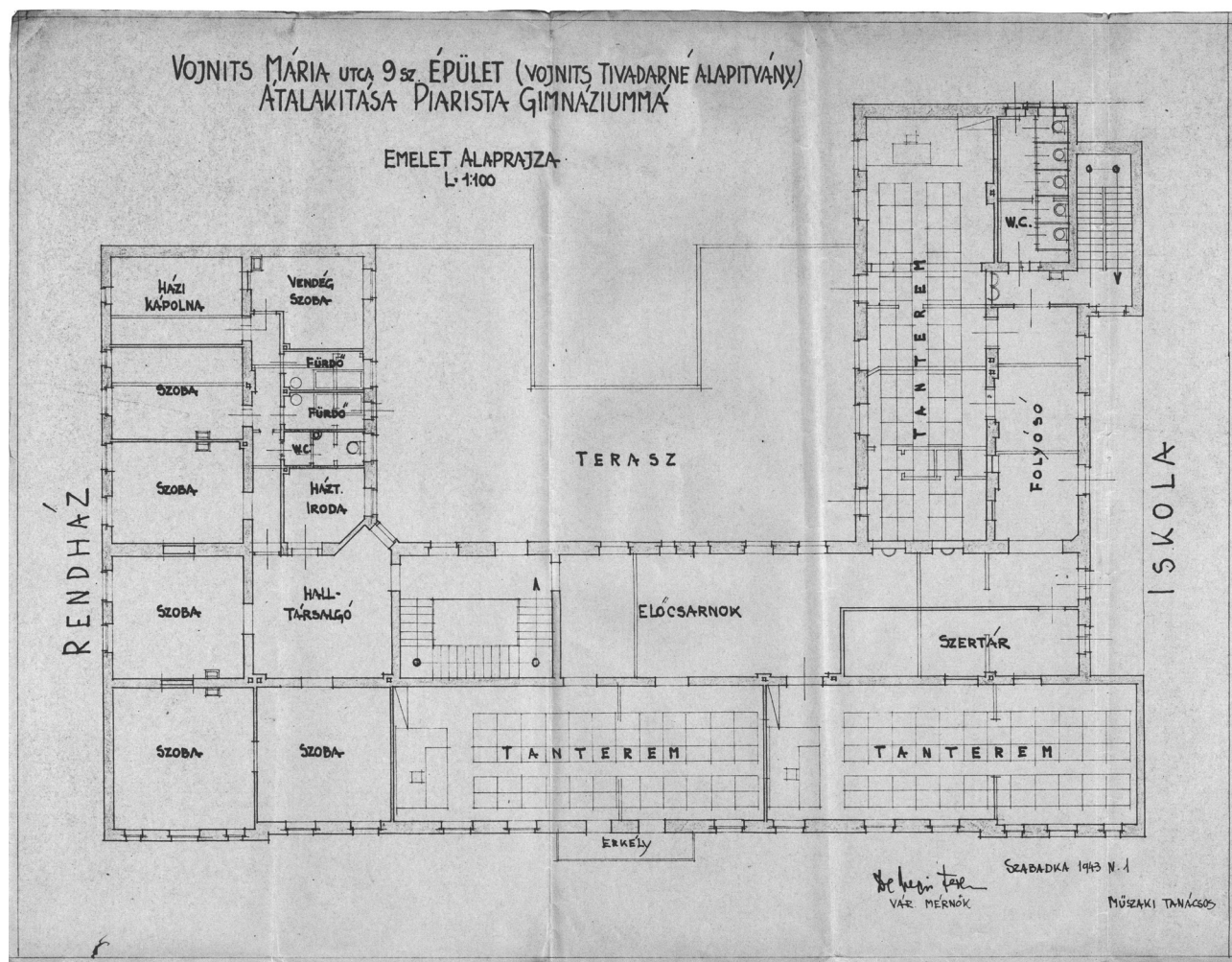
Mint lehetséges pótmegoldást, az 1943. május 8-án hozott határozatában a polgármester utasította a műszaki ügyosztályt, hogy készítse el a Szegedi út 11. szám alatti, szintén a Vojnits Tivadarné alapítvány tulajdonában lévő bérház átalakítási tervét piarista gimnáziummá. Az épületet ekkor a csendőrség hasz-

nálta és végül ez a terv sem valósult meg.

Hamarosan viszont megszületett a végleges megoldás. A piaristák megkapták a Zimonyi út 117. szám alatti épületet, melyet hajdan a város szegényháznak építtetett, a rendőrség pedig ezekben a háborús években internáló tábor céljaira használt. Dr. Völgyi János polgármester 1943. július 28-án hozott véghatározata alapján Merkovits Tamás kőművesmester kapott megbízást, hogy elvégezze a szükséges átalakítási munkálatokat.

A városvezetés döntését a törvényhatósági bizottságnak is jóvá kellett hagynia, amire az 1943. augusztus 11-én megtartott közgyűlésen került sor. A törvényhatósági bizottság a 31846/1943. – 94. kgy. szám alatt hozott határozatában kimondta,²⁷ hogy tudomásul veszi a polgármester véghatározatát, „amellyel a f. évi július 20-án tartott zártkörű versenytárgyalás eredményeképpen a volt szegényháznak piarista intézetté való átalakítási munkálataival Merkovics Tamás szabadkai kőművesmestert bízta meg”. Az átalakítási munkálatokra a közgyűlés megszavazta a szükséges 47.000 pengőt. A határozat indoklásában a törvényhatósági bizottság kimondta, hogy „a városi katolikus gimnázium és a piarista internátus és rendház jövő

²⁷ SzTL, F.60, V-1642/1943.

A Vojnits Mária utca 9. sz. alatti épület tervezett átalakítása piarista gimnáziummá – az emelet alaprajza (F.60, V-1642/1943.)

tanévre való elhelyezése csak úgy oldható meg, hogy a m. kir. Belügyminisztérium előzetes hozzájárulással a város átalakítja a rendőrség által előbb kisegítő toloncházként használt volt városi szegényházat. A szeptemberben kezdődő tanévre már 180 tanuló iratkozott be és a tanév megnyitásáig mindössze egy hónap áll rendelkezésre”. A törvényhatósági bizottság azt a reményét is kifejezte, hogy e határozatával „a piaristák ilyen elhelyezése előreláthatólag több évre biztosítja a gimnázium s a mellette szeptemberben meginduló internátus, valamint a rendház zavartalan működését”.

A belügyminisztériumot dr. Székely Jenő, Szabadka város akkori polgármestere tájékoztatta a piarista gimnáziummal kapcsolatos intézkedésekről. Mint az 1943. szeptember 25-én kelt jelentésében írta,²⁸ „tisztellel jelentem Nagyméltóságodnak, hogy a Kegyes Tanítórendiek Vezetése Alatt Alló Szabadkai R. Kath. Gimnázium fenntartásáról a város az évi háztartási költségvetés keretében gondoskodik”. A személyi és dologi kiadások együttes összege kb. 60.000 pengő. Levelében azt is hozzátette, hogy „az 1943/44. tanév három osztállyal / két I. és egy II. osztállyal / indul. A tanítást három piarista szerzetes ren-

des tanár, két helyettes világi tanár és három óraadó világi tanár látja el”. A belügyminisztériumot arról is tájékoztatta, hogy a törvényhatósági bizottság határozata alapján a volt városi szegényház át lett alakítva az intézet céljaira és a gimnázium az idei tanévben már ebben az épületben fog működni.

Az átalakítási munkálatok nem kevés pénzébe kerültek a városnak. Az eredetileg tervezett 47.000 pengőt, majd később a költségvetésben előirányzott 100.000 pengőt jócskán túllépték a tényleges költségek. A m. kir. Belügyminisztériumnak 1944. június 1-én megfogalmazott jelentésében, dr. Székely Jenő polgármester tájékoztatta a minisztériumot, hogy a volt városi szegényháznak piarista intézetté való átalakítása nagyrészt befejezést nyert. Az eddigi munkálatok költségei 123.858 pengőt tettek ki, beleértve a kőműves munkálatokat, mázolásai és villanyszerelési munkákat, kályhák javítását, illetve újak beszerelését, bútorok és ablaküvegek beszerzését. Azt is megemlítette, hogy szükséges lesz még egy mosókonyha építése is, így az átalakítási munkálatok végösszege mintegy 130.000 pengő lesz.

²⁸ SzTL, F.60, V-1642/1943.

A második tanév

Az 1943/44. tanévben összesen 180 diák kezdte meg tanulmányait a piarista gimnáziumban, két első és egy második osztályban. Mind a három osztályban 60-60 tanuló iratkozott be. A tanári kar is új személyekkel bővült. A gimnáziumnak, az igazgató Németh Jenő mellett, öt rendes és négy óraadó tanára volt.²⁹ Az I.a. osztály osztályfőnöke Halász József volt, az I.b. osztályé Lévy Béla, a második osztályt pedig Scultéty Kálmán vezette. A fennmaradt anyakönyv tanúsága szerint a növendékeknek egy tantárggyal kevesebb volt mint az előző tanévben, mivel a szerb-horvát nyelvet már nem kellett tanulniuk. A háborús helyzet miatt a tanév is valamelyest rövidebb volt, 1944. április 1-ig tartott.

Ez az anyakönyv hátrán beírt második osztályú tanuló adatait tartalmazza.

Kelt^o Szabadka, 1944. év április hó 1. napján.

Igazgató^o Scultéty Kálmán osztályfőnök

Összeolvasták:

A személyi adatokat: Halász József
Lévy Béla

A tanulmányi adatokat:

I. félévben: Halász József
Lévy Béla

II. félévben: Halász József
Lévy Béla

Az aláírások olvasható megismérlése nyomtatott alakú betűkkel: Németh Jenő
Halász József, Lévy Béla, Scultéty Kálmán

1) Megjegyzés a tanulói bizonyítványnak keltéről
2) Ha az igazgató és osztályfőnök személyében a II. félévben változás történt, az új igazgató és osztályfőnök is aláírja.

A gimnázium tanulói számára az 1943/1944. tanév 1944. április 1-én fejeződött be (F.332.1.)

Szabadka sz. kir. város kultúrügyosztályán 1944. június 27-én rendhagyó értekezletre került sor, a résztvevők a Városi Múzeum természetrajzi gyűjteményének sorsáról döntöttek.³⁰ Az ekkor készült jegyzőkönyv tanúsága szerint, dr. Vojnits Aladár kultúr tanácsnok a város nevében a természetrajzi gyűjteményt a piarista gimnáziumnak adta át. A gimnázium

nevében Szeles László tanár vette át a gyűjteményt és mondott köszönetet Szabadka városának. A mellékelt kimutatás szerint a természetrajzi gyűjteményben összesen 169 tárgy volt található, három különböző helyiségben elhelyezve. A gyűjteményben voltak különböző madarak, rovarok, tengeri élőlények, különböző ásványok, de még két mamutfog is. A tárgyak egy része, sajnos, nagyon rossz, használhatatlan állapotban került átadásra.

A természetrajzi gyűjtemény átadását a város közgyűlésének is jóvá kellett hagynia. Az ezzel kapcsolatos határozatában a törvényhatósági bizottság kimondta, hogy „tudomásul vesszük, hogy a polgármester ur a Városi Múzeum természetrajzi gyűjteményét a hozzá tartozó butorokkal a Városi Katolikus Gimnáziumnak átadta az iratokhoz csatolt leltári kimutatás szerint”. A döntését így indokolta meg: „A városi muzeális gyűjteményben a természetrajzi tárgyakat nem lehet kellően megőrizni, mert azok állandó szakszerű kezelést igényelnek és megfelelő elhelyezés és gondozás hiányában folytonosan pusztulnak. Egyébként pedig a Városi Múzeumnak célja a helytörténeti és néprajzi tárgyak gyűjtése, míg a természetrajzi tárgyak legcélszerűbben iskolában helyezhetők el és hasznosíthatók. A Városi Katolikus Gimnázium új és nagy hivatású intézmény, amelynek nemzetépítő munkáját ez az adomány is jelentősen megkönnyíti.”

A háborús helyzet velejárója volt a különböző légvédelmi intézkedések bevezetése is. A lakosságot széleskörben tájékoztatták a bevezetett intézkedésekről, a légitámadások esetére a szükséges tenni-valókról, illetve nagyszámban épültek a különböző óvóhelyek. E intézkedések részeként Szabadka több épületét is légoltalmi mentőállomássá minősítették át. A szabadkai tisztiorvosi hivatal 1944. május 9-én hozott döntése alapján a piarista gimnázium épületét légoltalmi szükségkórházzá minősítették át és az épületre felszerelték a gimnázium új funkcióját jelölő táblát.³¹

A nehéz háborús időszak ellenére, a városvezetés igyekezett a gimnáziumi épületet felkészíteni az új, 1944/45. tanévre. Elfogadva a műszaki ügyosztály kérését, hogy a piarista gimnázium teljes befejezéséhez szükséges egy udvari mosókonyha, füstölő és egy új W.C. csoport kiépítése és felszerelése, dr. Székely Jenő polgármester az 1944. augusztus 31-én kelt határozatában elrendelte e munkálatok elvégzését és erre a célra 15.000 pengőt utalt ki.³² A háborús helyzet alakulása azonban felülírta ezeket a terveket. A magyar közigazgatás megszűnésével a piaristák nem folytathatták Szabadkán az oktató-nevelő munkájukat.

²⁹ SzTL, F.60, V-36778/1943.

³⁰ SzTL, F.60, V-31160/1944.

³¹ SzTL, F.60, XVIII-21920/1944.

³² SzTL, F.60, V-1642/1943.

Felhasznált források és irodalom

Szabadkai Történelmi Levéltár, F:332, Szabadkai Piarista Gimnázium (Szabadkai Városi Római Katolikus Gimnázium) – Szabadka (1942–1944); 1942–1944

Szabadkai Történelmi Levéltár, F.60, Szabadka Szabad Királyi Város Polgármesteri Hivatala (1941–1944); 1892–1944

Szabadkai Történelmi Levéltár, F.275, Tervrajzgyűjtemény – Szabadka (1844–1989)

A Kegyestanítórendiek Vezetése Alatt Álló Szabadkai Városi Róm. Kat. Gimnázium Évkönyve az 1942/43. iskolai évről. Szabadka 1943.

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Piaristák> (Letöltés ideje: 2021. július 1.)

https://hu.wikipedia.org/wiki/Piaristák_Magyarországon (Letöltés ideje: 2021. július 1.)

Резиме

Пијаристичка гимназија у Суботици (1942–1944)

Пијаристичка гимназија у Суботици постојала је од 1942 до 1944. године, као градска римокатоличка гимназија. У првој школској години гимназија је имала један разред са 62 ученика, а следеће године радила је са три разреда и са укупно 180 ученика. У Историјском архиву Суботица у фонду Ф. 332, Пијаристичка гимназија – Суботица, налази се матична књига ученика. Међутим, у вези са настанком и радом ове гимназије, сачувани су разни документи у грађи тадашње градске управе, односно у Збирци пројеката у вези адапта-

ције бившег градског сиротињског дома у пијаристичку гимназију. У библиотеци Историјског архива, под бројем 623, чува се Годишњи извештај пијаристичке гимназије за школску 1942/43. годину. Поред оснивања ове гимназије у Суботици, детаљније је обрађена свечаност поводом почетка рада гимназије, прва школска година са списком ученика, односно проблеми и одлуке у вези са смештајем пијаристичке гимназије.

Кључне речи: Суботица, пијаристи, гимназија, свечаност поводом почетка школске године

Resume

Piarist Gymnasium in Subotica (1942–1944)

Piarist Gymnasium was in Subotica from 1942 to 1944 as a Roman Catholic gymnasium in the town. There was one class with 62 students in the first school year of its existence, and next year there were three classes with 180 students. In fond no. 332, Piarist Gymnasium – Subotica in The Historical Archives of Subotica, we find a Register of Students. However, documents about the establishment and work of this gymnasium, we find in government fonds and in Collection of projects, namely the documents about the

adaptation of the building it occupies. Annual report of the Gymnasium for the year 1942/43 is held in the Library of The Historical Archives of Subotica under the number 623. The paper is about the establishment, opening ceremony, and first school year with the list of students and the problems and decisions about the accommodation of the Piarist Gymnasium.

Key words: Subotica, Piarists, gymnasium, opening ceremony

Карло Славић

UDC: 634.8(497.113 Subotica)
634.8:929 Hiršl V.

Независни истраживач

Сортимент винове лозе у велерасаднику Хиршл Владислава, касније Хортус

Сажетак: Рад приказује сорте, подлоге, корењаке и резнице винове лозе које су се производиле у расаднику Владислава Хиршла, касније *Хортус* Суботица, у периоду 1933–1944. године. Подаци потичу из каталога, ценовника које је расадник издавао сваке године, и дају нам увид у виноградарски део, опис и сортимент винове лозе, подлога, корењака и резница. Лозни и воћни расадник *Хортус* захваљујући професионалним приступом савременој расадничкој производњи, асортиманом и квалитетом својих производа у великој мери је утицао на развој виноградарства и воћарства Суботичке пешчаре у периоду између два светска рата. Руководиоци расадника су били Суботичани, дипломирани виши баштован Владислав Хиршл, односно индустријалац и пословни човек Вилим Јакобчић Конен.

Кључне речи: Велерасадник Владислава Хиршла, *Хортус* Суботица, сорте винове лозе, лозне подлоге, корењаки.

Увод

Из позива о попису и пријему лозних расадника у државни регистар 1922. године дознајемо да таквих нема на територији града Суботице, и да се професионално нико не бави таквом производњом.¹ Међутим у локалним новинама налазимо огласе везане за продају пре свега корењака и резница, али се оглашивачи овом производњом не баве професионално, већ су то виноградарима којима је ова производња узгредан посао, а зарада служи као допунски приход.

На упит Краљевске банске управе Дунавске бановине 1930. године сенату, које се сорте гаје на песковитом земљишту Суботице, одговор, после саветовања са неколицином овдашњих разумних виноградарара, шаље управник Градске економије Палић Андрија Жорж. Из одговора дознајемо да се на песковитом земљишту града гаје:

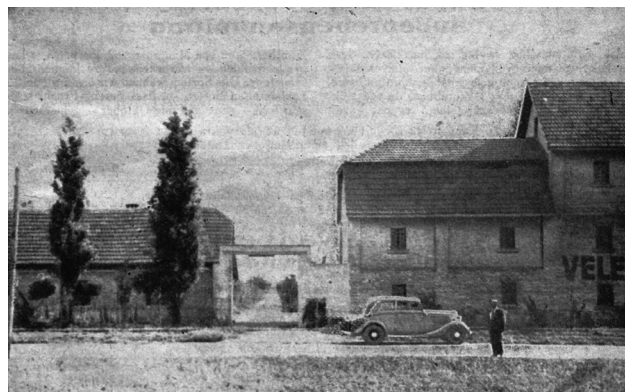
„1. Сорте за фина, сортирана вина/ квалитативне

сорте, које роде мање, а одлична вина /: За бела вина: а/. Талијански ризлинг, б/. Фурминт, ц/. Зелени силванац, д/. Мускат Александар. За црна вина: а/. Велики Бургундер, б/. Мерлот.

2. Сорте за столна вина/ роде више, а дају ипак добра столна вина/: а/. Медено бело, б/. Хиљаду добри, ц/. Кевединка.

3. Сорте које дају више за кућну потребу и за раднике /квантитативне сорте, које до сада преовлађују и које се у Банским или Бановинским расадницима неће размножавати /: а/. Кадарка, б/. Шумско бело /бакатор/, ц/. Сремско бело, д/. Сланкаменка.

Б. Столне сорте грожђа: а/. Бела шасла и Чаба ђенђе, б/. Црвена шасла, ц/. Хамбурски плави мускат и Мускат Александар.“²

Велерасадник, главни улаз
(Главни каталог за 1938–1939 г., стр. 49)

Својим извештајем А. Жорж напомиње да све наведене сорте, како винске, тако и стоне, одлично успевају на живом песку и одомаћене су на песковитом земљишту града Суботице. Имена неких сорти су буквалан превод са мађарског. Велики Бургундер је уствари Бургундац црни, Хиљаду добри Езерјо, Шумско бело Бакатор бели, Чаба ђенђе Чабски бисер, Сремско бело пак Сремска зеленика.

Пољопривредно одељење Краљевске банске

¹ Историјски архив Суботица (ИАСу). Ф. 47, Градско поглаварство – Суботица (1919–1942), XV 516/1922; XV 407/1926.

² ИАСу, Ф. 47, XV 109/1929, 43.

Сорта	Подлоге, комада				Свега	Корењаци
	Riparia Portalis	Berl. x Riparia Tel. 8 B	Rup. Monticola	Schw. Aram. G 1		
Краљица винограда	1.200	1350	68		2.618	300
Краљица Јелисавета	650	1300			1.950	10.200
Супр. Мат. Јована	700	2000	280		2.980	300
Мускат Хамбург	1.000	10.258	50		1.075	8.200
Шасла бела	340	900			1.240	
Шасла црвена	400	800	50		1.250	
Смедеревка	270	350	25		645	
Токај Анжевин	600	1.500	25		2.125	
Ружица/Кевединка	300	140	1.100		1.540	
Креаца	475	3.600			4.075	
Мерло	240	1.800			2.040	3.000
Ротгипфлер	150	200			350	
Бернат Јован		150	1.000		1.150	1.800
Дренак бели		435	550		985	
Мускат Отонел			25	247	272	3.100
Паса Тути		300	25		325	
Бургундац		200		200	400	450
Велглинац		600			600	120
Меденац бели		850		220	1.070	180
Чабски бисер			200		200	8.200
Сланкаменка црвена		126	300		426	
Миленијумско						6.420
Мирисавка из Ђенове		300			300	
Афуз Али			50		50	4.700
Италијански ризлинг		750			750	4.750
Масленка бела (Муштош бели, п. п.)		600			600	3.700
Александријски мускат бели			50		50	800
Калабрија бела			25		25	150
Шасла мешано			25		25	3.800
Свега комада	6.325	19.276	3.848	667	30.116	97.270

Табела бр. 1. Сорте и подлоге 1934. године (ИАСу, Ф. 47, III 3714/1934, 2)

управе Дунавске бановине 1931. године шаље упит о сортама грожђа и подлога за поједина виноградарска подручја. Градски сенат формира комисију у саставу: Ђура Терзин, Бела Футо, Липот Ингус, Феликс Микушка, др Матија Брук и Андрија Жорж. Касније се формира нова комисија у саставу Антун Видаковић велепоседник, Винко Будановић свећеник, Лајчо Бредер и Липот

Ингус.³

Сорте винове лозе

Владислав Хиршл,⁴ дипломирани баштован из Суботице 1933. године основа лозни расадник у Краљев Брегу на свом имању површине 13 кат. јутра, удаљеном око 1,5 км од железничке стани-

³ ИАСу, Ф. 47, XV 109/1929, 115, 131.

⁴ Владислав Хиршл (1894 – 1944, Аушвиц), студирао је у Државном Заводу за Хортикултуру у Будимпешти (1911–1914) где је и дипломирао.

це.⁵ У јесен исте године оглашава продају произведених корењака (прпорака, ожиљених резница).⁶ Из огласа дознајемо да продаје најновије и најбоље стоне сорте мађарских селекционара Јована Матијаса (Mathiász János), Краљица винограда, Мускат супруга Матијас Јована (Мадам Матијас, п. п.), Краљица Јелисавета и Павла Кочиша (Kocsis Pál), Бернат Јован, које су тада биле тешко доступне у Југославији.⁷ Садни материјал је продавао у дворишту свог стана у Суботици, Трг Краља Петра 3.

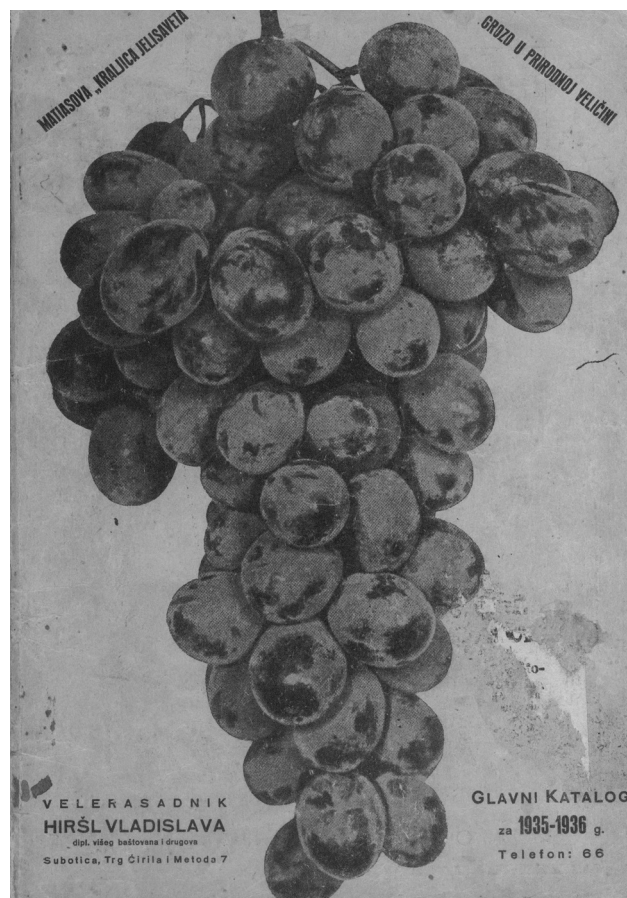
Из табеле бр. 1 видимо да је 1934. године произвео 30.116 комада првокласних калемова и 97.270 комада првокласних корењака домаће (европске) лозе. Осим тога произвео је још и 16.000 комада првокласних корењака америчке лозе, односно укупно 143.386 комада. Највећи део произведеног садног материјала чине корењаци домаће лозе (68%), затим лозни калемови (21%) а најмањи корењаци америчке лозе (11%). Од сорти налазимо 28 различитих, претежно стоних и 4 лозне подлоге (Berlandieri x Riparia Teleki 8 В, Rupestris Monticola, Rupestris Schwarzmann Aramon G. 1, Riparia Portalis).

Из извештаја надзорника расадника банске управе о стању приватног лозног расадника Ладислава Хиршла⁸ 8. новембра 1934, дознајемо да је власник добио дозволу за рад 23. јуна 1933, да располаже са потребном стручном спремом као и да уредно води потребне књиге. Располаже са калциметром, уређајем за испитивање садржаја креча у земљишту и ове јесени оснива матичњак америчке лозе. Произведени садни материјал је квалитетан. Нађене су само мање неправилности које се могу отклонити. Како је међу калемовима I класе било 2–3% слабијег квалитета, тражи се ново класирање.

Из извештаја о прегледу расадника упућеном градском начелству⁹ дознајемо да Л. Хиршл добио дозволу за рад пошто у том крају још није постојао приватни лозни расадник. Првенствено треба да служи ширењу виноградарства на слабо плодном, живом песку. Поставља се питање оправданости подизања матичњака лозних подлога, пошто се расадник налази на песковитом терену за који су предвиђене резнице или корењаци домаће лозе. Надаље замера се власнику на производњи лоше винске сорте Сланкаменке црвене која се више не препоручује, као и калемова Ружице (Кевединка, п. п.), која се препоручује само за живи песак.

У одговору Хиршл тврди да калемове производи зато што му то траже купци из Вршца, Беле Цркве и Фрушке горе, а не виноградарима на веза-

ном земљишту са равничарског терена. То се види и из производње, односно да располаже са 100.000 ком. корењака и само 30.000 ком. калемова. Надаље да се због тога и расадник налази на песковитом терену удаљеном око 20 км од Суботице у средини шупљачке, краљевбрегске и хоргошке пешчаре на којем се лоза гаји на сопственом корену. Што се тиче калемова Сланкаменке црвене и Ружице наводи да располаже са занемарљивим количинама и обећава да их више неће размножавати.¹⁰ На основу наведеног можемо закључити да је оснивање лозног расадника упркос мањим неправилностима било успешно. Корењаке домаће (европске) лозе производи за песковито, а калемове за везано земљиште.

Насловна страна главног каталога за 1935–1936. г.

Хиршл је увидео да уколико жели да повећа производњу и прошири асортиман мора уложити знатна финансијска средства која му нису била на располагању. Присилјен је да тражи партнере. Као партнери „у сенци“ јављају се мештани Вилим Јакобчић Конен и Ласло Шилинг.¹¹

⁵ Stevan Mačković, *Industrija i industrijalci Subotice (1918–1941)*, Subotica 2004, 401. Даље, Mačković 2004.

⁶ Jugoszláviai Magyar Újság, 1933. október 9. 8.

⁷ Оглас Владислава Хиршла 1933. г. (Jugoszláviai Magyar Újság, 1933. október 9. 8.

⁸ ИАСу, Ф. 47, III 3714/1934, 1.

⁹ ИАСу, Ф. 47, III 3714/1934, 2.

¹⁰ ИАСу, Ф. 47, III 3714/1934.

¹¹ Mačković 2004, 113.

Племените сорте	Подлоге	Резидба	Време сазревања
Братиславска бела	само корењаци домаће лозе	кратка	
Фурминт	Berl. x Rip. Teleki 8 B, Schw. Aramon G 1	кратка	X
Липовина	„	кратка	15-30 IX
Дуго дршка	Riparia Portalis	на 2-3 окца	15-30. IX
Ижашка блатина	само корењаци домаће лозе	дуга	1-15 IX
Краљево грожђе	Riparia Portalis	дуга	
Креаца	Rip. Portalis, Berl. x Rip. Tel. 8 B, Schw. Aramon G 1	кратка	15-30 X
Леањка	Berl. x Rip. Teleki 8 B	дуга	15-30 VIII
Шенин блан (Chenin blanc)	Riparia Portalis	дуга	15-30 IX
Фоле бланш (Folle blanche)	Riparia Portalis	дуга	15-30 IX
Меденац бели	Rip. Port, Berl. x Rip. Teleki 8 B, Rupes-tris Monticola	кратка	20 VII-20 IX
Мускат Отонел	Berl. x Riparia Teleki 8 B	на 2-3 окца	1 IX
Масленка бела	само домаћи корењаци	кратка	1 X
Италијански ризлинг	Berl. x Rip. Teleki 8 B	дуга	1 X
Ортлибска жута	Riparia Portalis	дуга	15-30 IX
Рајнски ризлинг	„	дуга	X
Ротгипфлер	Berl. x Rip. Teleki 8 B	кратка	15-30 IX
Траминац	„	дуга	15-30 VIII
Велтлинац црвени	Berl. x Rip. Teleki 8 B, Schw. Aramon G 1	дуга	15-30 IX
Жерјавина	„	кратка	15-30 IX
Зеленчић (Силванац зелени)	Riparia Portalis	дуга	1 IX
Црвене сорте			
Бургундац црни	Rip. Portalis, Berl. x Rip. Teleki 8 B, Rup. Monticola, Schw. Aramon G 1	кратка	20 VIII – 30 IX
Мерло	Berl. x Rip. Teleki 8 B, Schw. Aramon G 1	дуга	15-30 IX
Опорто	Berl. x Rip. Teleki 8 B	кратка	15-30 VIII

Табела бр. 2. Винске сорте (Главни каталог за 1935. и 1936. годину, стр. 25.)

Вероватно је партнерство са Вилимом Ј. Коненом¹² почело раније, још 1933. године, пошто из главног каталога, односно главног ценовника велерасадику Владислава Хиришла и другова за 1935–1936. дознајемо да се поред лозног, производе и саднице воћа, ружа и украсног дрвећа, а њихов производни циклус траје 2-3 године. И седиште фирме, односно централна канцеларија се налази у Суботици, у улици Трг Ћирила и Метода број 7, у згради која је у власништву Вилима Ј. Конена. Површина расадника износи 115 к.ј.

Из главног каталога велерасадику Владислава Хиришла дипломираног вишег баштована и

другова за 1935–1936. дознајемо да се производња лозног садног материјала одвија у Краљев Брегу, а воћних садница, ружа и украсног дрвећа у Суботици. Из фотографија у каталогу се јасно види да се ради о имању Вилима Ј. Конена у Тук угарницама 12, који се налази поред међународног пута Београд–Будимпешта и трамвајске пруге Суботица–Палић.

На самом почетку каталога, поред осталог, обавештавају поштоване купце да се расадник налази под сталном државном стручном контролом, као и да се могу „набавити најбоље и најлепше стоне сорте грожђа, које су у престоницама Ев-

¹² Вилим Јакобчић Конен (1903, Суботица – 1993, Најминстер, Немачка).

ропе због свога укуса, лепоте и ароме и огромно развијених гроздова, најомиленија и највише тражена стона грозђа, за која трговци стоних сорти плаћају увек троструко већу цену него за шаслу. Ми смо били једини, који смо пре три године увезли ове сорте – не штедећи при томе ни труда ни трошка – посебном дозволом Министарства, а под Бр. 20.321/II из иностранства, места њиховог порекла, а у циљу да подигнемо ниво нашег виноградарства на ону завидну висину, на којој се налази у државама западне Европе.“

на), Црни дијамант (Племенита Кадарка x Мускат супр. Матијас Јована), Црвени чабски бисер (Чабски бисер x Мускат супр. Матијас Јована), Цвеће Краљевог брега (Шасла Токај Анжевин x Кевединка), Генерал Бем (Додрелаби x Мускат Лан Перфекцион), Хајдук Вељко (Роза Мина ди Вака x Мускат супр. Матијас Јована), Сибињанин Јанко (Маршионес x Мускат Ингрис), Логан, Мускат Цара Уроша (Мускат Панзе x Шасла руж ројал), Мускат Михајла Пупина (Племенита Кадарка x Мускат супр. Матијас Јована) и Мускат Жоржа

Poziv!

Pre nego što bi zaključili ovaj naš glavni cenovnik, najučtivije umoljavamo naše cenjene čitaoce, da izvole posetiti naš lozni i voćni rasadnik, kako bi se i lično uverili o našem stručnom i naprednom radu, **baš u svom interesu.**

U rasadnike se ovako može dospeti :

Voćni rasadnik je na putu Subotica—Palić i ima svoju tramvajsku stanicu.

Lozni rasadnik je pored pruge Subotica—Horgoš a stanica mu je Kraljevbrég, odakle je udaljen svega 15 minuta pešice.

Centralna kancelarija na koju se upućuju sva pisma i porudžbe jeste :

Subotica, Trg Ćirila i Metoda 7 (nešto koso prekoputa biskupskih dvora, palata Conen) Telefon 66

Központi iroda, ahová az összes levelezések és rendelések küldendők :

Subotica, Trg Ćirila i Metoda 7 (a püspöki palotának srégen átal, Conen-palota) Telefon 66

Meghívó!

Mielőtt lezárnánk jelen főárjegyzékünket, azon tiszteletteljes kérelemmel járulunk nagybecsű vevőinkhez és olvasóinkhoz, hogy látogassanak el a szőlővessző és gyümölcsfa iskolánkba, hogy személyesen is meggyőződhesse az arról a feletébb pontos, szakszerű és gondos munkánkról, amelyet telepeinken elsősorban is, az igen tisztelt vevőközönség és másodsorban a magunk érdekében végzünk. Telepeink a következőképen közelíthetők meg :

Faiskolánk közvetlen a Subotica-palicsi villamosvasut mentén fekszik és külön villamos megállója van.

Szőlővesszőiskolánk a Subotica-horgosi vasutvonalon, Kraljevbrég vasutállomástól 15 percnyi gyalogsétára fekszik.

Позив посетиоцима, купцима (Главни каталог за 1935–1936. г., стр. 65)

Затим следе продајни и отпремни услови, кратко упутство за садњу винограда, надаље да за купце нуде бесплатну анализу земљишта. Анализа се ради у централној канцеларији, Трг Ћирила и Метода 7. Наведени садржаји се налазе и у свим каснијим каталозима-ценовницима. Цене се подразумевају, франко лозни расадник Краљев Брег односно воћни расадник Суботица. Поручена роба се шаље тек када купац уплати 50% од продајне цене у име предујма. Осталих 50% се плаћа приликом преузимања.

Сортимент, стоне реткости, Матијас-Кочишова укрштања: Мускат краљица винограда, Краљица Јелисавета, Мускат супруга Матијас Јована, Бернат Јован (Племенита Кадарка x Мускат Отонел), Бисер пешчаних винограда (Шасла крокан x Аувергне гри), Мускат Оливер, Гроф Зрињски (Роза Мина ди Вака x Мускат супр. Матијас Јова-

Клемансоа (Ројал Вајн Јард x Александријски мускат). Највећи број сорти се могао набавити као првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Riparia Portalis, Berl. x Riparia T. 8 B, Berl. x Riparia Kober 5 BB, Schwarzmam Aramon x Rupestris G. 1, Rupestris Monticola, корењаци и резнице.

Стоне сорте, беле: Адмирабле де Куртиље, Афуз Али, Чабски бисер, Шасла бела, Шасла Буше Цендре, Шасла Буше ду Рона, Дренак бели, Калабрија бела, Миленијумско, Мирисавка из Ђенове, Александријски мускат бели, Мускат Лунел, Мускат Зексард, Оливете де кадене, Паса Тути, Ширадзоули, Смедеревка, Требијано. Стоне сорте, црвене: Берместика Розеа, Племенка црвена, Шасла Токај Анжевин, Дренак црвени, Малакоф-Узум, Мускат Хамбург, Мускат Малага Розеа, Роза Мина ди Вака. Могле су се набавити само корењаци и резнице.

Из табеле бр. 2 видимо да је велики избор сорти. У продаји се налази укупно 67 сорти – 43 стоне и 24 винске, у највећем проценту на подлози Berl. x Rip. Teleki 8 В. Од винских сорти Дуго дршка (Hosszúnyelű, Schlamper), Краљева грождје (Краљевина црвена), Леањка (Leányka, Mädchentaube), Ижашка блатина и Ортлибска жута су старе сорте и нису биле распрострањене на Суботичкој пешчари. Код већих наруџбина винских сорти нуди се посебан попуст. У продаји се налази и збирка 5–6 већ одабраних стоних сорти за чардаклије, као 1–2 годишњи првокласни калемови на свим подлогама и првокласни једногодишњи корењаци.

*Радови у лозном расаднику
(Главни каталог за 1935–1936. г.)*

У продаји се налазе и првокласни корењаци и резнице подлога (америчке лозе) и то: Riparia Portalis, Rupestris Monticola (du Lot), Berlandieri x Riparia Teleki 8 В, Berlandieri x Riparia Kober 5 ВВ, Mourveder Rupestris 1202, Chasselas x Berlandieri 41 В, Rupestris Schwarzmann Aramon x Rupestris G 1. Продају се и окца за калемљење на зелено. Од Матијасових и других сорти на захтев дају посебан попуст.

У каталогу налазимо бројне рекламе, пре свега суботичких трговаца и произвођача.

Из ценовника, каталога, расадника Владислава Хиришла и Другова за 1936–1937. дознајемо да фирма има испоставу у Сегедину, односно да и извози садни материјал. Адреса: Гђа Каракашевић, ул. Илона бр. 16. Испостава је, вероватно због мале тражње, била кратког века пошто се у каталозима наредних година не спомиње.

На корицама главног каталога Владислава Хиришла за 1937–1938. стоји следеће:

„Акад. дипл. виши баштован ХИРШЛ ВЛАДИСЛАВ И ДРУГОВИ лозни и воћни велерасадник, СУБОТИЦА Трг Тирила и Метода 7. – Телефон 66, док на страни бр. 1 пише: Акад. дипломорани виши баштован Хириш Владислав и другови велерасадник лозе, воћака, ружа и украсног дрвећа узорно виноградарство Суботица.“

Каталог је обиман, има 88 страна. Виноградарски део се налази на почетку каталога и садржи, можемо рећи, традиционалне делове: продајни и отпремни услови, кратко упутство за садњу

винограда, надаље да за купце нуде бесплатну анализу земљишта.

Сортимент, стоне реткости, Матијас-Кочишова укрштања: Мускат И. Оливер, Мускат краљица винограда, Краљица Јелисавета, Мускат супр. Матијас Јована, Бернат Јован. Највећи број сорти се могао набавити као првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Berl. x Rip. Т. 8 В, Berl. x Rip. Kober 5 ВВ, Chasselas Berl. 41 В, Schw. Aramon x Rupestris G 1, Mourvedre Rupestris, Solonis Rupestris, корењаци и резнице.

Стони специјалитети: Бисер пешчаних винограда, Црни дијамант, Црвени чабски бисер, Цвеће Краљевог брега, Генерал Бем, Гроф Зрински, Хајдук Вељко, Мускат Цара Уроша, Мускат М. Пупина, Мускат Ж. Клемансоа, Сибињанин Јанко као првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Berl. x Rip. Teleki 8 В, Rip. Monticola и Mourveder Rupestris и корењаци.

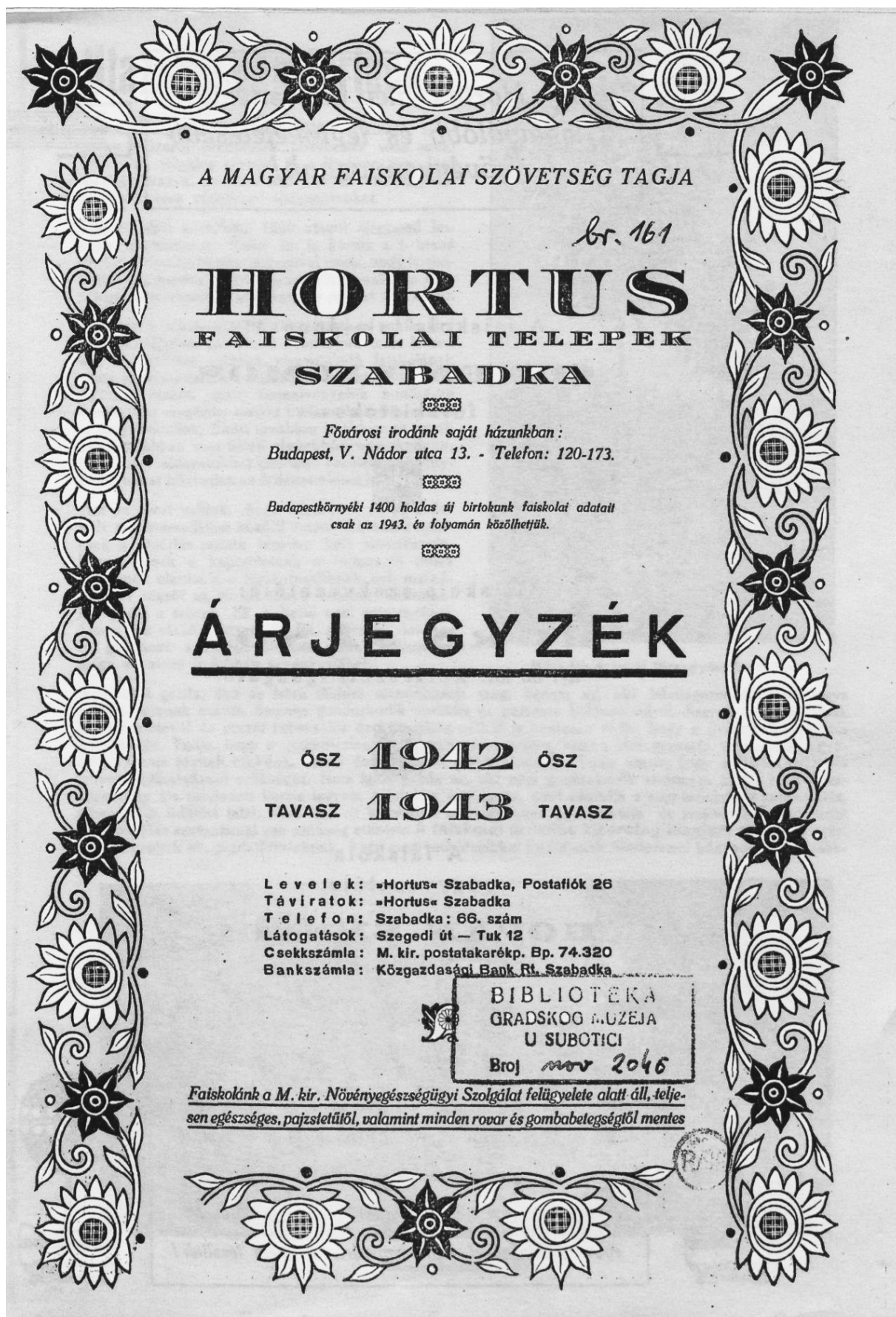
Специјалне стоне сорте: Мускат Крокан, Ширадоули, Шасла де Јерузалим, Шасла де Жид, Хенаб Тирк, Малакоф-Узум, Мускат Ингрисис и Мускат Малага Роза као првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Riparia Portalis, Berl. x Rip. Teleki 8 В, Berl. x Rip. Kober 5 ВВ, Rupestris Monticola, Schw. Aramon x Rupestris G 1 и прпорци.

Стоне сорте, беле: Адмирабле де Куртиле, Афуз Али, Чабски бисер, Шасла бела, Дренак бели, Калабрија бела, Кошутото грождје (Старков сејанац, п. п.), Миленијумско, Мирисавка из Ђенове, Александријски мускат бели, Мускат Лунел, Паса Тути, Смедеревка, Требијано. Стоне сорте, црвене: Шасла руж, Шасла Токај Анжевин, Дренак црвени, Мускат хамбург, Роза Мина ди Вака, првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Riparia Portalis, Berl. x Rip. Teleki 8 В, Berl. x Rip. Kober 5 ВВ, Chasselas Berl. 41 В, Rupestris Monticola, Schw. Aramon x Rupestris G 1, корењаци и резнице.

Бесемене сорте: Перзијска бесемена и Султанина, 1-2 годишњи калемови на подлогама Berl. x Rip. Kober 5 ВВ, Chass. Berl. 41 В, Schw. Aramon x Rupestris G 1.

Поред збирке чардаклија у великим количинама се нуде и двогодишњи корењаци дивље (америчке) лозе, Rip. Portalis, Rip. Monticola (du Lot), Mourveder Rupestris 1202 и Schw. Aramon x Rupestris G 1.

Винске сорте, беле: Бакатор, Бургундац бели, Братиславска бела (Братиславка, п. п.), Селекционисани зелени силванац, Фурминт, Ижашка блатина, Леањка, Липовина, Креаца, Меденац бели, Мускат Отонел, Рајнски ризлинг, Ротгипфлер, Рулендер, Соивињон, Ризлинг италијански, Траминац, Велтлинац црвени, Жерјавина, Бувије (Радгонска ранина, п. п.). Црвене сорте: Бургундац црни, Кадарка, Мерло, Опорто (Португизац, п. п.), Прокупац, првокласни 1-2 годишњи калемови на горенаведеним подлогама, корењаци и резнице.

Насловна страна ценовника Хортус за јесен 1942 – пролеће 1943. г.

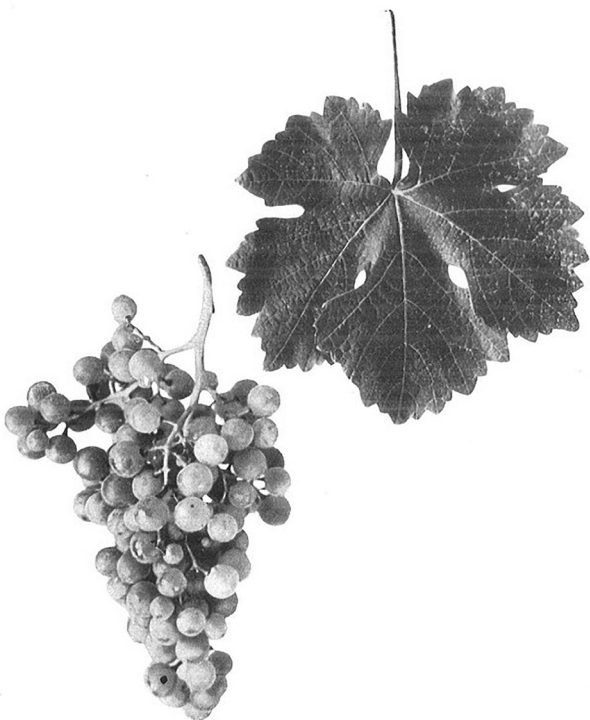
У продаји се налази укупно 70 сорти. 43 стоне, 25 винске и 2 бесемене. Важно је напоменути да се у лозним расадницима на подручју Суботичке пешчаре први пут помињу сорте Бувије и Прокупац.

У главном каталогу за 1938–1939. видимо прве промене у концепцији развоја фирме. Виноградарски део који је до тада заузимао челно место у каталогу доспева на последње место. Хиршлов партнер Вилим Јакобчић Конен производњу лозног садног материјала, за којим је све мања тражња, ставља у други план. Акцент ставља на производњу воћног садног материјала за којим је све већа потражња. Ова промена сигурно није прошла без конфликта, али он још није јаван.

На корицама каталога стоји следеће:

„Акад. виши баштован ХИРШЛ ВЛАДИСЛАВ и другови велерасадник воћног-, лозног-садног материјала, садница ружа и украсног дрвећа и огледно виноградарско добро - Суботица.“

Виноградарски део и даље садржи традиционалне делове: кратко упутство за садњу винограда, надаље да за купце нуде бесплатну анализу земљишта.

Сортимент, стоне реткости, Матијас-Кочишова укрштања: Мускат И. Оливер, Мускат краљица винограда, Краљица Јелисавета, Мускат супр. Матијас Јована, Бернат Јован. Могле су се набавити као првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Riparia Portalis, Berl. x Rip. Teleki 8 В, Berl. x Rip. Kober 5 ВВ, Chasselas Berl. 41 В, Rupestris Monticola, корењаци и резнице. Стони специјалитети: Генерал Бем, Црни дијамант, Гроф Зрињски, Хајдук Вељко, Бисер пешчаних винограда, Цвеће Краљевог брега, Сибињанин Јанко, Мускат Цара

Уроша, Мускат Ж. Клемансоа, Мускат М. Пупина, Црвени чабски бисер, првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама, Berl. x Rip. Teleki 8 В, Rupestris Monticola, Mourveder Rupestris и корењаци.

Специјалне стоне сорте, беле: Мускат Крокан, Ширадзоули. Црвене сорте: Шасла де Јерузале, Шасла де Жид, Хенаб Тирк, Малакоф-Узум, Мускат Ингранис, Мускат Малага Розеа, првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Rip. Portalis, Berl. x Rip. Teleki 8 В, Berl. x Rip. Kober 5 ВВ, Rupestris Monticola, Schw. Aramon x Rupestris G 1 и корењаци.

Стоне сорте, беле: Адмирабле де Куртиље, Афуз Али, Чабски бисер, Миленијумско, Дренак бели, Шасла бела, Мирисавка из Ђенове, Калабрија бела, Кошутото грозђе, Александријски мускат бели, Мускат Лунел, Паса Тути, Смедеревка бела, Требијано. Црвене сорте: Шасла црвена (Шасла руж, п. п.), Шасла Токај Анжевин, Мускат хамбург, Дренак црвени, Роза Мина ди Вака на горенаведеним првокласним подлогама, корењаци и резнице.

Бесемене сорте: Перзијска бесемена и Султанина, првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Berl. x Rip. Kober 5 ВВ, Chass. Berl. 41 В, Schw. Aramon G 1.

Поред збирке чардаклија и даље је велика понуда двогодишњих корењака и резница дивље (америчке) лозе, Rip. Portalis, Rup. Monticola (du Lot), Mourveder Rupestris 1202 i Schw. Aramon x Rupestris G 1. Ово је посредни доказ слабе потражње калемова.

Винске сорте, беле: Бакатор, Цирфандлер, Селекционисани зелени силванац, Фурминт, Липовина, Креаца, Леања, Меденац бели, Бувије, Мускат Отонел, Ризлинг италијански, Братиславска бела, Кевединка црвена, Рулендер, Совињон, Траминац, Велтлинац црвени. Црвене сорте: Кадарка, Мерло, Гаме црни, Опорто, Прокупац, првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Rip. Portalis, Berl. x Rip. Teleki 8 В, Berl. x Rip. Kober 5 ВВ, Chasselas Berl. 41 В, Rupestris Monticola, Schw. Aramon x Rupestris G 1, Riparia Portalis, Mourveder Rupestris, корењаци и резнице. У продаји се налази укупно 69 сорти, од којих 43 стоне, 22 винске и 2 бесемене, што значи да је број винских сорти нешто мањи него претходне производне године.

Крајем 1939. године Владислав Хиришл, вероватно због несугласица око развоја и вођења расадника, иступа из фирме. Као једини власник јавља се Вилим Јакобчић Конен, и као прво мења име фирме. Нови назив је ХОРТУС воћни и лозни велерасадник.

На корицама главног каталога за 1939–1940. стоји:

„‘Hortus’ voćni i lozni velerasadnik Subotica 1939–1940.“

На страни бр. 1 пише:
„‘Hortus’ voćni i lozni velerasadnik HIRŠL

VLADISLAV I DRUG Subotica (Jugoslavija) – Specijalne kulture ruža, ukrasnog drveća i džbunja. Razne ukrasne biljke za vrtove i parkove. Uzorno vinogradarstvo. Главни каталог = Главни каталог јесен 1939 јесен – пролеће 1940 пролеће.“

Дакле крајем лета 1939. године када је штампан каталог, расадник још има два власника, Владислава Хиршла и Вилима Ј. Конена. Немамо податак о томе када је дошло је до иступања Владислава Шилинга.

Каталог је обиман. Има 80 страна, од којих се виноградарски део налази на крају, са традиционалним деловима (стране 70–76).

Сортимент, стоне реткости: Мускат И. Оливер, Мускат краљица винограда, Краљица Јелисавета, Мускат супр. Матијас Јована, првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Riparia Portalis, Berl. x Rip. Teleki 8 B, Berl. x Rip. Kober 5 BB, корењаци и резнице.

Стони специјалитети: Бисер пешчанин винограда, Црни дијамант, Црвени чабски бисер, Цвеће Краљевог брега, Генерал Бем, Гроф Зрињски, Хајдук Вељко, Мускат Цара Уроша, Мускат Ж. Клемансоа, Сибињанин Јанко. У продаји су само првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Berl. x Rip. Teleki 8 B, Berl. x Rip. Kober 5 BB.

Стоне сорте, беле: Афуз Али, Чабски бисер, Мирисавка из Ђенове, Александријски мускат бели, Паса Тути, Ширадзоули. Црвене сорте: Бернат Јован, Шасла Руж, Мускат хамбург, Мускат Ингранис, Роза Мина ди Вака, 1-2 годишњи калемови на подлогама Berl. x Rip. Teleki 8 B, Berl. x Rip. Kober 5 BB, корењаци и резнице.

Од бесемених сорти и даље се нуде Перзијска бесемена и Султанина, само као 1-2 годишњи калемови на подлози Berl. x Rip. Kober 5 BB.

Поред чардаклија велики је избор и корењаци америчке лозе, 1-2 годишњи корењаци Berl. x Rip. Teleki 8 B, Berl. x Rip. Kober 5 BB, Rupestris Monticola, Schw. Aramon x Rupestris G 1, као и резница истих по дневним ценама.

Винске сорте, беле: Бернат Јован, Фурминт, Креаца, Мускат Отонел, Совињон, Ризлинг италијански, Траминац, Жерјавина (Цинфандел), Бувијер, Ружица црвена (Кевединка, Штајншилер, п. п.), првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Berl. x Rip. Teleki 8 B, Berl. x Rip. Kober 5 BB, корењаци и резнице.

У продаји се налази укупно 37 сорти, 25 стоне, 10 винске и 2 бесемене. Изражено је смањење броја како стоних тако и винских сорти, што се може повезати са смањењем тражње.

На страни бр. 1 главног каталога за јесен 1940 – пролеће 1941, стоји следеће: „*Hortus' voćni i lozni velerasadnik Subotica, specijalne kulture ruža, ukrasnog drveća i džbunja za vrtove. Uzorno vinogradarstvo.*“

Надаље дознајемо да фирма има административну испоставу у Београду, Обилићев венац бр. 30, I спрат. Телефон 23-942.

На 5. и 6. страни у целини преносе чланак о расаднику *Хортус* преузет из дневног листа *Време*, објављеног 20. марта 1940. године, под називом *Посета највећем приватном расаднику у држави*. Из чланка, поред осталог, дознајемо да је новинаре примио лично власник Вилим Јакобчић Конен, индустријалац и власник узорне економије. Надаље да расадник има колосално уређено узорно виноградарство од 18 јутара у којем су међу првима испробане разне Матијасове селекције од светског гласа, као и да су резултати знатно изнад очекивања. Надаље да расадник запошљава преко 100 радника.

Традиционални виноградарски део, списак и кратак опис сорти винове лозе и у овом каталогу се налази на крају, укупно на 4 странице (53–58). Стоне реткости: Мускат И. Оливер, Мускат супр. Матијас Јована, Мускат краљица винограда, Краљица Јелисавета, првокласни 1-2 годишњи калемови на лозним подлогама Riparia Portalis, Berl. x Rip. Teleki 8 B, Berl. x Rip. Kober 5 BB. Од прве две сорте се поред калемова могу набавити и корењаци, док код осталих и корењаци и резнице.

Стони специјалитети: Бисер пешчанин винограда, Црни дијамант, Цвеће Краљевог брега, Хајдук Вељко, Мускат Цара Уроша, Сибињанин Јанко, првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Berl. x Rip. Teleki 8 B, Berl. x Rip. Kober 5 BB. Стоне сорте: Афуз Али, Шасла Руж, Мирисавка из Ђенове, Александријски мускат бели, Паса Тути, првокласни 1-2 годишњи калемови на подлогама Berl. x Rip. Teleki 8 B, Berl. x Rip. Kober 5 BB и резнице. Поред чардаклија продају се и 1-2 годишњи корењаци и резнице подлоге Berl. x Rip. Kober 5 BB. Резнице продају по дневним ценама. Као што видимо у продаји су само стоне сорте. Ово значи да је производња лозног садног мате-

ријала, вероватно због мале тражње, сведена на минимум, а производња винских сорти укинута. Рекламирају продају окаца за зелено калемљење по цени зрелих резница.

Расадник наставља рад и током рата под именом велерасадник *Хортус*. Власник је и даље Вилим Конен, али власти постављају принудног управника.

Из ценовника за јесен 1942 – пролеће 1943. дознајемо да је расадник члан Савеза Расадничара Мађарске, да се налази на старом месту (Тук Угарнице 12), и има испоставу у Будимпешти у кући власника. Надаље да у околини Будимпеште (место Буђи) поседује имање површине 1.400 к.ј. на којем је подигнут нов расадник.

Стручни надзор у велерасаднику води Јован Хорн (Horn János), директор хортикултуре у пензији, а принудни управник је Александар Хован (Hován Sándor).

У ценовнику нема реклама других произвођача, трговаца. Власник га је штампао о свом трошку што говори о његовом имовном стању. Има 64 страна од којих виноградарство заузима свега 5 страна (41–45), у којем образлажу привредни значај виноградарства. Напомињу да размножавају само најбоље стоне сорте и да Матијас-Кочишове сорте набављају директно од произвођача, а од подлога користе само најбоље, Berl. x Rip. Teleki 5 A и Berl. x Rip. Kober 5BB. Затим следи традиционално упутство за садњу, рекламирају бесплатну анализу земљишта, и наводе да за анализу земљишта користе калциметар марке Бернارد.

Специјалне стоне сорте, Матијас-Кочишви хибриди: Мускат И. Оливер, Мускат краљица винограда, Мускат супр. Матијас Јована, Краљица Јелисавета. Од прве две продају само одличне двогодишње калемове на наведеним подлогама, док од последње две располажу са одличним двогодишњим калемовима и првокласним двогодишњим корењацима.

Стоне сорте: Афуз Али, Мускат хамбург, одлични двогодишњи калемови на наведеним подлогама. Продају и једногодишње корењаке америчке лозе наведених подлога.

Прилог бр. 10. Насловна страна ценовника Хортус за јесен 1942 – пролеће 1943. г.

Прилог бр. 11. Насловна страна ценовника Хортус за јесен 1944. г.

Као што видимо у продаји се налази само 6 стоних сорти. Сортимент је у односу на претходну производну годину више него преполовљен. Ово указује да се наставља тенденција смањења производње лозног садног материјала.

Ценовник велерасадника *Хортус* за јесен 1943 – пролеће 1944. је репрезентативан каталог. Штампано је око 1.000 комада о трошку власника. Има 79 страна, виноградарство заузима 5 страна (54–58), почев од привредног значаја виноградарства, упутства за садњу, бесплатне анализе земљишта до сортимента.

Специјалне стоне сорте, Матијас-Кочишеви

хибриди: Мускат И. Оливер, Мускат краљица винограда, Мускат супр. Матијас Јована, Краљица Јелисавета. За продају нуде само једногодишње корењаке. За калемове Матијас-Кочишових хибрида и стоних сорти пише да су унапред продати. Ова тврдња је вероватно је само рекламни потез. Сматрам да су због мале тражње престали са њиховом производњом.

Стоне сорте: Афуз Али, Мускат хамбург, првокласни једногодишњи корењаци. И даље се производи само 6 стоних сорти. Корењаци америчке лозе се и даље продају, и то као једногодишњи, Berl. x Rip. Teleki 5 A и Berl. x Rip. Kober 5BB.

У јесен 1944. године с обзиром на ратно стање велерасадник *Хортус* издаје само листу сорти и цена на свега 12 страна, као допуна репрезентативном ценовнику јесен 1943 – пролеће 1944. године. Моле цењене произвођаче да код поруџбина још не шаљу, по обичају половину износа, са жељом да скрате процедуру. Наравно због цензуре не могу да пишу да је прави разлог критично стање на фронту. Јединице Црвене Армије незадрживо напредују.

Што се виноградарства тиче једино пише да се продају одлични једногодишњи корењаци следећих сорти: Афуз Али, Краљица Јелисавета, Мускат И. Оливер, Мускат супр. Матијас Јована и Мускат краљица винограда као и корењаци подлога Berl. x Rip. Teleki 5 A и Berl. x Rip. Kober 5 BB.

После рата расадник је конфискован, одузет од Вилима Ј. Конена. Због привредног значаја наставља са радом под именом Покрајински воћно – лозни расадник, потом ПД *Расадник*, ПШТК *Пешчара* ООУР *Расадник*, све до приватизације почетком 21. века када је отишао у стечај. Међутим расадник се није бавио производњом лозног садног материјала, већ их је по потреби набављао са стране. Највише из Велике Дренове.

За нешто више од 10 година од оснивања лозног расадника Владислава Хиришла, воћни, лозни расадник ружа и украсног дрвећа *Хортус*, под руководством Вилима Ј. Конена, уз неизмерно стручно залагање Владислава Хиришла, развио се у највећи и најбољи приватни расадник у држави. Није чудо што на насловној страни каталога Покрајинског воћно-лозног расадника Суботица за 1946/47. годину испод наслова пише „бивши *Хортус*“, јер је квалитетом створио „бренд“.

Литература

Akad. dipl. viši baštovan Hiršl Vladislav i drugovi lozni i voćni velerasadnik. Glavni katalog za 1937–1938 g., Subotica 1937.

Velerasadnik Hiršl Vladislava dipl. višeg baštovana i drugova, Glavni katalog za 1935–1936 g., Subotica 1935.

Stevan Mačković, Industrija i industrijalci Subotice (1918–1941), Subotica 2004.

„Hortus“ voćni i lozni velerasadnik Subotica

1939–1940, Subotica 1939 .

„Hortus“ voćni i lozni velerasadnik Subotica, Glavni katalog 1940 jesen – 1941 proleće, Subotica 1940).

Hirsl László és Társai szőlőoltvány, gyümölcsfa, rózsza és díszfaiskola – mintaszőlőgazdaság – Főárjegyzék, 1936 ősz, 1937 tavasz. Hirsl László és Társai. Subotica 1936.

Hortus faiskolai telepek Szabadka: Árjegyzék ősz 1942 ősz – tavasz 1942 tavasz. – Szabadka 1942.

Hortus faiskolai telepek Szabadka: Árjegyzék ősz 1943-tavasz 1944. – Szabadka 1943.

Hortus faiskolai telepek Szabadka Az 1943-44. évi nagy képes és magyarázó árjegyzékhez tartozó Árlap ősz 1944 ősz. Szabadka 1944 .

Okl. műkertész Hirsl László és Társai gyümölcsfa-, szőlővessző-, rózsza- és díszfaiskolái, kertészeti telepei és szőlő-mintagazdasága: Főárjegyzék 1938-1939. Subotica 1938.

Összefoglaló

Szőlőfajták Hirschl László-, a későbbi „Hortus” faiskolában

Mivel gondok voltak a bor értékesítésével Hirschl László úgy vélte, hogy a csemegezőlő termesztése gazdaságosabb vállalkozás, és 1933-ban Királyhalmon 13 kat. holdon megnyitotta szőlőiskoláját. Az első évben kizárólag Mathiász János és Teleki Pál legújabb és legjobb csemegefajtáit szaporította. A kezdeti nehézségek ellenére vállalkozása beindult. Hogy bővíthesse üzletét, társak után kellett néznie, melyek közül a legnagyobb befektető, csendes társ, J. Konen Vilmos nagybirtokos, üzletember volt. Birtokán gyümölcsfaiskolát és kertészeti telepet létesítettek. 1935/36-ban már összesen 67 szőlőfajtát, 43 csemege- és 24 borfajtát kínáltak eladásra. Feltehetőleg a faiskola fejlesztése körül kialakult nézeteltérés miatt Hirschl László 1939-ben kivált a társulásból és az egyedüli tulajdonos J. Konen Vilmos lett. Ő a keresettebb gyümölcsfa előállítására helyezte a hangsúlyt, és a faiskola nevét Hortus-ra változtatta. 1939/40-ben összesen 34 szőlőfajtát (25 csemege-

10 borfajtát és 2 magnélkülit) termesztettek. Ezután a fajtaválaszték rohamosan csökken, 1940/41-től a faiskola kizárólag csemegefajtákat állít elő. 1943/44-ben csak 6 csemegefajta (Irsai Olivér, Szőlőkertek királynője, Erzsébet királyné, Mathiász Jánosné emléke, Afuz Ali, Hamburgi muskotály) volt a kínálatban.

Az alanyok készítésével és eladásával is foglalkoztak, gyökeres- vagy simavesszőként. A leggyakoribb alanyok Berlandieri x Riparia Teleki 8 B és Berlandieri x Riparia Kober 5 BB. Ezek mellett az eladásban levő nemes fajták gyökeres és simavesszői, és zöld oltószemek is kaphatók voltak.

A faiskolát 1944 után államosították, de a Hortus márkanév a mai napig a minőség jelképe maradt.

Kulcsszavak: Hirschl László szőlőiskolája, Hirschl László és társai faiskolai telepek, Hortus faiskolai telepek. Termesztett szőlőfajták, alanyok, dugványok és simavesszők.

Resume

Assortment of grapevine in Vladislav Hiršl's nursery, later named *Hortus*

The paper shows types, soil, roots and cuttings of grapevine which were produced in Vladislav Hiršl's nursery, later named *Hortus* in Subotica from 1933 to 1944. The information used is from Catalogues, pricelists which were issued by the nursery every year. These give us an insight in their work, description of the grapevine assortment, soil, roots and cuttings. Grape and fruit nursery *Hortus* greatly influenced the development of viticulture and pomicul-

ture in Subotica sands between the wars, due to its professional approach to modern nursery production, assortment and the quality of their products. Directors of the nursery were from Subotica, Vladislav Hiršl, graduate gardener and Vilim Jakobčić Konen, businessman and industrialist.

Key words: Vladislav Hiršl's nursery, later named *Hortus* nursery, types of grapevine, soil, roots and cuttings.

Један стари фото албум Суботица 1929–1931.

Сажетак: Власници фото апарата у прошлости, нису могли да рачунају на већу гледаност својих урадака, изван оног круга кога чине породица и пријатељи, па је мноштво приватних фотографија и албума временом било осуђено на заборав и пропадање. У потрази за оним што је сачувано, светлост дана је угледао један албум са фотографијама, помало необичним за време у коме су настале.

Кључне речи: Фотографија, Суботица, документ

Већина приватних фото албума има улогу чувања породичних успомена. Поред личних, у њима се чувају и фотографије блиских људи, дружења, путовања и других значајних и занимљивих тренутака за онога чије су слике. Мањи је број оних албума које су начинили уметници фотографије или фото хобисти, који су своје слике груписали тематски, било да је реч о путописима, пејзажима или каквим другим интересантним мотивима. Документарна фотографија је најчешће задатак фоторепортера, а пошто „новине живе један дан“, оне ће поново бити актуелне тек после дужег времена, када постану историјска грађа. Када су у питању приватни албуми као што је овај који приказујемо, документаристички фотоси, и они који имају такву вредност, најређи су.

Албум о коме је овде реч,¹ садржи неколико стотина фотографија начињених већином на улици па их можемо сматрати документарним, мада није сигурно да је аутор имао намеру да својим сликама прави некакву друштвену хронику или сведочанство о свом времену.

Непознати аутор је у периоду од 1929. па до 1931. године, на централним суботичким улицама и палићком шtrandу сликао углавном младе жене и те фотографије уредно сортирао у свој албум. Не треба заборавити да је то време када је апарат био прилично скуп, а и развијање филма трошак за просечан џеп, и да зато продукција, а самим тим и оно што је наслеђено из тог времена, није бројно.

Неки од суботичких професионалних фото-

графа радили су и на улици. Сликали су шетаче на корзоу и онда им продавали фотосе. Свако је чувао тако насталу своју фотографију, јер је била квалитетна, односно урађена професионално. За слике из овог албума се то не може рећи. Види се да их је правио аматер. Неке од њих се не могу сматрати успешним али их је он свеједно ређао и чувао.

Иако несавршене по занатским мерилима, ове фотографије данас представљају занимљив документ о времену када су настале. Сведоче о моди међу Суботичанкама, о изгледу улица, натписима изнад продавница, корзоу и купању на обали Палићког језера. То су замрзнути тренуци једне давне младости и живота људи који су одавно прошли. На свом месту су остале нама познате грађевине које ће бити ту и када наше време истекне.

Фотографије из тог доба подсећају колико је то било озбиљније време, иако су људи на њима расположени и насмејани. Жене и мушкарци на сликама, било да су у првом плану или су случајно ушли у кадар, обучени су елегантно и модерно као у било којем европском граду. Разлику између Парижанки и Суботичанки могао би да уочи само добар познавалац трендова тога доба. За неке наше даме би чак могли рећи да су екстравагантне.

Највише фотоса направљено је на правцу који преко корзоа и поред Градске куће, улицом Матка Вуковића (тада Јелачићева) води до катедрале Свете Терезе Авилске. Осим главног градског шеталишта и „малог корзоа“ поред парка испред Градске куће, улица Матка Вуковића је шетачима привлачан мали булевар који тада, а и неколико наредних деценија, није био закрчен аутомобилима као данас. Трамвај је пролазио својом трасом док су моторна возила ретко ометала пешаке. Управо ове фотографије бележе време када се, данас прометним суботичким саобраћајницама, спокојно ходало средином улице а раскрснице прелазиле дијагонално. Овај правац је био резервисан за, некад популарне параде и дефилее, од којих је до данас остала само *Дужијанца*. Тада

¹ Албум се нашао на интернет аукцији 2019. године када је већи део, од власника из Београда, откупио Дејан Мркић. Мањи део, који је први понуђен, купио је историчар Владимир Нимчевић. Он их је скенирао и у електронској форми понудио да буду додати остатку збирке. Пошто корице нису сачуване, листови албума су раздвојени и тако се чувају, док су скениране фотографије из њега придружене збирци Историјског архива.

су то биле војне, соколске, спортске или параде грађанских удружења, занатлија, деце... Сачувани албум садржи десетак слика са једне од њих, на којој дефилују скаути, ватрогасци, бициклисти, тенис клуб *Плаво-бели* из Дудове шуме, женска удружења и други.

Друга група фотографија настала је на купалишту „Мушки шtrand“ на Палићу. Као и на онима у граду, на сликама је млад свет али у далеко лежернијем издању, обучен у купаће костиме кројене по ондашњој моди. Слобода која је владала на пешчаној плажи источне обале језера, престајала је на излазу са шtrandа. Због тога су постојале дрвене кабине за пресвлачење. Мноштво купалишних објеката и справа који су од дрвета направљени за госте, временом су замењени другим и другачијим, што овим фотографијама даје вредност документарне информације.

Име творца овог албума се временом изгубило. Можемо само претпоставити да је то мушкарац који се појављује на десетак слика, док су остали „модел“ фотографисани једном или два

пута. Мало је вероватно да је он све те жене познавао. Неке од њих нису ни приметиле да су ушле у кадар, док је већина користила ретку прилику да се нађе испред апарата.

Слике су начињене у јавном простору па тако чувају слику града на крају треће и почетку четврте деценије XX века, са прегршт детаља који дочаравају атмосферу свакодневног живота Суботичана између два рата.

Нови век донео је хиперпродукцију фотографија па ће онима у будућности, који буду истраживали наше време, бити тешко пронаћи жељену тему у мноштву слика које се начини само у једном дану. Интернет је фотографију учинио видљивом на целој мрежи, дакле широм света, што је дало шансу и старим албумима да буду сачувани и приказани најширој публици. Неки од њих су понуђени на продају што је прилика да до старих фотографија дођу колекционари и сви они који истражују прошлост, а којима је то драгоцен историјско-документарни извор.

Összefoglaló

Egy szabadkai fotóalbum (1929–1931)

A fényképezőgépek tulajdonosai a múltban nem számíthattak műveik nézettségére, a család és a barátok körén kívül. Ezért sok fotó és fotóalbum idővel feledésbe merült, sok fényképezőgép pedig elromlott.

A megőrzött képek után kutatva egy album került elő, amely kissé szokatlan volt akkor, amikor létrehozták azt.

Kulcsszavak: Fénykép, Szabadka, dokumentum

Resume

An old photo album Subotica 1929–1931

The owners of cameras in the past could not count on the photos they took to be seen outside the family or friends, so many private collections and photo albums were forgotten and wasted. In pursuit

of what has been saved, one photo album, unusual for the time it was created in, revealed itself.

Key words: photographs, Subotica, document

Избор фотографија из фото албума

Слика 1

Слика 2

Слика 3

Слика 4

Слика 5

Слика 6

Слика 7

Слика 8

Слика 9

Слика 10

Слика 11

Слика 12

Слика 13

1. Корзо код хотела *Златно јагње*
2. Испред гвожђаре Барзел, данас улица Матка Вуковића
3. Карађорђево трг (Трг републике) код кројачнице *Соненберг и друг*
4. На малом корзоу, око 1930. године
5. Шетња поред хотела и кафане *Београд* на корзоу
6. Млади на палићком молу
7. На источној обали Палићког језера, Мушки шtrand
8. Корзо са погледом на парк у коме ће бити изграђен *Соколски дом*
9. Шетња од корзоа преко трга у правцу Велике цркве (Св. Терезије)
10. Призори са градског шеталишта корзо, Александрова улица
11. Штросмајерова улица код Градске куће, уз нову трасу трамваја ограђену декоративним зидом
12. У тадашњем парку на Тргу слободе, поред аутобуског стајалишта (у позадини стара кућа трговине *Фаркаиш*)
13. Обавезне беле рукавице, торбице и шешири

Историјски архив Суботица

Из грађе Историјског архива у Суботици: Хлеб у Суботици само два динара

Сажетак: Архивско законодавство и архивска струка, откако постоје, штите културно добро. Сваки нови пропис само надограђује темеље архивистичког поступања. Архивистика не препознаје разлике између такозваних „великих и малих“ докумената. Архивистика признаје само културно добро и његову заштиту, без обзира на ствараоца и контекст у којем је настало. Одувек законодавци на свим меридијанима и паралелама, својим прописима доприносе напретку архивистичке струке. Такав је случај и са архивистичким законодавством и струком и код нас. Прецизним дефинисањем шта је бит архивистичке струке, за послени у Историјском архиву Суботица сваком документу поклањају истоветну пажњу, и тако осигуравају да историјска грађевина буде потпуна.

Кључне речи: закон, архивска грађа, историјски архив, Суботица, Бајмок, цене, оставка, културно добро

Закон о архивској грађи и архивској делатности Републике Србије,¹ којим су утврђени систем заштите архивске грађе и документарног материјала, услови и начин коришћења архивске грађе, организација, надлежност и делатност архива у Републици Србији, дефинише и појам архивске грађе. У члану 2. Закона, ставу трећем пише: „Архивска грађа, као документарни материјал који се трајно чува, је одабрани изворни, а у недостатку изворног и сваки репродуковани облик документа или записа који су настали радом и деловањем државних органа и организација, органа територијалне аутономије, и јединица локалне самоуправе, установа, јавних предузећа, ималаца јавних овлашћења, привредних друштава, предузетника, лица која обављају регистровану делатност, верских заједница, као и других правних или физичких лица, а од трајног су значаја за културу, уметност, науку, просвету и друге друштвене области, без обзира на то када и где су настали, и да ли се налазе у установама заштите културних

добара или ван њих, и без обзира на облик и носач записа на коме су сачувани.“² У ставу седмом истог Закона дефинисан је и појам документа. Тако, за главна својства документа наведени су: аутентичност, веродостојност, целовитост и употребљивост. Простим речима, аутентичан је онај документ који је доказиво то што јесте; веродостојан је онај у који можемо да верујемо на темељу стварних одлика; целовит је документ који је неизмењен, и, на крају, употребљив је документа онај којег је могуће лоцирати, претражити, преставити и интегрirati.

Ситуација у Историјском архиву Суботица³ је пресликана записаном у кровном закону архивистичке струке у нашој земљи. Документи ИАСу који су обрађени, „смештени“ у архивске јединице паковања и фондове, уредно сложени на полице, представљају све оно што предвиђа правна регулатива, која регулише архивску област. Фондови нашег архива крију такозване велике и мале приче, које заједно стварају мозаик друштвено-економско-политичког уређења. Такви документи су такође предмет константног истраживања истраживача и научних радника. Све са циљем обликовања реалне слике живота и рада, утемељене на стварним чињеницама и догађајима.

Пред читаоцима су два документа који својом величином и бројем страница не представљају такозване „мамут примерке“, али верно сведоче о времену у којем су настали. Штавише, говоре и о времену данас.

„Малопродајна цена хлеба на суботичком подручју је два за бели, динар и шездесет и пет пара за полубели и динар и тридесет пара за црни хлеб. За килограм кристалног шећера Суботичани морају да плате два динара и шездесет пара, а за ‘коцку’ тридесет пара више. Цена литра уља у ринфузи је 4,90, а у стакленки од једног литра 5,15 и стакленки од пола литра 2,80 динара. Грађани за литру млека плаћају динар и тридесет и пет пара. Брашно је од 2,30 до 1,25 динара.

¹ Службени гласник Републике Србије бр. 6/2020, од 24. јануара 2020.

² Исто.

³ У даљем тексту ИАСу.

P R E G L E D
određenih maloprodajnih cena i marži na području
opštine Subotica

I. PREHRAMBNI PROIZVODI

Proizvodi	Maloprodajna cena N. din.
KRUH beli	2,00
Kruh polubeli	1,65
Kruh crni	1,30
Šećer kristal	2,60
Šećer u kockama	2,90
Ulje jestivo (rinfuza) za 1 kg	4,90
Ulje jestivo u bocama 1/1 lit.	5,15
Ulje jestivo u bocama 1/2 lit.	2,80
Ulje jestivo u plast. boc. 1/2	-
Ulje jestivo u plast. boc. 3/4	-
Mleko pasterez. u bocama 1/1	1,35
Brašno tipa 400 "B"	2,30
Brašno tipa 600 "B"	1,80
Brašno tipa 1000 "B"	1,34
Brašno tipa 400 "C"	2,10
Brašno tipa 600 "C"	1,60
Brašno tipa 1000 "C"	1,25

II. MARŽE U %

Riža	20
Jestiva sol	18
Kava	20
Začini	20
Jestive masnoće i margarin	20
mast	12
Preradjev. od mesa	20
Preradjev. od voća i povrća	25
Preradjev. od brašna	-
Preradjev. od mleka	-
Južno voće na neto težinu	25

III. KOMUNALNE USLUGE

1. V o d a u m

- za domaćinstva	0,50
- za ostale korisnike	1,00 i 1,20

ustavne i predmet

- 2 -

2. Kanalizacija u m

- za domaćinstva	0,25
- za ostale korisnike	0,50 i 0,60

3. Č i s t o ć a u m

- za domaćinstva	1,80/kanta
- za ostale korisnike	1,80/m

IV. Gradska saobraćaj

1. Tramvaj

- jedna vožnja na svim linijama sa prelazom	0,50
- deci i studentima	0,50

2. Autobus

- jedna vožnja na svim linijama	0,50
---------------------------------	------

V. SVEŽE MESO

- govedje meso kompenzirano sk.	9,00
- govedje meso bez kostiju	12,00
- juneći prednji čerek s.k.	8,50
- juneći prednji čerek b.k.	12,00
- juneći zadnji čerek s.k.	11,00
- juneći zadnji čerek b.k.	14,00
- jagnjeće meso	10,00
- svinjsko meso but i plećka bez kostiju	15,50
- svinjsko meso but i plećka sa kostima	12,50
- " " kare i karmenadla s.k.	14,00
- rebra	-
- kolenice	6,00

Марже за пиринач, јестиву со, кафу, зачине, прерађевине од меса, воћа и поврћа су од 12 до 25 одсто.

Кубни метар воде у домаћинствима је 0,50 динара, а остали корисници морају да издвоје од једног до један динар и двадесет пара. За канализацију цене су од 0,25 до 0,60 нових динара. За одвожење канте смећа грађани и привредници плаћају 1,80 динара.

Вожња трамвајем или аутобусом на једној линији је 0,50 нових динара.

Свеже месо грађани града на северу Бачке плаћају од 8,50, јунећи предњи черак са костима, до 15,50 динара за свињско месо бут и плећку без костију⁴.

Горе наведено стоји у допису Одељења за привреду и комуналне послове Скупштине општине Суботица, број 04-14549-1968. године, документу који је сачуван у Историјском архиву у Суботици.⁴

Други документ је из фонда 434, Општина Бајмок, и са данашње позиције готово спада у рубрику *Веровали ли не*.⁵ Лукач Фрањо, потпредседник Месног народног одбора Бајмок, обратио се одговорнима у бајмочком органу власти, како би прихватили његову оставку на наведену функцију.

„Потписани Лукач Фрањо, ратар из Бајмока, потпредседник МНО-а у Бајмоку овим подне-

сем моју оставку на потпредседнички положај и молим Месног народног одбора да моју оставку изволи уважити и мене са дужности потпредседника разрешити изволи из следећих оправданих разлога: По здравственом стању у последње доба сам слаб, више пути болујем, те осетим да моје живце и нерве јако су оптерећени са пословањем потпредседничког положаја. Поред свега тога и у материјално-економском смислу, као и у породичном сам у нужди да поднесем моју оставку. Наиме у моме малом газдинству имам доста и сермије,⁶ стоке, тако да је рад код куће толико, да моја болешљива и слабија жена као и мој отац који већ око 80 година није у стању да сврше све послове у моме газдинству, а најмити човека, који место мене свршио код куће те послове везане са економијом, услед моје зарадне прилике не могу. Из ових оправданих разлога – наглашавајући увек – да сам послове везане са потпредседничким положајем и досада увек вршио са највеће савесношћу, даље нисам у стању да удовољим позиву потпредседничког положаја, те потребно ми неопходно одмор за моје живце, стога поновно умољавам Наслов да моју оставку на потпредседнички положај уважити изволи већ од 15. новембра т.г. Одборнички положај и надаље би могао држати. До ове оставке како сам то изразио дошао сам једино због моје слабе здравствене прилике, ко и због материјално-економско-породичнине нужде,

⁴ ИАСу, Ф. 468, Скупштина општине Суботица (1965–?), 1966–2007.

⁵ Рубрика у часопису *Политикин забавник*.

⁶ Мисли на земљу, чита штампарска грешка, оп.а.

те и због тога моју оставку не могу натраг повући.
СМРТ ФАШИЗМУ – СЛОБОДА НАРОДУ“.⁷

Друг Фрањо, допис је саставио 14. новембра
1945, у Бајмоку.

Összefoglaló

A szabadkai Történeti Levéltár iratanyagából: Szabadkán a kenyér csak két dinár

A levéltári jogszabályok és a levéltári hivatás, amióta csak léteznek, a kulturális javakat védik. Minden új rendelet csak a már meglévő alapokat egészíti ki. Az archivisztika nem ismeri az úgynevezett „nagy és kicsi” dokumentumokat. Csak a kulturális javakat és azoknak a védelmét ismeri, függetlenül annak létrehozójától és a kontextustól, amelyben létrejött. A törvényhozók világon mindenhol és mindig jogsza-

bályaikkal fejlesztik a levéltári hivatást. Így van ez hazánkban is. Az archivisztika lényegének pontos meghatározásával a Szabadkai Történeti Levéltár munkatársai is egyenlő figyelmet fordítanak minden dokumentumra, és ezáltal biztosítják a történelmi iratanyag teljességét.

Kulcsszavak: jog, levéltár, történelmi levéltár, Szabadka, Bajmok, árak, lemondás, kulturális javak

Resume

From the archival material in The Historical Archives of Subotica: Bread in Subotica only 2 dinars

Archival legislation and archival science protect the cultural good. Every new law only upgrades the foundation of archival processes. Archival science does not differentiate so called big and small documents. Its concerns are focused on cultural good and its protection, regardless of the creator and context in which it was created. It has always been that the laws and recommendation improve archival science,

and it is the case still. The archivists in The Historical archives of Subotica benefit greatly from precise definition of archival profession, and in accordance with that give same attention to all documents and hence secure the completeness of historical sources.

Key words: law, archival material. Historical Archives, Subotica, Bajmok, prices, resignation, cultural good

⁷ ИАСу, Ф. 434, Општина Бајмок – Бајмок (1945–1965), 1945–1965.

Библиографија издања ДО Монографија Суботица и гласила *Pro memoria*

(Грађа за монографију Суботице и околине)

У знак сећања на Браниславу Бабић

Уводне напомене

У Скупштини општине 1966. године донета је одлука о почетку рада на издавању историјске монографије о Суботици која обухвата период од праисторије до 1981. године. У наредне две године формиран је Фонд за финансирање обраде грађе за историју Суботице, изабрани су Управни одбор од 11 чланова, Одбор за израду историје са 13 чланова и Редакцијски одбор од 11 чланова. У почетку је рад на Монографији био поверен Скупштини општине, да би га 1973. преузео Градски музеј који је оформио нову редакцију и затражио да се за потребе истраживања запосле два историчара. Овај захтев није био испуњен. Корнел Ђере је 1978. године израдио пројекат према којем Монографија треба да има два тома (први од праисторије до 1918. године, а други до 1981) са око 1.100 страна текста и око стотинак страна илустрација. Због слабих резултата посао је био одузет Музеју и враћен у Скупштину општине и од великог броја организација израда је понуђена Радничком универзитету *Вељко Влаховић*. Они су пројекат послали доктору историјских наука Василију Крестићу који је дао примедбе и предложио измене. Будући да његове сугестије нису усвојене, Раднички универзитет није прихватио овај посао.

Монографија је конституисана 1984. године као Друштвена организација са својом конференцијом, Председништвом, Редакцијом, секретаром и уредником. За секретара је именован Мирољуб С. Вучинић. Како би јавност била упозната са резултатима, одлучено је да се Монографија пише у деловима и сепаратима и одмах објављује. Осим I, II и IV тома зборника докумената о радничком покрету у Суботици, до тада је већ изашла моно-

графија о Вишњевцу и Чантавиру. Постојале су примедбе да се Монографија не може израђивати у оквиру друштвене организације без ангажовања професионалних истраживача, као и да је потребно најмање десет година (пројекат је предвиђао четири) како би посао био урађен. Ипак, са радом је настављено, дефинисане су области и концепти издавачких продукција као и следеће едиције:

1. *Pro memoria*
2. Едиција *Записи*
3. Едиција *Хронике*
4. Едиција *Документи*
5. Едиција *Монографски прилози*
6. Едиција *Сазнања*
7. Издање *Монографија Суботице*.

Дуги низ година *Монографија* је окупљала археологе, историчаре, историчаре уметности, архитекте, географе, лингвисте, социологе, лекаре, библиотекарe, новинаре, организовала научне скупове, подстицала стручно истраживање и документовање историјске заоставштине суботичке околине и издавачки рад. Чак поред успешне сарадње са бројним културним и другим институцијама попут Матице српске или Етнолошког друштва Србије, велики проблем представљао је недостатак материјалних средстава који је успорио и на крају и угасио рад ове значајне организације.

Први део библиографије обухвата монографске публикације које су прегледане из фонда Градске библиотеке Суботица. Укупан број је 26, груписане су хронолошки и према азбучном реду аутора или наслова радова. Урађен је и преглед садржаја, а обрада је рађена према Међународном стандардном библиографском опису монографских публикација – ISBD (M). Једна библио-

графска јединица обрађује серијску публикацију *Pro memoria* према Међународном стандардном библиографском опису серијских публикација и других континуираних извора – ISBD (CR).

Ове 2021. године се навршило 630 година од првог спомена имена града Суботице у списима и 25 година од штампања првог броја *Pro memoria*. Други део библиографије је посвећен обради прилога из овог гласила Друштвене организације Монографија. Како сазнајемо из уводног прилога у првом броју гласила *Pro memoria* циљ је „... да својим појављивањем и оријентацијом подстакне и плански усмерава све организације, институције, потенцијалне истраживачке групе и појединце који својим стваралачким радом могу допринети што потпунијем сагледавању, разумевању и марксистичком научном валоризовању друштвено историјских токова, истина и вредности на овим просторима.”¹

У периоду од 1986. до 1991. године објављено је девет бројева, један ванредни број и једно тематско издање. Атила Сам је био главни и одговорни уредник. У девет наставака упознајемо део књиге Иштвана Ивањија *Историја слободног краљевског града Суботице* у преводу Лазара Мерковића.

Бројеви гласила *Pro memoria* су прегледани из фонда библиотеке Градског музеја Суботица. Обрада прилога је рађена према скраћеном Међународном стандардном библиографском опису саставних делова – ISBD (CP). Наслов гласила нисмо наводили код библиографских јединица. Гласило *Pro memoria* за сада нема свој Међународни стандардни број серијске публикације (ISSN). Библиографске јединице у овом другом делу су груписане према азбучном реду презимена аутора или наслова радова у случају анонимних дела. Када је један аутор заступљен са више прилога, библиографске јединице су поређане хронолошким редом. У неким описима прилога је додата и напомена о њеном садржају. Библиографија садржи укупно 156 библиографских јединица. За оба дела библиографије израђен је заједнички именски и предметни регистар.

Табела која следи је састављена у циљу повећања информативности ове библиографије. Наиме, имена преводилаца нису наведена код преведених прилога *Pro memoria* или резимеа прилога већ само у колофону гласила. Имена неких аутора такође нису наведена код самих прилога. Податак о томе да је њихов прилог објављен у одређеном броју наведен је само у колофону гласила.

¹ *Kako i zašto*, y: Pro memoria br. 1, Subotica 1986, 1.

Број	Аутори текстова	Преводиоци	Фотографија
1.	Невенка Башић Палковић, Јосип Буљовчић, Мирољуб С. Вучинић, Милан Дубајић, Бела Дуранци, Иштван Ивањи, Саболч Прокеш, Атила Сам	Лазар Мерковић, Иштван Сабо	Аугустин Јурига, Иштван Сајко
2.	Ана Барањи, Ласло Беркеш, Лојзија Војнић Хајдук, Милорад Вуковић, Мирољуб С. Вучинић, Милан Дубајић, Иштван Ивањи, Ласло Мађар, Милка Микушка, Перо Морача, Ида Сабо, Атила Сам, Миодраг Томић, Бранко Ћупурдија, Гашпар Улмер, Јанош Урбан	Мирко Готесман, Лазар Мерковић, Иштван Сабо	Јожеф Болдичар, Бранко Ћупурдија
Тематски број	Марија Бала, Миша Бербаков, Мирјана Гаргента, Јосип Гелер, Милан Зличич, Драган Ивковић, Слободан Јовановић, Владимир Кисловски, Санта Крчић, Ендре Леваи, Зоран Љубеновић, Милоје Милошевић, Софија Недвидек, Миомир Петровић, Антун Рудински, Милош Савић, Бранимир Сомборац		
3.	Ана Барањи, Гавра Будишин, Мирољуб С. Вучинић, Бела Дуранци, Јанош Добош, Бранислав Ђурђевић, Иштван Ивањи, Ранко Кончар, Жужана Кункин, Ласло Мађар, Иван Панчић, Зорица Павић, Антун Рудински, Ђерђ Сакач, Ласло Секереш, Иштван Томбац	Мирко Готесман, Лазар Мерковић, Иштван Сабо	Аугустин Јурига, лист Политика
4.	Бруно Вујковић, Мирољуб С. Вучинић, Перо Дамјановић, Душан Дугоњић, Бела Дуранци, Иштван Ивањи, Ђоко Јованић, Ласло Мађар, Милан Малушев, Милутин Морача, Ласло Рехак, Гашпар Улмер	Мирко Готесман, Ференц Мак, Лазар Мерковић, Иштван Сабо	Аугустин Јурига, фотодокументација Историјског архива Суботица
5.	Ева Бажант, Јосип Буљовчић, Валерија Беседеш, Мирољуб С. Вучинић, Милан Дубајић, Мирко Грлица, Иштван Ивањи, Емил Либман, Ласло Мађар, Антал Мојзеш, Миленко Палић, Петер Риц, Гашпар Улмер, Иштван Томбац	Имре Гомбар, Мирко Готесман, Лазар Мерковић	Милош Игњатовић, Аугустин Јурига, Петер Риц
6.	Гордана Вујновић, Мирољуб С. Вучинић, Бела Дуранци, Тибор Гајдош, Мирко Грлица, Иштван Ивањи, Емил Либман, Гашпар Улмер	Лазар Мерковић, Едита Прекло, Иштван Сабо,	Аугустин Јурига
7.	Ева Бажант, Геза Ваш, Мирољуб С. Вучинић, Милан Дубајић, Бела Дуранци, Мирко Грлица, Иштван Ивањи, Ђорђе Јанковић, Ласло Мађар, Анте Рудински, Лазар Чурчић	Мирко Готесман, Лазар Мерковић, Иштван Сабо	Аугустин Јурига, фотодокументација Градског музеја Суботица
8.	Гордана Вујновић, Мирољуб С. Вучинић, Бела Дуранци, Тибор Гајдош, Мирко Грлица, Иштван Ивањи, Емил Либман, Гашпар Улмер	Лазар Мерковић, Едита Прекло, Иштван Сабо,	Аугустин Јурига
Тематско издање	Ана Барањи, Мирко Грлица, Жужана Кункин, Милка Микушка, Петер Риц, Гашпар Улмер	Жужана Кункин, Петер Риц, Иштван Сабо, Матија Штефко	Аугустин Јурига
9	Мирољуб С. Вучинић, Мирко Грлица, Иштван Ивањи, Бошко Ковачевић, Гашпар Улмер		

Поднаслов

Поднаслов *Pro memoria* је гласило Друштвене организације *Монографија* – Суботица, а Szabadkai Monográfia Társadalmi Szervezet Közlönye.

Периодичност излагања

Год. 1, бр. 1, 2, тематски број (1986)
 Год. 2, бр. 3, 4 (1987)
 Год. 3, бр. 5, 6 (1988)
 Год. 4, бр. 7 (1989)
 Год. 5, бр. 8, тематско издање, 9 (1990)

Тираж

Прва четири броја гласила су штампана у тиражу од 2000 примерака. Тематски број, који је изашао између другог и трећег броја гласила, има тираж од 500 примерака. Бројеви пет и шест имају тираж од 1600, а осам и девет 1700.

Формат

Први новински плакат у Југославији, димензија 71 x 99 cm.

Штампарија

Графички завод *Панонија* Суботица је штампала бројеве *Pro memoria*.

Редакција

Година, годиште и број, име члана редакције
 1986–1990 (Год. 1, бр. 1 – год. 5, бр. 9) Биачи, Марија
 1986–1990 (Год. 1, бр. 1 – год. 5, бр. 9) Буљовчић, Јосип
 1986–1990 (Год. 1, бр. 2 – год. 5, бр. 9) Вучинић, Миroljub С.
 1986–1990 (Год. 1, бр. 1 – год. 5, бр. 9) Дамјановић, Перо
 1986–1990 (Год. 1, бр. 1 – год. 5, бр. 9) Ђере, Корнел
 1986–1990 (Год. 1, бр. 1 – год. 5, бр. 9) Ковачевић, Бошко
 1986–1990 (Год. 1, бр. 1 – год. 5, бр. 9) Миљковић, Драгутин
 1986–1990 (Год. 1, бр. 1 – год. 5, бр. 9) Сам, Атила
 1986–1989 (Год. 1, бр. 1 – год. 4, бр. 7) Сорад, Ђорђе
 1986–1990 (Год. 1, бр. 1 – год. 5, бр. 9) Улмер, Гашпар
 1987–1990 (Год. 2, бр. 4 – год. 5, бр. 9) Хан, Стјепан

Стручни сарадник ове библиографије је библиотекар саветник Невенка Башић Палковић. Захваљујемо на помоћи др Олги К. Нинков, Дори Хичик, Невенки Башић Палковић, Еви Бажант,

Анити Лалић, Терезији Торда и Уредништву часописа *Ex Pannonia*.

Ауторке

Извори:

1. Мирјана Бабовић, Светлана Јанчић, *Алфаветски каталог монографских публикација*, Београд, 1991.
2. Невенка Башић Палковић, *Библиографија издања Градског музеја Суботица (1948–2010)*, Суботица 2012.
3. Александра Вранеш, *Основи библиографије*, Београд 2001.
4. Miroljub S. Vučinić, *Novinske priče iz naše varoši*, Subotica 1996.
5. Miroljub S. Vučinić, [intervju vodila] Krausz Magdolna, *Századforduló levelezőlapjai : beszélgetés Miroljub S. Vučinićtyel, a szabadkai Monográfia titkárával*, in: Magyar Szó, 321., Újvidék 1989., 14.
6. Miroljub S. Vučinić, [intervju vodila] Krausz Magdolna, *Történelmi hagyaték : beszélgetés Miroljub S. Vučinićtyel, a szabadkai Monográfia-szerkesztőség titkárával*, in: Magyar Szó, 192., Újvidék 1988., 12.
7. Ljubomir Đorđević, *Kada će izaći Monografija*, u: Subotičke novine, 30, Subotica 1984, 6.
8. Слободанка Комненић, Љиљана Драгичевић, *Упутство за примену стандарда ISBD(CR)*, Београд 2006.
9. „Pro memoria” : glasilo Društvene organizacije „Monografija” – Subotica, god. 1-5, br. 1-9, tematski broj, tematsko izdanje.
10. Szám Attila, [intervju vodila] re, *Alap önmagunk jobb megismeréséhez : nagyobb társadalmi elismerést a Szabadkai Monográfiának*, in: Magyar Szó, 350., Újvidék 1988., 14.
11. Мара Тодоровић, *ISBDs(CP)-стандард за опис компонентних делова и његова примена*, у: Годишњак Библиотеке Матице српске, Нови Сад 1989, 57-62.
12. Slobodanka Todorović, *Stručna klasifikacija po sistemu UDK*, Beograd 1991.
13. Узајамна библиографско-каталожка база COBIB.SR

Први део

Монографске публикације

1973

1. РЕВОЛУЦИОНАРНИ раднички покрет
 REVOLUCIONARNI radnički pokret u Subotici : 1918–1941. Tom 1, 1918–1921 / izbor i objašnjenja Danilo Kecić = A forradalmi munkásmozgalom Szabadkán. 1. köt., 1918–1921 / a kötetet összeállította és kíséző magyarázattal ellátta Danilo Kecić. – Subotica : Opštinski fond za finansiranje obrade

istorijske građe Subotice i okoline, 1973 (Subotica : Panonija). – 509 str., [16] listova s tablama : ilustr. ; 25 cm. – (Građa za istoriju Subotice = Dokumentumok Szabadka történetéből)

Tekst na srp. i mađ. jeziku. – Registar.
329.63(497.113 Суботица)“1918/1921“ (093.2)

1974

2. РЕВОЛУЦИОНАРНИ раднички покрет

REVOLUCIONARNI radnički pokret u Subotici : 1918–1941. Tom 2, 1921–1929 / izbor i objašnjenja Danilo Kecić = A forradalmi munkásmozgalom Szabadkán. 2. köt., 1921–1929 / a kötetet összeállította és kísértő magyarázattal ellátta Danilo Kecić. – Subotica : Gradski muzej Subotica, redakcija za monografiju, 1974 (Novi Sad : Forum). – 451 str., [19] listova s tablama : ilustr. ; 25 cm. – (Građa za istoriju Subotice = Dokumentumok Szabadka történetéből).

Tekst na srp. i mađ. jeziku. – Registar.
329.63(497.113 Суботица)“1921/1929“ (093.2)

1975

3. РЕВОЛУЦИОНАРНИ раднички покрет

REVOLUCIONARNI radnički pokret u Subotici : 1918–1941. Tom 4, 1938–1941. / izbor i objašnjenja Danilo Kecić = A forradalmi munkásmozgalom Szabadkán. 4. köt., 1938–1941 / a kötetet összeállította és kísértő magyarázattal ellátta Danilo Kecić. – Subotica : Gradski muzej Subotica, redakcija za monografiju, 1975 (Novi Sad : Forum). – 501 str., [15] listova s tablama : ilustr. ; 25 cm. – (Građa za istoriju Subotice = Dokumentumok Szabadka történetéből).

Tekst na srp. i mađ. jeziku. – Registar.
329.63(497.113 Суботица)“1938/1941“ (093.2)

1978.

4.

ЛУКИЋ, Милош Б.

Žedničke iskre : (hronika Novog Žednika) / Miloš B. Lukić. – Novi Sad : Institut za istoriju, 1978. – 596 str. : ilustr. ; 20 cm. – (Edicija Vojvodina u borbi. Serija hronike ; knj. 17)

S a d r ž a j: Predgovor / Ida Sabo (7-12). Prvi deo ([13]-84): Pozornica (15-16); Starosedeooci (16-19); Uoči prvog svetskog rata (19-20); Dobrovoljci (21-27); Posle rata (27-33); Novi naseljenici Velike pustare (35-41); Prilagođavanje (43-48); Podizanje naselja (49-59); Društveno-ekonomske prilike – u prvim godinama podizanja naselja (61-70); Danak neznanju (70-73); Pobuna (75-84). Drugi deo ([85]-160): Prvi koraci u revolucionarni pokret (87-91); Na plodnom tlu (91-99); Pred licem klasnog neprijatelja (101-110); Fragmenti izborne komedije 1935. godine (111-117); Uspon (119-120); Pojačanje (120-122); Obojene priredbe (122-129); Prvo hapšenje Žedničana (131-142); Sudeње Đoki Jovaniću (143-147); Bura na pustari (149-154); Nove inicijative (155-160). Treći deo ([161]-291): Osnivanje prve partijske ćelije KPJ

u Novom Žedniku (163-171); Organizovanje prve ilegalne grupe komunističke omladine (171-174); Potpuno preuzimanje Sokolske čete (174-177); Konfrontacija (177-183); Ponovo u zatvoru (183-185); Pokušaji suzbijanja omladinske revolucionarne delatnosti (186-187); Na Titovoj stazi (188-190); Otrgnuti cvetovi (191-194); Nove snage (195-200); Pokret za odlazak u Španiju (200-203); Svuda protiv reakcije (203-205); Uspeh za uspehom (205-211); Aktivnost početkom 1938. godine (213-217); Policija protiv „Knjaza Arvanita“ (217-219); Susreti i zbližavanja (219-222); U štrajku naprednih studenata na Pravnom fakultetu (222-225); Rad napredne omladine u Sokolskoj četi (226-230); Oružanje znanjem (230-237); Dobrovoljci za Čehoslovačku (237-239); Parlamentarni izbori u senci bajoneta (11. decembra 1938) (241-244); Predizborna borba (244-250); Izbori (250-254); Novi zadaci i delovanja (255); Prilog progresu (255-257); Prvi susret sa žrtvama fašizma (258-260); Pripreme za odbranu zemlje (260-267); Proslava dvadesetogodišnjice naseljavanja u Vojvodini (267-274); Direktna veza (274-282); Stav prema slučaju Petka Miletića (283-284); Organizovanje radničko-seljačke ilegalne grupe (284-286); Na svom putu bez dileme (286-291). Četvrti deo ([293]-400): Osnivanje „Preporoda“ (295-303); Aktivnosti u „Preporodu“ (303-309); Ekonomske akcije (309-312); Rad knjižnice i čitaonice (312-315); Raporti i programi sa oštricama (315-323); Kad uloge deli Milutin Morača (323-324); Programi kritike i samokritike (324-329); Istorijski dani naprednog omladinskog pokreta u Novom Žedniku (331-334); Formiranje Mesnog komiteta SKOJ-a u Novom Žedniku (334-342); Mi smo deo vojvođanske omladine (342-344); Pokretanje „Narodnog glasa“ (344-348); Prva žrtva (349-350); Teško ranjena (351-354); Smrt i sahrana Bose Miličević (354-364); Skojevski centar (365-366); Prva okružna konferencija SKOJ-a u Novom Žedniku (367-373); U planinarskom logoru napredne omladine Vojvodine na Testeri (374-377); Na partijskim zadacima (377-383); Hapšenja u Subotici i Novom Žedniku početkom 1941. godine (385-386); Danićev otpor hapšenju (386-392); Sudbonosni dani (393-395); Martovski događaji 1941. godine (396-399); Oslobođenje političkih zatvorenika (399-400). Peti deo ([401]-523): Novi Žednik u Aprilskom ratu 1941. godine (403-407); Provokacija i zločin (407-411); Mađar Antal (411-416); Sreća u nesreći i ostali događaji prvih dana okupacije (416-417); Nove Antikine intervencije (417-419); Pod okupacijom (421-423); Partijski sastanak (423-428); Odlazak u izbeglištvo (428-432); Internacija (432-442); Novi Žednik posle internacije naseljenika (442-444); Hapšenje i stradanje Remije Bašića i njegovih drugova (444-447); Žedničke iskre (449-451); U Beogradu (451-456); U Vojvodini (456-458); U Srbiji (458-461); U Crnoj Gori (461-464); U Hrvatskoj (464-466); U Bosni (466-468); Bekstvo provalije smrti (468-470); Zajedno u plamenu ustanaka (470-478); U Hercegovini (478-480); U zarobljeništvu (480-483); U oflagu „Osnabrik“ (483-488); Povrata (489-494); Logoraško utočište u Novom

Žedniku (494-498); „Ujak Kosta” i njegova deca (498-499); U susret „ujka Kosti” ;(499-505); Odlazak Čangoša (505-507); U slobodnom Novom Žedniku (507-510); Posle pobeđe (510-516); Oduživanje (516-523). Prilozi ([525]); Spisak osnivača Novog Žednika (527-539); Spisak naseljenika Velike pustare (540-541); Spisak agrarnih interesenata (542-545); Žednički prilog slobodi (546-556); Spisak Žedničana interniranih u Hortijeve logore 4. juna 1941. (557-562); Spisak Skojevaca iz Novog Žednika (563-566). Registar ličnih imena (567-581); Registar imena (583-587); Napomena autora (589-591); Objašnjenje skraćenica (593). Beleška o piscu (595-596).

94(497.113 Нови Жедник)
908(497.113 Нови Жедник)

1982

5.

БАЈАЛИЦА, Мила

Monografija sela Višnjevac / Mila i Dimitrije Bajalica ; [izrada fotografija Agić-Jovanović Ljubica]. – Subotica : Minerva, 1982 (Subotica : Minerva). – 242 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 1200.

S a d r ž a j: Predgovor / Nikola Kmezić (5-7). Glava I : Doseljavanje : vreme predratno – društveno-politički život sela (1921–1941) (9-98): 1 – Agrarna reforma (9-13); 2 – Dodeljivanje zemlje (14-21); 3 – Doseljavanje (22-27); 4 – Okučavanje (28-34); 5 – Agrarna zajednica (35-41); 6 – Ime sela (42-44); 7 – Na liniji bratstva (45-47); 8 – Gradnja škole (48-49); 9 – Težnja za boljim (50-51); 10 – Organizovanje Sokolske čete i izgradnja Sokolskog doma (52-56); 11 – Prvi sukobi (57-58); 12 – Opoziciono opredeljenje (59-62); 13 – Knjižnica i čitaonica (63-64); 14 – Osnivanje i rad partijske ćelije (65-75); 15 – Organizovanje i rad zadruge „Preporod” (76-81); 16 – Rad učitelja (82-86); 17 – Deca sela (87-98). Glava II : Proterivanje : vreme ratno i učestvovanje u narodnooslobodilačkom pokretu (1941–1945) (99-178): 1 – Strah i nada (99-102); 2 – Mobilizacija (103-123); 3 – Rat i okupacija (124-129); 4 – Pretresi u selu (130-133); 5 – Sprovođenje partijske linije (134-142); 6 – Proterivanje (143-147); 7 – U logorima u severnoj Bačkoj (148-151); 8 – U logorima u Mađarskoj (152-162); 9 – Rad je nastavljen (163-166); 10 – Borba za slobodu (167-178). Glava III : Povratak : vreme posleratno – izgrađivanje socijalističkih društvenih odnosa (1944–1981) (179-228): 1 – Radosti pomešane sa nevoljama (179-182); 2 – Narodnooslobodilački odbor (183-186); 3 – Početak novoga života (187-189); 4 – Otkup poljoprivrednih proizvoda (190-191); 5 – Rad partije i drugih političkih organizacija (192-198); 6 – Rad žena u selu (199-201); 7 – Organizovanje Seljačke radne zadruge (202-212); 8 – Podizanje Zadrugnog doma (213-215); 9 – Elektrifikacija sela (216-217); 10 – Izgradnja puta Čantavir–Višnjevac (218-220); 11 – Podizanje spomenika (221-222); 12 – Izgradnja vodovoda (223-225); 13 – Proslava (226-228). Pogovor / Autori (229-230). – Spisak naseljenika, osni-

vača sela... (231-233); Spisak porodica prognanih... (233-234); Spisak porodica koje su internirane 1941. u logore fašističke Mađarske (234); Spisak boraca poginulih u narodnooslobodilačkom ratu iz Višnjevca (235); Spisak vojnih zarobljenika (236); Spisak naseljenika iz Bukovine koji su postali borci brigade „Petefi” 1944. (234); Spisak preživelih učesnika NOR-a iz Višnjevca od 1941–1945. godine (237-238). – Beleška o piscima (239-240).

908(497.113 Вишњевац)

1983

6.

ПАЛИЋ, Миленко

Uzavrela zemlja : radnički pokret u Čantaviru : 1895–1945. / Milenko Palić, Istvan Kiš. – Subotica : Minerva, 1983 (Subotica : Minerva). – 153 str. : ilustr. ; 24 cm

Tiraž 500.

S a d r ž a j: Uvodne napomene (5-6). Radnički pokret do 1918. (7-18). Radnički pokret 1918–1941. (19-64): Završetak rata (19-20); U novoj državi (20-21); Obnova radničkog pokreta (22-27); Ekonomske i političke prilike i materijalni položaj proletarijata (27-39); Sindikalna i politička aktivnost poljoprivrednih radnika u Čantaviru od 1924. do 1941. godine (39-64). Narodnooslobodilačka borba 1941–1945 (65-81): Pod okupacijom (65-68); Borba komunista protiv fašističke okupacije (68-76); Oslobođenje Čantavira i doprinos konačnom oslobođenju zemlje (76-80); Zaključak (80-81). Rezultati socijalističkog razvoja (83-87). Napomene (89-108); Izvori i literatura (109-112): Izvori: 1) Arhivska građa (109); 2) Objavljena arhivska građa (109-110); Štampa (110); Časopisi (110); Literatura: 1) Knjige (110-111); 2) Članci i prilozi (111-112). Prilozi ([113]-152): Spisak članova čantavirskog mesnog Komiteta SRPJ(K) (115); Članovi KPJ u Čantaviru dvadesetih godina (116-117); Spisak petefijevaca iz Čantavira (118-119); [Dokumenti, fotografije] (120-150); Spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora na Trgu Petefi brigade u Čantaviru (151); Spomenik u Višnjevcu (151-152); Spomenik u Vačkom Dušanovu (152).

329.63(497.113 Чантавир)

94(497.113 Чантавир)

7. ПАЛИЋ, Миленко

Forrongó földvilág : Csantavér munkásmozgalma 1895–1945 / Milenko Palić, Kiss István. – Szabadka : Veljko Vlahović Munkásügyetem, 1983 (Szabadka : Minerva). – 152 str. : ilustr. ; 24 cm. – (Életjel könyvek ; 29.)

Tiraž 2000.

S a d r ž a j: Bevezető (5-6). Munkásmozgalom 1918-ig (7-18). Munkásmozgalom 1918–1941 között (19-64): A háború vége (19-20); Az új országban (20-21); A munkásmozgalom felújítása (22-27); Gazdasági-politikai viszonyok és a proletariátus anyagi helyzete (27-38); Csantavér mezőgazdasági munkásságának szakszervezeti és politikai tevékenysége 1924-től

1941-ig (38-64). A népfelszabadító harc (1941–1945) (65-81): A megszállás idején (65-68); A kommunis-
ták harca a fasiszta megszállás ellen (69-76); Csant-
avér felszabadulása és hozzájárulása az ország
végleges felszabadulásához (76-80); Összefoglaló
(80-81). A szocialista fejlődés eredményei (82-86).
Jegyzetek (87-106); Forrásmunkák (107-110): For-
rásanyag: Levéltári anyag (107); Közzétett levéltá-
ri anyag (107-108); Sajtó (108); Folyóiratok (108);
Irodalom: Könyvek (108-109); Cikkek és mellékle-
tek (109-110). Mellékletek ([111]-150): A Jugoszláv
Szocialista (kommunista) Munkáspárt csantavéri
pártbizottságának névsora 1919–20-ban (113); A JKP
tagjai Csantavéren az Obznana meghozatala előtt
(114-115); A csantavéri petőfisták névsora (116-117);
Az elesett harcosoknak és a fasiszta terror áldozata-
inak emlékére emelt emlékmű Csantavéren a Petőfi
brigád téren (118); A višnjevaci emlékmű (118-119);
A Bačko Dušanovó-i emlékmű (119); [Okmányok,
fényképek] (120-150).

329.63(497.113 Чантавир)

94(497.113 Чантавир)

1984

8.

МОЈЗЕИ, Антал

Munkásmozgalom Bajmokon / Mojzes Antal.
– Szabadka : Subotičke novine, 1984 (Szabadka :
Minerva). – 113 str. : ilustr. ; 24 cm. – (Monográfia ;
1.)

Tiráž 1.500.

S a d r ž a j: Bajmok az elmúlt évszázadokban (5-13);
Munkásmozgalom Bajmokon (15-19);

Szervezett munkásakciók a század elején (21-22);
Tarka hangulat a bajmoki választásokon (23-25); Az
első világháború és a forradalom (27-32); A Jugo-
szláv Kommunista Párt helyi szervezetének megalá-
kítása (33-34); Új telepések, új települések (35-36);
Kitartóan a munkásosztály érdekeiért (37-40); A föld-
munkások bajmoki csoportjának 1928-as évi munká-
ja (41-44); A rátai fiatalok első akciója (45-47); Az
osztályharcos földmunkások sztrájkra készülnek (49-
53); A Jugoszláv Ifjúkommunisták Szövetségének si-
keres tevékenysége (55-62); Háborús évek (63); Az
első áldozatok (63-66); Az ellenállás megszervezésé-
nek kezdetei (67-72); Bajmoki munkaszolgálaton
(71-72); Kitartó szervezkedés és a bajmoki politikai
börtön (73-80); Bajmok felszabadulása (81-83); A
népfelszabadító bizottság megszervezése (85-88); A
katonai közigazgatás megszervezése (89); A helyi
népfelszabadító bizottság újjászervezése (91-95); A
néphatalom és a társadalmi-politikai szervezetek to-
vábbfejlődése (97-99); Népbizottsági választások és
új feladatok (101-103); A szocialista fejlődés eredmé-
nyei (105-108). Mellékletek ([109]-111); Forrásmun-
kák (111); Levéltári anyag (111); Sajtó (111-112);
Könyvek és tanulmányok (112-113); Újságcikkek és
kéziratok (113-114); A tanulmánnyal kapcsolatos be-
szélgetést folytatott személyek nevei (114).

329.63(497.113 Bajmok)

94(497.113 Bajmok)

9.

МОЈЗЕИ, Антал

Radnički pokret u Bajmoku / Antal Mojzeš ;
[prevodilac Lazar Merković]. – Subotica :

Subotičke novine, 1984 (Subotica : Minerva). – 116
str., [12] str. s tablama ; 24 cm. –

(Biblioteka Monografije / [Subotičke novine] ; knj.
1).

S a d r ž a j: Bajmok kroz vekove (5-13); Radnički
pokret u Bajmoku (15-19); Organizovane akcije rad-
nika početkom XX veka (21-23); Šarolika raspolože-
nja na bajmočkim izborima (24-26); Prvi svetski rat i
revolucija u selu (27-32); Osnivanje mesne organiza-
cije Komunističke partije Jugoslavije (33-34); Novi
kolonisti, nova naselja (35-36); Istrajno za interese
radničke klase (37-41); Rad bajmočke podružnice
Saveza poljoprivrednih radnika tokom 1928. godine
(43-46); Prva akcija mladih na Rati (47-49); Klasno-
borbeni poljoprivredni radnici pripremaju se za štrajk
(51-55); Uspešna aktivnost Saveza komunističke
omladine Jugoslavije (57-64); Ratne godine ; Prve
žrtve (65-68); Početak organizovanja otpora (69-
72); Bajmočani u kažnjeničkim radnim jedinicama
(73-74); Uporno organizovanje i bajmočki politički
zatvor (75-82); Oslobođenje Bajmoka (83-86); Osn-
ivanje Narodnooslobodilačkog odbora (87-89); Orga-
nizovanje vojne uprave (91); Reorganizacija Mesnog
narodnooslobodilačkog odbora (93-98); Dalji razvi-
tak narodne vlasti i društveno-političkih organizacija
(99-101); Izbori za Narodnooslobodilačke odbore i
novi zadaci (103-105); Rezultati socijalističkog raz-
vitka (107-110). Prilozi ([6 t.]); Izvornici (113-115);
Arhivska građa (113); Štampa (113); Knjige i studije
(114); Novinski članci i rukopisi (115); Imena i lica
sa kojima je vođen razgovor u vezi sa ovom studijom
(116).

329.63(497.113 Bajmok)

94(497.113 Bajmok)

1985

10.

КЈАРСКИ, Јосип

Crveni pesak : hronika radničkog pokreta i na-
rodnooslobodilačke borbe u Tavankutu / Josip Klar-
ski. – Subotica : Subotičke novine : „Monografija”,
1985 (Subotica : Minerva). – 139 str. : ilustr. ; 24 cm.
– (Biblioteka Monografije ; knj. 2).

Tiráž 2.000.

S a d r ž a j: O delu, o ljudima, o čudima peska i
o „Crvenom pesku” (5); Predgovor (7-8). Prvi deo
(9-17); Od početka XX veka do prvog svetskog rata
(19); Prvi svetski rat (19-23); Završetak prvog svet-
skog rata (23-24); Izbori 1920. godine (25); Razvoj
ekonomskih odnosa za vreme stare Jugoslavije (25-
26); Političke i druge partije i stranke između dva rata
(27-32); Radnički pokret i sindikalne organizacije
(32-40); Gospodarska sloga (41); Zadrugne organi-
zacije između dva rata (41-45); Osnivanje partijske

čelije KPJ (45-46). Drugi deo (47-48); 1941. (49); Rad partijske organizacije (49); Pripreme utvrđenja za borbu (49-50); Vojnici su negodovali (50); Zbogom Tavankute beli (51); Jedna puška – protiv deset aviona (51-52); Pomoć nije stigla (52-54); Prvi dani okupacije (54-55); Povratak vojnih obveznika jugoslovenske vojske (55); Ostali događaji neposredno posle okupacije (55-56); U vrećama nije bilo samo perje (56); Pokret ide u širinu (57); Par belih pilića (58); Okupatorsku propagandu je odnela – voda (58-59); Upoznavanje sa Proglasom CK KPJ (59-61); Proglas i u drugim krajevima sela (61); Vesti o hapšenjima (61); Okupator ruši utvrđenja (61-62); Prikupljanje pomoći (62-63); Upis u škole (62); Što više pomoći za uhapšene (63); Opet hiljadu devet stotina dvadeseto godište (63); Veza je prekinuta (64); Prvo hapšenje komunista iz Tavankuta (64-65); Tmurno je bilo jutro (65-66); Aktivnost nije prekinuta (67); Radio Slobodna Jugoslavija (67); Pečat na praznom papiru (67-68); Ni kilograma okupatoru (68-69); 1942. (71); I žene su uključene u rad (71); Narodnooslobodilački fond (71-73); Moskva, London, Vašington (73); Dovođenje Jevreja na rad (73-74); Proširuje se grupa na Čikeriji (74); Prvi kilogrami eksploziva (74); Ponovna veza sa Pokrajinskim komitetom KPJ (75); Popis je postigao suprotan efekat (76-77); Obijene apoteke (77); Zavadi pa vladaj (77-78); Dok je još bilo moguće (78-79); Novo partijsko rukovodstvo (79-80); 1943. (81); Kada se počne (81-82); Rad sa trojkama (83-84); Gde vam je sin (84-86); Omladinka daje puške (86-87); Prva kopana partizanska baza (87-88); Osnivanje Sreskog narodnooslobodilačkog odbora (88-90); 1944. (91); Dolazak članova Pokrajinskog komiteta (91-92); Novi odbornici i nove baze (93-94); Samo neka oni dođu (94); Omladinske trojke (95); Tehnika menja svoje sedište (95-96); Dolazak Lulića i Grosa (96-97); Skoro čitavo selo je – baza (97-100); „Taj nije paor” (100); Povezivanje i ostalih grupa (101); Prvi rezultati (101-102); Akcija okupatora nije uspela (103-104); Sastanak koji je značio – prekretnicu (104-105); Partizanske baze 1944. godine (105-106); Osnivanje Subotičkog partizanskog odreda (106); Neobična melodija u noći (107-108); Odred se udvostručuje (109); Zaklinjem se (109-110); Akcije se nižu jedna za drugom (110-112); Opkoljena baza „Sevastopolj” (112-113); Hapšenje talaca (113-114); Dragi Ratko (114-121); Tehnika ponovo menja sedište (121-122); Avion nije doleteo (122); Konačno – sloboda (123-125); Pali za slobodu (126); Žrtve fašističkog terora iz Tavankuta (126); Poginuli borci iz Tavankuta do konačnog oslobođenja zemlje (126-127); Učesnici NOB iz Tavankuta (127-130); O izvorima podataka (130). Prilozi (131-139).

329.63(497.113 Тава̀нку̀т)

94(497.113 Тава̀нку̀т)

908(497.113 Тава̀нку̀т)

11.

МОЈЗЕШ, Антал

Istorija školstva u Bajmoku / Antal Mojzeš = A közoktatás története Bajmokon / Antal Mojzes ; [pre-

vodilac Lazar Marković]. – Subotica : Monografija = Szabadka : Monográfia, 1985 (Subotica : Minerva). – 168 str. : ilustr., faks. ; 25 cm. – (Monografije ; knj. 3 = Monográfia ; könyv 3)

Tekst uporedo na srp. i mađ. jeziku. – Tiraž 3.000.

S a d r ž a j: Predgovor = Előszó (5-6). 1. Obrazovanje i vaspitanje u minulim decenijama = Az oktatás és nevelés az elmúlt évtizedekben (7); 1.1. Početak nastave u bajmočkoj školi = A tanítás kezdete a bajmoki iskolában (7-10); 1.2. Novi učitelji u školi u selu = Új tanítók a falu iskolájában (10-13); 1.3. Nove mere u školstvu = Új rendelkezések az oktatásügyben (13-16); 1.4. Mesna škola angažuje više učitelja = A helybeli iskolában több tanítót alkalmaznak (16-18); 1.5. Zakon o narodnim školama razvija lokalnu školu = A népiskolai törvény fejleszti a helybeli iskolát (19-21); 1.6. Natezanje oko izgradnje bajmočke Velike škole = Huzavona a bajmoki Nagyskola építése körül (21-24); 1.7. Nova škola, nova odeljenja = Új iskola, új tagozatok (24-28); 2. Obrazovanje i vaspitanje između dva svetska rata = Az oktatás és nevelés a két világháború között (29); 2.1 Reorganizacija obrazovno-vaspitanog rada u novoj državi = Az új országban az oktatónévelői munkát is átszervezik (29-32); 2.2 Položaj učitelja i učenika i organizacija obrazovanja u bajmočkoj školi = A tanítók, a tanulók helyzete és az oktatás megszervezése a bajmoki iskolában (32-37); 2.3 Izgradnja škole u centru sela između dva rata = A két világháború közötti iskolaépítés a falu központjában (37-39); 2.4 Obrazovanje i vaspitanje za vreme okupacije = Az oktatás és nevelés a megszállás éveiben (40-43); 3. Početak novog perioda u školstvu = Új korszak kezdődik a közoktatásban (44); 3.1 Reorganizacija vaspitanja i obrazovanja posle oslobođenja = A nevelés és az oktatás átszervezése a felszabadulás után (44-48); 3.2 Bajmočka srednja i narodna škola = A bajmoki középiskola és a népiskola (48-64); 3.3 Osmogodišnje škole organizovane na nacionalnom i teritorijanom principu = A nemzetiségen és területiségen alapuló nyolcosztályos iskolák (65-73); 4. Osnovna škola „Vuk Karadžić” = A Vuk Karadžić Általános Iskola (74); 4.1 Objedinjavanje škola = Az iskola egyesítése (74-75); 4.2 Školske zgrade i školski prostor = Iskolaépületek és iskolatér (76-78); 4.3 Učenicí, nastavno osoblje i školska oprema = Tanulók, oktatók és tanfelszerelés (78-84); 4.4 Nastavni planovi i organizovanje obrazovanja = A tantervek és az oktatás megszervezése (84-86); 4.5 Škola u mesnoj zajednici i proslave = Az iskola a Helyi Közösségben és az ünnepségek (86-89); 4.6 Društveno – političke organizacije i razvoj samoupravljanja u školi = Az iskola társadalmi-politikai szervezetei és az öngazdátás megszervezése (89-92); 4.7 Pionirski odred škole = Az iskola pionírscapata (92-96); 4.8 Istorija škole na Rati = A rátai iskola története (96-101); 4.9 Škola u Mišičevu = A mišičevói iskola (102-106); 4.10 Istorija salaške škole u Madarašu = A madarasi tanyai iskola története (106-111); 5. Škola za poljoprivredne proizvođače = A mezőgazdasági termelők iskolája (112-115); 6. Osnovna škola za

obrazovanje odraslih = A felnőttképző általános iskola (116-118); 7. Istorija bajmočke škole učenika u privredi = A Bajmoki tanonciskola története (119-126); 8. Istorija bajmočke narodne jevrejske škole = A Bajmoki izraelita népiskola története (127-131); 9. Istorija zabavišta = Az óvoda története (132-141); 10. Narodni univerzitet u Bajmoku = A Bajmoki népegyetem (142-145); Spisak zaposlenih lica na početku 1985/86. školske godine u Osnovnoj školi „Vuk Karadžić” u Bajmoku = A bajmoki Vuk Karadžić Általános Iskolában az 1985/86-os tanév kezdetén alkalmazott személyek névsora (147-148); Beleške = Jegyzetek (149-152). Izvornici = Forrásmunkák (153); Stručna literatura, članci i studije = Szakirodalom, cikkek és tanulmányok (154-155); Imena lica sa kojima je vođen razgovor u vezi sa ovom knjigom = A tanulmányokkal kapcsolatban beszélgetést folytatott személyek nevei (155-156). Prilozi = Mellékletek ([157]-166). 373(497.113 Bajmok)

12.

ПРЂИЂ, Ивица

Ђурђин / Ivica Prčić. – Subotica : Župni ured 24.213 Ђурђин, 1985 (Hajdukovo : Župni ured 24,414 Hajdukovo). – 63 str. : ilustr. ; 17 cm

Autor je rad posvetio porodici Antuna Skenderovića Leše.

S a d r Ź a j: Moj rodni kraj : [(pisma)] / Matija Dulić (4); Uvod / [Ivica Prčić] (5). Povijest Ђурђина (7-12); Župa Ђурђин (13); Osnivanje crkvene općine (13-15); Gradnja crkve (16-25); Vikari i župnici na Ђурђину (26-29); Svećenici sa Ђурђина (30-34); Časne sestre na Ђурђину (35); Dužijanca na Ђурђину (36-51); Stara strija / Matija Dulić (52); Ђурђинčani rade za svoju župu (53); Bolto Dulić (1905–1982) (53-54); Kata Rogić (54-55); Mara – Marija Ivković Ivandekić (55-56); Nina – Ana Poljaković (56); Matija Dulić (56-57); Prošlost, sadašnjost i budućnost župe Ђурђин (57-59); Naš salaš : [(pisma)] / Matija Dulić (59); Njive : [(pisma)] / Matija Dulić (60); Tebi zemljo moja : [(pisma)] / Matija Dulić (61); Omladini : [(pisma)] / Matija Dulić (62).

908(497.113 Ђурђин)

13. СЕТАНЈА учесника радничког

SEĆANJA učesnika radničkog pokreta i NOR-a Subotice : 1920–1944. – Subotica : Monografija, 1985 (Subotica : Minerva). – 689 str. : ilustr. ; 21 cm. – (Edicija Zapisi ; knj.1)

S a d r Ź a j: 1. Reč redakcije (5-8). 2. Subotica u revolucionarnom pokretu / Pero Damjanović (9-47); 3. Šta smo hteli Zelićevim pučom / Mihalj Marki ; (zabeležio Tibor Gotesman) (49-52); 4. Izazvani od buržoazije / Jožef Vuršt ; (zabeležio Tibor Gotesman) (53-56); 5. Radnički pokret u Subotici 1924-1929. / Đuro Pucar (57-79); 6. Rad u partijskoj organizaciji 1925-1934. / Božo Nikolić ; (obradio Milan Dubajjić) (81-87); 7. Od „Okovanog radnika” do „Híd”-a / Arpad Lebl (89-111); 8. U matici velikog vremena / Janoš Komloš ; (zabeležio Đula Lukač ; s mađar-

skog preveo Lazar Merković) (113-119); 9. Uzburkanim vodama / Laslo Nad ; (zabeležio Đula Lukač ; s mađarskog preveo Lazar Merković) (121-128); 10. Kako sam dospela u pokret / Ilona Latak ; (obradio Janoš Pinter) (129-138); 11. O partijskom i sindikalnom radu tridesetih godina / Bela Kričković ; (zabeležio Milan Dubajjić) (139-151); 12. Na močvarnom tlu / Jožef Hedrih ; (zabeležio Đula Lukač ; s mađarskog preveo Lazar Merković) (153-161); 13. Protest komunista u zatvoru / Pal Cuci ; (zabeležio Đula Lukač ; s mađarskog preveo Lazar Merković) (163-169); 14. Moj put / Eta Kizur ; (zabeležila Magda Simin ; s mađarskog preveo Lazar Merković) (171-185); 15. Filmska traka iz devetsto tridesetih godina / Đula Lukač ; (preveo s mađarskog Lazar Merković) (187-192); 16. Trenuci neizvesnosti / Đula Lukač ; (preveo s mađarskog Dušan Jelić) (193-197); 17. Uspomene na klasnu borbu drvodeljjskih radnika / Đula Kuti ; (zabeležio Janoš Urban ; s mađarskog preveo Lazar Merković) (199-209); 18. Rad komunista Subotice u 1933. i 1934. godini / Krsto Popivoda (211-235); 19. Partijski rad od kraja 1933. do 1935. godine / Gojko Durutović (237-246); 20. Formiranje prve organizacije KPJ na Pravnom fakultetu / Milorad Vuković (247-258); 21. Skinula sam okove ilegalcu Rudiju / Margita Nad ; (zabeležio Đula Lukač ; preveo s mađarskog Lazar Merković) (259-268); 22. Kako je partija pripremala kadrove / Mirko Sekelj (269-271); 23. Živa aktivnost radničkog pokreta 1934-1937. / Ida Sabo (273-287); 24. Sarajevski komunisti u subotičkom zatvoru / Nisim Albahari (289-296); 25. Susret sa komunistima u zatvoru / Toma Hristić (297-300); 26. Borbeni sindikalisti Subotice / Milan Malušev (301-308); 27. Ispitne lampe kao oružje / Bodo Vukman ; (zabeležio Đula Lukač ; s mađarskog preveo Dušan Jelić) (309-317); 28. Tri važna žarišta / Cvetko Malušev (319-330); 29. Zašto je osnovana i kako je radila Kulturna zadruga vojvođanskih naseljenika „Preporod” / Milutin Morača (331-351); 30. Snažan uticaj KPJ na omladinu Žednika / Nikola Kmezić (353-365); 31. Izbori 1938. godine / Savić Bogetić (367-375); 32. Rukom smo prepisivali Istoriju SKP (b) / Nikola Čulum (377-382); 33. Prve akcije skojevaca u Bajmoku / Vukan Đukić (383-391); 34. SKOJ u Bajmoku na Rati masovno okuplja omladinu / Vukan Đukić (393-405); 35. Partija u selu Ritu 1940-1941. / Dimitrije i Mila Bajalica (407-420); 36. Rad u listu „Narodni glas” / Đoko Jovanić (421-426); 37. Osnivanje mesnog komiteta SKOJ-a 1940. / Đula Halas ; (zabeležio Milan Dubajjić) (427-436); 38. Subotica 3. januara 1941. / Mihalj Olajoš ; (preveo s mađarskog Lazar Merković) (437-447); 39. Skojevci Čantavira / Franjo Levi (449-457); 40. Dan uoči velike borbe / Dimče Najdeski (459-463); 41. U ilegalnosti / Ladislav Gros ; (zabeležio Janoš Urban ; s mađarskog preveo Lazar Merković) (465-477); 42. Boje koje ne blede oružje / Jožef Nemet ; (zabeležio Đula Lukač ; s mađarskog preveo Dušan Jelić) (479-488); 43. Bila sam član jedne skojevske grupe / Edita Hajzler ; (preveo s mađarskog Dušan Jelić) (489-499); 44. Vatra na čantavirskom putu / Đula Lukač ; (preveo

s mađarskog Lazar Merković) (501-510); 45. Pobeći možete samo pod zemlju / Viktorija Balažević ; (zabeležila i prevela s mađarskog Magda Simin Bošan) (511-528); 46. Žuta kuća i štatarijalni proces / Đula Lukač ; (preveo s mađarskog Lazar Merković) (529-547); 47. Dva događaja iz 1941. i 1944. / Josip Kulić (549-552); 48. Veza sa Suboticom je uspostavljena / Slavko Kuzmanović (553-573); 49. Narodnooslobodilački pokret u Subotici 1942-1944. / Dušan Jović Krnajić (575-596); 50. Od SKOJ-a do AFŽ-a / Ruža Čizmek Dudašev ; (zabeležio Dušan Jelić) (597-609); 51. Mladost, SKOJ i partija / Mijo Bačlija ; (zabeležio Milan Dubajić) (611-625); 52. Masovno odvođenje i fizičko uništavanje Jevreja / Lajčo Klajn (627-633); 53. Svesrdno smo dočekali odred / Matija Matilda Jaramazović (635-639); 54. S partizanskim odredom od Srema do oslobođenja Subotice / Jovica Jerkov (641-665). Registar ličnih imena (667-685). 94(100)“1939/1945“ (497.113 Суботица) 329.63(497.113 Суботица)

1986

14. КОЛОЖИ, Тибор

Ištvan Kizur / Tibor Koloži. Matko Vuković / Tibor Gajdoš. Lazar Nešić / Ištvan Balog ; [prevodioci Mirko Gotesman, Lazar Merković]. – Subotica : Subotičke novine, 1986 (Subotica : Minerva). – 243 str. : fotogr. ; 25 cm. – (Edicija Monografije ; knj. 5).
Prevodi dela: 1. Erzsébetlaktól a Maglajig / Kolozsi Tibor. 2. A sziklaember / Gajdos Tibor. 3. Az első / Balogh István. – Stv. nasl. u kolofonu: 1. Od Belog Blata do Maglaja. 2. Stameni. 3. Prvi. – Tiraž 1.000. – Napomene i bibliografske reference uz tekst. – Bibliografija uz svaki rad.
S a d r Ź a j: Od belog blata do Maglaja / Tibor Koloži (5-97): Jedna ulica i jedan životni put (5-7); Poljar, paradni kočijaš, govedar (7-9); Čitao je na ivici majčinog kreveta (9-11); U Subotici, u Železničkoj radionici (11-12); Majski kabare (12-14); Zašto se ne bismo venčali, Etuka? (14-16); Vi sada ćutite! Ja govorim u ime pet stotina radnika (16-18); Jedna torba zaboravljena u vozu (18-20); Nose me u tri popodne (20-21); Bio je dobronameran, strpljiv, neposredan čovek (21-23); Čamci na Paličkom jezeru (23-25); „Nemojte ići glavom kroz zid“ (25-27); „Onaj mladi kovač“ (27-28); Incident u zatvoru (28-29); Novi početak – uz teškoće (29-30); Zdravo Laci! Igraš li još fudbal? (30-32); Šestogodišnja Zora pomaže (32-33); U novom domu – živ pokret (34-35); Direktiva Centralnog komiteta (35-36); Iz Beograda je došao jedan obučarski radnik (37-38); Varijacija oko jedne provale (38-39); Iz svadbe u zatvor (40-41); Lista komunisti (41-43); Leci u fabrici skroba (43-44); Lozinka: „Šalje me Jelka“ (44-46); Na Tisi – u čunu (46-48); Pismo mitrovačkih zatočenika (48-49); Leci u podrumu (49-51); Posredovanje materijala – uz prepreke (51-52); „...Sa najširim slojevima radnog naroda“ (52-53); U susjedstvu „Novina srca“ (53-55); Dvoje u Moskvi (55-56); Jedan zagonetan bilten (56-58);

„Da je bolji, ne bi mogao izdržati“ (58-59); Ceo dan u sindikatu (59-62); Među zemljoradnicima (62-64); Tri hiljade ljudi u Zagrebačkoj ulici (64-66); Pod patronatom biskupa Budanovića (66-67); „--- Zloslutni oblaci nad svetom“ (67-69); „--- Doći će do sudbonosnih bitaka“ (69-70); „--- Trude se da pridobiju manjine“ (70-71); Vojvodani, 6. decembra izvršite svoju dužnost! (71-73); Komunist sam iz ubeđenja (73-75); Dva štrajka gladu i jedna demonstracija (75-76); Crvena lala u reveru (76-77); Zatvor komunista i špijuna (77-79); Treba učiti, mnogo učiti (79-81); Veza se ne gubi (81-83); Neko je javio – krije se na groblju (83-84); Stan na petom spratu (84-85); Polazak (85-87); Zbrka oko datuma (87-88); Šta se dogodilo u avgustu? (88-90); Opovrgavanje šovinističkih parola (90-91); Protiv četnika i Italijana (92-93); Šest napada na Kupres (93); Zašto da se povučemo? (93-94); Kraj puta: jedan bezimeni grob (95-96); Literatura i drugi izvori (96-97); Razgovori (97). Stameni / Tibor Gajdoš (99-140): Tri bronzane biste (99-100); Sin salašarskog sveta (100-103); Od drvene kloppe do husarske dolame (103-105); U paklu Pšemisla (105-107); U carevom zarobljeništvu (107-109); Konjanik Crvene brigade (109-112); Povratak (112-114); „Borbaš“ u Subotici (114-117); Godine diktature (117-120); Provala 1832. godine (120-123); „Palate – proleterima“ (123-126); Dinamične godine (126-136); Nezaboravna 1941. (136-139); Literatura (140). Prvi / Ištvan Balog (141-216): Prvi pali vojnik (141-147); Zadrhtala mu je ruka (147-148); U Sloveniji (149-156); Rasturanje letaka (156-166); Prvi komunistički časopis u Subotici (167-184); Crveni univerzitet (184-200); Poslednji sudski proces komunistima u Subotici (200-215); Literatura (215-216). Prilozi ([217]-241). 94(497.113):929 Кизур И. 94(497.113):929 Вуковић М. 94(497.113):929 Нешић Ј.

15. ЋУПУРДИЈА, Бранко

Tipovi subotičkih salaša, radničkih stanova i kaštela : (katalog izložbe) = Szabadkai szállások, munkáslakások és kastélyok típusai : (a kiállítás katalógusa) / Branko Čupurdija ; izložbu priređuju Likovni susret, Subotica [i] SIZ kulture, Subotica i Društvena organizacija Monografija, Subotica = a kiállítás szervezői Képzőművészeti Találkozó, Szabadka [és] Művelődési ÖEK, Szabadka és a Monográfia TSZ, Subotica ; [autori fotografija Nenad Rakićević ... et al.]. – Subotica : Redakcija DO Monografija = Szabadka : Monográfia TSZ szerkesztősége, 1986 ([S. l. : s. n.]). – 12 str. : ilustr. ; 24 cm. – (Pro memoria : informativna edicija = tájékoztató kiadvány) Tekst uporedo na srp. i mađ. jeziku. 711.4(497.113 Суботица)

16. ЦРВЕНИ крст у Суботици

CRVENI krst u Subotici = A szabadkai Vöröskereszt : 1886–1986. – Subotica : Subotičke novine, 1986 (Subotica : Minerva). –

124 str. : ilustr. ; 24 cm. – (Edicija Monografije = Monográfia sorozat ; knj. 4)

Tekst uporedo na srp. i mađ. jeziku.

S a d r ž a j: Predgovor = Előszó / Đeno Andreković (5-7). Nastanak Međunarodnog Crvenog krsta = A Nemzetközi Vöröskereszt megalakítása / Eva Bačlija (8-10);

Arhivski podaci o Crvenom krstu u Subotici = Levéltári adalék a szabadkai Vöröskereszt történetéhez / Laslo Mađar (11-18); Subotički Crveni krst od 1886. do 1914. i od 1914. do 1918. = A szabadkai Vöröskereszt 1886-tól 1914-ig és 1914-től 1918-ig / Stevan Sentđerđi (19-28); Subotički Crveni krst od 1918. do 1941. = A szabadkai Vöröskereszt 1918-tól 1941-ig / Nevenka Bašić Palković (29-37); Subotički Crveni krst od 1941. do 1944. i od 1944. do 1956. = A szabadkai Vöröskereszt 1941-től 1944-ig és 1944-től 1956-ig / Eva Bažant (38-46); Hronologija važnijih akcija subotičkog Crvenog krsta od 1956. = A szabadkai Vöröskereszt tevékenységének eseménynaptára 1956-tól / Đula Lošonc (47-49); Posleratne godine = A háborúutáni évek / Kaća Latovljev Milošev (50-51); Od štrajkača do aktiviste = Sztrájkolóból aktivista / Rudolf Ruzman (52-56); Ako imaš volju – pristupi! = Ha van kedved, lépj be / Rudolf Ruzman (57-60); Zdravstveno prosvjećivanje = Egészségügyi felvilágosítás / Kaća Latovljev Milošev (61-64); Kako pomoći čoveku = Hogyan segítünk az emberen / Kaća Latovljev Milošev (65-67); „Hiljadu zašto” = Százazer miért / Kaća Latovljev Milošev (68-70); Najbolji takmičar = A legjobb versenyző / Kaća Latovljev Milošev (71-72); Zimi – u posetu starima = Téli látogatás idős személyekhez / Kaća Latovljev Milošev (73-74); Zbrinjavanje bolesnih od TBC-a = A tüdőbajosok gondozása / Kaća Latovljev Milošev (75-76); Alkoholizam je bolest = Az alkoholizmus mint betegség / Rudolf Ruzman (77-78); Briga za podmladak = Az utánpótlás / Rudolf Ruzman (79-81); Nezaboravne akcije = Emlékezetes akciók / Kaća Latovljev Milošev (82-85); Sunčana jesen života = Napsugaras ősz / Kaća Latovljev Milošev (86-88); Vašar dečjih ruku = Gyermekportéka a vásáron / Kaća Latovljev Milošev (89-92); Dečja odmarališta = Gyermeküdülők / Kaća Latovljev Milošev (93-96); Odmor i oporavak = Pihenés és felüdülés / Kaća Latovljev Milošev (97-98); U planinama i na moru = A hegyekben és a tengeren / Rudolf Ruzman (99-102); Tri priče iz života = Három élettörténet / Rudolf Ruzman (103-105); Za bezbrižnu starost = A gondtalan öregkorért / Rudolf Ruzman (106-108); Poruke koje čekaju odgovore / Üzenetek amelyek válaszra várnak / Kaća Latovljev Milošev (109-111); Međunarodna saradnja = Nemzetközi együttműködés / Jugoslav Jerković (112-113). Prilozi = Mellékletek ([115]-124); Predsednici i sekretari od oslobođenja do danas = Elnökök és titkárok a felszabadulástól a mai napig ([125]); Organizacije koje su pomogle štampanje ove publikacije = Akik a kiadvány előállítását pártfogolták ([127]).

614.88(497.113 Subotiца)“1886/1986“

1987

17.

СЕНТЋЕРЋИ, Иштван

Bibliografija Mije Mandića = Mijo Mandić bibliográfiája / Szentgyörgyi István, Nevenka Bašić Palković, Eva Bažant. – Subotica : Društvena organizacija Monografija : Gradska biblioteka, 1987 (Subotica : Minerva). – 74 str. : ilustr. ; 25 cm. – (Edicija Dokumenti = Dokumentumok Sorozata / Društvena organizacija Monografija) (Biblioteka Bibliografije ; knj. 1 = Bibliográfiák sorozata ; 1 könyv).

Kor. stv. nasl.: Mijo Mandić : (1857-1945). – Tekst uporedo na srp. i mađ. jeziku. – Tiraž 500.

S a d r ž a j: Predgovor / Nevenka Bašić Palković = Előszó / Nevenka Bašić Palković ; magyar fordítás Mák Ferenc (7-18). Radovi Mije Mandića – samostalna dela = I Mijo Mandić önálló művei (19-22); II Prilozi Mije Mandića u knjigama i povremenim publikacijama = II Mijo Mandić írásai könyvekben és időszaki kiadványokban (23-42); III Literatura o Miji Mandiću = III Mijo Mandićra vonatkozó irodalom (43-62); IV Registri = Mutatók (63); lična imena = névmutató (63-64); geografska imena = földrajzi nevek mutatója (65); razrešeni inicijali i pseudonimi (sa registrom potpisa i pseudonima Mije Mandića) = feloldott iniciais és álnevek (valamint Mijo Mandić aláírásai és álnevei) (66-67); radovi Mije Mandića = Mijo Mandić művei (67-71); povremene publikacije u kojima su objavljeni prilozi Mije Mandića = időszaki publikációk, melyekben Mijo Mandić munkái rendszeresen megjelentek (72); hronološki registar = időrendi mutató (73-74).

012 Мандић М.

37(497.113):929 Мандић М.

18.

ЋУПУРДИЈА, Бранко

Суботица и околина : етнолошка истраживања / Бранко Ћупурдија. – Нови Сад : Матица српска, 1987 (Суботица : Минерва). – 195 стр. : илустр., ; 24 cm

Tiraž 1.000.

S a d r ž a j: Предговор (7). I Увод (9-14); II Колонизација после Другог светског рата у Бајмоку (15-34); III Метаморфоза колонистичког прела (35-55); IV Порекло и значење речи „салаш”, „тања” и „мајур” и њихов значај за проучавање салашко-мајурског типа насеља и архитектуре (56-71); V Салаша и мајури као статусни симболи (72-84); VI Особености друштвеног живота на салашима (85-116); VII Метаморфоза дужијанце (117-131); VIII Настанак, развитак и функције Смотре народних игара у Бајмоку (132-157); IX Настанак, развитак и функција Зонске смотре аматерских хорова, оркестара, фолклорних ансамбала и солиста у Чантавиру (158-179); Поговор (180-181). Summary: Subotica and its surroundings (183-184); Скраћенице (185). Извори и литература (187-192). 398(497.113 Суботица)

19.
 ЧУКВАС, Лазар
 Na goloj ledini : (monografija Bačkog Dušanova) / Lazar Čukvas ; [fotografije Dušanova Četvai [! Četvei] Ferenc]. – Subotica : Minerva, 1987 (Subotica : Minerva). – 246 str. : ilustr. ; 24 cm
 Tiraž 1000.
 ISBN 86-7099-039-3
 S a d r ž a j: Predgovor / Milan Basta (5-7). Nase-ljavanje (9-26): Prvi svetski rat (9); Dobrovoljci (9-11); Stvaranje nove države – Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (11-12); Ekonomske i političke prilike u novoj državi (12); Agrarna reforma (13-15); Ciljevi kolonizacije (15-16); Naseljavanje (16-22); Zbližavanje doseljenika (23-25); Razvijanje zajedništva sa starosedeocima (25-26). Društveni i politički život doseljenika (27-70): Agrarna zajednica – Kreditna zadruga (27-34); Savez ratnih dobrovoljaca (35-41); Dugotrajni sporovi sa veleposednicima (41-46); Izgradnja škole (46-50); Opšti i privredni razvoj naselja (50-52); Političke prilike (52-53); Sokolska četa (53-55); Osnivanje pododora kulturne zadruge „Preporod” (55-57); Prvi koraci revolucionarnog pokreta (57-70). U vihoru rata (71-92): 6. april 1941. (71-75); Odvođenje talaca (75-80); Više od dogovorenog (80-82); Odlazak u internaciju (82-57); Logor u Šarvaru (87-92). Dušanovčani u Narodnooslobodilačkom ratu (93-164): Na ratištima širom zemlje (93-94); Zapisi iz rata (94); U grobnici (94-98); Na sektoru Osme crnogorske (98-99); Biografije ([101]-164). Ponovo na svojoj zemlji (165-188): Povratak interniranih naseljenika (165-167); Osnivanje i rad društveno-političkih organizacija (168); Omladinska organizacija (USAJOJ, SKOJ, NO) (169-171); Antifašistički front žena (172-173); Osnivanje prve ćelije KPJ (174); Rad partijske ćelije odnosno Osnovne organizacije SK (175-176); Seljačka radna zadruga „Bolji život” (177-179); Izgradnja spomen-parka i spomenika palim borcima i žrtvama fašizma (180-183); Fudbalski klub „Hajduk” (184-186); Izgradnja sportskog centra (187-188). Umesto zaključka (189-192). Beleške (193-194); Izvori i literatura (195-196); Napomena autora (197). Prilozi ([199]-243): Grupa dobrovoljaca i naseljenika naseljenih u Bačko Dušanovo : od 1920–1938. godine ([200]-208); Dobrovoljci u Prvom svetskom ratu (209); Članovi Agrarne zajednice 1925. godine (210); Spisak agrarnih subjekata (211-219); Odluka o uvođenju u posed agrarnih subjekata (220-227); Spisak doseljenika po mestima rođenja : (stanje na dan 6. aprila 1941) (228-230); Proterani Dušanovčani po mestima boravka : od 1941. do 1945. godine (231-233); Zatočenici šarvarskog logora u Mađarskoj (234-236); Dušanovčani umrli u šarvarskom logoru (237); Dušanovčani rođeni u šarvarskom logoru (237); Dušanovčani učesnici NOB : od 1941. do 1945. (238-239); Dušanovčani žrtve fašizma : od 1941. do 1945. (240); Pali borci NOR-a : od 1941. do 1945. (240); Članice AFŽ-a u Dušanovu prema knjizi članarine do 1950. (241); Dušanovčani na saveznim radnim akcijama : od 1947. do 1951. (242); Fudbalski klub „Hajduk” : (sezona 1983/84) (243).
 908(497.113 Бачко Душаново)
 94(497.113 Бачко Душаново)
 1988
20.
 СЕНТЋЕРЋИ, Иштван
 Subotička bibliografija = Szabadkai bibliográfiája. Sv. 1, 1764–1869 / Szentgyörgyi István, Eva Bažant, Nevenka Bašić Palković. – Subotica : Društvena organizacija Monografija, 1988 (Subotica : Minerva). – 73 str. : faks. ; 24 cm. – (Edicija Dokumenti = Dokumentumok sorozata / Društvena organizacija Monografija) (Biblioteka Bibliografije ; knj. 2 = Bibliografíák sorozata ; 2. könyv)
 Tekst upor. na srp. i mađ. jeziku. – Tiraž 700.
 S a d r ž a j: Predgovor = Előszó (5-10); Skraćeni-ce = Rövidítések (11). Knjige, brošure, leci = Könyvek, füzetek, röpcédulák (13-44); Izdanja bez godine štampana kod Karla Bitermana između 1844–1869. = Bittermann Károlynál 1844–1869 között évszám nélkül nyomtatott kiadványok (45-46); Školski izveštaji = Iskolai értesítők (47-52); Kalendar = Naptár (53-55); Listovi = Lapok (56-57). Registar imena = Név-jegyzék (59-63); Registar naslova = Címjegyzék (65-80 [! 69]); Registar izdanja po jezicima = A kiadványok nyelvi megoszlásának mutatója (70); Registar štamparija = Nyomdák jegyzéke (71); Statistički pre-gled po godinama = Évenkénti statisztikai kimutató (72).
 015(497.113 Суботица)
 1989
21. ОДНЕКУД се знамо
 ODNEKUD se znamo, zar ne?--- = Régi ismerősök vagyunk, ugye?--- = We know each other from somewhere?--- : [Subotica i Palić u starim razglednicama iz zbirke kolekcionara Sabolč Prokeša] / [autor teksta Bela Duranci ; fotografije sadašnje Subotice i Palića Augustin Juriga ; prevod na mađarski jezik Preklo Edit, prevod na engleski jezik Zlata Đurić]. – Subotica : Društvena organizacija Monografija, 1989 (Subotica : Panonija). – 71 str. : ilustr. ; 33 cm. – (Edicija Saznanja)
 Tekst uporedo na srp., mađ. i engl. jeziku. – Tiraž 3000.
 77.04(497.113 Суботица)
 1990
22.
 ДАМЈАНОВИЋ, Перо
 „Preporod” na ravnicaма Bačke na putu k novoj Jugoslaviji / Pero Damjanović ; [fotografije i fotore-produkcije Augustin Juriga]. – Subotica : Društvena organizacija Monografija, 1990 (Subotica : Minerva). – 409 str. : ilustr. ; 20 cm. – (Edicija Monografski prilozi. Biblioteka Studije / [Društvena organizacija Monografija] ; knj. 1)
 Tiraž 1.000.

S a d r ž a j: Reč autora (1-10). 1. Preporod na ravnicama Bačke – na putu k novoj Jugoslaviji (11-204); I Dobrovoljački pokret u doba stvaranja Jugoslavije (13-43); II Kolonizacija i naseljavanje na pustarama Bačke (44-70); III Nicanje novih naselja (71-107): Bajmok – Rata (71-73); Mišićevo i Mađarski salaši (73); Masarikovo (73-75); Novi Žednik (75-77); Dobrovoljačko selo (danas Višnjevac) (77-78); Bačko Dušanovo (78-81); Velebit (81-83); Mali Beograd (83); Karadorđevo (83); Karkatur (danas Mićunovo) (83-86); Kočićevo (86-87); Njegoševo (87-88); Mileševo (88); Novo selo (88-90); Tomislavci (danas Oreškovićevo) (90); Bački Sokolac (90-92); Gornja Rogatica (92-94); Sokolac (Kulski) – Emušić (danas Lipar) (94-95); Sirig (97); Stepanovićevo (97); Činioći koji su uticali na razvoj političkog i kulturnog života u selima (98-107); IV Subotica – središte revolucionarnog pokreta između dva svetska rata (108-120); V Napredni pokret u Žedniku i okolnim naseljima do osnivanja „Preporoda” (121-150): Prva hapšenja komunista (122-128); Uticaj komunista na rad sokolske organizacije (128-131); Osnivanje organizacije KPJ u Žedniku (131-135); Osnivanje organizacije KPJ u Dobrovoljačkom selu (135-137); Kulturno-prosvetna i sportska delatnost omladine (137-140); Obeležavanje 20. godišnjice naseljavanja u Karkaturu (140-144); Odlučnost naroda u osudi ubistva Bose Milićević (145-147); Masovnost pokreta u naseljeničkim mestima (148-150); VI Pripremanje i osnivačka skupština Kulturne zadruge vojvođanskih naseljenika „Preporod” (153-166); VII Delatnost Zadruga „Preporod” – razvoj pokreta (167-204). – 2. Prilozi (205-292). III Biografije (295-363). IV Napomene i registri (365-406): Napomene i beleške (367-378); Pregled dodeljenih društvenih priznanja Mesne zajednice „Novi Žednik” 1979–1989 (380-383); Skraćenice upotrebljavane u ovoj knjizi (384-385); Imenski registar (387-395); Registar geografskih imena (396-404); Reč o autoru (405-406). 061(Нови Жедник)

1991

23.

ВУЧИНИЋ, Миролjub С.

Međuzonski turnir za žene = Interzonal tournament for women : Šah, Chess, Gens una sumus / Miroljub S. Vučinić. – Subotica : Monografija, 1991 (Subotica). – 36 str. : Ilustr. ; 29 cm.

Tekst na srp. i engl. jeziku.

794.1

24.

ПАНЧИЋ, Иван

Kolera u Subotici 1873. godine / Ivan Pančić. – Subotica : Medicinski centar : Društvena organizacija Monografija, 1991 (Subotica : Minerva). – 91 str., [1] presavijen list : ilustr. ; 24 cm. – (Edicija Hronike) (Biblioteka Studije ; knj. 2)

Tiraž 500. – Beleške uz svako poglavlje.

Sadržaj: I. Organizacija vlasti i zdravstva u Subotici

u drugoj polovini XIX veka (9-12); Beleške (12-14); II. Pregled društveno-političke situacije, kulturnih i privrednih prilika u drugoj polovini XIX veka u Subotici (15-18); Beleške (18-21); III. Kolera u Subotici do 1873. godine (22-24); Beleške (25-27); IV. Prvi čin kolere u Subotici 1873. godine (28-34); Beleške (34-36); V. Drugi čin kolere u Subotici 1873. godine – Zapisnici Zdravstvenog odbora (37-44); Beleške (44-49); VI. Pomoć i komentari „Subatičkog glasnika” u epidemiji kolere 1873. godine (50-53); Beleške (54-57); VII. Treći čin kolere u Subotici 1873. godine (58-66); Beleške (66-76); VIII. Hidrološki i higijenski uslovi – uzroci kolere u Subotici 1873. godine (77-82); Beleške (82); IX. Kolera nekad i sad (83-87); Beleške (87-88); X. Zaključna razmatranja (89-91). 616.9(497.113 Subotica)“1873“

25. ПРВОБОРЦИ

ПРВОБОРЦИ : zbornik nosilaca „Spomenice 1941” iz subotičke opštine / [rukopise pripremili Ivan Bašić, Katarina Milošev, Dragica Pavlović i Zvonko Perušić ; autor – redaktor tekstova Ljubomir Đorđević]. – Subotica : Društvena organizacija Monografija, 1991 (Subotica : Minerva). – 156 str. : fotogr. ; 24 cm. – (Edicija Zapisi ; knj. 2) (Biblioteka Biografije) Tiraž 500.

S a d r ž a j: Knjiga o borcima jednog veka / Janoš Urban (7-13). 1. Miloš (Trivuna) Ajdarić – Kozara (15); 2. Dimitrije (Kosta) Bajalica – Baja (16); 3. Mileva (Stevan) Bajalica (17); 4. Milan (Nikola) Basta (18); 5. Sava (Dane) Batinica, rođena Budimir (20); 6. Savić (Pavle) Bogetić (21); 7. Lazar (Đuro) Bokan (22); 8. Stevan Bujić (23); 9. Milan (Janko) Cikota (24); 10. Milan

(Nikola) Čopić – Mile (25); 11. Ilija (Đuro) Čupurdija – Šuco (26); 12. Mile (Milanko) Čupurdija – Zidar (27); 13. Lazar (Marko) Čukvas – Mali (28); 14. Danilo (Đuro) Damjanović – Danić (29); 15. Milica (Stevan) Damjanović, rođena Dubajić (31); 16. Momčilo (Rade) Damjanović (32); 17. Pero (Danilo) Damjanović (33); 18. Branko (Uroš) Desnica (35); 19. Savo (Simo) Drča (36); 20. Đuro (Stipan) Dulić (37); 21. Dušan (Stevan) Galić (39); 22. Branko (Marko) Gerdijan – Gedžo (40); 23. Đoko (Stanko) Ivanović (41); 24. Drago (Stanko) Ivanović (43); 25. Stanko (Savo) Ivanović (44); 26. Zorka (Stanko) Ivanović – Mira (45); 27. Božo (Miloš) Ivošević – Bojica (46); 28. Branko (Nikola) Ivošević – Trtan Čuka (47); 29. Ilija (Miloš) Ivošević – Maslak (48); 30. Milan (Milin) Ivošević – Koraban (49); 31. Nikola (Ilija) Ivošević – Rogović (50); 32. Nikola (Lazo) Ivošević – Trtan (51); 33. Đuro (Ilija) Jajić (52); 34. Isidor (Đorđe) Jakšić – Lala (53); 35. Milan (Đuro) Jarić (55); 36. Đorđe (Milan) Jovanić – Đoko (56); 37. Mićo (Jovan) Kačavenda – Cikota (58); 38. Dragan (Ilija) Kalinić (59); 39. Gojko (Milan) Karan (60); 40. Anka (Stevan) Kmezić – rođ. Dubajić (61); 41. Đuro (Mihajlo) Kmezić (62); 42. Nikola (Petar) Kmezić – Nidža (63); 43. Nestor (Lazar) Konstantinović (65); 44. Nikola (Dmitar) Kosanović – Tiša (67); 45. Slobodan (Dušan) Kosanović (68); 46. Nedeljko (Branko) Lon-

čar (69); 47. Vlado (Branko) Lončar (70); 48. Đuro (Lazo) Lovrić (71); 49. Miloš (Iso) Mandarić (72); 50. Miloš (Nikola) Mandarić (73); 51. Dane (Dane) Maravić – Mišo (74); 52. Đuro (Đurađ) Maravić – Leme (75); 53. Ilija (Ilija) Maravić – Ile (76); 54. Ilija (Ilija) Maravić – Kubat (77); 55. Mane (Đuro) Maravić – Šprlja (78); 56. Manojlo (Aleksa) Maravić (79); 57. Mile (Marko) Maravić – Čort (80); 58. Mile (Ilija) Maravić (81); 59. Miloš (Aleksa) Maravić – Stipa (82); 60. Petar (Dane) Maravić – Pečan Nikolić (83); 61. Petar (Dimitar) Maravić (84); 62. Milan (Andrija) Martinović – Metalac (85); 63. Milan (Nikola) Mijatović (87); 64. Mileva (Lazar) Milićević (88); 65. Milan (Panta) Milošević (89); 66. Dušan (Jovo) Mileusnić (91); 67. Milka (Milan) Mileusnić (92); 68. Vojislav (Jovo) Mileusnić (93); 69. Zorka (Rade) Mileusnić – rođ. Damjanović (94); 70. Danica (Jovo) Morača – rođ. Šakić (95); 71. Milutin (Savo) Morača (96); 72. Mirjana (Stevan) Morača – rođ. Bujčić (98); 73. Pero (Savo) Morača (99); 74. Milan (Četko) Papić (101); 75. Stevan (David) Perduv – Stevo (103); 76. Jovan (Pantelija) Petrović – Jošo (104); 77. Đuro (Petar) Pilja (105); 78. Dušan (Ilija) Platiša (106); 79. Smilja (Budimir) Rađenović – rođ. Batinica (107); 80. Mane (Aleksa) Radojčić – Manić (108); 81. Božo (Savo) Radulović – Bojkan (109); 82. Đuro (Lazo) Radulović (110); 83. Đuro (Mile) Radulović – Divljaka (111); 84. Mane (Mile) Radulović – Mađar (112); 85. Marko (Vasilj) Radulović – Markić (113); 86. Nikola (Jovan) Radulović – Belac (114); 87. Rade (Lazo) Radulović – Grga (115); 88. Stojan (Todor) Radulović – Cigan (116); 89. Todor (Simo) Rapaić (117); 90. Dragica (Mile) Rastović – rođ. Čanak (118); 91. Đuro (Mile) Rastović (119); 92. Slavko (Stojan) Reljić (120); 93. Svetko (Stevan) Rodić – Pobro (121); 94. Anđelko (Anto) Rugar – Stole (122); 95. Ida (Bela) Sabo – Francka – Vera (123); 96. Naka (Mane) Stipanović – rođ. Vujnović (125); 97. Nikola (Laza) Stipanović (126); 98. Jovo (Milan) Šakić (127); 99. Nikola (Jovo) Šakić (128); 100. Božo (Stevan) Šašić (129); 101. Božo (Petar) Šijan – Šica (130); 102. Ilija (Stevan) Šijan (131); 103. Dimitar (Simo) Štrbac (132); 104. Stojan (Petar) Tataulović – Papeš (133); 105. Geza (Mate) Tikvicki (134); 106. Bogdan (Bogdan) Tomasović (136); 107. Đurađ (Marko) Tomić – Šule (137); 108. Ilija (Mićo) Tomić – Bačvar (138); 109. Mile (Luka) Trbović (139); 110. Nikola (Josip) Trbović – Rosin (140); 111. Nikola (Mileta) Višnjic – Rgaš (141); 112. Petar (Simo) Višnjic (142); 113. Branko (Petar) Vojvodić – Ratni (143); 114. Đuro (Mihajlo) Vucelić – Gnjatić (144); 115. Tode (Špiro) Vujić (146); 116. Bruno (Ivan) Vujković Lamić (147); 117. Nikola (Mile) Vukmirović – Nidžo (149); 118. Milorad (Todor) Vuković (150); 119. Momčilo (Božo) Zaklan (152); 120. Dušan (Marko) Zorica (153); 121. Ljuban (Mane) Zrnić (154); 122. Mile (Nikola) Zrnić – Buljan (155); 123. Milutin (Nikola) Žrvnar – Brzi (156).
94(497.113):929

1993

26.

СЕНТДЕРДИ, Иштван

Subotička bibliografija. Sv. 2 = A szabadkai kiadványok bibliográfiája. 2. füz., 1870–1918 / Szentgyörgyi István, Éva Bažant ; [predgovor sa srpskog preveo Reže Hok]. - [Novi Sad] : Forum ; Subotica : Gradska biblioteka : Društvena organizacija Monografija = [Novi Sad] : Forum ; [Subotica] : Szabadkai Városi Könyvtár : Monográfia Társadalmi Szervezet, 1993 (Subotica : Minerva). – 230 str. : ilustr. ; 24 cm Tiraž 500.

ISBN 86-323-0380-5

S a d r ž a j: Predgovor / Istvan Sentderdi = Előszó / Szentgyörgyi István (5-[11]); Skraćenice = Rövidítések ([12]). Knjige, brošure, leci i muzička dela = Könyvek, füzetek, rölapok és zeneművek (14-95); Izdanja bez godine štampanja = Évszám nélkül megjelent kiadványok (96-104); Školski izveštaji = Iskolai értesítők (105-129); Kalendari = Naptárok (130-149); Listovi = Lapok (150-193); Ostali listovi štampani u Subotici = Egyéb Szabadkán nyomtatott lapok (194-198). Registar imena = Névjegyzék (199-207); Registar razrešenih pseudonima i šifara = Feloldott álnevek és jelek jegyzéke (208); Registar naslova = Címjegyzék (209-222); Registar subotičkih štamparija = Szabadkai nyomdák jegyzéke (223-224); Hronologija delovanja subotičkih štamparija = A szabadkai nyomdák működésének kronológiája (225); Registar ostalih štamparija = Egyéb nyomdák jegyzéke (226); Subotički listovi po godinama izlaženja = Szabadkai lapok megjelenésük éve szerint (227-[231]).
015(497.113 Суботица)

Серијска публикација

27. ПРО меморија

PRO memoria : glasilo društvene organizacije „Monografija” = a Szabadkai Monográfia társadalmi szervezet közlönye / glavni i odgovorni urednik Atila Sam. – God. 1, br. 1 (jula 1986)–god. 5, br. 9 (1990). – Subotica : Društvena organizacija „Monografija”, 1986–1990 (Subotica : „Panonija”). – 69 cm Povremeno. – Tekst na srp. i mađ. jeziku.
94(497.113 Суботица)

Други део

Прилози из гласила „Pro memoria”

28. АКЦЕНТИ

AKCENTI : iz izlaganja učesnika druge redovne Skupštine Društvene organizacije „Monografija” – Subotica, održane 24. septembra 1986. = Jelzések : a szabadkai Monográfia Társadalmi Szervezet 1986. szeptember 24-én megtartott rendes közgyűlése résztvevőinek felszólalásából. // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. [1]. Odlomci sa izlaganja A. Sama, M. Mikuške, M. Dubajića, M. Tomića, L. Berkeša, I. Sabo i iz izveštaja Predsedništva podnetog Skupštini.
061(497.113 Суботица)

29.
Б. Ј.
Aleksandar Šarkanj : (1922–1986) = Sárkány Sándor : (1922–1986) / (B. L.). // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. 2. Ilustr.
929 Шаркањ А.
30.
БАЖАНТ, Ева
Subotičani ispratili Vuka Karadžića : u povodu upravo obeleženog jubileja velikog jezičkog reformatora i skupljača narodnog književnog blaga / Eva Bažant. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 2.
Zemni ostaci Vuka Karadžića su preneti iz Beča u Beograd 1897. godine. – Sadrži i: [„Subotičke novine” – pokrenute su kao...]. – Ilustr.
929 Караџић В.
31.
БАЖАНТ, Ева
Za bunjevački jezik u osnovnim školama : fotokopija jedne veoma vredne knjige iz 1886. godine (konačno) u subotičkoj Gradskoj biblioteci : dokumenti / Eva Bažant. // God. 4 = 4. évf., No 7 (15. maj 1989 = 1989. május 15.), str. 5.
Összefoglaló: A bunyevác nyelv érdekében az általános iskolákban. – O pismu Ambrozija Šarčevića Lajošu Močariju.
37(497.113 Суботица)
32.
БАРАЊИ, Ана
Šandor Olah : (1886–1966) : iz riznice subotičke baštine / Ana Baranji = Oláh Sándor : (1886–1966) : Szabadka hagyatékának kincstárából / Baranyi Anna. // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. 7.
Sadrži i: [Na prostoru rubrike...] = [Szabadka hagyatékának kincstárából...] / [Redakcija]. – Ilustr.
75(497.113)
33.
БАРАЊИ, Ана
Slikar Miloš Babić : (1904, Novi Segedin, NR Mađarska – 1968, Beograd) : iz riznice subotičke baštine = Miloš Babić festő : (1904, Újszeged, Magyarország – 1968, Belgrád) : [Szabadka hagyatékának kincstárából] / Ana Baranji. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 7.
Sadrži i: [Na prostoru rubrike...] = [Szabadka hagyatékának kincstárából...] / [Redakcija]. – Ilustr.
75(497.1)
34.
БЕРБАКОВ, Миша
Грађани бране – град : проблеми и дилеме уређења старог језгра : Zrenjanin / Miša Berbakov. // God. 1 = 1. évf., vanredno izdanje, tematski broj 1 (11. decembar 1986 = 1986. december 11.), str. 6. Ilustr.
711.4(497.113)
35.
БЕРКЕШ, Ласло
Knjiga za negovanje revolucionarne tradicije : mišljenja / Laslo Berkeš. // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. 2.
Opštinski odbor SUBNOR-a Subotice je sastavio upitnik o korišćenju publikacija sa temom revolucionarne prošlosti Subotice. – Anketa je prosledena subotičkim školama.
028
36. БИБЛИОГРАФИЈА Мије Мандића
BIBLIOGRAFIJA Miје Mandića pred čitaocima : u nekoliko reči = Mijo Mandić bibliografija hamarosán az olvasók kezében : néhány sorban. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 3.
Autori bibliografije su Ištvan Sentderđi, Nevenka Bašić Palković i Eva Bažant.
012 Мандић М.
37.
БУДИШИН, Гавра
Значајан прилог будућој етнолошкој монографији : ostvarenja naših istraživača / G. [Gavra] Budišin. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 2.
Prikaz knjige Branka Ćururdije „Subotica i okolina”.
398(497.113 Суботица)
38.
БУЉОВЧИЋ, Јосип
Pregled mišljenja o poreklu i imenu Bunjevaca = A bunyevácok eredetére és nevére vonatkozó gondolatok / Josip Buljovčić. // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. 2, 4.
Sadrži i: [Ravnica između Dunava i Tise...] / [Redakcija]. – Fusnote su objavljene na str. 2.
316.7(497.113)
39.
БУЉОВЧИЋ, Јосип
Govor prezimena : u centru pažnje – nove knjige / prikaz Josip Buljovčić. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 2.
Prikaz knjige Živka Mandića „Povijesna antroponimija bunjevačkih Hrvata u Mađarskoj”.
81‘373
40.
в.
Delo zapažene temeljnosti : knjiga Gašpara Ulmera: Posed Bajša, spahije i kmetovi : 1751–1849 / (v.). // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 2.
Prikaz knjige.
326.3(497.113 Бајша)“1751/1849“
41.
в.
Povećan interes za izučavanje prošlosti : uoči treće izborne skupštine Društvene organizacije „Monografija” – Subotica : mi / (v.). // God. 3 = 3. évf., No

- 6 (30. septembar 1988 = 1988. szeptember 30.), str. 2. Sadrži i: Za 4 godine – 14 izdanja. – Ilustr. 061(497.113 Суботица)
42.
В.
Proboj vekovnih sanja : sedamdesetogodišnjica proboja Solunskog fronta : datumi istorije = Évszázados álmok áttörése : a Szaloniki front áttörésének hetvenedik évfordulója / (v.) ; (ford. Hok Rudolf). // God. 3 = 3. évf., No 6 (30. septembar 1988 = 1988. szeptember 30.), str. [1].
Ilustr.
821.163.41-92
43.
ВОЈНИЋ Хајдук, Лојзија
Ko je bio jedanaesti? : otkrića : tema broja = Ki volt a szabadkai osztag tizenegyedik tagja? / [zabeležio] M. S. V. [Miroљjub S. Vučinić]. // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. 3.
O Milošu Grozdaniću Kuzmanu, borcu VIII vojvođanske brigade. – Sadrži i: Put i diverzije Subotičkog partizanskog odreda : [šema] = A szabadkai partizán osztag útja és diverzáns akciói : [vázlat]. – Ilustr. 929 Грозданић М.
44. ВРЕМЕРЛОВ у боји
VREMERLOV u – boji : značajno izdavačko ostvarenje redakcije „Monografije” = Színes időgép. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. [1].
Prikaz knjige „Odněkud se znamo, zar ne?” koja je odštampana 25. decembra 1989. – Ilustr. 77(497.113)
45.
ВУЈКОВИЋ, Бруно
Bio sam Titov kinooperater = Tito filmvetítője voltam : Tito : 1937–1987. / Bruno Vujković. // God. 2 = 2. évf., No 4 (decembar 1987 = 1987. december), str. 3.
Sećanje na susret sa Titom u Rumuniji 1944. godine. 821.163.41-94
46.
ВУЈНОВИЋ Прчић, Гордана
Razvoj grada ubrzo procvat Banje : Palić : pojava vila i njihova evolucija i transformacija : naselja = települések / Gordana Vujnović. // God. 3 = 3. évf., No 6 (30. septembar 1988 = 1988. szeptember 30.), str. 5.
Magyar nyelvű összefoglaló. – Napomene uz tekst. – Ilustr. 728(497.113 Палић)
47.
ВУЈНОВИЋ Прчић, Гордана
Dom kao žarište jugoslovenske ideje : spomenici = emlékművek / Gordana Vujnović. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. 8.
O izgradnji „Jugoslovenskog narodnog doma”. – Ilustr. 725(497.113 Суботица)
48.
ВУКОВИЋ, Милорад
Lučonoše bratstva i jedinstva : izvodi iz izlaganja Milorada Vukovića na Okruglom stolu održanom juna meseca u Novom Žedniku = részletek Milorad Vuković beszédéből, amelyet az újszedniki pártszervezet megalakításának ötvenéves évfordulója alkalmából megtartott júniusi kerekasztal értekezleten mondott / (v.). // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. 2.
Ilustr. 329.15(497.113 Нови Жедник)
49.
ВУЧИНИЋ, Мирољуб С.
Letopis = Krónika / (m. s. v.) [Miroљjub S. Vučinić]. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 2.
O istraživačko-izdavačkom programu Redakcije Društvene organizacije „Monografija” Subotica. 061(497.113 Суботица)
50.
ВУЧИНИЋ, Мирољуб С.
Subotica kao – Tito / beleži Miroљjub S. Vučinić = Szabadka ugyanúgy mint Tito / Miroљjub S. Vučinić jegyzete. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. [1].
O Okružnoj konferenciji KPJ u Subotici februara 1928. godine. – Ilustr. 329.15(497.113 Суботица)
51.
ВУЧИНИЋ, Мирољуб С.
Trebamo li – ili ne!? : mada je i treća izborna skupština Društvene organizacije „Monografija” – Subotica visoko ocenila napore i rezultate njene redakcije u pospešivanju i organizovanju naučno-istraživačkog rada i izdavačkih ostvarenja i nadalje ostaje otvoreno pitanje – trebamo li – ili ne!? : letopis = krónika / M. S. V. [Miroљjub S. Vučinić]. // God. 4 = 4. évf., No 7 (15. maj 1989 = 1989. május 15.), str. 2. 061(497.113 Суботица)
52.
ВУЧИНИЋ, Мирољуб С.
Zaboravljeni vekovi : dok se maj 1991. godine neumitno približava – – – : datumi istorije = Elfelejtett századok : 1991. májusa egyre csak közeleg – – – : történelmi dátumok / Miroљjub S. Vučinić. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. [1].
O obeležavanju 600 godina od prvog spomena imena grada Subotice u spisima 7. maja 1391. godine. 821.163.41-92

53.
ВУЧНИНИЋ, Миролjub С.
Pečurke : vreme prošlo & vreme sadašnje = Gombák : múlt és jelen / Miroljub S. Vučinić. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. 2.
821.163.41-92
54.
ВУЧНИНИЋ, Миролjub С.
Trianon : datumi istorije = Trianon : történelmi dátumok / Miroljub S. Vučinić. // God. 5 = 5. évf., No 9 (20. novembar 1990 = 1990. november 20.), str. [1], 6-7.
Napomene uz tekst. – Ilustr.
94(497.113 Суботица)
55.
ГАЈДОШ, Тибор
Zaboravljeni grbovi : subotička heraldika ostala je do sada na periferiji interesovanja kako istoričara, tako i likovnih stručnjaka : znamenja = felség jelek / Tibor Gajdoš [Gotesman] ; [foto Augustin Juriga]. // God. 3 = 3. évf., No 6 (30. septembar 1988 = 1988. szeptember 30.), str. 4.
Sadrži i: Grb koji je nestao = Az eltűnt címer. – Elfelejtett és elhanyagolt címerek : Szabadka címerei eddig a képzőművészeti szakemberek érdeklődésének hátterébe szorultak : [összefoglaló] / Gajdos Tibor. – Ilustr.
929.6/.9(497.113 Суботица)
56.
ГАЈДОШ, Тибор
Varoš siromašna spomenicima : tema broja : spomenici = Emlékművekben szegény város : emlékművek / Gajdoš [Gotesman] Tibor. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. 3.
Intervju o subotičkim spomenicima. – Ilustr.
821.163.41-83
57.
ГАЈДОШ, Тибор
Kako su spomenici – smenjivali spomenike? : šta o spomenicima kazuju istraživački rezultati iz rukopisne građe Tibora Gotesmana – „Likovna umetnost Subotice kroz vekove” : spomenici / priredio M. S. V. [Miroljub S. Vučinić]. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. 3, 4, 8.
Ilustr.
725(497.113 Суботица)
58.
ГАРГЕНТА, Мирјана
Do sada – bez organizovane akcije : tretman starog gradskog jezgra u nacrtu detaljnog urbanističkog plana priobalnog pojasa Tamiša u Pančevu : Pančevo / Mirjana Gargenta, Branimir Somborac. // God. 1 = 1. évf., vanredno izdanje, tematski broj 1 (11. decembar 1986 = 1986. december 11.), str. 5.
711.4(497.113 Панчево)
59.
ГЕЛЕР, Јосип
U centru pažnje pet ambijenata : uređenje užeg centra grada Subotice : Subotica / Josip Geller, Marija Bala, Endre Levai. // God. 1 = 1. évf., vanredno izdanje, tematski broj 1 (11. decembar 1986 = 1986. december 11.), str. 2-4.
O Trgu slobode, ulici Borisa Kidriča, Štrosmajerovoj ulici, Trgu Republike i Trgu cara Jovana Nenada. – Ilustr.
711.4(497.113 Суботица)
60. ГРАВИРА Суботице
GRAVIRA Subotice iz 1815. godine – kao razglednica : u nekoliko reči = 1815-ből származó rézkarc Szabadkáról – mint képeslap : hírül adjuk. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 2.
77(497.113 Суботица)
61.
ГРЛИЦА, Мирко
Znamenje iz 1848. godine : iz riznice subotičke baštine = Felségjel 1848-ból : ismerjük meg a Szabadkai Városi Múzeum birtokában lévő régi zászlók gyűjteményét. (1) : Szabadka hagyatékának kincstárából / Mirko Grlica. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 6.
Sadrži i: O pojmu „zastava” / Mirko Grlica ; 19 rendkívül értékes zászló = 19 zastava izuzetne istorijske vrednosti / [Redakcija]. – Ilustr.
929.6/.9(497.113 Суботица)
62.
ГРЛИЦА, Мирко
Od cara Jovana do Milenijuma : subotičke vojne zastave do kraja XIX veka : iz riznica subotičke baštine = szabadkai katonai zászlók a XIX. század végéig : Szabadka hagyatékának kincstárából / Mirko Grlica. // God. 3 = 3. évf., No 6 (30. septembar 1988 = 1988. szeptember 30.), str. 7.
Sadrži i: [Folytatjuk a Szabadka hagyatékának...] = [Nastavljajući seriju napisa...] / [Redakcija]. – Napomene uz tekst. – Ilustr.
929.6/.9(497.113 Суботица)
63.
ГРЛИЦА, Мирко
Poklon maršala fon Laudona / Mirko Grlica. // God. 3 = 3. évf., No 6 (30. septembar 1988 = 1988. szeptember 30.), str. 7.
Austrijski vojskovođa Gideon Ernst fon Laudon (1717–1790) je boravio u Subotici 19. decembra 1789. godine. – Magyar nyelvű összefoglaló. – Ilustr.
623.44
64.
ГРЛИЦА, Мирко
Subotica u Jugoslaviji : burni, neizvesni i dramatični dani i meseci od septembra do decembra 1918. u vreme konačnog vojnog poraza Centralnih sila na

Solunskom frontu – pa do ulaska srpske vojske u naš grad : vreme stvaranja Jugoslavije : tema broja : datumi istorije = [Szabadka Jugoszláviában] : viharos, bizonytalan és drámai napok és hónapok 1918. szeptemberétől decemberéig. A Központi Hatalmak végső katonai vereségének ideje a Szaloniki fronton – a szerb katonaság bevonulásáig városunkba : Jugoszlávia létrehozásának ideje : történelmi dátumok / Mirko Grlica, Geza Vaš. // God. 4 = 4. évf., No 7 (15. maj 1989 = 1989. május 15.), str. 3-5.

Összefoglalás: Szabadka Jugoszláviában – 1918-ban. – Napomene uz tekst. – Ilustr. 94(497.113 Суботица)

65.

ГРЛИЦА, Мирко

Dr Fedor Nikić : (1894–1989) : in memoriam / Mirko Grlica. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. 7.

Tekst na srp. i mađ. jeziku. – Ilustr.

929 Никић Ф.

66.

ГРЛИЦА, Мирко

Memoari bez „lakirovke” : prikazi/mišljenja = Mementoók szépités nélkül : bemutatók/vélemények / Mirko Grlica. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. 2.

Prikaz knjige Geze Tikvickog „Slike iz ustanka u Vačkoj”.

94(497.113 Бачка)

67.

ГРЛИЦА, Мирко

Tribun tražio naslednika : ličnosti = személyiségek / Mirko Grlica. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. 7.

O biskupu Ivanu Antunoviću i advokatu Beni (Benedeku) Mačkoviću. – Napomene uz tekst. – Ilustr.

929 Антуновић И.

929 Мачковић Б.

68.

ГРЛИЦА, Мирко

Od ratnika – do građana drugog reda : suživot = együttélés / Mirko Grlica. // God. 5 = 5. évf., No 9 (20. novembar 1990 = 1990. november 20.), str. 4-5.

Dodatak članku Gašpara Ulmera „Razvojačenje grada i eksodus Srba, 1747.” koji je objavljen u broju 8 glasnika „Pro memoria”. – O okolnostima koje su doprinele iseljavanju Srba iz Subotice. – Napomene uz tekst.

94(497.113 Суботица)

69.

ГРЛИЦА, Мирко

Subotičko višestranačje : 1919–1920 : Kako su nastajale, kakve su programe nudile i kakav su „rejting” kod naroda imale brojne subotičke partije i stranke između dva rata?. 1 : politički život u prošlosti = politikai élet a múltban / Mirko Grlica i Geza Vaš

; foto A. [Augustin] Juriga. // God. 5 = 5. évf., No 9 (20. novembar 1990 = 1990. november 20.), str. 2-4.

Napomene uz tekst. – Ilustr. 323(497.113 Суботица)“1919/1920“

70.

ДАМЈАНОВИЋ, Перо

Presudni momenti u periodu dolaska Josipa Broza Tita na čelo partije : Tito : 1937–1987. / Pero Damjanović. // God. 2 = 2. évf., No 4 (decembar 1987 = 1987. december), str. [1]-2.

Odlomak iz Damjanovićeve knjige „Tito pred tema istorije”. – Ilustr.

329.15(497.1)

71. ДВА пројекта у центру

DVA projekta u centru istraživačke pažnje : definitivno utvrđen petogodišnji predlog programa istraživačko-izdavačke delatnosti Društvene organizacije „Monografija” = Két tervezet a figyelem középpontjában : véglegesítették a Monográfia Társadalmi Szervezet kutatási és kiadási programtervezetét. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 2.

061(497.113 Суботица)

72.

ДЕВАВАРИ Беседеш, Валерија

Csak két kétszázéves ház : Csantavér : a lakóház és az eszköztár a XIX. század közepén : naselja = települések / Beszédes Valéria. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 4.

Ilustr.

728(497.113 Чантавир)

73.

ДОБОШ, Јанош

Najznačajnija izvorna građa : Istorijski arhiv čuva izuzetno vredna dokumenta o komorskoj varoši Sent Marie (Szent Maria) od 1743–1778. godine : arheološka istraživanja / Doboš Janoš i Zorica Pavić. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 4.

930.25(497.113 Суботица)

74. ДОГОВОР о сарадњи

DOGOVOR o saradnji Matice srpske i DO „Monografije” Subotica = A Matica srpska és a Monográfia Tsz együttműködési megegyezése. // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. 2.

Predstavnici Redakcije Društvene organizacije „Monografije” Subotica su se 1. aprila 1986. sastali sa saradnicima Matice srpske u Novom Sadu.

061(497.113 Суботица)

75.

ДУБАЈИЋ, Милан

Žedničke iskre 50 godina kasnije : stalna izložbena postavka o revolucionarnom pokretu u Novom Žedniku / Milan Dubajić. // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. 1, 3.

M. Dubajić je autor izložbe. – Sadrži i: [Izložba „Revolucionarni pokret u Novom Žedniku, 1936–1986.”...] = [Forradalmi mozgalom Újzsednikén...] / [Redakcija]. – Ilustr.
329.63 (497.113 Нови Жедник)

76.

ДУБАЈИЋ, Милан

Jugoslovenski značaj rezolucije : saznanja i nepoznanice o Okružnoj konferenciji Komunističke partije Jugoslavije za Suboticu : jubileji = évfordulók / Milan Dubajić. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. [1], 3.
329.15 (497.1)

77.

ДУБАЈИЋ, Милан

Dani stvaranja KPJ : značajna uloga Subotičana na Kongresu ujedinjenja Socijalističke radničke partije (komunista) novostvorene države Srba, Hrvata i Slovenaca – pre 70 godina : datumi istorije = A JKP alakulásának napjai : a szabadkaiak jelentős szerepe a Szerbek, Horvátok és Szlovének új állama szocialista munkáspártja (kommunista) egyesülő kongresszusán – hetven évvel ezelőtt : történelmi dátumok / Milan Dubajić. // God. 4 = 4. évf., No 7 (15. maj 1989 = 1989. május 15.), str. [1].
Ilustr.
329.15(497.1)

78.

ДУГОЊИЋ, Душан

„Pra Dunav” zapljuskivao „pra Suboticu” : geološko-morfološke prilike i morfološko-hidrološka evolucija Subotice i njene okoline : analize / [Dušan Dugonjić]. // God. 2 = 2. évf., No 4 (decembar 1987 = 1987. december), str. [7].
Saopštenje autora na XII kongresu geografa Jugoslavije 1985. godine u Novom Sadu. – Literatura. – Ilustr.
551.4(497.113 Суботица)

79.

ДУРАНЦИ, Бела

Slikar Stipan Kopilović : (1877–1924) : iz riznice subotičke baštine / Bela Duranci = Kopilović Stipan, festő : (1877–1924) : Szabadka hagyatékának kincstárából / Duranci Béla. // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. 8.
Sadrži i: [Na prostoru rubrike...] = [Szabadka hagyatékának kincstárából...] / [Redakcija]. – Ilustr.
75(497.113)

80.

ДУРАНЦИ, Бела

„Ptice” za večnost i univerzalnost : memorijalna umetnička obeležja subotičke opštine imaju sve preduslove da se uvrste u najvrednija spomenička obeležja Jugoslavije : spomenici = Az örökkévalóság és egyetemesség „madara” : Szabadka község emlékmű művészetének megvan minden előfeltétele, hogy Jugoszlávia legértékesebb ilyen jellegű műalkotásai kö-

zött legyen a helye / Bela Duranci. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 6.
Ilustr.
725(497.113 Суботица)

81.

ДУРАНЦИ, Бела

U tokovima avangardnog : jedno (prigodno) viđenje prodora moderne i angažovane likovne umetnosti na prostorima subotičkog podneblja : iz riznice subotičke baštine = Az avangard folyamataiban : alkalmi jegyzet a modern és elkötelezett képzőművészet szabadkai jelentkezéséről : Szabadka hagyatékának kincstárából / Bela Duranci. // God. 2 = 2. évf., No 4 (decembar 1987 = 1987. december), str. [6-7].
75(497.113 Суботица)

82.

ДУРАНЦИ, Бела

Slikar argata : Andraš Handa : (1912–1988) : iz riznice subotičke baštine = A napszamosok festője : Hangya András : (1912–1988) : Szabadka hagyatékának kincstárából / Bela Duranci. // God. 4 = 4. évf., No 7 (15. maj 1989 = 1989. május 15.), str. 6.
Ilustr.
75(497.113)

83.

ДУРАНЦИ, Бела

Šta je dr (ipak) ostavio Subotici – –? : iz riznice subotičke baštine = Mit hagyott a doktor (mégis) Szabadkának? : Szabadka hagyatékának kincstárából / Bela Duranci. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. 6.
O donaciji dr Vinka Perčića. – Ilustr.
929 Перчић В.

84.

ЂУРЂЕВ, Бранислав

Kako o povijesti naroda Jugoslavije? : danas – Zagreb : prenosimo : mišljenja / Branislav Đurđev. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 3.
Tekst je objavljen 17. februara 1987. u zagrebačkom nedeljniku „Danas”. – Sadrži i: [Akademik, prof. dr Branislav Đurđev...] / [Redakcija].
821.163.41-92

85. ЕКСКЛУЗИВНО

EXLUZIVNO : letopis = krónika. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 2.
Mišljenje Lazara Čurčića, bibliotečkog radnika Narodne biblioteke SR Srbije i Dušana Popova, sekretara Matice srpske o „Bibliografiji Mije Mandića” autora Ištvana Sentđerđija, Nevenke Bašić Palković i Eve Bažant.
012 Мандић М.

86.

ЗАВОД за урбанизам (Кикинда)

Obnova po GUP-u : Kikinda / Zavod za urbanizam. // God. 1 = 1. évf., vanredno izdanje, tematski

- broj 1 (11. decembar 1986 = 1986. december 11.), str. 6.
711.4(497.113 Кикинда)
87.
ИВАЊИ, Иштван
Istorija slobodnog kraljevskog grada Subotice.
1. deo : feljton „Monografija” Subotica : poseban prilog periodičnog glasila „Pro memoria” redakcije DO „Monografija” – Subotica / Ištvan Ivanji ; prevod Lazar Merković ; lektura Josip Buljovčić ; priredio Miroljub S. Vučinić. // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. 5-6.
Naslov originala: Szabadka szabad királyi város története / Iványi István. – Sadrži i: [Pre ravno 100 godina...]; [Ovaj feljtonski prilog...]/ [Redakcija].
94(497.113 Суботица)
88.
ИВАЊИ, Иштван
Istorija slobodnog kraljevskog grada Subotice.
1. deo : feljton „Monografija” Subotica : poseban prilog „Pro memoria” No 2 / Ištvan Ivanji ; prevod Lazar Merković ; lektura Josip Buljovčić ; priredio Miroljub S. Vučinić. // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), [16] str.
Sadrži i: [Pre ravno 100 godina...]/ [Redakcija]. – Poseban dodatak.
94(497.113 Суботица)
89.
ИВАЊИ, Иштван
Istorija slobodnog kraljevskog grada Subotice.
1. deo : feljton „Monografija” Subotica : poseban prilog „Pro memoria” No 3 / Ištvan Ivanji ; [prevod Lazar Merković] ; lektura Josip Buljovčić ; priredio Miroljub S. Vučinić. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), [16] str.
Sadrži i: [Pre ravno 100 godina...]/ [Redakcija]. – Poseban dodatak.
94(497.113 Суботица)
90.
ИВАЊИ, Иштван
Istorija slobodnog kraljevskog grada Subotice.
1. deo : (četvrti nastavak) : feljton „Monografija” Subotica : poseban prilog „Pro memoria” No 4 / Ištvan Ivanji ; [prevod Lazar Merković] ; lektura Josip Buljovčić ; priredio Miroljub S. Vučinić. // God. 2 = 2. évf., No 4 (decembar 1987 = 1987. december), [16] str.
Sadrži i: [Pre ravno 100 godina...]/ [Redakcija]. – Poseban dodatak.
94(497.113 Суботица)
91.
ИВАЊИ, Иштван
Istorija slobodnog kraljevskog grada Subotice.
1. deo : (peti nastavak) : feljton „Monografija” Subotica : poseban prilog „Pro memoria” No 5 / Ištvan Ivanji ; [prevod Lazar Merković] ; lektura Josip Bu-
- ljovčić ; priredio Miroljub S. Vučinić. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), [16] str.
Sadrži i: [Pre ravno 100 godina...]/ [Redakcija]. – Poseban dodatak.
94(497.113 Суботица)
92.
ИВАЊИ, Иштван
Istorija slobodnog kraljevskog grada Subotice.
1. deo : (šesti nastavak) : feljton „Monografija” Subotica : poseban prilog „Pro memoria” No 6 / Ištvan Ivanji ; [prevod Lazar Merković] ; lektura Josip Buljovčić ; priredio Miroljub S. Vučinić. // God. 3 = 3. évf., No 6 (30. septembar 1988 = 1988. szeptember 30.), [16] str.
Sadrži i: [Pre ravno 100 godina...]/ [Redakcija]. – Poseban dodatak.
94(497.113 Суботица)
93.
ИВАЊИ, Иштван
Istorija slobodnog kraljevskog grada Subotice.
1. deo : (sedmi nastavak) : feljton „Monografija” Subotica : poseban prilog „Pro memoria” No 7 / Ištvan Ivanji ; prevod Lazar Merković ; lektura Josip Buljovčić ; priredio Miroljub S. Vučinić. // God. 4 = 4. évf., No 7 (15. maj 1989 = 1989. május 15.), [16] str.
Sadrži i: [Pre ravno 100 godina...]/ [Redakcija]. – Poseban dodatak.
94(497.113 Суботица)
94.
ИВАЊИ, Иштван
Istorija slobodnog kraljevskog grada Subotice.
1. deo : (osmi nastavak) : feljton „Monografija” Subotica : poseban prilog „Pro memoria” No 8 / Ištvan Ivanji ; prevod Lazar Merković ; lektura Josip Buljovčić ; priredio Miroljub S. Vučinić. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), [16] str.
Sadrži i: [Pre ravno 104 godine...]/ [Redakcija]. – Poseban dodatak.
94(497.113 Суботица)
95.
ИВАЊИ, Иштван
Istorija slobodnog kraljevskog grada Subotice.
1. deo : (deveti nastavak) / Ištvan Ivanji ; prevod Lazar Merković ; lektura Josip Buljovčić ; priredio Miroljub S. Vučinić. // God. 5, No 9 (20. novembar 1990), [16] str.
Sadrži i: [Pre ravno 104 godine...]/ [Redakcija]. – Poseban dodatak.
94(497.113 Суботица)
96.
ЈАНКОВИЋ, Ђорђе
Nova stranica istorije Slovena : arheologija – otkrića = régészeti – felfedezések / Đorđe Janković. // God. 4 = 4. évf., No 7 (15. maj 1989 = 1989. május 15.), str. 8.

O arheološkom nalazištu „Stub br. 76” koji se nalazi između Subotice i Horgoša. – Napomene uz tekst. – Ilustr.

902.2(497.113 Суботица)

97. ЈЕДИНСТВО старог и новог

JEDINSTVO starog i novog : urbanistički projekat dela starog centra Novog Sada : Novi Sad / Miloš Savić, Dragan Ivković, Milan Zličić, Miloje Milošević, Slobodan Jovanović, Sofija Nedvidek, Miomir Petrović. // God. 1 = 1. évf., vanredno izdanje, tematski broj 1 (11. decembar 1986 = 1986. december 11.), str. 5.

Preuzeto iz knjige „Uređenje centra Novog Sada” koja je štampana 1968. godine. – Ilustr.

711.4(497.113 Нови Сад)

98.

ЈОВАНИЋ, Ђоко

Tito o borbama : Tito : 1937–1987. / Đoko Jovanić. // God. 2 = 2. évf., No 4 (decembar 1987 = 1987. december), str. 3.

Sadrži i: Tito és a háborús nemzedék : [összefoglaló]. – Ilustr.

821.163.41-94

99. КАКО и зашто

КАКО i zašto : da se – predstavimo! = Hogyan és miért? : bemutatkozunk! // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. [1].

O glasilu Društvene organizacije „Monografija” pod naslovom „Pro memoria”.

050

100. КÉТ könyv bemutatása

KÉT könyv bemutatása Bajmokról. // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. 2.

O knjigama Antala Mojzeša „Radnički pokret u Bajmoku” i „Istorija školstva u Bajmoku”.

329.63(497.113 Bajмок)

37(497.113 Bajмок)

101.

КИСЛОВСКИ, Владимир

Urbana obnova Edinburga : (jedno inostrano iskustvo) / Vladimir Kislovski. // God. 1 = 1. évf., vanredno izdanje, tematski broj 1 (11. decembar 1986 = 1986. december 11.), str. 6.

711.4(411)

102. КЊИГА „Сећања” у свим

KNJIGA „Sećanja” u svim školama = Az Emlékezés könyve minden iskolában. // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. 2.

O zborniku „Sećanja učesnika radničkog pokreta i NOR-a Subotice 1920–1944”.

329.63(497.113 Суботица)

103.

КОВАЧЕВИЋ, Бошко

Crkve i njihova delovanja : fragmenti o religij-

skoj organizovanosti u prošlosti : [religija = vallás] / Boško Kovačević. // God. 3 = 3. évf., No 6 (30. septembar 1988 = 1988. szeptember 30.), str. [1], 8.

Odlomak iz studije „Nacionalno i religijsko u Subotici”. – Napomene uz tekst. – Ilustr.

2:316(497.113 Суботица)

104.

КОВАЧЕВИЋ, Бошко

Nacionalni kolopleti : fragmenti o nacionalnim tokovima na severnobačkim prostorima : suživot = együttélés / Boško Kovačević. // God. 5 = 5. évf., No 9 (20. novembar 1990 = 1990. november 20.), str. 4-5.

Literatura. – Ilustr.

94(497.113 Суботица)

105.

КОНЧАР, Ранко

Nekoliko zapažanja o stanju i tendencijama u savremenoj jugoslovenskoj istoriografiji : tema broja : [mišljenja] / Ranko Končar. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. [1], 3.

930(497.1)

106.

КРЏИЋ, Санта

Promenjena shvatanja posle 1964. godine : Sombor / Santa Krđžić. // God. 1 = 1. évf., vanredno izdanje, tematski broj 1 (11. decembar 1986 = 1986. december 11.), str. 4.

711.4(497.113 Сомбор)

107.

КУНКИН, Жужана

Subotički portret Vuka Karadžića : kako je u umetničkoj radionici subotičkog slikara Aksentija Marodića nastao jedan od najboljih portreta jezičkog reformatora i skupljača narodnog književnog blaga – Vuka Karadžića : jubileji / Žuzana Kunkin. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 5.

Sadrži i: Vuk Karadžić szabadkai arcképe : hogyan született meg Aksentije Marodić szabadkai festőművész alkotóműhelyében a nyelvreformátor, a népi irodalom kincsei gyűjtőjének, Vuk Karadžićnak legjobb arcképe? : [összefoglaló] / Kunkin Zsuzsanna. – Ilustr.

75

108. ЛЕТОПИС

LETOPIS = Krónika. // God. 3 = 3. évf., No 6 (30. septembar 1988 = 1988. szeptember 30.), str. 2.

Sadržaj: Prvi kontakti sa segedinskom Monografijom = Első kapcsolatok a szegedi Monográfiával ; Saradnja susednih opština = A szomszédos községek együttműködése ; Izašla subotička bibliografija = Megjelent Szabadka monográfiája ; Etnografski kamp na Paliću = Néprajzi tábor Palicson.

061(497.113 Суботица)

109.
 ЛИБМАН, Емил
 Kako se gradila bolnica : devedeset godina stalne bolničke službe u Subotici : (1897–1987) / Emil Libman. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 2.
 Izvori.
 614.2(497.113 Суботица)
110.
 ЛИБМАН, Емил
 Pohvale novoizgrađenoj bolnici : zdravstvo : jubileji / Emil Libman. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. 7-8.
 Tokom 1897. godine su završeni bolnički objekti. – O sastanku lekara i prirodoslovaca Ugarske krajem avgusta 1899. godine u Subotici. – Literatura. – Ilustr.
 614.2(497.113 Суботица)
111.
 ЉУБЕНОВИЋ, Зоран
 Neminovna kompletna revitalizacija : Apatin / Zoran Ljubenović. // God. 1 = 1. évf., vanredno izdanje, tematski broj 1 (11. decembar 1986 = 1986. december 11.), str. 4.
 711.4(497.113 Апатин)
112.
 МАЂАР, Ласло
 Najstarija detaljna panorama Subotice : otkrića / Laslo Mađar. // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. 8.
 Klaus Štop i svedočanstvo tesarskih cehova koje je nastalo između 1815. i 1817. godine. – Ilustr.
 930.25(497.113 Суботица)
113.
 МАЂАР, Ласло
 Palics – Paly, Pilligó vagy Paligó Pálusz : a sokféle forrásmunkák összehasonlító kutatásait tekintetbe véve arra figyelmeztetnek, hogy Palics nevét ma tévesen használjuk! : feltételezések / Magyar László = Palić kao – Palj, Piligo ili Paligo palus? : uporedna istraživanja većeg broja izvornih dokumenata o imenu jezera Palić, upozoravaju da ga danas, možda, nazivamo pogrešno! : hipoteze / Laslo Mađar. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 8.
 Ilustr.
 811.163.41'373
114.
 МАЂАР, Ласло
 A város nem kíván postát : [a palicsi postaszolgálat rövid története] = Grad ne želi poštu : [kratak istorijat poštanske službe na Paliću] : dokumenti / Magyar László. // God. 2 = 2. évf., No 4 (decembar 1987 = 1987. december), str. [8].
 Ilustr.
 656.8(497.113 Palić)
115.
 МАЂАР, Ласло
 Još 3 godine do 6 vekova : o čemu govori dokument iz 1391. godine u kojem se Subotica prvi put pominje. (1) : dokumenti / Laslo Mađar = A 600. évforduló elé : miről vall az 1391-ből származó oklevél, amelyből először fordul elő Szabadka neve. (1) : dokumentumok / Magyar László. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 8.
 Sadrži i: Prevedeni fragment iz dokumenta datiranog 7. maja 1391. / prevod Mirko Gotesman. – Ilustr.
 811.163.41'373
116.
 МАЂАР, Ласло
 Uoči 6 vekova : nastavljamo konsultacije stručnjaka o tačnom nazivu našeg grada u prvom pisanom dokumentu iz 1391. u kojem se pominje njegovo ime. (2) : tema broja : dokumenti / Laslo Mađar = A 600. évforduló elé : folytatjuk a szakértői vizsgálatokat városunk nevének kutatása terén az 1391-es évből származó első írásos dokumentum alapján : Zabatka vagy Zabatka?. (2) : dokumentumok / Magyar László. // God. 3 = 3. évf., No 6 (30. septembar 1988 = 1988. szeptember 30.), str. 3.
 811.163.41'373
117.
 МАЂАР, Ласло
 Ivan Sarićnak volt elődje is! : [újabb adalék Szabadka repüléstörténetéhez] : különlegességek/ elemzések / Magyar László = Ivan Sarić imao prethodnika! : [prilog za istoriju avijacije u Subotici] : kurioziteti/analize / Laslo Mađar. // God. 4 = 4. évf., No 7 (15. maj 1989 = 1989. május 15.), str. 7.
 Ilustr.
 797.5(497.113 Суботица)
118.
 МАЂАР, Ласло
 Subotica bez (dovoljno) turskih dokumenata : u fokusu : prikazi = bemutatók / Laslo Mađar. // God. 4 = 4. évf., No 7 (15. maj 1989 = 1989. május 15.), str. 2.
 O defteru iz 1545. koja saopštava i listu pešadjskih janičara subotičke tvrđave. – Ilustr.
 94(497.113 Суботица)
119.
 МАЈУШЕВ, Милан
 Eksperantista = komunista : stogodišnjica svet-skog esperanto pokreta i osamdesetogodišnjica prvih tečajeva ovog jezika u Subotici : jubilej / Milan Malušev. // God. 2 = 2. évf., No 4 (decembar 1987 = 1987. december), str. 5.
 Sadrži i: Dva datuma za jubilej. – Ilustr.
 811.922(497.113 Суботица)
120.
 МОЈЗЕИШ, Антал
 Na temeljima „Mameće čarde” : mala fotoreminescencija po prošlosti Bajmoka : [razglednice

- iz Bajmoka] : naselja = A Becsali Csárda alapján : egy kis fényképesvisszaemlékezés Bajmok múltjára : [bajmoki képeslapok] : települések / Antal Mojzeš. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 5.
Sadrži i: [Kada smo u prvom broju...] = [Amikor a Pro memoria hirdó...] / [Redakcija]. – Ilustr. 77(497.113 Бажмок)
121.
МОРАЧА, Милутин
Prepoznao Tita sa fašističke poternice : Tito : 1937–1987. / Milutin Morača. // God. 2 = 2. évf., No 4 (decembar 1987 = 1987. december), str. 3.
O susretu Morače i Tita u Drvaru 1942. godine. – Sadrži i: Felismerte Titot a kitűzött vérdíj plakátja alapján : [összefoglaló]. – Ilustr. 821.163.41-94
122.
МОРАЧА, Перо
Čovek revolucionarnog kova : na vest o smrti Milorada Vukovića / Pero Morača. // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. 2.
Vuković je bio jedan od organizatora KPJ na Pravnom fakultetu u Subotici i u Novom Žedniku. – Ilustr. 929 Вуковић М.
123. НОВИ самоуправни органи
NOVI samoupravni organi DO „Monografija” : letopis = krónika. // God. 4 = 4. évf., No 7 (15. maj 1989 = 1989. május 15.), str. 2.
O odlukama sa treće izborne sednice Skupštine Društvene organizacije „Monografija” – Subotica. 061(497.113 Суботица)
124. О прошлости за будућност
O prošlosti za – budućnost : razjašnjene mnoge dileme oko metodologije rada na pisanju monografije Subotice = A múltról a – jövőnek : Szabadka monográfiája megírásának módszertana körüli kétségek eloszlatása. // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. 2.
Izjava A. Sama o radu Društvene organizacije „Monografija”. – 26. i 27. septembra 1985. je održan naučni skup na Paliću. – Ilustr. 061(497.113 Суботица)
125. ОДРЖАНЕ седнице редакције
ODRŽANE sednice redakcije i predsedništva Društvene organizacije „Monografija” : letopis = krónika. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. 2.
Sadrži i: Ülést tartott a Monográfia Társadalmi Szervezet Szerkesztősége és Elnöksége : [összefoglaló]. 061(497.113 Суботица)
126. ОТКУЦАЈИ времена прошлог
OTKUCAJИ vremena prošlog = Elmúlt idők visszhangja. // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. 4.
Sadrži i: [Novinar Radio Subotice, Miroslav Radojčin...] = [A Szabadkai Rádó újságírója...] / [Redakcija]. – Iz sadržaja: Smrznuti krompir učiniti dobrim za jilo = Hogyan lehet ehetővé tenni a fagyos krumplit ; Prisađivanje odraslih drveta = Felnőtt fák átültetése. – Praktični saveti su preuzeti iz starih novina, a pročitani u emisiji Miroslava Radojčina „Stari fijaker” na Radio Subotici. – Ilustr. 821.163.41-92
127.
ПАЈЕНЧАР, Жожеф
Živeti zajedno kao i sada : ima reč predsednik skupštine opštine, Jožef Palenčar : tim povodom = ezzel kapcsolatban / [intervju vodio] M. S. V. [Miroslub S. Vučinić]. // God. 3 = 3. évf., No 6 (30. septembar 1988 = 1988. szeptember 30.), str. 3.
Intervju povodom obeležavanja jubileja prvog pominjanja Subotice u pisanom dokumentu iz 1391. – Ilustr. 821.163.41-83
128. ПÁЛІНКÁС Јóзсеф
PÁLINKÁS József : in memoriam. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 2.
929 Палинкаш Ј.
129.
ПАЈИЋ, Миленко
Za partiju klasnog interesa : povodom šezdesetogodišnjice održavanja Okružne konferencije KPJ u Subotici i dosledne osude frakcijskih borbi u vrhu jugoslovenskih komunista : tema broja : jubileji = évfordulók / Milenko Palić. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. [1], 3.
Napomene uz tekst. – Ilustr. 329.15(497.1)
130.
ПАНЧИЋ, Иван
Zdravstvena kultura od 1870. do 1880. godine : istraživanje / [Ivan Pančić, Đerđ Sakač]. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 2.
Izvod iz saopštenja o psihijatrijskim aspektima zdravstvenog stanja stanovništva Subotice od 1870. do 1880. godine. – Predavanje je održano na naučnom skupu psihijataru Vojvodine koji je održan 1987. godine u Somboru. 61(497.113 Суботица)“1886/1986“
131. ПРЕДСТАВЉЕНА хроника „Црвени песак”
PREDSTAVLJENA hronika „Crveni pesak” Josipa Klarskog. // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. 2.
Početkom 1985. godine je u Tavankutu promovisana knjiga o tavankutskom radničkom pokretu. 329.63(497.113 Таванкут)
132.
ПРОКЕШ, Сабољч
Történelem a tenyéren = Istorija na dlanu : foto

- vremeplov / [Prokes Szabolcs]. // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. 7.
Sabolč Prokeš o svojoj zbirci razglednica. – Ilustr.
77(497.113 Суботица)
133.
РЕХАК, Ласло
A háború küszöbén = Na pragu rata : sećanja / Rehák László ; prevod Mirko Gotesman. // God. 2 = 2. évf., No 4 (decembar 1987 = 1987. december), str. 4.
O delatnosti komunista na subotičkom Pravnom fakultetu 1940. godine. – Ilustr.
821.163.41-94
134.
РИЦ, Петер
Rast i propast avarskog carstva : tragovima jedne nomadske imperije : analize = értelmezések / Peter Ric. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 7.
O istoriji Avara, o Subotici kao centru Avara od druge polovine VI do početka IX veka. – Ilustr.
902.2(497.113 Суботица)
135.
РУДИНСКИ, Антун
Tu smo, a kako dalje? – – – : dobrodošli! / (beleži Antun Rudinski). // God. 1 = 1. évf., vanredno izdanje, tematski broj 1 (11. decembar 1986 = 1986. december 11.), str. [1].
711.4(497.113)
136.
РУДИНСКИ, Антун
Centar grada u – kvadratu : otkucaji vremena prošlog : istraživanja / Antun Rudinski. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 8.
O rukopisnoj karti Karla Leopolda Kovača iz 1778. – Napomene uz tekst. – Sadrži i: A város központja – négyzetben : [összefoglaló] / Antun Rudinski. – Ilustr.
930.25(497.113 Суботица)
137.
РУДИНСКИ, Антун
Šandor kao idealan grad : planimetrija naselja Aleksandrovo iz 1789. godine otkriva nam moderno i valjano osmišljavanje njegove urbane osnove : kurioziteti/analize = különlegességek/elemzések / Ante Rudinski. // God. 4 = 4. évf., No 7 (15. maj 1989 = 1989. május 15.), str. 7.
Napomene uz tekst. – Ilustr.
711.4(497.113 Суботица)
138.
СЕКЕРЕШ, Ласло
Subotički „frižideri” iz – neolita : arheološka istraživanja / Sekereš Laslo. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 4.
O ranim neolitskim nalazištima kod Ludoškog i Kelebijskog jezera iz rukopisa „Drevna prošlost Subotice i okoline”. – Sadrži i: Egyedülálló szabadkai „hűtők” a neolit korszakból : [összefoglaló] / Szekeres László. – Ilustr.
903/904(497.113 Суботица)
139. „СЕЋАЊИМА” награда „Јован Поповић”
„SEĆANJIMA” nagrada „Jovan Popović” = Az Emlékezéseknek Jovan Popović díj. // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. 2.
O zborniku „Sećanja učesnika radničkog pokreta i NOR-a Subotice 1920–1944”.
329.63(497.113 Суботица)
140. SZABADKA múltjának kincsei
SZABADKA múltjának kincsei = Treasures of Subotica yesteryear = Bлага subotičke prošlosti / urednik Miroljub S. Vučinić ; fotografije Augustin Juriga ; tekstovi Ana Baranji, Mirko Grlica, Žužana Kunkin, Milka Mikuška, Peter Ric i Gašpar Ulmer ; prevod na mađarski jezik Peter Ric, Žužana Kunkin, Ištvan Sabo ; prevod na engleski jezik Matija Štefko. // Tematsko izdanje No 1 = tematikai kiadvány No 1 = Special Issue No 1 (novembra 1990 = 1990. november = November 1990).
Izdanje sadrži 24 postera i 18 razglednica.
908(497.113 Суботица)
141.
ТОМБАЦ, ИШТВАН
Zaboravljena tradicionalna narodna medicina : (uloga i značaj narodnih lekara u Subotici pre pojave učenih lekara i apotekara, pa i posle toga) : dopisi uredništvu / Ištvan Tombac. // God. 2 = 2. évf., No 3 (april 1987 = 1987. április), str. 2.
61(497.113 Суботица)
142.
ТОМБАЦ, ИШТВАН
Miscellaneae – ili pabirci za istoriju medicine Subotice / sakuplja ih Ištvan Tombac. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 2.
Sadržaj: Briga dr Štrobla za zdravlje građana ; Prvi ekološki dokument. – Izvori.
61(497.113 Суботица)
143.
У.
Umro Jožef Cabai = Elhunyt Czabai József : in memoriam / u. // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. 2.
Jožef Cabai je bio kulturni radnik, nastavnik, istraživač sporta Subotice.
929 Цабай Ј.
144. У припреми 4 истраживачка
U pripremi 4 istraživačka projekta : realizuju se istraživačko-izdavački planovi za 1986. godinu = Előkészületben 4 kutatási és kiadási tervzet : megvalósulnak az 1986-os kutatói-kiadói tervek. // God. 1 = 1. évf., No 1 (2. jula 1986 = 1986. július 2.), str. 2.
061(497.113 Суботица)

145.
УЛМЕР, Гашпар
Emil Vojnović : (1910–1986) : in memoriam / G. [Gašpar] Ulmer. // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. 2.
E. Vojnović je bio direktor Istorijiskog arhiva Subotice u periodu od 1953. do 1973. godine.
929 Војновић Е.
146.
УЛМЕР, Гашпар
[Sto dvadeset] 120 rukopisnih karata Istorijiskog arhiva / Gašpar Ulmer. // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. 8.
O karti pustare Kelebija iz 1776. godine inženjera Karla Leopolda Kovača. – Napomene iz tekst. – Literatura. – Ilustr.
930.25(497.113 Суботица)
147.
УЛМЕР, Гашпар
Požari pretili Subotici : mlinski požari u Subotici između 1867–1941. godine : vatrogastvo / Gašpar Ulmer. // God. 2 = 2. évf., No 4 (decembar 1987 = 1987. december), str. 5.
Napomene uz tekst. – Ilustr.
614.84(497.113 Суботица)
148.
УЛМЕР, Гашпар
Tvrđava podignuta 1470. godine : otkrića : analize = [felfedezések] : értelmezések / Gašpar Ulmer. // God. 3 = 3. évf., No 5 (15. april 1988 = 1988. április 15.), str. 7.
Napomene uz tekst. – Ilustr.
94(497.113 Суботица)
149.
УЛМЕР, Гашпар
Puno brige – malo nege : zbrinjavanje siromašnih, bolesnih i napuštenih, krajem XVIII i prvom polovinom XIX veka u Subotici : istraživanja = kutatások / Gašpar Ulmer. // God. 3 = 3. évf., No 6 (30. septembar 1988 = 1988. szeptember 30.), str. 6.
Sadrži i: Vekna hleba nedeljno i 6 kg mesa – godišnje : stanje u Domu za siromašne i iznemogle. – Napomene uz tekst. – Ilustr.
364(497.113 Суботица)“17/18“
150.
УЛМЕР, Гашпар
Razvojačenje grada i eksodus Srba, 1747. : zanimljiva analiza popisa nepokretne imovine subotičkih pravoslavnihtitelja, koji su zbog stavljanja našeg grada pod županijsku jurisdikciju – 1747. napustili Suboticu : dokumenti = dokumentumok / Gašpar Ulmer. // God. 5 = 5. évf., No 8 (15. marta 1990 = 1990. március 15.), str. 5, 8.
Sadrži i: „Specifikacija svih nekretnina militara grčkog ritusa u Subotici procenjenih po tekućim i jeftinijim vrednostima”. – Ilustr.
- 94(497.113 Суботица)
151.
УЛМЕР, Гашпар
Grad lepe budućnosti : kako se obavila takozvana restauracija magistrata grada Subotice, 1828. godine, i šta su pokazali brojni izveštaji podneti tim povodom : dokumenti = dokumentumok / Gašpar Ulmer. // God. 5 = 5. évf., No 9 (20. novembar 1990 = 1990. november 20.), str. 8.
Ilustr.
94(497.113 Суботица)
152. УРЕЂЕЊЕ старих градских
УРЕЂЕЊЕ старих градских centara : „Okrugli sto” Udruženja urbanista SAP Vojvodine : tema broja. // God. 1 = 1. évf., vanredno izdanje, tematski broj 1 (11. decembar 1986 = 1986. december 11.), str. [1].
„Okrugli sto” u Subotici je održan 11. i 12. decembra 1986. godine. – Ilustr.
711.4(497.113)
153.
ЋУПУРДИЈА, Бранко
Salaši kao statusni simboli / Branko Ćupurdija. // God. 2 = 2. évf., No 2 (25. novembar 1986 = 1986. november 25.), str. 4.
O subotičkim majurima i rasporedu objekata na njima. – Sadrži i: A szállások mint az adott helyzet jelképei. – Napomene uz tekst. – Ilustr.
728(497.113 Суботица)
154. ФАКТА о нама
ФАКТА о нама : najnoviji istraživački poduhvat redakcije Društvene organizacije „Monografija” = Szabadka múltjának értékei. // God. 5 = 5. évf., No 9 (20. novembar 1990 = 1990. november 20.), str. 1.
O foto albumu „Blago subotičke prošlosti”. – Ilustr.
908(497.113 Суботица)
155. ЧОВЕК епохе
ЧОВЕК епохе : 50 godina od dolaska Josipa Broza Tita na čelo jugoslovenskih komunista. // God. 2 = 2. évf., No 4 (decembar 1987 = 1987. december), str. [1].
Ilustr. – U broju 5 glasila „Pro memoria” na strani 2 je ispravka povodom zamene imena autora slika reprodukcija „Tito” i „Proleterski ručak”.
329.15(497.1)
156.
ЧУРЧИЋ, Лазар
Od proizvoljnosti i nagađanja – nauka daleko : još jedna knjiga o Bunjevcima koja više odmaže nego što pomaže : prikazi = bemutatók / Laza Ćurčić. // God. 4 = 4. évf., No 7 (15. maj 1989 = 1989. május 15.), str. 2.
Prikaz knjige Ante Sekulića „Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca”.
398

Именски регистар

Агић-Јовановић, Љубица 5
 Ајдарић Козара, Милош 25
 Албахари, Нисим 13
 Андрековић, Ђено 16
 Антуновић, Иван 67

Б. Л. 29
 Бабић, Милош 33
 Бажант, Ева 16, 17, 20, 26, 30, 31, 36, 85
 Бајалица Баја, Димитрије 5, 13, 25
 Бајалица, Милева Мила 5, 13, 25
 Бала, Марија 59
 Балажевић, Викторија 13
 Балог, Иштван (Balogh, István) 14
 Барањи, Ана (Baranyi, Anna) 32, 33, 140
 Баста, Милан 19, 25
 Бачлија, Ева 16
 Бачлија, Мијо 13
 Башић, Иван 25
 Башић, Ремија 4
 Башић Палковић, Невенка 16, 17, 20, 36, 85
 Батиница, Сава 25
 Бербаков, Миша 34
 Беркеш, Ласло (Berkes, László) 28, 35
 Беседеш, Валерија в. Девавари Беседеш, Валерија
 Битерман, Карло (Bittermann, Károly) 20
 Богетић, Савић 13, 25
 Бокан, Лазар 25
 Будановић, Лајчо 14
 Будишин, Гавра 37
 Бујић, Стеван 25
 Буљовчић, Јосип 38, 39, 87-95

в. 40-42, 48
 Ваш, Геза (Vass, Géza) 64, 69
 Вишњић, Петар 25
 Вишњић Ргаш, Никола 25
 Војводић Ратни, Бранко 25
 Војнић Хајдук, Лојзија 43
 Војновић, Емил 145
 Вујић, Тоде 25
 Вујковић, Бруно в. Вујковић Ламић, Бруно
 Вујковић Ламић, Бруно 25, 45
 Вујновић, Гордана в. Вујновић Прчић, Гордана
 Вујновић Прчић, Гордана 46, 47
 Вукман, Бодо 13
 Вукмировић, Никола Ницо 25
 Вуковић, Матко 14
 Вуковић, Милорад 13, 25, 48, 122
 Вуршт, Јожеф (Wurst, József) 13
 Вуцелић Ђњатић, Ђуро 25
 Вучинић, Миролуб С. 23, 43, 49-54, 57, 87-95, 127, 140

Гајдош, Тибор (Gajdos, Tibor) 14, 55-57
 Галић, Душан 25
 Гаргента, Мирјана 58
 Гелер, Јосип (Geller, Josip) 59
 Гердијан Гецо, Бранко 25

Готесман, Мирко 13, 14, 115, 133
 Готесман, Тибор в. Гајдош, Тибор
 Грлица, Мирко 61-69, 140
 Грозданић Кузман, Милош 43
 Грос, Ладислав 10, 13

Дамјановић, Милица 25
 Дамјановић, Момчило 25
 Дамјановић, Перо 13, 22, 25, 70
 Дамјановић Данић, Данило 4, 25
 Девавари Беседеш, Валерија (Dévavári Beszédes, Valéria) 72
 Десница, Бранко 25
 Добош, Јанош (Dobos, János) 73
 Дрча, Саво 25
 Дубајић, Милан 13, 28, 75-77
 Дугоњић, Душан 78
 Дулић, Балтазар Болто 12
 Дулић, Ђуро 25
 Дулић, Матија 12
 Дуранци, Бела 21, 79-83
 Дурутовић, Гојко 13

Ђорђевић, Љубомир 25
 Ђукић, Вукан 13
 Ђурђевић, Бранислав 84
 Ђурић, Злата 21

Жрвнар Брзи, Милутин 25

Заклан, Момчило 25
 Зличић, Милан 97
 Зорица, Душан 25
 Зрнић, Љубан 25
 Зрнић Буљан, Миле 25

Ивановић, Драго 25
 Ивановић, Ђоко 25
 Ивановић, Зорка Мира 25
 Ивановић, Станко 25
 Ивањи, Иштван (Iványi, István) 87-95
 Ивковић, Драган 97
 Ивковић Ивандекић, Мара Марија 12
 Ивошевић Бојица, Божо 25
 Ивошевић Корабан, Милан 25
 Ивошевић Маслак, Илија 25
 Ивошевић Роговић, Никола 25
 Ивошевић Трган, Никола 25
 Ивошевић Трган Чука, Бранко 25

Јајић, Ђуро 25
 Јакшић Лала, Исидор 25
 Јанковић, Ђорђе 96
 Јарамазовић, Матија Матилда 13
 Јарић, Милан 25
 Јелић, Душан 13
 Јерков, Јовица 13
 Јерковић, Југослав 16
 Јованић, Ђорђе Ђоко 4, 13, 25, 98
 Јовановић, Слободан 97
 Јовић Крнајски, Душан 13

Јурига, Аугустин 21, 22, 55, 69, 140

Калинић, Драган 25

Каран, Гојко 25

Качавенда Цикота, Мићо 25

Караџић, Вук Стефановић 30, 107

Кеџић, Данило 1-3

Кисловски, Владимир 101

Кизур, Ета 13, 14

Кизур, Иштван (Kizur, István) 14

Киш, Иштван (Kiss, István) 6, 7

Клајн, Лајчо 13

Кларски, Јосип 10, 131

Кмезић, Анка 25

Кмезић, Ђуро 25

Кмезић, Никола Ница 5, 13, 25

Ковач, Карло Леополд (Kovács, Károly Leopold) 136, 146

Ковачевић, Бошко 103-104

Коложи, Тибор (Kolozsi, Tibor) 14

Комлош, Јанош (Komlós, János) 13

Константиновић, Нестор 25

Кончар, Ранко 105

Копиловић, Стипан 79

Косановић, Слободан 25

Косановић Тиша, Никола 25

Кричковић, Бела 13

Крџић, Санта 106

Кузмановић, Славко 13

Кулић, Јосип 13

Кункин, Жужана (Kunkin, Zsuzsanna) 107, 140

Кути, Ђула (Kuti, Gyula) 13

Латак, Илона (Laták, Pona) 13

Латовљев Милошев, Каћа в. Милошев, Катарина

Лаудон, Гидеон Ернст фон 63

Лебл, Арпад (Löbl, Árpád) 13

Леваи, Ендре (Lévay, Endre) 59

Леви, Фрањо (Lőwy, Ferenc) 13

Либман, Емил 109, 110

Ловрић, Ђуро 25

Лончар, Недељко 25

Лончар, Владо 25

Лошонц, Ђула (Losonc, Gyula) 16

Лукач, Ђула (Lukács, Gyula) 13

Лукић, Милош Б. 4

Љубеновић, Зоран 111

Мађар, Ласло (Magyar, László) 16, 112-118

Мак, Ференц (Mák Ferenc) 17

Малушев, Милан 13, 119

Малушев, Цветко 13

Мандарић, Милош (Исо) 25

Мандарић, Милош (Никола) 25

Мандић, Живко 39

Мандић, Зорица 73

Мандић, Мијо 17, 36

Маравић, Манојло 25

Маравић, Миле 25

Маравић, Петар 25

Маравић Иле, Илија 25

Маравић Кубат, Илија 25

Маравић Леме, Ђуро 25

Маравић Мишо, Дане 25

Маравић Пепан Николић, Петар 25

Маравић Стипа, Милош 25

Маравић Чорт, Миле 25

Маравић Шпрља, Мане 25

Марки, Михаљ (Márki Mihály) 13

Мародић, Аксентије 107

Мартиновић Металац, Милан 25

Мачковић, Бенедек 67

Мерковић, Лазар 9, 11, 13, 14, 87-95

Мијатовић, Милан 25

Микушка, Милка 28, 140

Милетић, Петко 4

Милеуснић, Војислав 25

Милеуснић, Душан 25

Милеуснић, Зорка 25

Милеуснић, Милка 25

Милићевић, Босиљка Боса 4

Милићевић, Милева 25

Милошев, Катарина 16, 25

Милошевић, Милан 25

Милошевић, Милоје 97

Мојзеш, Антал (Mojzes, Antal) 8, 9, 11, 100, 120

Морача, Даница 25

Морача, Милутин 4, 13, 25, 121

Морача, Мирјана 25

Морача, Перо 25, 122

Мочари, Лајош (Mocsáry, Lajos) 31

Нађ, Ласло (Nagy, László) 13

Нађ, Маргита (Nagy, Margit) 13

Најдески, Димче 13

Недвидек, Софија 97

Немет, Јожеф (Németh, József) 13

Нешић, Лазар 14

Никић, Федор 65

Николић, Божо 13

Олајош, Михаљ (Olajos, Mihály) 13

Олах, Шандор (Oláh, Sándor) 32

Павић, Зорица в. Мандић, Зорица

Павловић, Драгица в. Павловић Вучинић, Драгица

Павловић Вучинић, Драгица 24, 25

Паленчар, Јожеф (Palencsár, József) 127

Палинкаш, Јожеф (Pálinkás, József) 128

Палић, Миленко 6, 7, 129

Панчић, Иван 24, 130

Папић, Милан 25

Пердуд, Стеван Стево 25

Перушић, Звонко 25

Перчић, Винко 83

Петровић, Миомир 97

Петровић Јошо, Јован 25

Пиља, Ђуро 25

Пинтер, Јанош (Pintér, János) 13

Платиша, Душан 25

Пољаковић, Нина Ана 12

- Попивода, Крсто 13
 Попов, Душан 85
 Прекло, Едит 21
 Прокеш, Сабољч (Prokes, Szabolcs) 21, 132
 Прћић, Ивица 12
 Пуцар, Ђуро 13

 Радојчин, Мирослав 126
 Радојчић Манић, Мане 25
 Радуловић, Ђуро 25
 Радуловић Белац, Никола 25
 Радуловић Бојкан, Божо 25
 Радуловић Дивљака, Ђуро 25
 Радуловић Грга, Раде 25
 Радуловић Мађар, Мане 25
 Радуловић Маркић, Марко 25
 Радуловић Циган, Стојан 25
 Рађеновић, Смиља 25
 Ракићевић, Ненад 14
 Рапаић, Тодор 25
 Растовић, Драгица 25
 Растовић, Ђуро 25
 Рељић, Славко 25
 Рехак, Ласло (Rehák, László) 133
 Риц, Петер (Ricz, Péter) 134, 140
 Родић Побро, Светко 25
 Рогић, Ката 12
 Рудински, Антун 135-137
 Рузман, Рудолф 16
 Рупар Столе, Анђелко 25

 Сабо, Иштван (Szabó, István) 140
 Сабо Францка Вера, Ида (Szabó, Ida) 4, 13, 25, 28
 Савић, Милош 97
 Сакач, Ђерђ (Szakács, György) 130
 Сам, Атила (Szám, Attila) 27, 28, 124
 Сарић, Иван 117
 Секељ, Мирко 13
 Секереш, Ласло (Szekeres, László) 138
 Секулић, Анте 156
 Сентђерђи, Иштван (Стеван) (Szentgyörgyi, István) 16, 17, 20, 26, 36, 85
 Симин, Магда в. Симин Бошан, Магда
 Симин Бошан, Магда 13
 Скендеровић Леша, Антун 12
 Сомборац, Бранимир 58
 Стипановић, Нака 25
 Стипановић, Никола 25

 Таталовић Папеш, Стојан 25
 Тиквицки, Геза 25, 66
 Тито, Јосип Броз 4, 45, 50, 70, 98, 121, 155
 Томасовић, Богдан 25
 Томбац, Иштван 141, 142
 Томић, Миодраг 28
 Томић Бачвар, Илија 25
 Томић Шуле, Ђурађ 25
 Трбовић, Миле 25
 Трбовић Росин, Никола 25

 Ћопић, Милан Миле 25

 Ђулум, Никола 13
 Ђупурдија, Бранко 15, 18, 37, 153
 Ђупурдија Зидар, Миле 25
 Ђупурдија Шуцо, Илија 25

 у 143
 Улмер, Гашпар (Ulmer, Gáspár) 40, 68, 140, 145-151
 Урбан, Јанош (Urbán, János) 13, 25

 Хајзлер, Едита 13
 Халас, Ђула (Halász, Gyula) 13
 Ханђа, Андраш (Hangya, András) 82
 Хедрих, Јожеф (Hedrich, József) 13
 Хок, Реже (Hok, Rezső) 26
 Хок, Рудолф 42
 Хорти, Миклош (Horthy, Miklós)
 Христић, Тома 13

 Цабаи, Јожеф (Czabai, József) 143
 Цикота, Милан 25
 Цуци, Пал (Czuczi, Pál) 13

 Четвеи Ференц (Csetvei, Ferenc) 19
 Чизмек Дудашев, Ружа 13
 Чуквас Мали, Лазар 19, 25
 Чурчић, Лазар 85, 156

 Шакић, Јово 25
 Шакић, Никола 25
 Шаркањ, Александар (Sárkány, Sándor) 29
 Шарчевић, Амброзије 31
 Шашић, Божо 25
 Шијан, Илија 25
 Шијан Шица, Божо 25
 Штефко, Магија 140
 Штоп, Клаус (Stopp, Klaus) 112
 Штрбац, Димитар 25
 Штробл, Аладар (Ströbl, Aladár) 142

 Регистар разрешених иницијала
 М. S. V. – Мирољуб С. Вучинић

 Предметни регистар

 Авијација – Суботица 117
 Антуновић, Иван (1815–1888) 67
 Археолошка налазишта – Суботица 96, 134, 138
 Архиви – Суботица 73
 Архивска грађа 112, 136

 Бабић, Милош (1904–1968) 33
 Бајмок – Историја 8, 9, 22
 Бајмок – На разгледницама 120
 Бачки Соколац 22
 Бачко Душаново – Историја 19, 22
 Библиографије, регионалне – Суботица – 1764–1869 20
 Библиографије, регионалне – Суботица – 1870–1918 26

- „Благо суботичке прошлости” – приказ 154
Болница – Суботица 109, 110
Буњевци – Порекло 38
- Ватрогасна служба – Суботица – 1867–1941 147
Велебит (село) 22
Вишњевац 5, 22
Војновић, Емил (1910–1986) 145
Вуковић, Матко (1891–1941) 14
Вуковић, Милорад (1910–1986) 48, 122
- Горња Рогатица 22
Грозданић Кузман, Милош (1921–1944) 43
- Дулић, Балтазар Болто (1905–1982) 12
Дулић, Матија (1912–2003) 12
Други светски рат – Бачка – У сећањима 66
Друштвена организација „Монографија” – Суботица – Летопис 28, 41, 49, 51, 71, 74, 99, 108, 123-125, 144
- Ђурђин – Историја 12
- Есперанто 119
Етнологија – Буњевци – Бачка 156
- Заставе – Суботица – 18–19 в. 61, 62
Здравство – Суботица 141, 142
Здравство – Суботица – 1870–1880 130
- Ивковић Ивандекић, Марија (1919–2006) 12
Историјски архив (Суботица) – Картографска збирка 146
Историографија 105
- Карађорђево 22
Караџић, Вук Стефановић (1787–1864) 30, 107
Кизур, Иштван (1904–1942) 14
Кметство – Бајша – 1751–1849 40
Колера – Суботица – 1873 24
Комунистичка партија Југославије 48, 50, 76, 77, 129, 155
Копиловић, Стипан (1877–1924) 79
Кочићево 22
Културна задруга војвођанских насељеника „Препород” – Нови Жедник 22
Културна историја – Суботица – Албуми 154
- Лаудон, Гидеон Ернст фон (1717–1790) 63
Ликовна уметност – Суботица 81
Липар 22
- Мали Београд 22
Мандић, Живко: „Повијесна антропонимија буњевачких Хрвата у Мађарској” – приказ књиге 39
Мандић, Мијо (1857–1945) – Биобиблиографије 17, 36, 85
Мародић, Аксентије (1838–1909) 107
Масариково 22
Мачковић, Бенедек (1806–1879) 67
Милешево 22
- Милићевић, Босилка Боса (1917–1940) 4, 22
Мићуново 22
Мишићево 22
Млинска индустрија – Суботица – 1867–1941 147
- Народни обичаји – Бајмок 18, 37
Народни обичаји – Суботица 18, 37
Народни обичаји – Чантавир 18, 37
Нешић, Лазар (1902–1941) 14
Никић, Федор (1894–1989) 65
Нови Жедник 4, 22
Ново село 22
- Његошево 22
- „Однекуд се знамо, зар не?” – приказ књиге 44
Олах, Шандор (1886–1966) 32
Орешковићево 22
- Палинкаш Јожеф (1915–1987) 128
Палић – На разгледницама 21, 44, 132
Перчић, Винко (1911–1989) 83
Политичке прилике – Суботица – 20 в. 69
Пољаковић, Нина Ана (1918–2006) 12
Поштанска служба – Палић 114
Презимена – Буњевци – Мађарска 39
Прихватилишта – Сиротиња – Суботица – 18–19 в. 149
„Pro memoria” (гласило) 27, 99
Прокеш, Сабољч (1936–2013) 132
- Раднички покрет – Бајмок 8, 9, 100
Раднички покрет – Нови Жедник 4, 75
Раднички покрет – Суботица 1-3, 13, 103, 139
Раднички покрет – Таванкут 10, 131
Раднички покрет – Чантавир 6, 7
Рата 22
Религија – Нација – Суботица 103
Рељеф – Суботица 78
Рогић, Ката (1913–1993) 12
- Салаша – Етнолошка истраживања – Бајмок 18, 37
Салаша – Етнолошка истраживања – Суботица 18, 37
Салаша – Етнолошка истраживања – Чантавир 18, 37
Салаша – Суботица 15, 153
Секулић, Анте: „Народни живот и обичаји бачких Буњеваца” – приказ књиге 156
„Сећања учесника радничког покрета и НОР-а Суботице 1920–1944” 102, 139
Сириг 22
Соколац 22
Соколски дом 47
Споменици – Суботица 56, 57, 80
Стамбена архитектура – Суботица 153
Стамбена архитектура – Чантавир 72
Стамбена архитектура – Виле – Палић 46
Степановићево 22
Суботица – Историја 87-95, 104, 140

- Суботица – Историја – 1470 148
 Суботица – Историја – 1545 118
 Суботица – Историја – 1741–1747 68, 150
 Суботица – Историја – 1828 151
 Суботица – Историја – 1918 64
 Суботица – Историја – 1918–1929 69
 Суботица – Историја – 1919–1922 54
 Суботица – Историја – 1939–1945 13, 25
 Суботица – На разгледницама 21, 44, 60, 132
- Таванкут – Историја 10
 Тиквицки, Геза: „Слике из устанка у Бачкој” – приказ књиге 66
 Тито, Јосип Броз (1892–1980) – Партијски рад, 1937 155
 Тито, Јосип Броз (1892–1980) – Савез комуниста Југославије 70
 Топонимија – Палић 113
 Топонимија – Суботица 115, 116
- Ћупурдија, Бранко: „Суботица и околина” – приказ књиге 37
- Улмер, Гашпар: „Посед Бајша, спахије и кметови” – приказ књиге 40
 Урбанизам – Апатин 111
- Урбанизам – Војводина 135, 152
 Урбанизам – Единбург 101
 Урбанизам – Зрењанин 34
 Урбанизам – Кикинда 86
 Урбанизам – Нови Сад 97
 Урбанизам – Панчево 58
 Урбанизам – Сомбор 106
 Урбанизам – Суботица 59, 137
- Ханђа, Андраш (1912–1988) 82
 Хералдика – Суботица 55
 Хладно оружје 63
- Цабаи Јожеф (1912–1986) 143
 Црвени крст (Суботица) – 1886–1986 16
 Црква – Ћурђин 12
- Чантавир – Историја 6, 7
 Читање књига – Истраживање – Суботица 35
- Шаркањ, Александар (1922–1986) 29
 Шах 23
 Школство – Суботица 31
 Школство – Историја – Бајмок 11, 100
 Штробл, Аладар (1765–1830) 142

Прим. др Пал Боза – библиографија и прилози

Биографија

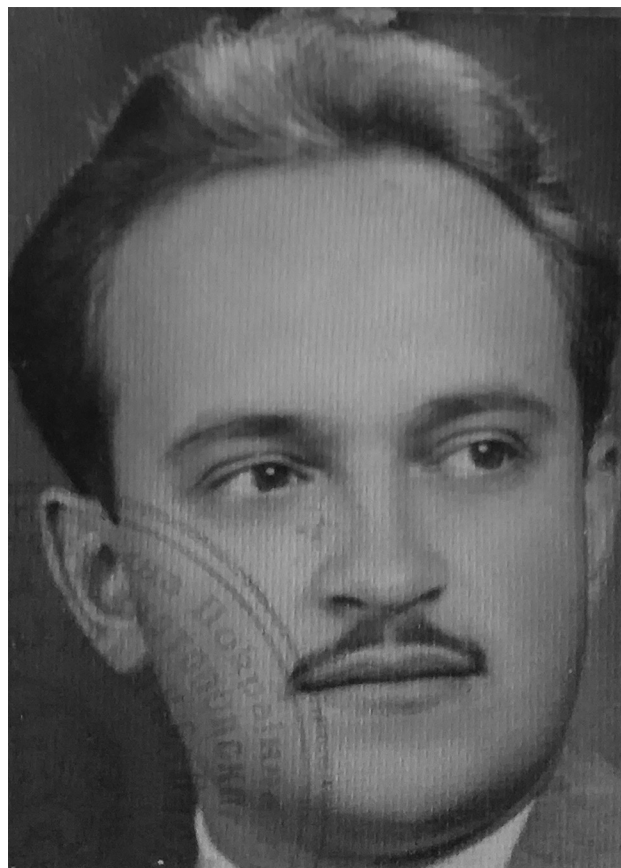
Пал Боза рођен је 19. новембра 1929. у Старој Моравици, од оца Пала и мајке Марије Силађи. Основну школу завршио је у родном месту а гимназију у Суботици. Након тога уписао се на Медицински факултет у Загребу, на коме је и дипломирао, а на потврди стоји: „Svršio medicinske nauke na ovom fakultetu 27. travnja 1955. položivši sve stroge ispite... i podjeljuje naziv DOKTOR MEDICINE. U Zagrebu 30. travnja 1955. Dekan Medicinskog fakulteta dr A. Štampar“

Како из персоналног досијеа видимо током једног летњег распуста радио је „у државној служби као лекарски помоћник у БЦГ екипи Централног Хигијенског завода у Загребу од 1. VI 1953. до 30. IX 1953. тј. 4 месеца.“ Из исте видимо да је становао на Медвешћаку 65. Након завршетка факултета прима се за приправника у трајању од годину дана у службу Народног одбора среза бачкотополског од 1. V 1955. Истим уговором обавезује се да након обављеног приправничког стажа „мора бити најмање 2 године у служби на територији среза бачкотополског као лекар.“ Током стажа одслужио је обавезан војни рок који је започео 1. X 1955. Након обављеног приправничког стажа, именовани се разрешава досадашње дужности лекара Народног одбора среза Бачка Топола са 31. III 1957. године до ког дана је и измирен са припадностима. Истим решењем ставља се на располагање здравственој станици у Пачиру са даном 1. IV 1957. године. Био је управник здравствене станице у Пачиру. Ту је радио наредне четири године. Разрешен је дужности у Здравственој станици у Пачиру, те је 1. VIII 1961. наступио са радом на Палићу.

Сачуван је и Уговор од 28. IV 1961. о заснивању сталног радног односа закључен између здравствене станице Палић и др Пала Боза, који је потписала ВД управника др Илона Чех. За вршиоца дужности управника Здравствене станице на Палићу именује се од 1. XI 1961, а од 1. X 1962. распоређује се на место управника Здравствене станице на Палићу. Дужности управника Здравствене станице Палић разрешава се са даном 28. II 1963. Стручни испит је положио у Београду 5. XII 1962. са врло добрим успехом.

Из персоналног досијеа видимо тачно кретање у служби које изгледа овако:

- од 1. V 1955. до 30 IX 1955. Бачка Топола лекар (5 месеци);
- од 1. X 1956. до 1. III 1957. Бачка Топола лекар (6 месеци);
- од 1. IV 1957. до 31. VII 1961. Здравствена станица Пачир, лекар – управник (4 године и 4 месеца);
- од 1. VIII 1961. Здравствена станица Палић.

Радни односа са Здравственом станицом Палић раскида 30. VI 1963, када прелази на специјализацију у Градску болницу, где остаје до свог одласка у пензију.

У Изводу из записника Управног одбора Градске болнице у Суботици, са седнице одржане дана 4. II 1963. године, стоји закључак: „Прима се Боза др Пал на специјализацију из анестезиологије код ове болнице. Управник болнице Тумбас др Грго.“ Од надлежних служби 14. VI 1963. године одобрена му је специјализација из анестезиологије. Ре-

шење је достављено и здравственој станици Суботица–Палић.

Специјализација је започела 1.VII 1963. и трајала је три године. Специјалистички испит из Анестезиологије положио је 11. VI 1966. у Београду. Након положеног специјалистичког испита, радио је на гинеколошко-акушерском одељењу које са налазило у бившој Јеврејској болници *Милосрђе* у улици Ђуре Ђаковића, данашња Средња економска школа. Ту је радио до 1971. године када је завршена изградња нове болнице и када је гинеколошко одељење пресељено у нову зграду болнице, а он прешао на рад у већ формирано одељење Анестезије и реанимације, чији први начелник је био др Густав Тили. Од јануара 1975. године, др Тили оснива Одељење хемодијализе а др Боза преузима место начелника на којем остаје до свог одласка у пензију.

По сећању др Жефе Керекеша, своје годишње одморе користио је за стручна усавршавања у иностранству. Своја новостечена знања преносио је колегама и имплементирао их у рад одељење које је у то време било једно од најмодернијих и стручно најјачих одељења не само у Суботици.

По усменом казивању др Розалије Шлезингер, његове дугогодишње сараднице, под његовим непосредним руководством уведене су нове методе:

- терапија бола, што је резултирало отварањем амбуланте за терапију при одељењу Анестезије и реанимације;
- торакалне дренаже код спонтаних и трауматских пнеумоторакса као и ликвидоторакса;
- перитонеалну дијализу, коју су касније преузеле колеге са хирургије;
- постављање привременог пејсмејкера на одељењу реанимације, а ако је била потреба за стављањем трајног тада се то радило на одељењу хирургије;
- интратекална терапија морфином код делиријум тременс, метода је прекинута због недовољних капацитета одељења за реанимацију;
- епидуралну и спиналну аналгизију, у трудноћи и болним стањима;
- методу плазмаферезе, код једне болеснице са едемом плућа, током недељу дана, уз позајмицу апарата и стручну помоћ колега из Сегедина.

Захваљујући његовом ангажовању, свестраном раду и залагању, Одељење за анестезију и реанимацију суботичке болнице могло је по обиму делатности упоредити свој рад са многим вишим медицинским установама у Југославији, нарочито што се тиче дијагностике, нових технологија и савременог начине лечења болесника.

На седници Скупштине Аутономне покрајине Војводине 22. VI 1978. године, додељена му је диплома о стручном називу Примаријус.

Жеђ за континуираним стручним усавршавањем навела га је да конкурише за израду док-

торске дисертације. Доносимо инсерт из тог документа:

„Веће за научно-истраживачки рад Медицинског факултета у Новом Саду на својој седници од 20. II 1987. године донело је следећи закључак: Прихвата се тема за израду докторске дисертације прим. др Пала Бозе, под насловом *СПИНАЛНА АНЕСТЕЗИЈА КОД ЦАРСКОГ РЕЗА СА ПОСТОПЕРАТИВНОМ АНАЛГЕЗИЈОМ СУБАРАХНОИДАЛНО ДАТИН МОРФИНОМ*. За ментора се именује проф. др Предраг Лалевић, Београд и проф. др Нада Брегун. На жалост, докторску дисертацију није завршио из објективних разлога.

Био је и веома активан у раду суботичке подружнице Друштва лекара Војводине – Српског лекарског друштва (ДЛВ–СЛД), као и у анестезиолошкој секцији СЛД–ДЛВ. У периоду од 1985. до 1988. био је председник Подружнице Суботица СЛД–ДЛВ, секретар му је била др Јелена Мркић. Због великог залагања, председништво Подружнице га је 1995. године предложило за *Повељу СЛД–ДЛВ*. Плакету ДЛВ–СЛД добио је 1996. године.

Решењем о престанку радног односа због навршених 65 година живота престаје му радни однос 31. XII 1994. године.

Био је ожењен Евом рођ. Вебер. Имају двоје деце, сина Золтана Бозу рођеног 19. V 1958. и ћерку Анико рођену 16. VIII 1962. Из хобија је волео ићи у лов, због боравка на свежем ваздуху.

Сећања на прим. др Пала Боза – цртице

Знајући да је прим. др Пал Боза дуго година сарађивао са прим. др Драгутином Црњаковићем, и да су њих двојица пионири имплантације трајних пејсмејкера у болници у Суботици, која је изузев клиничких центара била прва болница где се спроводила ова медицинска процедура, био сам слободан замолити др Црњаковића, да подели своја сећања на њега, као човека и стручњака. Нисам погрешно јер сам добио веома вредно сведочанство, које у целини прилажем овој биографији:

„Разлика у годинама међу нама била је поприлично велика што значи када сам ја дошао (1973) као млад специјализант на одељење Опште и дечије хирургије Медицинског центра у Суботици, колега Боза је био већ признат и познат специјалиста из домена анестезиологије и реанимације. Поменута разлика у годинама износила је 18 година. Јасно је да те разлике у годинама и све што су те године у струци и искуству носиле, нису дозвољавале у старту неки ближи однос. Одмах сам приметити да је одељење које је водио др Боза, пошто је убрзо именован за начелника, вођено систематски и стручно.

Пре но што бих ишао даље морам напоменути да је приликом планирања и изградње зграде нове болнице у коју смо се преселили 1971. године, ме-

сто и простор за Одељење реанимације и интензивне неге, просто заборављено, те се иста уселила на простор који је био предвиђен за пријемни тракт као привремено решење које је трајало наредних 35 година. Простор за то одељење је био неадекватан и скучен, нарочито због тога што су сви најтежи болесници из домена разних специјалности у то време, били примани тамо. То значи све политрауме, интоксикације (мислим на покушаје самоубиства разним хемикалијама, пестицидима итд.), тешка кардиолошка стања, инфаркти, поремећаји ритма као и пацијенте којима је била потребна перитонеална дијализа.

Имам утисак да је др Боза поред себе имао екипу лекара који су веома добро и савесно обављали свој посао и на тај начин обезбедили нашој болници једно одељење које је било стабилно и на које смо се сви могли ослонити.

Потребно је истаћи да је управо из тих разлога Одељење за интензивну негу и анестезиологију суботичке Болнице било признато у целој земљи. Такву ситуацију на одељењу могао је постићи само човек који је увек знао шта хоће и који је знао струку. Био је мали растом са малим брчићима, те ниси био сигуран у сваком моменту шта је желео да каже, односно да га разумеш али унаточ томе снажног духа, интелекта и ауторитета. Чврсто и упорно се знао борити за оне ствари које је сматрао да су његовом одељењу потребне. Не може се рећи да је био лак човек за сарадњу, јер се чврсто држао својих ставова и принципа и увек је интерес пацијента био први.

Током проласка година могу рећи да смо створили (изградили) сасвим коректан колегијални однос, па се та разлика у годинама чинила мање приметном.

Међутим, оно што је врло важно напоменути, јесте да је др Боза у себи скривао две личности. Одмах да напоменем да ово не кажем у негативном контексту, већ напротив у позитивном. Наиме, на послу је деловао доста круто, не одступајући од својих замисли и ставова, и деловало је понекад да је са њим тешко сарађивати. Са друге стране, ван радног места у приватном животу био је веома друштвен, волео је добро да поједе, волео је шале и волео је лов. Више пута смо заједно ловили и уживали у дружењу са другим колегама ловцима и осталима. Знао је и на сопствени рачун да се нашали, иако је изгледао крут и затворен осим за своју струку и медицину.

Захваљујући његовим настојањима и доброј подршци колега, наша анестезиологија је међу првим одељењима увела спиналну и епидуралну анестезију. Коришћена је код свих пацијената где је оперативни захват то омогућавао.

Дуги низ година борио се да оформи собу за буђење тј. *recovery room*. Наравно за то је пре свега требао простор у физичком смислу што и није тако лако било у већ формираном оперативном блоку. Међутим стицајем околности када је у оперативном блоку урађена прва реконструкција

првенствено због централне климатизације а онда након пожара и друга реконструкција која је већ подразумевала и просторна померања успео је да оствари свој циљ. Формирана је соба за буђење пацијената који су непосредно изнесени из операционе сале међутим годинама је она више мање таворила и никада није заживела у правом смислу те речи. Мора се признати да та идеја није у пуном смислу те речи подржана од колега и чим се указала прва прилика том простору је промењена намена.

Конечно пре десетак година одељење за реанимацију и анестезиологију је добило потпуно нови реконструисани простор прилагођен њиховим потребама а тзв. хитан или ургентни пријем је проширен (на рачун бившег одељења за реанимацију и анестезиологију) што је такође било неопходно потребно.

Нажалост др Боза није доживео нове просторије одељења за интензивну негу јер већ није радио односно био је у пензији.

Седамдесетих и почетком осамдесетих година у суботичкој болници на кардиологији није постојала коронарна јединица и најтежи болесници са сметњама у спроводном систему срца примани су на одељење интензивне неге. Проблем је био у томе што у то време ни одељење реанимације (интензивне неге) није поседовало вањски или привремени електростимулатор а недостајало је искуства.

Добрим контактима које је др Боза имао са клиникама у тадашњој Југославији пре свих КБЦ Драгиша Мишовић, где је начелник на одељењу Анестезиологије и реанимације био проф. др Лалевић, као и са клиникама у суседној Р. Мађарској успео је са Клинике у Печују да добије један вањски електростимулатор урађен у 'домаћој радиности' (грубо речено један оригинални трајни пејсмејкер је растављен употребљен је његов софтверски део и додате су класичне батерије а све је смештено у једну мању кутију). Како тако са тим електростимулатором спасено је неколико пацијената.

Једна анегдота у прилог. Болница је добила захтев од клинике у Сегедину где је нашем држављанину монтирана привремена електростимулација да се исти преузме на граници. За то је требало да имамо вањски електростимулатор који нисмо имали. Тражен је од Института у Сремској Каменици али они нису имали слободних. Тада је тај пацијент ипак преузет са тим нашим импровизованим електростимулатором и безбедно транспортован у Сремску Каменицу.

Такође потребно је рећи да је мајка др Бозе тих година због недостатка опреме за електростимулацију преминула на његовом одељењу, а у период када смо већ самостално имплантирали пејсмејкер, исти је уграђен и оцу др Бозе.

Све је то био подстрек да се иде даље и набављена је потребна опрема за темпорерну електростимулацију.

Пошто је било интересовања и са хирургије (јер је 1974. оцу др Црњаковића уграђен трајни пејсмејкер у Београду), 1977. одлазимо на I. Југословенски симпозијум о електростимулацији срца у Београд (др Боза, др Тумбас, др Хегедиш, др Црњаковић) и једном интердисциплинарном ангажованошћу уз свесрдну помоћ колега, др Јевремонића и др Вукајловића из КБЦ Драгиша Мишовић, започињемо са имплантацијом трајних пејсмејкера у Суботици. Били смо прва неклиничка установа у Југославији која је уграђивала трајне електростимулаторе.

Мора се признати да је био пионирски рад са скромним бројем пацијената али са прихватљивим резултатима.

На том пионирском послу највише су радили са одељења интензивне неге и анестезиологије др Боза, др Шлезингер, др Даутерман и др Дудаš, са хирургије др Црњаковић и др Такач, а са кардиологије др Тумбас и др Хегедиш.

Такав пионирски рад трајао је око 25 година да би коначно проблематику решавања сметњи спроводног система срца у целини преузела кардиологија.

Колико се сећам др Боза није био члан ниједне странке или партије те је своје захтеве што се тиче одељења према руководству установе теже остваривао. Напунивши 65 година Управа ЗЦ није желела да му продужи радни однос и отишао је у више него заслужену пензију.

Његови непосредни сарадници али и ми са којима је сарађивао више мање на дневном нивоу памтићемо га са свим лошим и добрим особинама и по свему што је урадио за своје одељење, струку и коначно здравство у Суботици.

Суботица, мај 2020.

Прим. др мед. Драгутин Црњаковић“

Библиографија

Објавио је велики број стручних радова приказујући резултате и достигнућа одељења којим је руководио. Наводимо све који су отргнути од заборава.

Радови:

1. Eklampsija kao anesteziološki problem. Boza P, Pestelek B; Zbornik radova I. Anesteziološke nedelje, Beograd 1968.
2. Primena intenzivne terapije u eklamsiji. Boza P, Pestelek B, Glogovčan C; Zbornik radova I. Kongresa anesteziologa Jugoslavije, Beograd, 1969.
3. Odnos unutrašnje i spoljašnje temperature u oce-ni stanja cirkulacije. Boza P, Pestelek B, Kovač F; Zbornik radova I. Kongresa anesteziologa Jugoslavije, Beograd, 1969.
4. Primena intenzivne terapije u eklamsiji. Boza P, Pestelek B, Glogovčan C; Zbornik radova I. Kongresa anesteziologa Jugoslavije, Beograd, 1969.
5. Postoperativni ulcerozni kolitis / Pal Boza, Milovan Kapor, Borivoje Pestelek, Ladislav Švraka // Novija iskustva u gastroenterologiji, Zbornik radova III nauč- nog sastanka gastroenterologa Jugoslavije. Tom 2 = Modern Trends in Gastroenterology, Proceedings the 3rd Scientific Meeting of the Yugoslav Gastroenterologists. Part 2 / [gl. urednik] Vinko Perčić, [urednici] Emil Libman, Stevan Stojšić. – Subotica : Internistički dani, 1971. (Subotica: Minerva). – Str. 277-279.
6. Komorni flater : posljedica trovanja Selvigonom / Boza P., Feher I., Hegediš T., Hegediš-Berček I., Kladek-Ler P., Neškov I., Stojšić S., Svoboda A. // Zbornik radova / XI pedijatrijski dani SR BiH, Sarajevo, 24-27. maj 1973. – Sarajevo : Pedijatrijska sekcija Društva ljekara SR Bosne i Hercegovine, 1973. (Zenica : Dom štampe). – Str. 104-108.
7. Problemi produžene intubacije. Boza P. Zbornik radova VI. Intersekcijskog sastanka anesteziologa Jugoslavije, Novi Sad, 1974.
8. Opskrba hitnih slučajeva do prijema na reanimaciju / Pal Boza // Zbornik radova / Prvi stručni sastanak lekara iz vanbolničke i vankliničke prakse – Printmed '75 = Szakdolgozatok gyűjteménye / Kórházon és klinikán kívül dolgozó orvosok első szakmai tanácskozása – Printmed '75, Panonija, 3-4. oktobar 1975. – Bačka Topola : Organizacioni odbor Printmed '75, 1975.(Bačka Topola : Narodna štamparija). – Str. 67-70.
9. Evolucija terapijske koncepcijske kardija-aresta na našem odeljenju. Boza P, Kerekeš J, Dudaš I, Gordoš I, Dauterman M, Šlezinger R; Zbornik radova IX. Intersekcijskog sastanka anesteziologa Jugoslavije, Dubrovnik, 1979.
10. Direktan odnos polimorfnog teškog stanja i invazivnih terapijskih metoda. Boza P, Kerekeš J, Dudaš I, Gordoš I, Šlezinger R; Zbornik radova IX. Intersekcijskog sastanka anesteziologa Jugoslavije, Dubrovnik, 1979.
11. Reanimacija intoksiciranih organofosforim jedinjenjima / P. Boza, R. Betyák, I. Dudaš, J. Kerekeš, I. Gordoš // Anaesthesiologia Iugoslavica. – God. 9, suppl. 1 (1982), str. 203-208. Časopis je Zbornik radova koji su prezentovani na X intersekcijskom sastanku Udruženja za anesteziologiju, reanimaciju i intenzivno lečenje održanog u Subotici maja 1980. godine.
12. Primena atropina u premedikaciji / Pal Boza, J.

- Kerekeš // Zbornik rezimea / IV kongres jugoslovenskog Udruženja za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivno lečenje, Ohrid, 31. 05. do 3. 06. 1981. – Skopje : Jugoslovensko združenje za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivno lečuvanje, 1981. Pasos 091.
13. Primena elektrostimulacije u anesteziji u uslovima Opšte bolnice / Pal Boza, Irena Dudaš // Zbornik radova / IV kongres jugoslovenskog Udruženja za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivno lečenje, Ohrid, 31. 05.–3. 06. 1981. – Skopje : Jugoslovensko združenje za anesteziologiju, reanimatologiju i intenzivno lečuvanje, 1981. Pasos 009.
  14. Naša zapažanja kod spinalne anestezije / P. Boza, M. Dauterman, J. Kerekeš, H. Ralbovski, R. Bećak // Anaesthesiologia Iugoslavica. – God. 9, suppl. 1 (1982), str. 423-426.
  15. Primena atropina u premedikaciji / Boza P, Kerekeš J. // Anaesthesiologia Iugoslavica. – God. 10, suppl. 1 – I deo (1982), str. 298-301.
  16. Postoperativna analgezija epiduralno datim opijatima. Boza P, Kerekeš J, Dauterman M, Dudaš; Zbornik radova XI. Intersekcijskog sastanka anesteziologa Jugoslavije, Sarajevo, 1982.
  17. Anestezioški aspekti delirijum tremensa. Boza P, Gordoš I, Sič i; Zbornik radova II. Anestezioške nedelje, Beograd, 1983.
  18. Postoperativna analgezija spinalno-subarahnoidalno kod delirijum tremensa. Boza P, Kerekeš J, Gordoš I, Dauterman M; Zbornik radova XII. Intersekcijskog sastanka anesteziologa Jugoslavije, Portorož, 1983.
  19. Upotreba morfina spinalno-subarahnoidalno kod delirijum tremensa. Boza P, Šlezinger R, Sič I, Gordoš I; Zbornik radova XIII. sastanka anesteziologa Jugoslavije, Zagreb, 1984.
  20. Upotreba morfina spinalno-subarahnoidalno kod carskog reza. Boza P, Dauterman M, Šimić D, Glogovčan C; Zbornik radova XIII. sastanka anesteziologa Jugoslavije, Zagreb, 1984.
  21. Temporerna elektrostimulacija u uslovima Opšte bolnice. Boza P, Šlezinger R, Dauterman M. Zbornik sažetaka II. Jugoslovenskog simpozijuma o elektrostimulaciji srca, Zagreb, 1884.
  22. Hemodilucija kod operativnih zahvata u predelu rektuma, kolona i kuka u spinalnoj anesteziji i postoperativnoj analgeziji intratekalno datim morfinom. Boza P, Dauterman M. Zbornik radova V. Kongresa anesteziologa Jugoslavije, Sarajevo, 1985.
  23. Analgezija u toku porođaja intratekalno datim morfinom, Boza P, Kerekeš J, Zbornik radova V. Kongresa anesteziologa Jugoslavije, Sarajevo, 1985.
- Коаутор:
1. Implantacija trajnih pacemakera u MC Subotica / D. Crnjaković, P. Boza, L. Kočik // Zbornik rezimea radova / VIII kongres kardiologa Jugoslavije, Sarajevo, 22-26.06.1981. – [Sarajevo] : [s. n., s. a.]. – Str. 90-91.
  2. Infekcija i njena prevencija u elektrostimulaciji srca / D. Crnjaković, P. Boza, Đ. Takač, R. Šlezinger // Zbornik rezimea radova / 3. jugoslovenski simpozij o elektrostimulaciji srca z međunarodno udeležbo, Bled, 10-12. 05. 1990. – [Ljubljana] : [s. n. : s. a.]. – Str. 61.
  3. Komplikacije vezane za implantaciju definitivnih stimulatora srca : sopstvena iskustva i rezultati / D. Crnjaković, P. Boza, Đ. Takač, R. Šlezinger // Zbornik rezimea radova / 3. jugoslovenski simpozij o elektrostimulaciji srca z međunarodno udeležbo, Bled, 10-12. 05. 1990. – Ljubljana : [s. n. : s. a.]. – Str. 63.
  4. Komplikacije trajne elektrostimulacije srca / D. Crnjaković, P. Boza, Đ. Takač, R. Šlezinger, R. Markov, E. Ormai // Kardiologija (Beograd). – ISSN 0352-9320. – God. 16, supplement 1 (1995), str. 108. Sažetak rada broj 422. Časopis sadrži sažetke radova koji su prezentovani na XI kongresu kardiologa Jugoslavije održanog u Beogradu od 25. do 28. juna 1995. godine.
  5. Osnovi reanimacije i prve pomoći u dečje doba / Jožef Kerekeš, Pal Boza // Zbornik radova / Savetovanje „Dete i nezgode”, Subotica 1975. – Subotica : Izvršno veće Skupštine opštine, 1975. (Subotica : Minerva). – Str. 93-103.
  6. Akutne egzogene intoksikacije / J. Kerekeš, P. Boza, M. Dauterman, I. Dudaš, H. Ralbovski // Anaesthesiologia Iugoslavica. – God. 9, suppl. 1 (1982), str. 197-202. Časopis je Zbornik radova koji su prezentovani na X intersekcijskom sastanku Udruženja za anesteziologiju, reanimaciju i intenzivno lečenje održanog u Subotici maja 1980. godine.
  7. A polytraumák kórházon kívüli ellátása / Kocsik László, Boza Pál // Zbornik radova / Prvi stručni sastanak lekara vanbolničke i vankliničke prakse – Printmed ‘75 = Szakdolgozatok gyűjteménye / Kórházon és klinikán kívül dolgozó orvosok első szakmai tanácskozás – Printmed ‘75, Panonija, 3-4. oktobar 1975. – Bačka Topola : Organizacioni odbor Printmed ‘75, 1975. (Bačka Topola : Narodna štamparija). – Str. 88-90. 106

8. Vitalnost novorođenčeta rođenog carskim rezom u spinalnoj anesteziji / Slavica Mazak-Bešlić, Andon Dimitrioski, Milovan Kapor, Palika Boza // Zbornik radova. Tom II / Drugi jugoslovenski kongres perinatalne medicine, Beograd, 29-31. oktobar 1986. – Beograd : Udruženje za perinatalnu medicinu Jugoslavije, 1986. (Valjevo : „Milić-Rakić”). – Str. 82-83.
9. Koagulopatije usled dugotrajne retencije mrtvog ploda u materici / Mazak Bešlić Slavica, Pal Boza, Franičević Frano // Jugoslovenska ginekologija i perinatologija. – God. 26, br. 5-6 (1986), str. 126-127. 1583. Organizacija ranog otkrića
10. Postoperativni ulcerozni kolitis / Pestelek B., Boza P., Kapor M., Švraka L. // Izvodi / X internistički dani, jubilarni sastanak, III naučni sastanak gastroenterologa Jugoslavije = Abstracts / 10th Medical Days, Anniversary Meeting, 3rd Scientific Meeting of the Yugoslav Gastroenterologists, Subotica, 24-28. jun 1970. – Subotica : Internistički dani : Opša bolnica Subotica ; Ljubljana : „Lek” tovarna zdravil, 1970. (Kranj : Gorenjski tisk). – Str. 225. Izvod rada broj 308.
11. Poremećaji srčanog ritma u akutnom infarktu miokarda sa dijabetes melitusom / Tumbas I., Hegediš T., Boza P. // Zbornik sažetaka radova / VIII kongres kardiologa Jugoslavije, Sarajevo, juni 1981. – Sarajevo : Udruženje kardiologa Jugoslavije, 1981.
- Захваљујем на сарадњи прим. др Драгутину Црњаковићу, др Розалији Шлезингер, др Јожефу Керекешу, главној медицинској сестри Одељења у пензији Рожи Дер.

Литература и извори

- Архив Опште болнице Суботица, Персонални досије бр. 32
- Emil Libman, Medicinska bibliografija Subotice (1828–2005), Subotica 2008.
- Emil Libman, 40 godina rada lekarskog društva u Subotici. Društvo lekara vojvodine –Podružnica Subotica, Subotica 1985, 109–111.
- Изабела Папди, Емил Либман, Зорица Либман, Грађа за медицинску библиографију Суботице (2010–2018), у: Ex Pannonia 23, Суботица 2019.
- Сећања др Јожефа Керекеш, мемоарска грађа
- Сећање на прим. др Боза Пала - писани прилог прим. др Драгутин Црњаковић, рукопис
- Успомене др Розалије Шлезингер, мемоарска грађа

Летопис Историјског архива у 2020. години

Увод

Година 2020. је година по свему необичајена у односу на претходне. Будући да је уобичајено пословање прекинуто пандемијом вируса Covid-19, чланови колектива Историјског архива Суботица су били принуђени да се прилагоде раду у условима са којима се до тада нису сусретали. Промоције, изложбе и учествовање у активностима које су организовали други Архиви у земљи и иностранству, изостале су ове године.

Културно-пропагандна и образовна делатност

7. фебруар

У просторијама Градске библиотеке одржана је промоција књиге Тихомира Мишића *Пола века суботичке популарне музике*, издавача Историјског архива Суботица. Осим аутора, о књизи је говорио директор Историјског архива Суботица Стеван Мачковић, који је уједно и главни и одговорни уредник књиге. Књига има 200 страница.

16. март

Влада РС уводи ванредно стање, те се у складу са новонасталом ситуацијом и Архив почиње прилагођавати раду у измењеним околностима. Привремено се ограничава примање странака у просторијама Архива и читаонице. Захтеви се примају поштом или електронском поштом, запослени Архива раде од куће, уведено је дежурство.

29. маја

Између Националног савета мађарске националне мањине (МНТ) и Историјског архива Суботице потписан је Уговор о позајмици. МНТ је уступио на коришћење један фотокопир апарат, један скенер, три рачунара и три монитора.

20. септембар

У складу са пандемијским условима и ванредним стањем у земљи, Архив је одлучио да откаже припреме за одржавање *13. архивског дана* – наше међународне архивистичке конференције.

Како би одржали одређени континуитет, у нади да ће се идуће године конференција одржати у пуном формату, одржано је виртуелно обележавање 13. архивског дана уз пригодну тему – *О епидемијама у Суботици кроз архивску грађу*.

Начињен је одабир од већ написаних и објављених радова на тему која сведоче о здравству и епидемиолошком стању у ранијим временима и постављен је на наш сајт.

12. октобар

Ученици, чланови историјске секције Основне школе „Матко Вуковић” из Суботице, са професорком историје и директорком школе, посетили су Архив. Шетњу кроз Архив, депое и помоћ око писања радова у вези са јубилејом школе, помогао је виши архивиста Тибор Халас.

21. децембар

Из штампе излази часопис Историјског архива Суботица *Ex Pannonia* број 23, који обрађује тематику завичајне историографије и подељен је на следеће тематске групе: Студије; Архивистика; Из архивске грађе; Библиографије; Из рада архива; Прикази; In Memoriam. Часопис има 118 страница, и штампан је у тиражу од 500 примерака.

Међуархивска и институционална сарадња

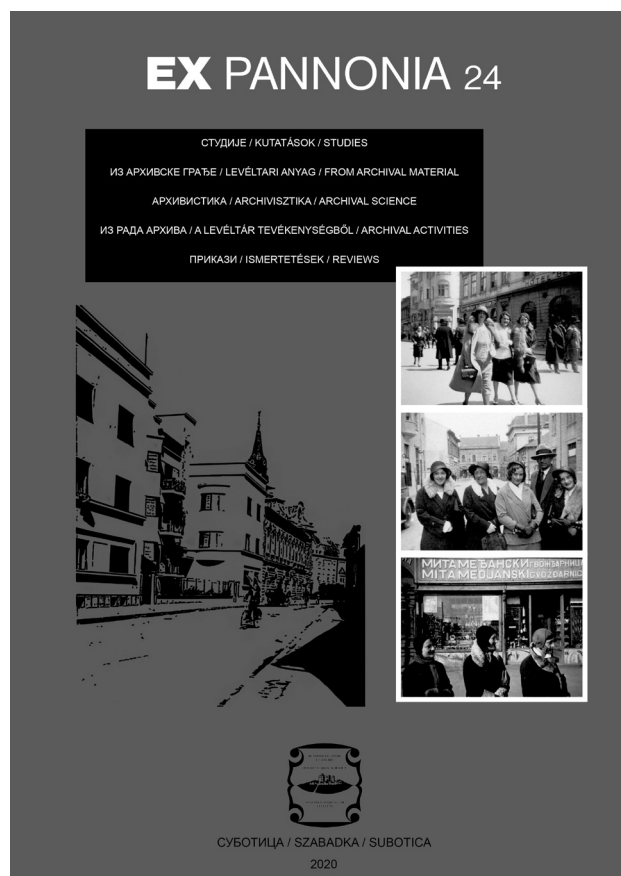
7–9. октобар

У организацији Архивистичког друштва Србије и Историјског архива Ниш, одржано је троднев-

но саветовање у Нишу. Тема стручног скупа је била *Култура сећања и заборав – архиви чувари памћења*. Саветовању су присуствовали Татјана Сегединчев, архивска саветница, Зоран Вукелић, архивски саветник, Јована Калинић, архивиста и Дејан Мркић, архивски помоћник.

27. октобар

Колеге из Архива Београда одржали су презентацију информационог система за рад у архивима – АРХИС, запосленима Историјског архива Суботица.

Звања

Стручно звање вишег архивисте стекао је колега Тибор Халас.

У пролеће ове 2020. године, са самим избијањем пандемије и проглашавањем ванредног стања у земљи, Архив је, из разумљивих разлога, морао да прилагођава целокупну своју активност. Рад са странкама је обављан поштом, телефоном, електронском поштом. Спољна служба обуставља обилазак регистратура. Рад архивиста и других запослених је организован на начин да се не угрожава безбедност и здравље запослених као и посетилаца Архива. Радни задаци се обављају и од куће. Читаву годину је обележила пандемија, којој се и даље не назире крај.

Дигитализација у Историјском архиву Суботица

Дуго очекивани нови Закон о архивима и архивској грађи је коначно стигао прошле године,¹ и док чекамо додатна подзаконска акта, упутства, препоруке и смернице, можемо приметити да је новим законом обухваћена и дигитализација, која је постала јако важна и актуелна последњих година, из већ добро познатих разлога који су били највише опипљиви прошле године услед пандемије ковида 19. Видљивост и доступност грађе која се постиже њом, као и додатна заштита архивске грађе, неупоредиво је већа него како је било у досадашњој пракси, и зато је неопходно да се обезбеде сви потребни услови за њено остваривање,² поготову ако постоје очекивања да се послови обављају одређеним квалитетом и у одређеном року. Архив Србије ради на развоју и имплементирању Информационог система за архиве (АРХИС), и као централно софтверско решење за евидентирање архивске грађе у Републици Србији, уједно и софтвер за дигитализацију грађе, његовим коришћењем од 2019. године дигитализација би требало да је убрзана и олакшана.³ Међутим, без обзира на квалитет овог софтвера и његову ширу сврху, услови који су потребни у сваком смислу, да би се он користио, већина Архива не може да испуни.⁴

Званичне препоруке у вези са дигитализа-

цијом које за сада архиви имају, јесу Смернице за дигитализацију културног наслеђа у Републици Србији⁵ и Правилник о ближим условима за дигитализацију културног наслеђа.⁶ На шта смо се ослањали пре тога у нашем архиву, јесу искуства других архива и колега у земљи и ван ње, као и искуства других институција са којима смо остваривали сарадњу. Јасно је из овога да је Историјски архив Суботица (ИАСу) са дигитализацијом почео и пре званичних објава потребе за њом. Где смо тренутно са количином дигитализоване грађе, какви су услови за обављање дигитализације као и опрема, која су очекивања за даље...

Дигитализована грађа до 2013. године

Године 2013. је покренута Е архива, којој је претходила дигитализација индекса црквених матичних књига. Међутим, и пре тога смо у Архиву дигитализовали грађу на одређени начин, за потребе истраживача, архивиста или неког пројекта. У овој групи се налази грађа разних фондова – Збирка фотографија, плаката, Картографска збирка, Збирка Иштвана Ивањија, управни фондови, Матичне књиге итд.,⁷ добрим делом оних који су и данас најфреквентније кориштени преко читаонице,⁸ и сви документи су дигитализовани фото апа-

¹ *Закон о архивској грађи и архивској делатности*, Службени гласник РС бр. 6 од 24.1.2020.

² Успешан дугорочни процес дигитализације могуће је само ако Архиви имају обезбеђену одговарајућу опрему, кадар и време, најповршније речено.

³ www.arhivsrbiye.org.rs/vesti/arhis-obuka/, преузето 14. јула 2021. Архив Србије је 2019. године почео да држи обуку коришћења АРХИС-а, колегама из других Историјских архива.

⁴ Љиљана Дожић, *Стандардизација рада у Архивима у Србији – Примена јединственог архивског информационог система (АРХИС) у Архиву Војводине*, Међународно архивистичко саветовање 2021, Стандардизација у архивима – Управљање подацима у архивском окружењу, Нови Сад 24–25. јун 2021.

⁵ Република Србија, Министарство културе и информисања, *Смернице за дигитализацију културног наслеђа у Републици Србији*, септембар 2017

⁶ *Правилник о ближим условима за дигитализацију културног наслеђа*, Службени гласник РС бр. 76/2018 од 12.10.2018.

⁷ У питању је грађа из 35 архивских фондова како је забележено у Попису ове дигитализоване грађе у Ексел табели, од којих су неки више а неки мање заступљени што се тиче количине. Поред архивске грађе, има ту и дигитализованих новинских чланака, књига и информативних средстава.

⁸ Извештај о раду Историјског архива Суботица за 2020. годину, дел. бр. 01-62/21 од 17.2.2021. Фондови који су најчешће кориштени у текућој години: Ф. 2, Градско веће Суботица 1861–1918; Ф. 18, Збирка плаката 1817–1989; Ф. 32, Уред великог жупана Суботице и Баје 1871–1918; Ф. 47, Градско поглаварство Суботица 1918–1941; Ф. 60, Градско начелство слободног краљевског града – Суботица 1941–1944; Ф. 68, Градски народни одбор Суботица 1944–1955; Ф. 272, Магистрат сл.кр.града Суботица 1779–1850; Ф. 273, Градско начелство Суботи-

ратом, или канцеларијским скенером. Већина ових снимака по квалитету не одговара препорукама из Смерница за дигитализацију, међутим могу да се користе и може квалитет да се прилагођава ако треба додатно репродуковање. Ту има око 13.200 снимака. Постоји Попис израђен у Ексел табели преко којег се може видети из ког фонда је грађа, које године је дигитализована и где се чува. Само за неке снимке има и сигнатура. Ова грађа се чува

пљак – Лудах (црквене општине Света Катарина) од 1832. до 1901. године. Године 2020. у новембру месецу, додат је и део дигитализоване грађе фонда 478, Збирка државних матичних књига, тачније индекси матичних књига (крштених, венчаних, умрлих) за територију Суботице до 1919. године.¹⁰ У Е-архиви се налази 19.227 дигитализованих снимака, и сви одговарају квалитету и облику препорученом Смерницама.

на CD-има и на екстерним хард дисковима.
Е-архива и наставак дигитализације

Масивнијој дигитализацији Архив је приступио након покретања Е-архиве. Е-архива⁹ је онлајн база податка којој се може приступити преко веб сајта нашег Архива, и која садржи део дигитализоване грађе фонда 451, Збирка црквених матичних књига (1687–1949) и то индексе матичних црквених књига (крштених, венчаних, умрлих) католичке (црквена општина Света Терезија, Свети Рока, Свети Ђорђе) и православне (црквена општина Вазнесење Господње, Свети Великомученик Димитрије – Александрово) вероисповести за територију Суботице од 1687. до 1947. године, за територију Бајмок (црквена општина Свети Петар и Павао) од 1820. до 1905. и за територију Шу-

Архива калочке надбискупије је од нашег архива затражила индексе католичких матичних књига које су њиховој збирци недостајале. Они су фотографисали књиге у просторијама наше читаонице са својом апаратуром, након чега су нам доставили дигиталну копију, што је био почетни материјал за Е-архиву. Следећи корак је био дигитализација индекса православне цркве, што смо обавили у Градској библиотеци у Суботици, која нам је уступила свој специјални скенер за књиге.¹¹ Од тада је кренула дигитализација свих Матичних књига које Архив чува.

Данас су све матичне књиге које се налазе у Архиву дигитализоване. Снимци су обрађени за употребу и доступни истраживачима преко рачунара у Читаоници Архива. Око 60% фонда је скенирано у Градској библиотеци, а остатак је ске-

ца 1849–1861; Ф. 275, Збирка пројеката 1844–; Ф. 451, Збирка црквених матичних књига – Суботица, Палић, Бајмок, Чантавир 1687–1949; Ф. 478, Збирка државних матичних књига 1895–1910.

⁹ Корисник који жели да приступи подацима у Е-архиви, мора да се региструје. Након попуњавања формулара о основним подацима, уписује се сврха истраживања, место и презиме које се претражује, након чега истраживач бира корисничко име и лозинку, са којима може да приступи бази података. Постоје Услови коришћења које корисник мора да прихвати да би приступио Е-архиви. Након попуњавања формулара, администратор странице одобрава или одбија захтев, о чему ће истраживач бити обавештен путем е-мејл адресе коју је написао при пријави.

¹⁰ Дигитализовани снимци су груписани по основним одредницама – по месту, вероисповести, црквеној општини, врсти индекса (крштење, венчање, смрт), граничним годинама, абецеди односно азбуци. Основне одреднице за истраживање су на три језика (српски, мађарски, енглески), али је крајњи документ на изворном језику. На сваки дигитализован снимак је постављен водени жиг у облику логота Историјског архива Суботица.

¹¹ Zeutchel OmniScan 12000.

ниран у Архиву Bookeye 4 Kiosk Color скенером, који је Архив добио путем пројекта сарадње са Музејом Холокауста у Вашингтону.¹²

Горе споменута остварена сарадња је један од пројеката сарадње ИАСу са другим институцијама, којим се такође остварује дигитализација наше грађе. Грађа која се том приликом обрађује је она која је пројектом обухваћена и потребна. Један од примера је сарадња са Familysearch организацијом, за коју дигитализујемо грађу из разних фондова, која садржи генеалогске податке.¹³

Дигитализација тренутно и будуће

Архив тренутно од опреме за дигитализацију располаже са Bookeye 4 Kiosk Color скенером, Epson DS/50000 канцеларијским скенером који је А3 капацитета, два мала канцеларијска скенера и дигиталним фотоапаратом (EOS 1200D). На пословима дигитализације раде два запослена лица али не искључиво, него поред својих редовних послова.

Укупна количина све архивске грађе у ИАСу која је дигитализована, у броју снимака износи

око 350.000. Фондови који су у потпуности дигитализовани су:

- Ф. 179, Збирка Иштвана Ивањија 1724–1783;
- Ф. 409, Др Лајош Керн, краљевски јавни бележник (1895–1902);
- Ф. 410, Др Ђерђ Сирчић, краљевски јавни бележник (1903–1911);
- Ф. 411, Др Герге Изор, краљевски јавни бележник (1911–1921);
- Ф. 451, Збирка црквених матичних књига 1687–1949.

Већи део чине снимци из других фондова који су дигитализовани фрагментарно.¹⁴

Што се тиче планова за будућност, дигитализација се наставља у оном обиму који нам околности дозволе. Приоритет је оштећена грађа, најфреквентније кориштена грађа, грађа од изузетног значаја, грађа за потребе истраживача и странака, и грађа за потребе сарадње и пројеката. Уношење податка у АРХИС је једна од активности коју архивисти планирају, међутим тај процес захтева шире ангажовање и ревизију грађе, њену сређеност, додатно већ оскудно време.

¹² www.ushmm.org, преузето 14. јула 2021.

¹³ www.familysearch.org, преузето 14. јула 2021.

¹⁴ У Годишњим извештајима ИАСу буду изражене количине направљених снимака, као и попис фондова из којих је грађа скенирана.

Историјски архив Суботица

Архиви и њихов утицај на савремено образовање

Сажетак: У тексту је дат кратак осврт на утицај архива на савремено образовање. Рад се претежно темељи на истраживачкој делатности. Захваљујући разговору са колегама, анкети, као и другим сарадницима, дошло се до закључка да архиви требају више да буду укључени у образовни систем. Архиви представљају један од стубова културе, а захваљујући садржају који нуде незаобилазна су станица у оквиру научних истраживања.

Кључне речи: архив, образовање, култура, дигитализација, утицај

Савремено доба донело је многе новине у нацињу живљења. Информације представљају нафту 21. века, а сваки садржај доступан је на клик. Овоме је наравно допринео и развој технологије који се одвија енормном брзином. образовање представља основу напретка сваког друштва, а револуционарне промене у науци, технологији, али и нови захтеви тржишта, неминовно су утицали на промену традиционалног концепта образовања.

Претходну годину обележила је пандемија корона вируса, а ми смо сведоци убрзаног преласка школа на онлајн платформу. До овога је морало доћи кад тад, без обзира на немиле околности. Није само образовање претрпело промену. Готово сви административни послови, у државним институцијама селе се на исто место. Међутим, то није нимало једноставан задатак који се може обавити преко ноћи. За то је потребна паметна и методична организација, савремена дигитална опрема и прецизно уношење података, како би садржај који се излаже био целовит и јасан. Дигитализација архивске грађе представља засебну тему, у коју не бих много залазила у оквиру рада, мада је она по самој природи садржине текста неизбежна.

Архив представља културну и административну институцију, а такође захваљујући садржају који нуди архив има и образовни потенцијал. Сарађујући са архивима, музејима и библиотекама, тачније, користећи њихов садржај и посећујући културне манифестације које наведене институ-

ције нуде, школе могу значајно обогатити своје ваннаставне активности. Међутим, колико је стварно интересовање школа тј. просветних радника за сарадњу са установама културе, конкретно са архивима?

Наравно, неопходно је осврнути се и на стање у архивима. Модернизација архива је одавно почела, мада у поређењу са светским архивима тече веома споро. Многобројни чиниоци утичу на овај процес: финансије, мањак стручне радне снаге, као и недостатак адекватне опреме за дигитализацију. Све наведено, као и обим административних послова, доводи не само до тога да наши архиви каскају за остатком света, већ је чест случај да су и „културно-образовни“ послови тј. примарни послови, у потпуности занемарени. Потребно је зато све ове недостатке уклонити, како би многи архиви вратили своју функцију и значај.

Захваљујући евиденцијама које воде колегинице Татјана Сегединчев¹ и Тамара Петковић,² можемо пратити посећеност архива претходних неколико година. У часопису Историјског архива Суботица *Ex Pannonia*,³ претходних десет година колегиница Тамара Петковић пише *Летопис историјског архива*, којом је обухваћена свака активност архива, укључујући и посете ученика средњих и основних школа, као и високо образовних установа.

За потребе рада истраживала сам период од 2014. до 2021. године, да би се што боље дошло до увида да ли потреба за архивима у образовању расте или опада. Током 2014. и 2015. године било је по шест посета, а у 2016. години пет. У наредне три године, 2017, 2018. и 2019. примећује се да број посета пада на по три током сваке године. Нешто пре пандемије, фебруара 2020, имали смо посету студената Грађевинског факултета из Суботице, и то је уједно и задња посета. Нови услови рада свакако су наметнули смањену сарадњу, готово никакву, што се и уочава током 2021. године. Такође, захваљујући Летопису часописа *Ex Pannonia*, можемо да видимо да је у ових осам година било десет посета ученика основних школа, девет из средњих, а пет са факултета, при томе све су са простора Суботице. Можда најбољу са-

¹ Татјана Сегединчев, архивска саветница, Историјски архив Суботица.

² Тамара Петковић, архивисткиња, Историјски архив Суботица.

³ *Ex Pannonia* часопис у издаваштву Историјског архива Суботица који излази од 1996. године.

радњу до сада, архив је остварио са Грађевинским факултетом.⁴ Иако њихових посета има најмање у оквиру претходно изнете евиденције, студенти овог факултета, независно од организованих посета, често посећују читаоницу Историјског архива за потребе научних радова.⁵ Архив је изузетно атрактиван за грађевинце, јер поседује најбогатију збирку старих пројеката.⁶

Током 2014. и 2015. године одржане су две веома интересантне радионице под називом *Архиви као историјски извор* и *Улога и значај историјског архива у образовном систему*, а радионице је водила колегиница Татјана Сегединчев. Такође, битно је напоменути да колегиница води ученике и студенте кроз архив и између осталог има највише искуства у овој сфери. Због тога је било неопходно саслушати и узети у обзир њено богато искуство. Приликом досадашњих посета, Татјана је своја предавања делила на три дела. Први део предавања, у зависности од узраста, односио се на архивистику, затим би у другом делу било речи о локалној тј. завичајној историји, а кроз трећи део ученицима би био представљен Архив тј. депои и канцеларије, где се и на који начин чува грађа. Поставила сам питање колегиници да ли се нешто променило у односу школа према архивима и добила очекиван и очигледан одговор. Наиме, не само да је сарадња сведена на минимум, а не можемо сву кривицу свалити на пандемију, већ је и заинтересованост ученика другачија. По колегиничним речима, раније генерације поседовале су више знања из области историје и опште културе, а показивале су и спремност да науче нешто ново. Ученици су волели да виде повеље, карте, старе часописе, сачуване фотографије. Тако је Историјски архив представљао место са прегршт занимљивих информација. За разлику од тадашњих генерација, код новијих је приметно одсуство не само знања, већ и интересовања и воље да виде и науче нешто о архивима и локалној историји. Колегиница Татјана напомиње да је постојање секција доприносило бољој сарадњи, а од када су секције постале ретка појава, значајно је смањена интеракција између установа културе и школа. На основу мојих сазнања, по наставном плану и програму није предвиђен ни један час за посету установама културе, а битно је напоменути да уколико до таквог часа дође, он је најчешће у оквиру грађанског васпитања, које је факултативни предмет. Тачније, по речима професора историје у суботичкој гимназији „Светозар Марковић“, Богдана Гајића,⁷ посета поменутих установама је потпуно индивидуална. Професорка историје Дванаесте

београдске гимназије, Мирјана Варничих, такође је истакла да је посета београдским архивима изузетно слаба, за разлику од тамошњих музеја који редовно шаљу распоред поставки и тура кроз град. Богат садржај који нуде архиви претежно је занемарен. Локални архиви су последњих неколико година на маргини образовања у основним и средњим школама. Поставља се питање ко је свему томе крив и да ли се кривац може уопште тражити? Да ли је крив савремени начин живота, поремећен систем вредности, информације и вести које се пласирају и вреднују или једноставно читав образовни систем?

С друге стране, сарадња са факултетима је за сваку похвалу. Поменула сам у тексту да је читаоница Историјског архива у Суботици честа станица студената Грађевинског факултета. Важно је напоменути и чињеницу да је архивистика обавезан предмет на катедри за историју Универзитета у Новом Саду и Универзитета Београду. У оквиру предмета архивистика, студенти историје имају могућност да се упознају са начином рада архива. Процес преузимања, складиштења и чувања архивске грађе битни су за историчаре, јер им олакшавају научно истраживање. Као студент историје на Филозофском факултету у Новом Саду, могу лично да посведочим да предмет доприноси научном истраживању, а да је тадашња сарадња била на адекватном нивоу. Професор на катедри за историју на Филозофском факултету у Новом Саду, др Горан Васин,⁸ похвалио је сарадњу са архивима, истичући управо стицање искуства у истраживању, које је студентима историје неопходно. Др Васин је такође напоменуо како део његових студената волонтира у архивима током студија, а један број се и запосли у овим институцијама.

Међутим, архив не може да служи само за научне радове историчара, било студената или професора, већ треба да у оквиру образовног система буде укључен у наставни план и програм тј. да се садржај који нуди искористи на што бољи начин и да ученици основних и средњих школа буду упознати са радом архива.

Локална односно завичајна историја у потпуности је занемарена у настави историје. Изучава се само у склопу националне историје, али томе није посвећена посебна и додатна пажња, већ све зависи од воље предавача да приступи поменутом сегменту из области историје. Тако долазимо до тога да велики број грађана не зна много историји града у којем живи. Додуше, залазим у проблем којим треба да се баве радне групе про-

⁴ Универзитет у Новом Саду, Грађевински факултет Суботица.

⁵ На основу евиденција Историјског архива, индивидуални број посета студената износи 10 посета на годишњем нивоу.

⁶ Историјски архив Суботица (ИАСу), Ф. 275. Збирка пројеката 1844–; ИАСу, Ф. 2, Градско веће слободног краљевског града – Суботица (1861–1918); /1838/1861–1918/1922.

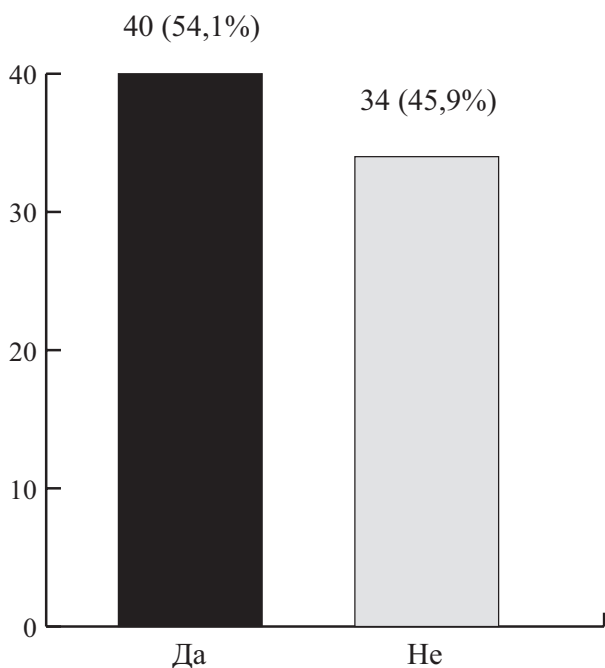
⁷ Богдан Гајић, професор историје у гимназији *Светозар Марковић* Суботица

⁸ Професор др Горан Васин, ванредни професор на катедри за историју, Филозофски факултет Нови Сад, Универзитет у Новом Саду

фесора и наставника, али дефинитивно је да се о овоме све мање говори. Директор Историјског архива у Суботици, Стеван Мачковић,⁹ у свом дугогодишњем раду, највише пажње је посветио управо завичајној историји. Поред монографије *Индустрија и индустријалци Суботице 1918–1941*, као и бројних других радова, аутор је и неколико блогова,¹⁰ у оквиру којих директор Мачковић излаже занимљив и поучан садржај о прошлости Суботице. Посећеност сајтова је доста висока. Према евиденцијама она износи око сто седамдесет и једна хиљада само за претходну годину, а интересовање за суботичку историју сеже ван града, не само на територију Србије већ и на читав регион. Међутим, по директоровим речима, нико од суботичких професора или наставника до сада, није показао спремност да тај садржај примени у настави.

Да би што боље сагледали ствари са школског аспекта и имали бољи увид у видљивост архива и доступност њиховог садржаја међу ученицима и професорима, спровела сам анкетно истраживање у две суботичке средње школе, у питању су гимназија „Светозар Марковић“ и Хемијско-технолошка школа „Лазар Нешић“. Сама анкета састојала се из два дела, први је био намењен ученицима, а други део професорима. На прву анкету одговорило је 74 ученика од првог до четвртог разреда средње школе, а на другу је одговорило свега девет професора, а у питању су професори који предају историју, али и српски језик и књижевност. У наставку текста можемо видети питања постављена у оквиру анкете, као и одговоре на њих.

1. Да ли сте чули за Историјски архив?

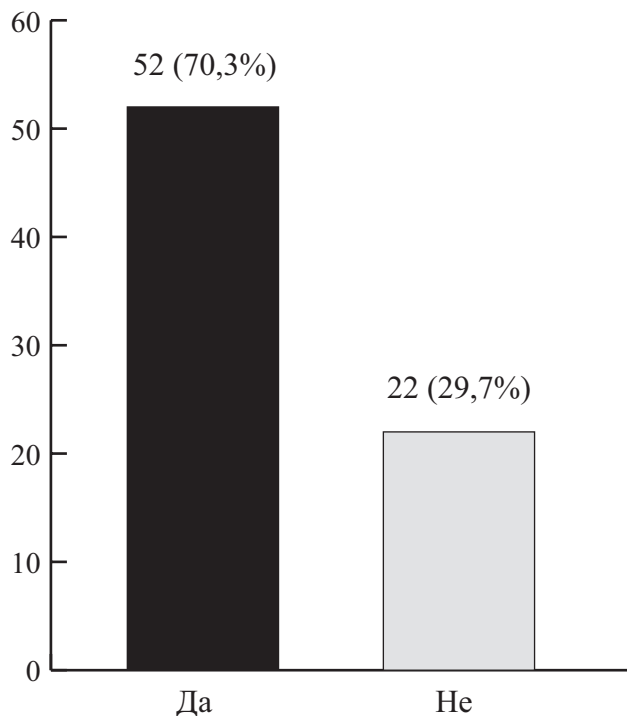

2. Шта представља архив?

Ово су само неки од одговора, али већина се базира на сличним или готово истим подацима који су горе поменути:

Не знам (дванаест одговора); Установа која чува историјске документе; Место на којем се налазе стара писма и важне историјске књиге; Представља историјске записе које сваки град има; Нешто што се пре дешавало се ставља у архив; Установа културе која евидентира, чува и штити архивску грађу; Институција за заштиту архивске грађе; Збирку докумената; Архивску књигу; Прикупљене битне информације из прошлости; Установа која прикупља, сортира, чува, обрађује и издаје писане и дигиталне документе.

3. Да ли бисте посетили Историјски архив?

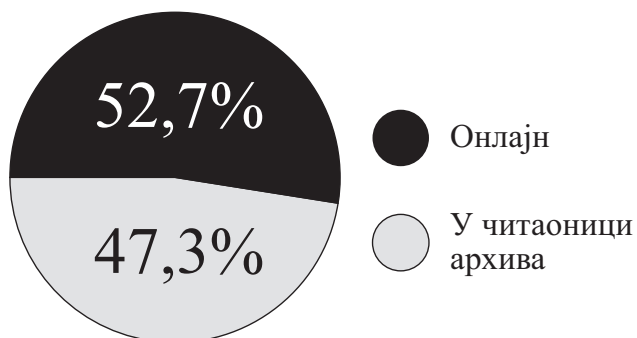
4. Шта вас занима да видите у склопу архиву?

Не знам (деветнаест одговора); Историју града (пет одговора); Старе карте или нека историјска писма; Занимљиве приче из неког историјског периода; Волео/ла бих све да истражим (три одговора); Истраживао бих документе који су од важности за српску историју; Оснивање појединих установа; Први и Други светски рат; Прве писане документе сачуване у нашој земљи; Изложбе за ноћ музеја; Стари списи нашег града о грађевинама; Прошли век; Документа из доба владавине Немањића; Историју моје породице.

⁹ Стеван Мачковић, директор Историјског архива Суботица од 2001. године.

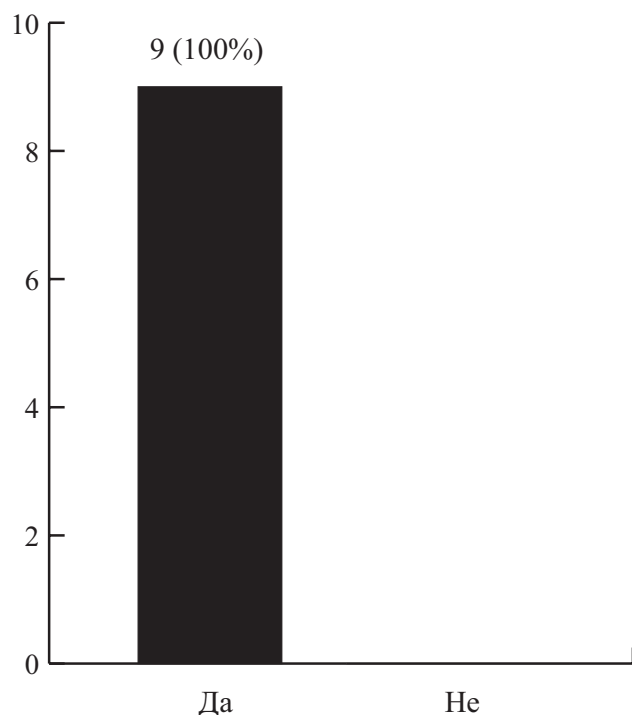
¹⁰ Блогови: historysubotica.wordpress.com, subotickaistorija.wordpress.com, suistorijablog.wordpress.com, suistorija.wordpress.com, stevanmackovic.wordpress.com, istorijskiarhivsubotica.wordpress.com, arhivsubotica.wordpress.com.

5. Да ли бисте радије истраживали онлајн тј. путем сајта или у читаоници архива?

На основу прве анкете намењене ученицима, уочава се да заинтересованост постоји, али не у задовољавајућој мери. На основу четвртог питања можемо видети да ученици великим делом немају никакву представу о садржају и начину рада архива. Такође, изненађујуће је то што на питање да ли би радије истраживали онлајн или у читаоници архива, већи проценат се изјаснио за другу опцију. Од седамдесет и четири ученика, њих деветоро није знало шта представља архив као институција. Резултат је да ученици Гимназије и Хемијско-технолошке школе, упркос ранијим посетама и обиласцима које су њихови професори спроводили, немају јасну слику о Историјском архиву у Суботици.

1. Да ли сте чули за Историјски архив?

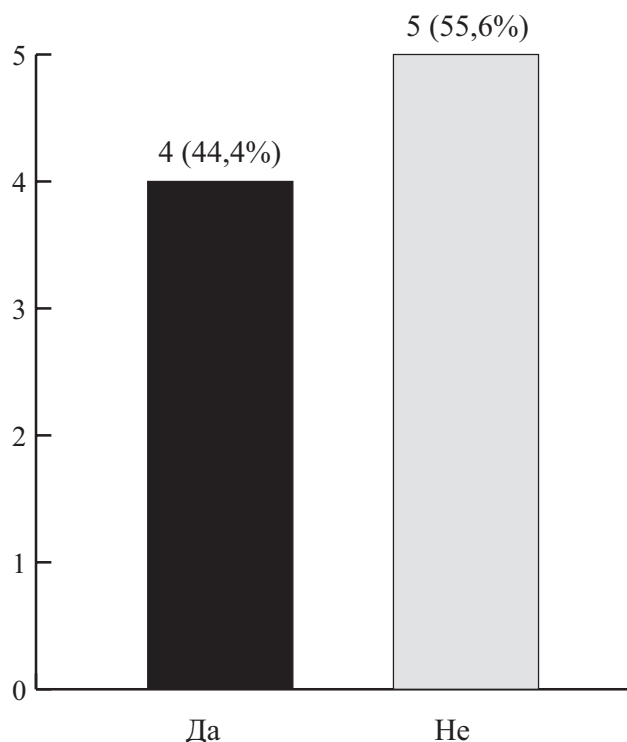

2. Да ли би и у којој мери сарадња са архивом допринела побољшању садржаја наставе?

Свакако би помогло; Посете, предавања и могућност да ученици и сами истражују у архиву

било би од значаја; Нажалост не; Доприносило би у великој мери; Ако понуди занимљиве садржаје, наравно; Сарадња са архивом би допринела садржајности наставе; Сарадња са архивом би много допринела упознавању историје града Суботице, ученици би се упознали са радом самог архива, а и сазнали би како се истражује и како се ради истраживачки рад; Доприносило би, постоје занимљиви архивски материјали, сарађивали смо раније; Вероватно би, али не могу да проценим у којој мери.

3. Да ли сте у свом досадашњем раду посетили историјски архив или имали било какву сарадњу са поменутом институцијом?

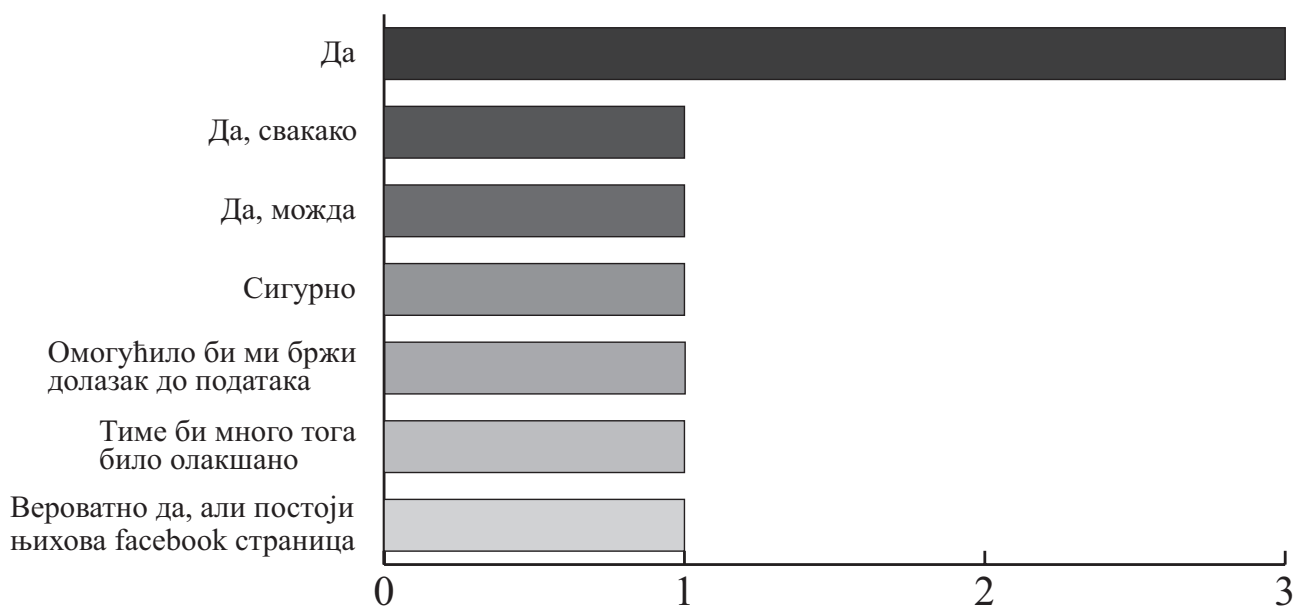

У другој анкети, осам од девет професора сматра да би сарадња са архивима допринела побољшању садржаја наставе, а интересантно је да за разлику од ученика, они су сви сагласни да је онлајн садржај олакшао сарадњу са поменутом институцијом.

Велики број светских, европских и регионалних архива на својим званичним интернет страницама нема припремљен дидактички материјал, што се може посматрати као велики недостатак. Међутим, за такав подухват неопходна је подршка државе, кроз финансијске, технолошке и стратешке пројекте. Најбоље припремљен и прилагођен садржај имају архиви попут Британског националног архива, Француског националног архива, као и Националног архива Сједињених Америчких Држава. На сајтовима поменутих архива у менију постоји категорија *Едукација*, а у поткатегорији налазе се *Теме*, *Лекције*, *Радионице*, *Професионални развој*, *Курсеви за ученике*, *Курсеви за студенте*, *Курсеви за професоре*. Садржај је

врло јасно и практично припремљен, прилагођен и доступан за употребу. Захваљујући истраживању и анализи архивске грађе, ученици не само да обогаћују своје знање, већ развијају и способност критичког размишљања. У формирању оваквог типа садржаја укључени су тимови који чине архивисти, професори историје и педагози. Иако могу да служе за пример, ипак су у питању престижни архиви, са чијим људским ресурсима и финансијским средствима не могу да се мере не само Србија, Хрватска, Босна и Херцеговина, Црна Гора, већ ни многи други европски и светски архиви.

интернету, ученици гимназије у Бачкој Тополи снимили су документарни филм о јеврејској заједници у Суботици. Има случајева када истраживачи нису долазили у архив, али је колега наишао на научне радове који су користили и помињали садржај из његових рубрика са поменутог портала тј. саму архивску грађу. На моје питање да ли утицај архива треба да се побољша у оквиру савременог образовања, Дејан Мркић донео је један занимљив и донекле тачан закључак, а то је да је млад човек заглаван у будућност, те стога не можемо очекивати од основаца и средњошколаца да буду заинтересовани за прошлост, јер интере-

Да ли би утицај архива на образовање тј. сама сарадња била већа уколико би они са својим садржајем били видљивији у медијима? Ово питање поставила сам колеги Дејану Мркићу,¹¹ као једном од представника архива у суботичким медијима тј. *Суботичким новинама* и интернет порталу *GradSubotica.co.rs*. Колега је такође аутор седам документарних филмова, а неки од њих су *Соколски дом Суботица*, *Међуратна архитектура у Суботици*, *Летња позорница Палић* и други. По његовим речима, интернет је омогућио да се дође до шире публике и да се научно-популарно штиво учини атрактивним и оној публици која до сада није имала интересовања за прошлост. Највеће интересовање влада за старе фотографије које су од недавно доступне у електронском формату. Колега Мркић истиче да је то неопходно, јер је данашња публика окренута визуелним садржајима. Његове рубрике, захваљујући фотографијама које нуде и занимљивим информацијама о историји и архитектури Суботице, броје велику посећеност. Како су текстови на интернету увек на располагању, студенти и ученици их често користе за семинарске или дипломске радове. Управо захваљујући архивској грађи која је пласирана и на

совање за историју, поготово завичајну, јавља се са годинама.

Закључак разговора са колегом Мркићем био је то да је интересовање медија за садржај архива веома битно, јер утиче на његову видљивост у свету културе и образовања, али и на саму посећеност.

Неоспорна чињеница је, на основу свега истраженог за потребе рада, да архиви треба да унапреде и прошире сарадњу са свим образовним установама. Та сарадња зависи како од архива, тако и од школа и уопште свих надлежних за образовање и културу. Архиви, као установе културе, треба да прошире деловање рада на образовну компоненту, развијајући дидактичке садржаје, а такође их захваљујући могућности дигитализације, учине видљивијим и доступнијим за коришћење. Основне и средње школе би требало да покажу више интересовања за поменуте институције, укључујући њихов садржај у свој наставни план и програм. Наравно, за све то неопходна је и потреба државе кроз материјалне и људске ресурсе. Било би пожељно када би се формирале радне групе, сачињене од педагога, професора и запослених у култури, како би се овакав један по

¹¹ Дејан Мркић, архивски помоћник, Историјски архив Суботица.

духват, мислим на бољу и ширу сарадњу установа културе и установа образовања, спровео у дело. Архиви као чувари наслеђа, требају да представљају битно образовно стециште, а као такви да напредују и да се развијају у складу са образовним и технолошким напретком.

Све поменуто је написано само као осврт на садашње стање, до којег се дошло на основу испитивања и истраживања поменутих личности у тексту.

Литература и извори

Закон о архивској грађи и архивској делатности, 6/2020-31

Закон о култури, 72/2009-3, 13/2016-3, 30/2016-3, 6/2020-26, 47/2021-3. 1.4. Уредба о критеријумима, мерилима и начини избора пројеката у култури који се финансирају и суфинансирају из буџета Републике Србије, аутономне покрајине, односно јединица локалне самоуправе: 105/2016-7. 112/2017-8

Правилник о наставном плану и програму основног образовања и васпитања: 7/2010-9

Правилник о плану и програму наставе и учења за гимназију: 4/2020-1. 12/2020-1, 15/2020-

1, 1/2021-1, 3/2021-1

Матични листови корисника архивске грађе у читаоници Историјског архива Суботица

Тамара Петковић, *Летопис Историјског архива у 2014. години*, у: *Ex Pannonia* 19, 2015, 80–83; *Летопис Историјског архива у 2015. години*, у: *Ex Pannonia* 20, 2016, 76–79; *Летопис Историјског архива у 2016. години*, у: *Ex Pannonia* 21, 2017, 87–90; *Летопис Историјског архива у 2017. години*, у: *Ex Pannonia* 22, 2018, 116–118; *Летопис Историјског архива у 2018. години*, у: *Ex Pannonia* 23, 2019, 105–108; *Летопис Историјског архива у 2020. години*, у: *Ex Pannonia* 24, 2020, 109–112.

Извори са интернета

historysubotica.wordpress.com

suistorijablog.wordpress.com

suistorija.wordpress.com

stevanmackovic.wordpress.com

istorijskiarhivsubotica.wordpress.com

arhivsubotica.wordpress.com

gradsubotica.co.rs

www.nationalarchives.gov.uk

www.archives.gov

www.archives-nationales.culture.gouv.fr

Összefoglaló

A levéltárak és hatásuk a korszerű oktatásra

A szöveg rövid áttekintést ad a levéltárak oktatásra gyakorolt hatásáról. A cikk elsősorban kutatási eredményeken alapul. A kollégákkal folytatott beszélgetésnek, a felmérésnek és más munkatársak szerint is a levéltárakat jobban be kell vonni az oktatási

rendszerbe. A levéltárak a kultúra tartóoszlopai, és az általuk kínált tartalomnak köszönhetően megkerülhetetlenek a tudományban.

Kulcsszavak: archívum, oktatás, kultúra, digitalizálás, hatás

Resume

Historical Archives and Their Influence on Education

The paper briefly addresses the influence that Archives have on education. It is mostly based on research. According to conversations with fellow colleagues, a survey and other contributors, we came to a conclusion that Historical Archives should be more

involved in the educational system. Achieves are the pillars of culture and an unavoidable station in science due to its contents.

Key words: Archives, education, culture, digitalization, influence

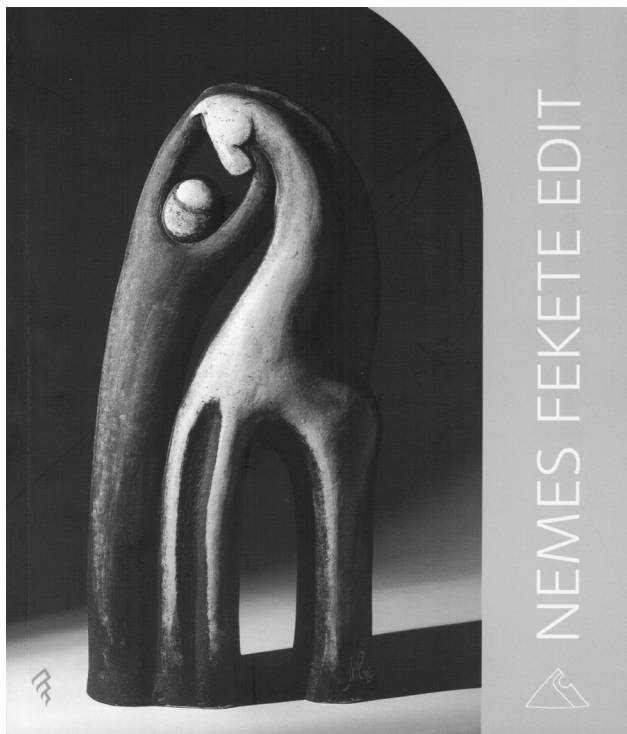
Љубица Вуковић Дулић

Градски музеј Суботица

Приказ књиге Олге К. Нинков *Уметност керамике Едите Немеш Фекете*

У издању Издвачког завода *Форум*, Нови Сад, 2019.

Двојезична (на мађарском и српском језику) монографија са називом *Уметност керамике Едите Немеш Фекете* је досад најцеловитија реконструкција живота и керамичарског опуса керамичарке Едите Немеш Фекете (Суботица, 26. март 1944), која је својим ангажманом на подручју уникатне керамике задужила суботичку, па и ширу, историју уметности, а скромношћу и самозатајношћу допринела томе да њен рад буде на монографски начин обрађен у њеној седамдесет и петој години живота. Реч је о првој монографији из едиција Издавачке куће *Форум*, која се осврће на примењену уметност уопште, односно уметничку керамику, а при томе је и прво издање у овој едицији које се бави женским ствараоцем. Осим што пружа увид у стваралачки пут Едите Немеш Фекете, ова монографија упућује и на развојне фазе војвођанске уметничке керамике, што чини њен додатни допринос и прилог истраживању примењене уметности у Војводини. Истиче се допринос Едите Немеш Фекете у раду прве југословенске колоније керамичара у Малом Иђошу.

Монографија је резултат истраживања историчарке уметности др Олге К. Нинков, музејске саветнице суботичког Градског музеја, која већ дуги низ година прати рад и стваралаштво керамичарке Едите Немеш Фекете, али и истражује развој уметности у суботичкој регији уопште, те је аутор бројних студија, више ретроспективних и монографских изложби те каталога. Студиозним приступом и дубоким фокусирањем на тему, ауторка велики значај придаје и информацијама које тему продубљују у више смерова и подтема, које се чине важним за разумевање стваралачког пута и његових трансформација те што целовитије сагледавање опуса уметнице. Реч је о истраживачком раду који осликава и квалитетну сарадњу аутора монографије и саме уметнице, која је дала коначан печат обликовању информација у поједине теме и целине: од биографских података о уметници, прегледа стилског развоја њеног стваралаштва, прегледа целокупног опуса, али и увид у развој уметничке керамике у Војводини. Као драгоцен пропратни подаци чине се они који појашњавају и технологију израде и реализације појединих дела – поглавље *Витло и ватра*.

Монографија суставно приказује хронолошки след и еволуцију ликовног опуса Едите Немеш Фекете, еминентне суботичке керамичарке, која је својим разнородним ликовним делом сензибилне поетике и својственог изричаја присутна на домаћој и прекограничној ликовној сцени више од педесет година. На 230 раскошно илустрованих страна приказан је њен керамичарски опус од 1963. до 2013. године, који карактерише разноврсност, а који при томе не губи на својој аутентичности. Ауторка монографије ту чињеницу поткрепљује и избором радова које представља у каталожном попису монографије и који илуструје њиховим фотографијама. Аутор колор фотографија је Роберт Ревес, уметнички фотограф из Сенте. Поглавља студијског дела монографије обрађују теме као што су: детињство на салашу и у Малом Иђошу; школовање у Школи за примењену уметност у Новом Саду; учешће у керамичарским али и другим уметничким колонијама нпр. у Малом Иђошу, Илоку, Макоу, колонији Буцка Гањо у Суботици, Грожњану; рад на симпозијуму керамике у Аранђеловцу, Кањижи и Ходмезева-

шархељу; рад са грнчарима; излагачка делатност – нпр. излагање на Тријеналу керамике у Суботици и Београду (од 1968. до 1999), изложбама примењених уметника и дизајнера Војводине *Форма* у Новом Саду (од 1971), Светски тријенале мале керамике у Загребу (од 1984), изложба *Чувари легенди* у Хановеру (2000); преломи и континуитет у раду – нпр. рад у суботичкој фирми *Декор*; технолошко-естетске промене у раду са глином – нпр. раскид са бојеним глазурама и окретање ка теракоти, употреба каменине; тематски низови: флорални и анималистички прикази у раној фази стваралаштва, касније грумен као мотив, илустрације у керамици – плакете у спомен Имреа Чепеа, илустрације текстова Корнелија Сентелекија; аутентично уметничко сведочење о догађањима

деведесетих година 20. века и циклус *Поћи или остати*, сакралне теме, историјске теме, свет древних предања и веровања, апокрифне народне молитве; колажи од папира. Посебно поглавље чини литература, каталог репродукованих дела и кратки биографски подаци, уз које је приложен и списак самосталних и колективних изложби, као и награда – нпр. Награда *др Ференц Бодрогвари* итд.

Технички, монографију одликује јасна структура, а текст прате квалитетни и садржајни визуелни прилози: документарне фотографије из приватног и професионалног живота уметнице, фотографије радова те бројне друге илустрације, чему је визуелни идентитет дала суботичка графичка дизајнерка Викторија Салма.

Аутори у овом броју

Бореновић, ма Дијана, филолог, архивиста, Историјски архив Суботица

Војнић Хајдук, Ивона, виши дипломирани библиотекар, Градска библиотека Суботица

Вукелић, Зоран, дипломирани политиколог, архивски саветник, Историјски архив Суботица

Вуковић Дулић, Љубица, историчар уметности – виши кустос, члан Музејског друштва Србије и ИСОМ-а, Градски музеј Суботица

Калинић, ма Јована, историчар, архивиста, Историјски архив Суботица

Либман, прим. др Емил, специјалиста интерне медицине, супспецијалиста гастроентерологије, Научно друштво за историју здравствене културе Војводине, Суботица

Месарош, Phd Золтан, историчар, виши архивиста, Историјски архив Суботица

Мркић, Дејан, архивски помоћник, Историјски архив Суботица

Папди, Изабела, дипломирани библиотекар – информатичар, независни истраживач

Петковић, Тамара, дипломирани економиста, архивиста, Историјски архив Суботица

Сенте, прим. др Марко, специјалиста оториноларингологије, супспецијалиста аудиологије, независни истраживач

Славић, мр Карло, магистар пољопривредних наука, независни истраживач

Халас, Тибор, историчар, виши архивиста, Историјски архив Суботица

Упутство сарадницима

Прилози за часопис *Ex Pannonia* достављају се на адресу redakcija@suarhiv.co.rs до 30. јуна за број који ће бити објављен у текућој години.

Радови се прилажу као e-mail прилог (Attachment).

Рад може бити на српском језику писан ћириличним писмом, мађарском или хрватском језику.

Структура радова за рубрике **Студије**, **Архивистика**, **Из архивске грађе** је следећа:

- име и презиме аутора;
- установа у којој ради;
- Наслов рада;
- Сажетак (50–100 речи);
- Кључне речи (3–10);
- текст (напомене се у тексту наводе преко *Footnote* у непрекидном низу од 1);
- Извори и литература;
- Резиме (200–400 речи);
- Наслова рада, Кључне речи и Резиме на енглеском језику.

За радове у осталим рубрикама Сажетак, Кључне речи и Резиме нису неопходни, док су остали елементи чланка обавезни.

Форма текста:

- текст MS Word;
- стил Normal;
- фонт *Times New Roman*, 16pt наслов, 14pt поднаслови, 12pt основни текст, 10pt напомене;
- проред *Single*,
- напомене преко *Footnote* у непрекидном низу од 1.

Илустрације које се прилажу уз рад морају бити адекватно скениране (довољно велике резолуције и јасно читљивог текста, уколико га има). Све илустрација морају бити означене бројем, морају имати легенду написану у посебном MS Word документу и назначено место унутар текста где ће се наћи, ако је њихов редослед од значаја.

УДК:
Библиотека Матице српске

Прелом и припрема за штампу:
Бојан Самарџија

Штампа:
Ћикош штампа, Суботица

Тираж:
500 примерака

У финансирању овог броја часописа учествовао је

CIP - Каталогизација у публикацији Библиотеке
Матице српске, Нови Сад

930.25 (497.113)

Ex Pannonia / redakcija Stevan Mačković, Tatjana
Segedinčev, Zolna Matijević, - 1996, Br. 1. - Subotica:
Istorijski arhiv Subotica, 1996-.; 30 cm

Godišnje
ISSN 0345 - 9151

COBISS.SR-ID 74467596

ПРОГЛАС

Откако је рат пламеном букнуо у Европи, мене је стално руководило настојање да Мађарску и њен народ, који је мојој бризи поверен и који је у светском рату силно лико крви, сачувам од новог крвављења и страдања, пошто је он је и после рата допао тешка искушења. И како су од тог народа, када је после рата стајао до крајности изнурен, онесвешћен и неприликама заведен, отете без икакве борбе такве територије које су му његовим жртвама и његовим хиљадугодишњим радом биле поспећене, постало је моје уверење да се, на основу правичности, и репарације морају без борбе и муке извршити.

Мислило се у духу тога уверења да ће у дунавском базену бити од користи за мир онај споразум који смо децембра прошле године склопили са тадашњом Југославијом и њеном мирољубивом владом међутим, 26. марта, насилно отклонише са места законитог поглавицу Југославије а чланове мирољубиве владе бацнише у *тамницу*. Ову насилну промену, изгледа, спремише и спроведоше они чиниоци који су г. 1914 једном већ толико јада, крви и патње нанели Европи. Па, ето, они ни сада не беху за мир и споразум који се могао створити у оквиру доброг суседства, већ наиротив они учинише све да се рат прошири и у овај део Европе. Зато су хотимице изазвали сукоба са великим народима Немаца и Талијана, за која два народа нас везује ван приснога пријатељства и наше приступане силама тројног пакта,

Нови је београдски систем нашим границама примакао војничку снагу а Мађарска је одбрану против исте тек тада предузела, када су је напали из ваздуха, јатомице сустиза. и и када се већ и покушаји чинили да се наша граница пробије, против чега се моја влада поновно, али, нажалост, безуспешно ограђивала

Догађаји се нагло одиграли и створили нов положај. Вође хрватског народа, видећи колико су фаталне последице београдског система, прогласише самосталност и независност Хрватске. Искрено и радосно поздрављамо тај чин и од наше га стране у свему признајемо и респектујемо. Хиљаду година живели смо, и у добру и у злу, са хрватским народом, поштујући и потпомажући један другог, те и сад желимо да хрватски народ у својој државној самосталности нађе среће и благослова.

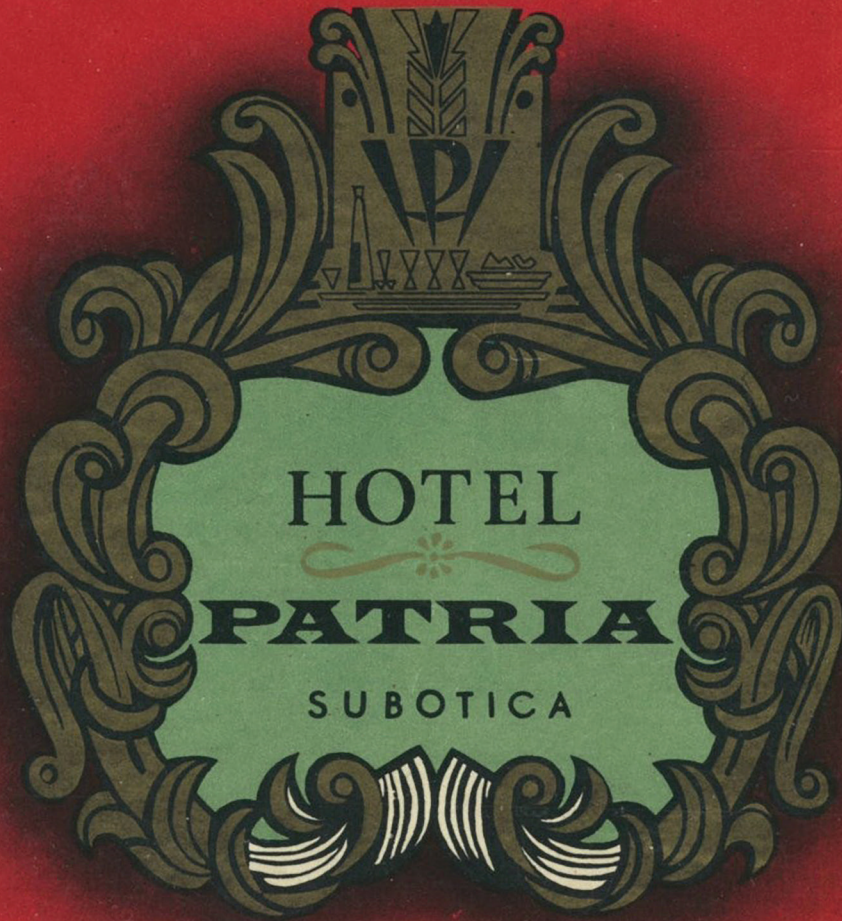
Стварањем самосталне и независне Хрватске одједаред нестане Југославије, она се распаде на своје основне елементе. У исти мах је наша дужност да узмемо у руке територију коју су откинули 1918 г. од Мађарске, уједно да поново обезбедимо положај и судбину оних Мађара који живе тамо у масама. Толика је то наша национална дужност да је без одлагања требамо извршити. Зато данас издајем мојим војницима заповед да сачувају од пустошења и анархије Мађарство које живи у јужним крајевима. Акција мојих војника није управљена против српског народа са којим немамо спора и са којим хоћемо и у будуће мира.

Поздрављам са љубављу и радошћу браћу која нам се враћају и ми их у заштиту примамо. Молим благослова од Бога мађарском народу и нашој домовини.

У Будимпешти 10 априла 1941.

Хорти Миклош с. р.

Бардоши Ласло с. р.

ГЕЗА КЛАЈН
ВЕЛЕТРГОВИНА

LEVÉL és SÜRGÖNY-CIM | KLEIN GÉZA
BRIEF u TELEGRAMM-ADR. | SZABADKA
TÁVBESZÉLŐ 55. INTERURBAN.

GEZA KLEIN
VELETRGOVINA

POSTACSEK ÉS CLEANING STAMP
KLEIN GÉZA POSTATAKARVÉPÉRTÉSSEL
POSTAL-CLEANING STAMPKÖZEL
BEI DER KÖN-UND-POSTAMTSSCHAFT

FÜSZER FESTÉKÁRU ÉS DÉLI GYÜMÖLCS NAGYKERESKEDÉS
SPEZEREI FARBWAREN- UND SÜDFRÜCHTEN GROSSHANDLUNG

KLEIN GÉZA

FEINSTER
MAGDOLNA RÖSTKAFFE
BESTER GESCHMACK
FEINSTER AROMA
GES. GESCH.

DRY VEDVE
LEGFINOMABB
MAGDOLNA
PÖRKÖLT KÁVÉ
KELLEMESE IZU
ÉS
KUTUNG ZANRITU

SUBOTICA- SZABADKA , 31. maja 1921.